

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 349:339.543 (478) (043.2)

CIOBANU OCTAVIAN

**FUNDAMENTELE TEORETICO-PRACTICE ÎN CONTROLUL
VAMAL**

Specialitatea științifică: 552.03 Drept financiar (bancar, fiscal, vamal)

Teză de doctor în drept

Conducător științific:

Teodor Cârnaț, profesor universitar,
doctor habilitat în drept

Autor:

Octavian Ciobanu

Chișinău 2015

© Ciobanu Octavian, 2015

CUPRINS

ADNOTARE.....	5
LISTA ABREVIERILOR.....	8
INTRODUCERE.....	9
1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL CONTROLULUI VAMAL.....	15
1.1 Analiza doctrinei Republicii Moldova privind controlul vamal.....	15
1.2 Analiza doctrinei din alte state cu privire la controlul vamal.....	21
1.3 Determinarea cadrului normativ internațional și național cu privire la controlul vamal.....	34
1.4 Concluzii la capitolul 1.....	39
2. DIMENSIUNI TEORETICE PRIVIND CONCEPTUL CONTROLULUI VAMAL ȘI FORMELE LUI.....	41
2.1 Repere conceptuale cu privire la controlul vamal.....	41
2.1.1 Caracteristica principiilor de realizare a controlului vamal.....	51
2.1.2 Delimitări conceptuale asupra formelor de control vamal.....	59
2.1.3 Categoria timpului și locului controlului vamal.....	63
2.2 Sistemul de analiză a riscurilor ca factor determinant la alegerea formei de control vamal.....	66
2.3 Concluzii la capitolul 2.....	77
3. ASPECTE METODOLOGICO-PRACTICE PRIVIND PROCEDURA CONTROLULUI VAMAL.....	80
3.1 Controlul documentar și informațional al mărfurilor și mijloacelor de transport.....	80
3.2 Procedura controlului vamal fizic.....	88
3.2.1. Controlul vamal fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport.....	89
3.2.2. Controlul corporal ca formă excepțională de control vamal.....	99
3.3 Controlul ulterior vămuirii - formă distinctă a controlului vamal.....	105
3.4 Supravegherea vamală – formă specifică a controlului vamal.....	113
3.5 Concluzii la capitolul 3.....	119
4. INSTRUMENTE DE EFECTUARE A CONTROLULUI VAMAL.....	122
4.1. Mijloace tehnice de efectuare a controlului vamal în Republica Moldova.....	122
4.2. Expertiza mărfurilor și mijloacelor de transport la efectuarea controlului vamal.....	133
4.3. Concluzii la capitolul 4.....	146
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	148

BIBLIOGRAFIE.....	153
ANEXE.....	170
Anexa 1. Proiect de Lege pentru completare Codului vamal al Republicii Moldova nr. 1149-XIV din 20 iulie 2000.....	170
Anexa 2. Acte de implementare	172
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	173
CV-UL AUTORULUI.....	174

ADNOTARE
Ciobanu Octavian

**Teză de doctor în drept „Fundamente teoretico-practice în controlul vamal” la specialitatea: 552.03
Drept financiar (bancar, fiscal, vamal). Chișinău, 2015**

Structura tezei: introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 205 surse, 2 anexă, textul de bază constituit din 152 pagini. Rezultatele obținute sunt publicate în 8 articole științifice.

Cuvinte cheie: control vamal, formă a controlului vamal, analiza riscurilor, controlul documentar și informațional, control vamal fizic, controlul corporal, controlul ulterior vămuirii, supravegherea vamală, expertiza mărfurilor și mijloacelor de transport.

Domeniul de studiu: Instituția controlului vamal ca parte componentă a dreptului vamal.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul prezentei lucrări îl constituie analiza științifică a instituției controlului vamal, prin determinarea conceptului de control vamal, a formelor acestuia, a procedurii efectuării controlului vamal, a mijloacelor tehnice utilizate la realizarea acestuia, precum și formularea recomandărilor practice pentru creșterea eficacității acestui control. În vederea realizării acestui scop, în cadrul cercetării științifice au fost stabilite următoarele obiective atingerea cărora condiționează soluționarea problemei științifice: a) a dezvălui cadrul juridic național și internațional în domeniul controlului vamal; b) a identifica și defini conceptul de control vamal; c) a stabili și analiza principiile și formele controlului vamal; d) a determina rolul sistemului de analiză a riscurilor la stabilirea formei controlului vamal; e) a determina elementele definitorii ale controlului documentar și informațional al mărfurilor; f) a stabili realizarea controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport; g) a analiza controlul corporal ca formă excepțională a controlului vamal; h) a identifica supravegherea vamală drept o etapă specifică a controlului vamal; i) a determina aspectele de realizare a controlului ulterior; j) a identifica mijloacele tehnice aplicate la realizarea controlului vamal; k) a stabili particularitățile expertizei mărfurilor la efectuarea controlului vamal.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor cercetării. Caracterul inovator al rezultatelor obținute este determinat de faptul că în premieră în știința dreptului vamal al Republicii Moldova a fost efectuată o cercetare a problematicii instituției controlului vamal, din perspectiva reperelor teoretice ale accepțiunii, esenței și naturii juridice, a caracterelor și a particularităților acesteia, în baza căreia au fost formulate concluzii și recomandări teoretice în vederea perfecționării legislației de referință.

Problema științifică importantă soluționată în domeniu constă în analiza complexă și multidimensională teoretico-practică a instituției controlului vamal în vederea evidențierii principiilor specifice de realizare a controlului vamal, a formelor controlului și a procedurii de control vamal din Republica Moldova, fapt care a condus la clarificarea pentru teoreticieni și practicieni din domeniul vamal a principiilor, formelor și procedurilor de control vamal pentru creșterea eficacității acestuia din perspectiva analizei a riscurilor.

Semnificația teoretică a cercetării este completată de o analiză științifică a examinării particularităților instituției controlului vamal; printr-o contribuție considerabilă la dezvoltarea fundamentelor teoretice autohtone privind natura și esența juridică a controlului vamal; racordat realităților prezente în practica organelor vamale; exemplificarea clară a formelor controlului vamal conectate la realitățile prezente în doctrină și practică; evidențierea criteriilor și a parametrilor specifici, a elementelor definitorii ale controlului documentar și informațional al mărfurilor, controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport, controlului corporal ca formă excepțională a controlului vamal și supravegherea vamală ca etapă specifică a controlului vamal, luând în considerare interesele generale și particulare implicate la aceste forme de control vamal.

Valoarea aplicativă a lucrării presupune că analiza instituției controlului vamal va fi utilă pentru mediul academic, procesul științifico-didactic, precum și pentru persoanele care activează în cadrul organelor vamale pentru o înțelegere mai bună a mecanismului de realizare a controlului vamal, precum și fundamentarea științifică a activității de transpunere și realizare în practică a formelor de control vamal. De asemenea, importanța studiului implică repere utile în vederea reglementărilor legale ale controlului vamal și are drept scop recomandări în vederea modificării și optimizării cadrului legislativ-normativ în domeniul controlului vamal. Drept urmare, propunerile de *lege ferenda* înaintate le considerăm a fi utile pentru dezvoltarea legislației vamale naționale, în general, și a prevederilor ce determină procedura de realizare a controlului vamal, în special. Conceptele reformulate ale controlului vamal și principiile acestuia, precum și formele de realizare a controlului vamal sau a mijloacelor tehnice aplicate la efectuarea controlului vamal, vor facilita procesul de modificare și completare a cadrului legal de activitate a organelor vamale.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin mediatizarea concluziilor teoretice și a recomandărilor practice în articole științifice publicate în reviste de specialitate și prin prezentarea acestora în cadrul conferințelor științifice de profil naționale și internaționale.

АННОТАЦИЯ

Чобану Октавиан

Диссертация на соискание научной степени доктора права „Теоретические и практические основы таможенного контроля” по специальности 552.03 Финансовое (банковское, налоговое, таможенное) право. Кишинев, 2015 год

Структура диссертации: введение, 4 главы, основные выводы и рекомендации, библиография из 205 источников, 2 приложения, основной текст состоящий из 152 страниц. Результаты исследования опубликованы в 8 научных статьях.

Ключевые слова: таможенный контроль, форма таможенного контроля, анализ риска, документальный и информационный контроль, физический таможенный контроль, таможенный досмотр, контроль до таможенного оформления, таможенный надзор, экспертиза товаров и транспортных средств.

Область исследования: Учреждение таможенного контроля в качестве части таможенного права.

Цель и задачи исследования. Целью данной работы является научный анализ организации таможенного контроля путем определения концепции таможенного контроля его формах, технических средств, используемых для таможенного контроля, и сформулировать практические рекомендации по повышению эффективности этого контроля. Для достижения этой цели были предложены следующие задачи: раскрытие национальной и международной правовой базы в области таможенного контроля; выявление и определение понятия таможенного контроля; создание и анализ принципов и форм таможенного контроля; определение роли системы анализа рисков для определения формы таможенного контроля; определение определяющих элементов документального и информационного контроля товаров; установление достижения физического контроля товаров и транспортных средств; личный таможенный досмотр, как исключительная форма таможенного контроля; определение таможенного надзора как определенной стадии таможенного контроля; определение вопросов достижения последующего контроля; выявление технических средств, применяемые при осуществлении таможенного контроля; установление особенностей экспертизы товаров при проведении таможенного контроля.

Научная новизна и оригинальность работы основываются на: представлении в первом выпуске в науке таможенного права Республики Молдова вопросов учреждения таможенного контроля, в перспективе теоретических основ понимания, сущности и правовой природы, ее характера и особенностей, в соответствии с которым были сформулированы теоретические выводы и рекомендации в целях улучшения основополагающего законодательства.

Важная научная проблема, решенная в данной области, состоит в комплексном и многомерном с теоретической и практической точки зрения анализа учреждения таможенного контроля, для подчеркивания принципов, форм контроля и процедур таможенного контроля Республики Молдова, что позволило выявление их и повысить его эффективность в перспективе анализа рисков.

Теоретическая значимость исследования дополняется научным анализом исследования особенностей учреждения таможенного контроля; значительным вкладом в развитие теоретических коренных основ природы и сущности юридического таможенного контроля; подсоединенным реалиям существующей практики таможенных органов; четкой иллюстрацией форм таможенного контроля вместе с реалиями, присутствующих в доктрине и практике; подчеркиванием критерий и конкретных параметров, определяющих элементы документального и информационного контроля товаров, физического контроля товаров и транспортных средств, таможенного досмотра, как исключительная форма таможенного контроля и таможенный надзор в определенной стадии таможенного контроля, принимая во внимание общие и особые интересы, вовлеченные в этих формах таможенного контроля.

Практическая ценность работы предусматривает, что анализ учреждения таможенного контроля будет полезен для научных кругов, научно-дидактического процесса, а также для людей, которые работают в таможенных органах для лучшего понимания механизма осуществления таможенного контроля и научного обоснования деятельности переноса и осуществления форм таможенного контроля. Важность исследования также включает вовлечение контрольных показателей с целью правового регулирования таможенного контроля и направлено на предоставлении рекомендаций по изменению и по оптимизации законодательства и нормативно-правовой базы в области таможенного контроля. Переформулированные понятия таможенного контроля и его принципов, а также механизмов для осуществления таможенного контроля, или технических средств, применяемые при осуществлении таможенного контроля, которые будут способствовать процессу внесения изменений и дополнений в нормативно-правовую базу таможенных органов.

Внедрение научных результатов было достигнуто путем публикации теоретических выводов и практических рекомендаций в научных статьях, опубликованных в журналах по специальности и их представления в рамках научных национальных и международных профильных конференций.

ANNOTATION
Ciobanu Octavian

PhD thesis „ Theoretical and Practical Basics customs control”, specialty: 552.03 Financial (banking, tax, customs) law. Chisinau, 2015

Structure of the thesis: introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 205 sources, 1 annex, basic text consisting of 152 pages. The results are published in 8 scientific articles.

Key words: customs control, form of customs control, risk analysis, documentary and informational control, physical customs control, corporal control, control after customs clearance, customs supervision, goods expertise and that of means of transport.

Field of study: Institution of customs control as part of customs law.

The goal and objectives of the thesis. The purpose of this paper is the scientific analysis of customs control organization by determining the concept of customs control of its forms, the customs control procedure, the technical means used to achieve it, and formulate practical recommendations for increasing the effectiveness of this control. Research objectives concern: disclosure of national and international legal framework in the field of customs control; identifying and defining the concept of customs control; establishment and analysis of the principles and forms of customs control; determining the role of risk analysis system on establishing the form of customs control; determining the defining elements of the documentary and informational control of goods; establishing the realization of physical control of goods and means of transport; analysis of corporal control as an exceptional form of customs control; identification of customs supervision as a specific stage of customs control; determining the matters of achieving subsequent control; identification of technical means applied for the realization of customs control; establishment of the particularities of goods expertise when performing customs control.

Scientific novelty and originality are founded by: the exclusive first presentation in the science of customs law of the Republic of Moldova of issues of the institution of customs control, in terms of theoretical parts of acceptance, essence and legal nature, of its characters and particularities, under which were formulated theoretical conclusions and recommendations for the improvement of the legislation of reference.

Important scientific problem solved in area, consists in analyzing complex and multidimensional theoretical and practical institution customs for highlighting specific principles of realization of customs controls, forms of control and procedure of customs control in Moldova, which led to clarification customs theorists and practitioners of the principles, forms and customs control procedures to increase its effectiveness in terms of risk analysis.

Theoretical significance of the research is completed by a scientific analysis of the examination of peculiarities of the customs control institution; through a considerable contribution to the development of local theoretical foundations concerning the nature and legal essence of customs control; connected with the realities present in the practice of customs authorities; clear exemplification of customs control forms joined with the present realities in doctrine and practice; emphasizing of the criteria and specific parameters of the defining elements of documentary and informational control of goods, physical control of goods and means of transport, corporal control as an exceptional form of customs control and customs supervision as a specific stage of customs controls, taking into account the overall and particular interests involved in these forms of customs control. Reformulated concepts of customs control and its principles, as well as the forms of realization of customs control, or of technical means applied when performing the customs control, which will facilitate the process of amending and completing the legal framework of customs authorities' activity.

The practical value of the paper, assumes that the analysis of the institution of customs control will be useful for academic process, the scientific and teaching process and for the persons who are working within the customs authorities for a better understanding of the mechanism of realization of customs control and for the scientific substantiation of the work on transposition and practical realization of the forms of customs control. Also, the importance of the study involves benchmarks useful in legal regulations of customs control and it aims recommendations in order to amend and optimize the legislative and regulatory framework in the field of customs control. As a result, the submitted *law ferenda* proposals, are considered by us to be useful for the development of national customs laws in general, and also for determining the procedure for realization of customs control, particularly.

Implementation of scientific results was carried out by covering the theoretical findings and practical recommendations in scientific articles published in specialized journals and by their presentation within the framework of scientific conferences and by presenting them within the framework of national and international profile.

LISTA ABREVIERILOR

AIS – Sistemul de Import Automat

ASYCUDA – Automated SYstem for CUstoms Data

CMR – Convenția relativă la Contractul de transport internațional al mărfurilor pe șosele

CV – Cod Vamal

DVV – Declarația valorii în vamă

EUBAM – Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontiera Moldovei și Ucraina

ICITAP – Programul Internațional de asistență și instruire în materie de anchete penale

ICS – Sistemul de Control al Importurilor

INTOSAI – Congres al Organizației Internaționale a Instituțiilor Supreme de Audit

OMC – Organizația Mondială a Comerțului

ONU – Organizația Națiunilor Unite

PRD – detectoare individuale de radiații

REM – Rapiscan Eagle Mobile

RID – aparate portabile de identificare a radionucleizilor

RM – Republica Moldova

RPM – monitoare portale de radiații

S.A.R. – Sistemul de Administrare a Riscurilor

SUA - Statele Unite ale Americii

TIR – Convenția vamală relativă la transportul internațional al mărfurilor sub acoperirea carnetelor TIR

TVA – taxa pe valoare adăugată

UE – Uniunea Europeană

USM – Universitatea de Stat din Moldova

alin. – alineat

art. – Articol

etc. – etcetera

lit. – litera

nr. – număr

p. – pagină

pct. - punct

ș.a. - și alții, și altele

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate. Trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală a Republicii Moldova este legată de îndeplinirea anumitor proceduri vamale, și anume: alegerea regimului sau destinației vamale, perfectarea actelor vamale, achitarea drepturilor de import sau export. Dintre acestea un rol deosebit îl are controlul vamal, care este efectuat în diferite forme și este are drept scop depistarea, contracararea și prevenirea încălcărilor legislației vamale la trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală.

Actualitatea temei se datorează proceselor de transformare, prin care trece sistemul vamal al Republicii Moldova, reieșind din angajamentele asumate în procesul de integrare europeană. Astfel, ideea de bază ar fi următoarea – controlul vamal este o pârghie a statului de asigurare a legalității operațiunilor de import-export, iar pe de altă parte garantarea minimului de intervenție din partea organelor vamale asupra proceselor ce au loc în activitatea agenților economici credibili.

Actualmente standardele relevante stabilite accentuează aplicabilitatea unor noi forme de control vamal, cum ar fi controlul anterior vămuirii și controlul ulterior vămuirii. În acest sens, relevant apare faptul, că aplicarea standardelor internaționale direcționează instituția controlului vamal spre apărarea valorilor constituționale și anume a drepturilor și libertăților omului la trecerea peste frontiera statului, problemelor securității naționale a statului.

În general, controlul vamal este o formă a controlului de stat. Competențe exclusive pentru efectuarea acestuia o au organele vamale. Importanța controlului vamal pentru activitatea de ocrotire a normelor de drept a statului în ansamblu este evidentă, fiind un mijloc important pentru elucidarea încălcărilor normelor vamale, a încălcărilor fiscale și a acțiunilor ilicite cu caracter economic. Colaboratorii organelor vamale contracarează tentativele de introducere pe teritoriul țării a substanțelor narcotice, a armamentului și a altor obiecte interzise la trecerea peste frontiera vamală. În acest sens, controlul vamal devine o instituție de bază a dreptului vamal și una din funcțiile importante a organelor vamale.

Misiunea controlului vamal este condiționată de implicarea continuă a factorilor de decizie naționali în vederea stabilirii desfășurării unei activități specializate de control și supraveghere a organelor vamale, efectuată în mod sistematic și în scopul asigurării respectării legislației vamale și a actelor normative subordonate. Un loc aparte revine perfecționării reglementărilor vamale în scopul realizării sarcinilor în domeniul activității vamale, ridicarea eficacității și optimizarea activității organelor vamale. Procesul perfecționării practicii normative

și procesuale desfășurate de organele vamale trebuie direcționat spre ridicarea obiectivității și operativității, legalității, corectitudinii și responsabilității instituției cercetate. În condițiile actuale procesul controlului vamal necesită o racordare la normele juridice internaționale reflectate în Convențiile internaționale.

Controlul vamal se definește ca un ansamblu de acțiuni întreprinse de organele vamale pentru asigurarea respectării ordinii și a regulilor, în conformitate cu care persoanele realizează dreptul de trecere peste frontiera vamală a mărfurilor și mijloacelor de transport.

Un element al evoluției și modernizării controlului vamal revine elementului funcțional și anume mecanismului controlului vamal, format din sistemul formelor de efectuare a acestuia. Forma este o categorie care desemnează structura internă și externă a unui conținut, modul de organizare a elementelor din care se compune un obiect sau un proces. Diversitatea formelor controlului vamal permite verificarea amănunțită nu doar a mărfurilor și mijloacelor de transport introduse și scoase, ci și activitatea subiecților activității economice externe. Cu părere de rău aspectele separate ale mecanismului de înfăptuire a diferitor direcții ale controlului vamal nu dispun de reglementări corespunzătoare, care ar satisface cerințele protejării drepturilor și intereselor legale ale persoanelor fizice și juridice, fapt ce i-a determinat pe autorul studiului în cauză să întreprindă prezenta cercetare. Suprapunerea normelor dreptului creează premise care scad nivelul obiectivității controlului vamal. Indicatorii corectitudinii efectuării controlului vamal sunt posibilitățile depistării acțiunilor ilegale ale subiecților activității economice externe. Scoaterea la iveală a problemelor, neajunsurilor și a golurilor în legislație, este scopul de bază pe care am dori să-l urmărim.

Subiecții comerțului internațional în procesul controlului vamal deseori se confruntă cu probleme greu de rezolvat, apărute ca urmare a barierelor administrative create nefondat în comerțul internațional. În condițiile actuale este important să se stabilească un coraport juridic în aplicarea măsurilor de reglementare statală a activității economice externe la respectarea drepturilor și intereselor subiecților acesteia. În lucrarea de față am încercat să completăm deficiența care s-au creat în știința juridică și să propunem introducerea unor recomandări de perfecționare a bazei legale și a practicii în acest domeniu.

Constatăm că, în prezent controlul vamal se efectuează exclusiv în scopul respectării legislației vamale. Strategia dezvoltării reglementării juridice a controlului vamal reiese din principiul selectivității care se bazează pe utilizarea sistemului de analiză a riscurilor.

În lucrare sunt generalizate lacunele reglementării juridice a controlului vamal, în legătură cu care sunt înaintate modalități de completare a acestora.

Indicatorul eficacității controlului vamal este creșterea volumului comerțului internațional și scăderea numărului încălcărilor legislației vamale. Reieșind din faptul că majoritatea acestor încălcări se comite cu scopul de a micșora nivelul plăților vamale, prin efectuarea controlului vamal, statul își asigură realizarea funcțiilor sale fiscale.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul prezentei lucrări îl constituie analiza științifică a instituției controlului vamal, prin determinarea conceptului de control vamal, a formelor acestuia, a procedurii efectuării controlului vamal, a mijloacelor tehnice utilizate la realizarea acestuia, precum și formularea recomandărilor practice pentru creșterea eficacității acestui control.

Din aceste considerente controlul vamal este supus unei examinări teoretico-practice, fiind analizate accepțiunile acestuia prin prisma opiniilor dezvoltate de către doctrinarii științelor juridice, și mai ales prin prisma actelor și convențiilor internaționale care consacră o multitudine de prevederi și recomandări, conținutul cărora necesită în mod obligatoriu o aplicabilitate și în plan național. Cercetarea noastră implică *ipoteza* controlului vamal ca un ansamblu de acțiuni întreprinse de organele vamale pentru asigurarea respectării regulilor, în conformitate cu care persoanele realizează dreptul de trecere peste frontiera vamală a mărfurilor și mijloacelor de transport.

În vederea realizării acestui scop, în cadrul cercetării științifice *au fost stabilite următoarele obiective* atingerea cărora condiționează soluționarea problemei științifice:

a) a dezvălui cadrul juridic național și internațional în domeniul controlului vamal; **b)** a identifica și defini conceptul de control vamal; **c)** a stabili și analiza principiile și formele controlului vamal; **d)** a determina rolul sistemului de analiză a riscurilor la stabilirea formei controlului vamal; **e)** a determina elementele definitorii ale controlului documentar și informațional al mărfurilor; **f)** a stabili realizarea controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport; **g)** a analiza controlul corporal ca formă excepțională a controlului vamal; **h)** a identifica supravegherea vamală drept o etapă specifică a controlului vamal; **i)** a determina aspectele de realizare a controlului ulterior; **j)** a identifica mijloacele tehnice aplicate la realizarea controlului vamal; **k)** a stabili particularitățile expertizei mărfurilor la efectuarea controlului vamal.

Noutatea științifică a rezultatelor cercetării rezidă în studierea în complexitate a doctrinei instituției controlului vamal în vederea evidențierii trăsăturilor definitorii ale procedurii de realizare a controlului vamal, a formelor controlului și a procedurii de control vamal din Republica Moldova din perspectiva principiului de analiză a riscurilor pentru creșterea eficacității acestuia.

Caracterul inovator al rezultatelor obținute este determinat de faptul că în premieră în știința dreptului vamal al Republicii Moldova a fost efectuată o cercetare a instituției controlului vamal, a problematicii din perspectiva reperelor teoretice ale accepțiunii, esenței și naturii juridice, a caracterelor și a particularităților acesteia, în baza căreia au fost formulate concluzii și recomandări teoretice în vederea perfecționării legislației de referință.

Prin tratarea completă și exhaustivă a obiectului a fost soluționată problema științifică importantă care se reprezintă prin elaborarea și prezentarea unui concept complet și obiectiv a controlului vamal, elaborarea unui instrumentar juridic de reglementare a formelor controlului vamal, identificarea unor măsuri concrete de optimizare a procesului desfășurării controlului vamal și înaintarea de recomandări în vederea actualizării mijloacelor tehnice aplicate la efectuarea controlului vamal.

Semnificația teoretică a cercetării este completată de o analiză științifică a examinării particularităților instituției controlului vamal; printr-o contribuție considerabilă la dezvoltarea fundamentelor teoretice autohtone privind natura și esența juridică a controlului vamal; racordat realităților prezente în practica organelor vamale; exemplificarea clară a formelor controlului vamal conectate la realitățile prezente în doctrină și practică; evidențierea criteriilor și a parametrilor specifici, a elementelor definitorii ale controlului documentar și informațional al mărfurilor, controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport, controlului corporal ca formă excepțională a controlului vamal și supravegherea vamală ca etapă specifică a controlului vamal, luând în considerare interesele generale și particulare implicate la aceste forme de control vamal. Conceptele reformulate ale controlului vamal și principiile acestuia, precum și formele de realizare a controlului vamal sau a mijloacelor tehnice aplicate la efectuarea controlului vamal, vor facilita procesul de modificare și completare a cadrului legal de activitate a organelor vamale.

Astfel, **valoarea aplicativă** a lucrării presupune că analiza instituției controlului vamal va fi utilă pentru mediul academic, procesul științifico-didactic, precum și pentru persoanele care activează în cadrul organelor vamale pentru o înțelegere mai bună a mecanismului de realizare a controlului vamal, precum și fundamentarea științifică a activității de transpunere și realizare în practică a formelor de control vamal. De asemenea, importanța studiului implică repere utile în vederea reglementărilor legale ale controlului vamal și are drept scop recomandări în vederea modificării și optimizării cadrului legislativ-normativ în domeniul controlului vamal. Drept urmare, propunerile de *lege ferenda* înaintate le considerăm a fi utile pentru dezvoltarea legislației vamale naționale, în general, și a prevederilor ce determină procedura de realizare a controlului vamal, în special.

Aprobarea rezultatelor tezei s-a produs prin expunerea concluziilor științifice și a rezultatelor principale ale cercetării în cadrul ședinței departamentului „Drept Public” al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova.

Concluziile și recomandările în baza tezei de doctorat și-au găsit reflectare în cele 8 articole publicate în reviste științifice naționale și de peste hotare, inclusiv în prezentările la conferințele științifico-practice internaționale, în special: Conferința științifică cu participare internațională **„Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare”**, consacrată aniversării a 65-a de la fondarea Universității de Stat din Moldova Chișinău, 21-22 septembrie 2011; Conferință Științifică, **„Integrare prin cercetare și inovare”**, 26-28 septembrie 2013, Chișinău CEP USM.

Sumarul compartimentelor tezei. Teza de doctorat este structurată în funcție de scopul și obiectivele cercetării științifice, fiind alcătuită din adnotare în trei limbi, lista abrevierilor, introducere, patru capitole care conțin 15 paragrafe, concluzii generale și recomandări, bibliografie, anexe, declarație privind asumarea răspunderii și curriculum vitae.

Capitolul 1 al tezei – **Analiza situației în domeniul controlului vamal.** Acest compartiment al lucrării este consacrat analizei viziunilor doctrinare asupra instituției controlului vamal. O atenție aparte este acordată opiniilor autorilor români, ruși și ale celor din Republica Moldova. În context, sunt identificate cele mai controversate problematice ale căror soluții se regăsesc în conținutul propriu-zis al lucrării. Aceste soluții constituie însăși noutatea științifică a lucrării și aportul autorului la cercetarea acestei tematici complexe.

Capitolul 2 al tezei – **Dimensiuni teoretice privind conceptul controlului vamal și formele lui.** Pentru a purcede la o analiză de esență a formelor controlului vamal, s-a considerat rațională abordarea conceptului de control vamal. În acest sens, a fost analizat conceptul de control și conceptul de control vamal atât pe plan național, cât și internațional. A fost examinat conceptul de „formă” de control vamal, au fost evidențiate principiile controlului vamal, precum și formele de realizare a acestuia. O deosebită atenție s-a acordat sistemului de analiză a riscurilor, în baza căruia este aplicat principiul selectivității în Republica Moldova.

Capitolul 3 al tezei – **Aspecte metodologico-practice privind procedura controlului vamal.** În acest compartiment al tezei de doctor au fost examinate cele mai importante forme de realizare a controlului vamal în Republica Moldova. A fost examinată forma principală de control vamal – controlul documentar, în care au fost stabilite documentele care sunt obligatorii de a fi prezentate la vămuire și procedura de examinare a acestora. Ulterior, s-a trecut la analiza controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport, unde au fost efectuate diferite clasificări a acestora, după diferite criterii, pentru a putea aplica metode concrete de realizare a

controlului vamal. Nu s-a trecut cu vederea nici forma excepțională de control vamal, cum este controlul vamal corporal, unde au fost evidențiate lacunele cu privire la realizarea acestei forme de control vamal și s-au propus soluții de rezolvare. Un loc deosebit în capitolul respectiv l-a ocupat controlul ulterior, fiind considerat cea mai eficientă formă a controlului vamal, acesta la rândul său realizându-se prin audit postvămuire și prin reverificarea declarațiilor vamale. În același capitol a fost examinată supravegherea vamală ca o formă specifică a controlului vamal, cu indicarea mijloacelor de efectuare a acesteia.

Capitolul 4 al tezei – **Instrumente de efectuare a controlului vamal.** În acest compartiment s-a făcut o analiză a mijloacelor tehnice de control vamal aplicate în Republica Moldova. A fost examinată aplicarea scanerelor cu raze „X-Ray” „Rapiscan Eagle Mobile” și a altor mijloace tehnice de control. Au fost recomandate un șir de principii definitorii în baza cărora urmează a fi aplicate aceste mijloace tehnice. Totodată, am acordat atenție la efectuarea controlului vamal în cazul când apare necesitatea folosirii unor cunoștințe speciale, adică prin efectuarea expertizelor. Au fost determinate condițiile de efectuare a acestor expertize, și stabilite drepturile și obligațiile experților, specialiștilor, declaranților în procesul realizării expertizelor.

1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL CONTROLUL VAMAL

1.1. Analiza doctrinei Republicii Moldova privind controlul vamal

Politica vamală nu poate fi realizată fără efectuarea controlului vamal în condițiile prevăzute de legislația națională a fiecărui stat. Politica vamală, prin realizarea controlului vamal, este îndreptată spre apărarea intereselor statale și a drepturilor legitime ale persoanelor fizice și juridice.

Astfel, în activitatea vamală o latură deosebită și destul de importantă o are înfăptuirea controlului vamal, care poartă un caracter exclusiv, fiind realizat numai de organele vamale la orice etapă a activității vamale, în special, în cadrul procesului de trecere peste frontiera vamală a mărfurilor, mijloacelor de transport și persoanelor.

Principiul controlului vamal este unul din principiile de bază ale dreptului vamal, care și-a găsit reflectare în art. 25 din Codul Vamal al Republicii Moldova: „mărfurile și mijloacele de transport sunt supuse vămuirii și controlului vamal conform prezentului cod și altor acte normative” [11].

Controlul vamal, ca atribuție exclusivă a organelor vamale, este îndreptat spre asigurarea respectării legislației vamale a statului, precum și a actelor internaționale la care acesta este parte. Anume modul cum este efectuat controlul vamal, operativitatea și eficacitatea acestuia, influențează direct accelerarea traficului de mărfuri și persoane peste frontiera vamală a Republicii Moldova, asigură respectarea, de către toate persoanele, a legislației vamale, duce la contracararea trecerii ilegale de mărfuri peste frontiera vamală, depistarea încălcărilor și fraudelor vamale etc. Aplicarea cât mai largă a controlului vamal ulterior devine astăzi o necesitate evidentă. În acest caz, se cere a fi respectate și unele condiții de efectuare a controlului, precum: dotarea unităților vamale cu mijloace tehnice de control performante, crearea condițiilor de control (depozitelor și terminalelor vamale) amenajarea zonelor de control vamal etc.

Instituția controlului vamal este un segment puțin cercetat și analizat în doctrina din Republica Moldova. Tema respectivă este abordată tangențial în lucrările autorilor: Erhan I., Sîrbu E., Melnic V., Ursu V., Calenic N., Obreja E., Pasat A.O., Mincu G., Furdui V., Radu Gh.

Astfel, în lucrarea „Drept vamal comunitar” [21, p.364], autorii Erhan I. și Cârnaț T., examinează controlul vamal prin prisma prevederilor din legislația comunitară. Codul Vamal al Uniunii, în art.25 stabilește că, „Autoritățile vamale pot efectua toate controalele vamale pe care le consideră necesare”. Prin „controale vamale” se înțeleg operațiunile specifice efectuate de

autoritățile vamale în scopul asigurării aplicării corecte a legislației vamale sau a altor dispoziții care reglementează intrarea, ieșirea, tranzitul, transferul, antrepoziterea și destinația finală a mărfurilor care circulă între teritoriul vamal al Comunității și alte teritorii. Cercetătorii menționează formele de control vamal și anume: 1) controlul vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport; 2) controlul vamal al operatorilor economici externi și al companiilor care prestează servicii de transport internațional de mărfuri și persoane; 3) controlul vamal al expedițiilor poștale; 4) controlul vamal al bunurilor transportate peste frontiera vamală; 5) controlul vamal al valorilor valutare, documentelor de plată și monedelor; 6) controlul vamal al perfectării certificatelor și autorizațiilor sanitare, medicale, veterinare și fitosanitare; 7) controlul vamal al introducerii și scoaterii de pe teritoriul vamal al valorilor culturale. Un aspect important examinat de autori este locul și timpul unde se efectuează controlul vamal. Respectiv controlul se efectuează numai în locurile stabilite pentru acest scop și în orele prevăzute în program. O excepție de la această regulă este că, la solicitarea operatorului economic, autoritatea vamală poate aproba ca verificarea mărfurilor să fie făcută în alte locuri și în afara orelor de program, în acest caz cheltuielile aferente intră în sarcina operatorului economic. Autorii examinează auditul ulterior vămuirii, ca fiind una din cele mai eficiente forme ale controlului vamal. Astfel, în aplicarea tehnicilor de gestiune a riscurilor și de control bazate pe audit ulterior vămuirii, autoritatea vamală este capabilă să elibereze marea majoritate a transporturilor (până la 80-90% din totalul importurilor) și să rețină doar loturile de mărfuri potrivite profilurilor de risc identificate. Susținem ideea autorilor că auditul ulterior vămuirii este mai eficient ca alte forme de control vamal, dat fiind faptul că el poate acoperi toate regimurile vamale, mai ales acelea cu caracter suspensiv, care sunt destul de dificil de a fi verificate la frontieră, sau cele care presupun utilizarea unor preferințe tarifare. Cu părere de rău, restul formelor controlului vamal nu au fost examinate în lucrarea respectivă și, drept urmare, nu putem percepe pe deplin instituția controlului vamal.

Autorul Erhan I., în teza sa de doctor „Statutul juridic al organelor vamale în Republica Moldova: Probleme și soluții” [20], menționează funcția de control a organelor vamale, care este realizată prin: a) efectuarea controlului vamal (verificarea legalității trecerii peste frontiera vamală a mărfurilor și mijloacelor de transport, folosirea și dispunerea de mărfurile aflate pe teritoriul vamal sub supraveghere vamală, precum și verificarea respectării regulilor de efectuare a activităților în domeniul vamal); b) controlul valutar, care se exprimă prin verificarea de către organele vamale a termenului și corectitudinii repatrierii valorilor valutare provenite din tranzacțiile economice externe. Controlul valutar la fel, se referă și în privința valutei transportate în numerar peste frontiera vamală de către persoanele fizice. Aceleași prevederi

autorul le menționează și în monografia sa, „Statutul juridic al organelor vamale în Republica Moldova” [19].

Pe parcursul lucrării, autorul analizează funcțiile Aparatului Central al Serviciului Vamal, printre care este și funcția de vămuire și control vamal care se realizează prin organizarea nemijlocită a procesului de vămuire a mărfurilor și mijloacelor de transport, punerea în aplicare a măsurilor de îmbunătățire și simplificare a procedurilor de control și vămuire, organizarea controlului vamal și implementarea măsurilor pentru îmbunătățirea și simplificarea acestuia. Totuși, în lucrare se regăsește doar o descriere succintă a principiilor controlului vamal și a formelor acestuia. Cât privește supravegherea vamală, autorul menționează că aceasta este perioada de timp în care, în conformitate cu legislația vamală, mărfurile și mijloacele de transport sunt supuse sau pot fi supuse operațiunilor de control vamal, cu limitarea drepturilor de dispunere și folosință asupra acestora.

Într-un articol științific, cercetătorul Erhan I. consideră controlul vamal una din formele de realizare a politicii vamale a statului, având funcția de asigurare a respectării de către persoanele fizice și juridice ce trec mărfuri și mijloace de transport peste frontiera vamală a legislației vamale, în special, și a legislației Republicii Moldova, în general, precum și depistarea încălcărilor ce pot fi comise de către aceștia la trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală [16, p.40]. Autorul definește principiile controlului vamal, și anume: 1) organele vamale aplică principiul controlului selectiv și urmează să se limiteze la a cele forme de control vamal care sunt necesare pentru asigurarea respectării legislației; 2) la alegerea formelor de control vamal se efectuează analiza factorilor de risc ce pot duce la încălcarea legislației în vigoare; 3) organele vamale urmează să aplice metoda analizei factorilor de risc pentru aprecierea categoriilor de mărfuri, mijloace de transport, documente și persoane ce urmează a fi supuse controlului vamal, precum și gradul de aplicare a acestuia; 4) în scopul perfecționării controlului vamal, organele vamale conlucrează cu agenții economici participanți ai activității economice externe; 5) controlul vamal este efectuat în exclusivitate de organele vamale. Referitor la formele controlului vamal, autorul le menționează doar pe cele prevăzute în Codul Vamal al RM și nu face o analiză a acestora. În articolul respectiv întâlnim o descriere succintă a auditului postvămuire (ulterior vămuirii). Se menționează că, un serviciu vamal modern dispune de funcția de „audit postvămuire” care are ca scop respectarea reglementărilor vamale, precum și sporirea veniturilor încasate.

Într-un alt articol [18, p.122], același autor analizează Planul de acțiune „Uniunea Europeană – Republica Moldova”, semnat la Bruxelles la 22 februarie 2005, care prevede un șir de acțiuni și măsuri necesare a fi realizate de către Republica Moldova pentru asigurarea trecerii

la o etapă mai avansată de colaborare. Aceste măsuri prevăd reformarea cadrului legislativ și instituțional în vederea conformării Republicii Moldova la valorile europene. Obiectivul 26 al Planului respectiv, denumit „Implementarea legislației vamale conform standardelor internaționale și UE”, stabilește printre alte acțiuni și implementarea principiului controlului vamal în baza analizei și selectivității riscurilor și crearea cadrului internațional relevant care va determina o evoluție în desfășurarea controlului.

În aceeași ordine de idei este și următorul articol [17, p.128], în care pentru dezvoltarea sistemului vamal în Republica Moldova, autorul propune acordarea unor noi atribuții și competențe, printre acestea fiind: 1) elaborarea și implementarea prevederilor referitoare la controlul vamal al precursorilor, mărfurilor cu dublă destinație și valorilor culturale; 2) dezvoltarea principiului controlului vamal în baza analizei și selectivității riscurilor și 3) sistematizarea criteriilor și profilurilor de risc aplicate în procesul de vămuire a mărfurilor și elaborarea altor noi, mai eficiente. Susținem opinia autorului cu privire la controlul vamal, dar, din lipsa unor elemente definitorii, nu putem percepe importanța instituției de control vamal pe deplin, ceea ce ne propunem să realizăm pe parcursul lucrării noastre.

În articolul elaborat de autorul acestei teze, în colaborare cu cercetătorul Erhan I. [10, p.90], se analizează o etapă specială a controlului vamal - „supravegherea vamală”. Supravegherea vamală este definită ca perioada de timp, în care, în conformitate cu legislația vamală, mărfurile și mijloacele de transport sunt supuse sau pot fi supuse operațiunilor de control vamal, cu limitarea drepturilor de dispunere și folosință asupra acestora. Se disting două etape esențiale de aflare a mărfurilor sub supravegherea vamală. Astfel se disting: „etapa obligatorie” care coincide cu procedura de perfectare vamală și „etapa facultativă”, care este o procedură separată și nu este dependentă de perfectarea vamală. O trăsătură specifică a supravegherii vamale constă în faptul că supravegherea vamală asupra mărfurilor și mijloacelor de transport are loc indiferent de faptul dacă acestea au fost puse sau nu în circulație liberă, cu condiția existenței temeiurilor de a considera că a fost încălcată legislația în vigoare.

Un alt autor [59, p.22] consideră controlul vamal acea activitate desfășurată de organele vamale ce constă într-o totalitate de acțiuni menite să asigure respectarea legislației vamale a Republicii Moldova și a actelor internaționale la care aceasta este parte. Autorul menționează crearea zonelor de control vamal la frontiera vamală, în locul unde se efectuează operațiunile de vămuire, în locul amplasării organului vamal, precum și în alte locuri stabilite de Serviciul Vamal, unde se efectuează controlul vamal. În opinia autorului, în timpul efectuării controlului vamal, organul vamal folosește, de regulă, forme de control suficiente pentru asigurarea respectării legislației Republicii Moldova și a acordurilor internaționale la care aceasta este

aparte. Dar, în caz de necesitate, organul vamal poate utiliza toate formele de control prevăzute de Codul Vamal. De altfel, scopul controlului vamal este identificarea mărfurilor și mijloacelor de transport pe baza declarației vamale în detaliu și a documentelor comerciale și asigurarea legalității la trecerea peste frontiera vamală. În opinia autorului, controlul vamal se efectuează prin: control documentar, control fizic, control selectiv, control prin supravegherea vamală și controlul vamal corporal (ca formă excepțională). Apreciem expunerea efectuată, dar totuși, nu este definit nici conceptul și nici principiile controlului vamal, iar descrierea formelor controlului vamal este una succintă și nu ne permite studierea detaliată a problematicii controlului vamal.

Alți autori, și anume Sîrbu E. și Melnic V., în lucrarea „Reglementări vamale” [65], nu se referă direct la controlul vamal, dar în urma examinării regimurilor și destinațiilor vamale, putem stabili termenii aplicării supravegherii vamale, ca formă a controlului vamal. În aceeași ordine de idei, autorul Radu Gh. [62], examinează destinațiile vamale în dreptul vamal comunitar, care la fel stabilește momentul apariției și finisării supravegherii vamale în funcție de regimul aplicat mărfurilor sau mijloacelor de transport. Însă în lucrările respective nu este examinat conceptul, formele și sarcinile controlului vamal, ceea ce nu ne permite să facem o analiză a subiectului în cauză și să cunoaștem esența acestuia.

Cercetătoarea Mincu G. [49] examinează procedurile interne și vamale în cazul exportului de mărfuri care, din punct de vedere al locului de efectuare, pot fi: proceduri prevamale (se efectuează până la prezentarea în vamă a mărfurilor și mijloacelor de transport), proceduri vamale (se efectuează odată cu prezentarea la organul vamal a documentelor, mărfurilor și mijloacelor de transport și se vor finisa la punerea în circulație a mărfurilor) și proceduri postvamale (care se efectuează de către exportator din momentul vămuirii până la finisarea tranzacției de export). Autoarea atribuie controlul vamal la procedurile vamale, care constau din: controlul corespunderii mărfii și a mijloacelor de transport; efectuarea expertizelor și a altor operațiuni de vămuire; lichidarea obiecțiilor și introducerea modificărilor. Susținem parțial ideea autoarei, deoarece controlul vamal este o procedură efectuată la etapa vămuirii mărfurilor, dar în același timp, prin mecanismul de supraveghere vamală, se poate desfășura în orice moment și în orice loc. Cu atât mai mult, în cazul exportului, mărfurile vămuite pentru export la organul vamal intern se plasează sub regimul vamal de tranzit până la organul vamal de frontieră, ceea ce presupune o supraveghere vamală.

Dr. Dumbrăveanu N. [15], la fel ca și autoarea precedentă, menționează că, din punct de vedere al locului efectuării procedurilor pentru export, acestea pot fi divizate în trei grupe: 1) proceduri prevamale; 2) proceduri vamale; 3) proceduri postvamale. În opinia autorului, controlul vamal face parte din procedurile vamale și este efectuat de colaboratorul vamal prin:

verificarea documentelor, controlul vamal al mărfurilor și ale mijloacelor de transport, controlul corporal – ca o formă excepțională, evidența mărfurilor și mijloacelor de transport, interogarea verbală a persoanelor fizice și a persoanelor cu funcții de răspundere ș.a. Controlul vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport este efectuat în locul și la timpul stabilit anterior cu colaboratorul vamal responsabil de efectuarea acestui control. Totodată, autorul menționează că la efectuarea controlului vamal pot fi aplicate mijloace tehnice de control care nu prezintă nici un pericol pentru sănătatea și viața oamenilor, animalelor și plantelor și care nu cauzează prejudiciu mărfurilor și mijloacelor de transport. Mai mult decât atât, autorul atenționează că organul vamal este în drept să efectueze expertize prin antrenarea specialiștilor din organele de drept și de control din diferite unități economice, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, precum și a experților. Apreciem expunerea efectuată de autor în ceea ce privește controlul la exportul de mărfuri, dar îl considerăm foarte îngust expus și este nevoie de a fi dezvoltat.

În următoarea cercetare „Activitatea vamală în Republica Moldova și fenomenul corupției” [53], grupul de autori Obreja E., Gâscă V., Calenic N. menționează că procedurile vamale includ câteva etape: 1) operațiunile prealabile, 2) depozitarea provizorie sub supraveghere vamală, 3) declararea mărfurilor și mijloacelor de transport și 4) controlul vamal documentar, controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport, precum și alte forme de control vamal prevăzute de legislație. Susținem ideea dată, totuși nu întâlnim o analiză și cercetare științifică cu privire la controlul vamal.

Un element aparte al controlului vamal este cercetat în „Manual TIR” [48], unde este menționat că măsurile de control luate în țara de plecare a mărfurilor ar trebui să fie acceptate de țările tranzitate și de destinație. Din acest motiv, controlul efectuat în țara de plecare urmează să fie riguros și complet, iar în țările de tranzit, de regulă, nu se efectuează controlul vamal, însă acest lucru nu exclude dreptul autorităților vamale de a efectua controlul vamal în caz de necesitate. Urmează să atenționăm că lucrarea se referă doar la transportarea mărfurilor cu mijloace de transport sub acoperirea Carnetului TIR. Prevederi identice întâlnim și în ediția în limba rusă din 2006 [124].

După analiza efectuată a lucrărilor din Republica Moldova, cu certitudine punem afirma că subiectul „controlul vamal” nu a fost cercetat pe deplin, făcându-se doar referiri legale tangențial cu alte subiecte. Puținele trimiteri la acest subiect nu tratează nici pe departe problematica controlului vamal. La fel, nu este definit conceptul controlului vamal, nu sunt determinate principiile controlului vamal și nu sunt examinate detaliat formele acestuia. Anume

aceste neajunsuri urmează să le excludem prin lucrarea de față, astfel, adăugând valoare doctrinei vamale autohtone.

1.2. Analiza doctrinei din alte state cu privire la controlul vamal

Conceptul controlului vamal și formele acestuia este cercetat în literatura de specialitate de către savanții din România, care au încercat tangențial să trateze subiectul. Astfel, cu privire la noțiunea controlului vamal, la formele și scopul acestuia s-au expus următorii autori din România: Caraiani Gh., Cazacu C., Moldovan A.T., Condor I., Condor S.C., Mladen C., Diaconu G.Ș., ș.a.

În lucrarea [52] autorului Moldovan A.T., intitulată „Drept vamal”, evidențiem o secțiune aparte destinată elementelor specifice ale controlului vamal. Autorul analizează controlul vamal în funcție de tipul mijlocului de transport utilizat pentru a introduce sau pentru a scoate bunuri din țară. O mențiune importantă a autorului este că, în cazul mijloacelor de transport rutiere fără încărcătură, se efectuează și controlul compartimentului marfar. Obiectivele controlului vamal privind mijloacele de transport feroviar, în opinia cercetătorului, sunt: 1) existența vagoanelor menționate în actul de transmitere a garniturii de tren; 2) existența vagoanelor acoperite, care conțin mărfuri, prin verificarea integrității sigiliilor, ferestrelor, acoperișului pereților și platformei; 3) exteriorul și interiorul vagoanelor descoperite care conțin mărfuri; 4) interiorul și exteriorul anexelor tehnice ale locomotivelor și cabina mecanicului.

Autorul evidențiază specificul efectuării controlului vamal privind transportul aerian, care se poate executa imediat după aterizare în interiorul avionului, însă obligatoriu după debarcarea persoanelor sau anterior decolării, înainte de îmbarcarea persoanelor. Într-o altă secțiune a lucrării date, autorul definește supravegherea vamală ca totalitatea acțiunilor desfășurate de către autoritățile vamale spre a asigura respectarea reglementărilor vamale, precum și a oricăror alte norme aplicabile mărfurilor ce se găsesc sub supravegherea vamală. Apreciem analiza autorului referitoare la cele expuse și suntem de acord cu opiniile date. Cu toate acestea, trebuie să menționăm că ideile susținute sunt doar un mic segment din domeniul controlului vamal ce se referă la controlul fizic al mijloacelor de transport. Autorul ezită să definească conceptul de „control vamal”, să formuleze principiile de realizare a acestuia, nu analizează celelalte forme ale controlului vamal, ca de exemplu, controlul documentar, controlul corporal, auditul postvămuire ș.a.

Autoarea Mladen C., în lucrările sale [51, p.42], [50, p.147], face o analiză a controlului vamal asupra bunurilor care aparțin persoanelor fizice, ce constă în confirmarea celor declarate cu bunurile aflate în bagajele însoțite sau neînsoțite și în colete.

Cu privire la controlul vamal a mijloacelor de transport rutiere, autoarea menționează că acesta se efectuează prin: „controlul exterior” al autovehiculului și „controlul interior” al autovehiculului. Referitor la controlul vamal al aeronavelor, autoarea clasifică controlul în funcție de categoria aeronavelor. În opinia autoarei, supravegherea vamală cuprinde orice acțiune a autorităților vamale în vederea asigurării respectării reglementărilor vamale și a altor norme aplicabile mărfurilor aflate sub supravegherea vamală. Supravegherea vamală se organizează de fiecare birou vamal, în funcție de specificul și cerințele activității.

În complexitatea ideilor suntem de acord cu cele menționate, totuși sunt multe neajunsuri. De exemplu, în lucrările date autoarea nu face o descriere și o analiză a controlului vamal corporal, a condițiilor de efectuare a acestuia. Pe parcursul lucrării nu întâlnim nici definiția controlului vamal, nu sunt cercetate principiile și funcțiile controlului vamal. Iar în ceea ce privește formele controlului vamal, sunt examinate foarte succint, doar controlul fizic al mijloacelor de transport și supravegherea vamală.

Autorii Condor I. și Condor S.C. [12, p.43] menționează în lucrarea lor că organele vamale au competența de a verifica încadrarea tarifară, calculul taxelor vamale înscrise în declarația vamală și urmăresc încasarea acestora, precum și au dreptul să efectueze verificări și investigații privind aplicarea tarifului vamal de import, atât în momentul vămuirii, cât și ulterior, în vamă sau la sediul importatorului. Cu părere de rău, doar aceste prevederi au fost expuse de autori pe tot parcursul lucrării, astfel nici nu putem aprecia subiectul dat, din cele indicate și urmează să facem o analiză detaliată în lucrarea de față.

În opinia savantului Caraiani Gh. [1, p.127] controlul vamal este activitatea desfășurată de autoritatea vamală și are ca scop verificarea existenței și valabilității autorizației de import/export și a concordanței dintre conținutul documentelor însoțitoare ale mărfii și marfa în sine sub aspectul cantității, sortimentului și al altor parametri definitorii ai acestuia. La final, autorul arată că la vama de frontieră va fi efectuat un nou control vamal ori de câte ori există indicii că în mijlocul de transport au fost introduse și alte bunuri decât acelea menționate în documentele de însoțire a mărfii. Susținem opinia autorului, referitoare la controlul fizic al mărfurilor, dar aceasta este doar una din formele controlului vamal. Autorul a ezitat să examineze și restul formelor, care ar fi ajutat la analiza și înțelegerea instituției de control vamal.

Următoarea lucrare apărută sub coordonarea profesorului Suceavă I. [66, p.29-76], se referă la controlul vamal antidrog, în care se prevede că lupta împotriva traficului ilicit de

droguri, din punct de vedere al activității vamale, trebuie să se bazeze, în primul rând, pe motivația lucrătorului vamal, în funcție de indicii de suspiciune și de cunoașterea mijloacelor de traficare cel mai frecvent utilizate. Autorul propune studierea acestor aspecte privind: traficul feroviar, expedițiile poștale, traficul rutier, traficul maritim și folosirea corpului uman pentru transportarea drogurilor. Totodată, în lucrare se menționează că inițierea unui control vamal antidrog trebuie să aibă la bază următoarele criterii de selectare a transporturilor maritime suspecte: naționalitatea vasului și a echipajului; care este portul de plecare, escalele efectuate, deci istoricul voiajului; ce tip de vas este; dacă vasul, agentul maritim, echipajul și companiile comerciale implicate au figurat sau figurează pe liste de consemne internaționale.

Apreciem lucrarea dată ca fiind una foarte reușită, care detaliat a abordat problematica respectivă de către autor. În lucrare sunt cercetate practic toate aspectele și măsurile necesare pentru efectuarea unui control vamal reușit și eficace. Lucrarea reprezintă interes atât teoretic, cât și practic privind controlul vamal antidrog. Cu toate că lucrarea este foarte reușită, aceasta nu cuprinde un șir de alte elemente ale controlului vamal, bazându-se din start pe un segment îngust. Astfel, nu este definit conceptul controlului vamal, principiile lui și cu atât mai mult nu se referă la toate formele controlului vamal.

În urma analizei doctrinei românești, se impune o singură concluzie: subiectul cu privire la controlul vamal nu a fost tratat îndeajuns. În puținele lucrări existente în domeniul vamal, acest subiect este examinat foarte laconic, practic nu se abordează controlul vamal în complexitatea acestuia, neexaminându-se conceptul de control vamal, principiile și sarcinile lui, nu se cercetează fiecare formă de control vamal în parte.

Analiza instituției controlului vamal, principiile și formele acestuia se constată în lucrările savanților ruși: Nozdraciov A.F., Gabricidze B.N., Halipov S.V., Tolcușkin A.V., Timoșenco I.V., Bakatva O.Iu., Cerneavski A.G., Rassolov M.M., Ariașvili N.D., Zavrajnîh M.L., Jireaeva E.V., Gorbuhov V.A., Adriașin H.A., Svinuhov V.G., Balakin V.V., Bogomolova A.A., Bekeășev C.A., Kruglov A.S., Moiseev E.G., și alții, care, în măsură specială, au tratat subiectul în cauză și au propus soluții pentru rezolvarea problemelor apărute în procesul realizării controlului vamal.

Astfel, autorii Bakaeva O. Iu. și Matvienko G.V. [75, p.118] definesc controlul vamal ca totalitatea măsurilor, întreprinse de organele vamale în scopul asigurării respectării legislației vamale. Realizarea controlului vamal, în opinia autorilor, presupune utilizarea diferitor forme de control de către persoanele cu funcții de răspundere a organelor vamale. Drept forme ale controlului vamal sunt menționate: controlul documentar, interogarea persoanei, supravegherea

vamală, observarea vamală, controlul fizic al mărfurilor, controlul corporal, verificarea marcajelor la marfă, inspecția spațiilor și teritoriilor, revizia vamală.

Într-o altă lucrare [132, p.240], autoarea Bakaeva O. Iu., pe lângă cele expuse mai sus, face delimitarea controlului vamal de alte forme de control de stat, prin următoarele caracteristici: 1) controlul vamal se efectuează numai de organele vamale; 2) se realizează numai în formele stabilite de Codul Vamal; 3) este îndreptat spre respectarea legislației vamale. Totodată, persoanele participante la controlul vamal, autoarea le clasifică în: subiecte care efectuează controlul, subiecte supuse controlului și persoane care contribuie la realizarea controlului vamal. Susținem opiniile autorilor referitor la cele expuse, precum și referitor la principiile și formele controlului vamal care au fost analizate. În lucrările sus menționate se face o descriere a auditului postvămuire și a controlului vamal valutar, iar celelalte forme de control vamal sunt analizate foarte succint. La fel, în materialul expus nu găsim o analiză a efectuării controlului vamal, timpului efectuării acestuia, precum și utilizării mijloacelor tehnice necesare pentru realizarea controlului vamal.

Autorii Timoșenko I.V. și Deveatkina E.M. [141] apreciază că unul din principiile de bază ale trecerii mărfurilor peste frontiera vamală este perfectarea actelor vamale și controlul vamal. Controlul vamal este o metodă de realizare a politicii vamale și reprezintă complexitatea de măsuri întreprinse de organele vamale, în scopul respectării legislației vamale de către participanții la raporturile juridice vamale. O mențiune importantă este că, în procesul de realizare a controlului vamal, organele vamale sunt în drept să utilizeze doar acele forme care sunt suficiente pentru a asigura respectarea legislației în vigoare.

Într-o altă lucrare [139], autorul Timoșenko I.V. arată că, unul din principiile de bază ale controlului vamal este nepricinuirea de daune neîntemeiate în procesul de realizare a controlului vamal persoanelor, mărfurilor și mijloacelor de transport. Dacă daunele sunt pricinuite neîntemeiat, persoana cu funcție de răspundere a organului vamal va repara dauna pricinuită.

Același autor, în următoarea lucrare [140], menționează câteva principii și reguli generale de efectuare a controlului vamal. Totodată, autorul examinează următoarele forme ale controlului vamal: controlul documentar, interogarea persoanei, supravegherea vamală, observarea vamală, controlul fizic al mărfurilor, controlul corporal, verificarea marcajelor la marfă, inspecția spațiilor și teritoriilor, revizia vamală. Controlul corporal, ca formă excepțională de control vamal, este cercetată de autor într-un paragraf separat. Apreciem mențiunile autorului, dar trebuie să evidențiem lipsa examinării tuturor formelor de control vamal, lipsa formulării unui concept propriu al controlului vamal, precum și insuficiența tratării procedurii de realizare a controlului vamal.

Kuzminov N.N. [104] menționează că ultima etapă a perfectării actelor vamale este controlul vamal și acordarea liberului de vamă. La această etapă se verifică: parcurgerea etapelor precedente; se ia decizia privind efectuarea controlului fizic; se inspectează mijloacele de transport, încăperile, alte locuri unde se pot afla mărfuri sau mijloace de transport; se inspectează mărfurile și ambalajul lor; se identifică mijloacele de transport, mărfurile; se ia decizia de a acorda sau nu liberul de vamă. Autorul nu examinează conceptul și principiile controlului vamal, nu analizează formele și procedura efectuării acestuia.

În opinia profesorului Kozîrin A.N. [111], controlului vamal sunt supuse mărfurile și mijloacele de transport trecute peste frontiera vamală, precum și anumite tipuri de activități. Autorul apreciază existența principiului selectivității controlului vamal, prin care, la efectuarea controlului vamal, organele vamale folosesc doar formele necesare, suficiente pentru a asigura respectarea legislației în vigoare. În lucrare autorul evidențiază o listă de termeni utilizați și anume: zonă de control vamal; control fizic de identificare. Reieșind din specificul lucrării, autorul se referă doar la unele aspecte ale controlului vamal, lăsând neexamine un șir de elemente ale acestuia, cum ar fi: principiile, formele ș.a.

În următoarea lucrare [113] a autoarei Krasnolutskaia N.T. este examinată procedura transportării mărfurilor sub control vamal, prin care se înțelege transportarea mărfurilor, mijloacelor de transport și a documentelor acestora de la organul vamal de expediție până la organul vamal de destinație sub supraveghere vamală, fără perceperea drepturilor de import/export și fără aplicarea măsurilor de politică economică. Apreciem această lucrare, dat fiind faptul că este examinată procedura realizării supravegherii vamale, documentelor necesare de a fi prezentate, mijloacelor de supraveghere a mărfurilor și mijloacelor de transport. Într-o altă ediție [135], pe lângă supravegherea vamală, sunt analizate și restul formelor controlului vamal. Examinarea acestor forme ale controlului vamal este plauzibilă, dar volumul informației prezentate nu este îndeajuns pentru a clarifica problemele existente în domeniul discutat.

Kruglov A.S. [100] definește controlul vamal ca o totalitate de măsuri întreprinse de organele vamale în scopul asigurării respectării legislației vamale și a acordurilor internaționale. Autorul clasifică formele controlului vamal după forma de realizare în: controlul documentelor, mărfurilor și mijloacelor de transport, inspectarea mărfurilor și mijloacelor de transport și controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport.

În următoarea ediție [101] a lucrării, autorul examinează efectuarea controlului valutar și importanța organelor vamale la realizarea acestui control. Cele menționate au servit drept bază pentru a determina funcțiile și competența organului vamal la efectuarea controlului valutar.

Măsurile tehnice de efectuare a controlului vamal sunt examinate în următoarea ediție [102] a cercetătorului Kruglov A.S.. Autorul definește controlul vamal ca o totalitate de măsuri întreprinse de organele vamale în scopul asigurării respectării legislației vamale și a acordurilor internaționale, care presupune posibilitatea și legalitatea aplicării măsurilor tehnice care nu prezintă pericol pentru viața și sănătatea oamenilor, animalelor și plantelor, și nu deteriorează mărfurile și mijloacele de transport.

Totodată, autorul definește conceptul de expertiză vamală ca fiind soluționarea întrebărilor, care apar în procesul perfectării vamale și/sau a controlului vamal, sau în luarea deciziilor prealabile, sau în alte scopuri vamale, dacă rezolvarea acestor problemele necesită cunoștințe speciale. Apreciem efortul depus de autor în cercetarea problematicii controlului vamal, mai ales în privința mijloacelor tehnice utilizate pentru realizarea acestuia. Cu toate acestea, am dori să atenționăm că nu toate aspectele controlului vamal au fost abordate și cercetate în măsură suficientă, lucru care ne propunem să-l facem pe parcursul lucrării noastre.

La rândul său, cercetătorul Platonov D.I. [127] încearcă o examinare a instituției controlului vamal efectuată în scheme. Autorul susține opiniile deja expuse în lucrările de mai sus, prin care controlul vamal este o măsură de realizare a politicii vamale a statului și prezintă o totalitate de măsuri întreprinse de organele vamale în scopul asigurării respectării legislației vamale. În opinia autorului, scopul principal este stabilirea prin diferite forme de control a corespunderii operațiunilor vamale efectuate cu legislația în vigoare, respectării de către persoanele fizice și juridice a regulilor și procedurilor stabilite.

Draganov V.G. [110] determină obiectul și subiecții controlului vamal. În opinia autorului, efectuarea controlului vamal este chemat să asigure: 1) crearea condițiilor, care contribuie la accelerarea traficului internațional de mărfuri; 2) procedura de autorizare a transportării mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală; 3) lupta cu contrabanda, încălcarea regulilor vamale și a legislației fiscale, precum și curmarea trecerii ilegale a substanțelor narcotice, armamentului, muniției, substanțelor explozive și valorilor culturale; 4) perceperea la timp și deplină a drepturilor de import/export; 5) ducerea statisticii comerțului exterior și statisticii vamale; 6) efectuarea, în limitele competenței, a controlului valutar. Suntem de acord cu opinia autorului în privința conceptului și scopurilor controlului vamal. Pe de altă parte, autorul evită analiza detaliată a principiilor și formelor acestuia, fapt ce are un efect negativ în procesul examinării subiectului în cauză.

Profesorul Nozdracev A.F. menționează că tendința de scădere a barierelor administrative nu se răsfrânge asupra prevederilor Codului Vamal, potrivit căruia toate mărfurile și mijloacele de transport deplasate peste frontiera vamală sunt supuse controlului vamal. În organizarea

controlului vamal, autorul consideră că trebuie remarcat specificul formelor de realizare a controlului vamal. Astfel, controlul vamal poate fi: 1) control vamal obișnuit, în momentul sosirii mărfurilor și mijloacelor de transport în punctul vamal; 2) controlul vamal în timpul deplasării mijlocului de transport; 3) controlul vamal total, când sunt utilizate toate formele de control vamal stabilite în Codul Vamal; 4) controlul vamal selectiv, prin aplicarea doar a unor forme de control vamal prevăzute [130].

Într-o altă lucrare [131], profesorul Nozdracev A.F. face o clasificare a controlului vamal: în dependență de un șir de criterii. Susținem întru totul opiniile formulate de autor, dar în unele cazuri acesta utilizează doar definițiile legale, fără a propune anumite concepte proprii.

Autorii Draganov V.G. și Rassolov M.M. [133] menționează că în activitatea organelor vamale un rol important îl joacă realizarea funcțiilor care asigură realizarea sarcinilor nemijlocit legate de controlul vamal. La aceste funcții autorii atribuie: asigurarea respectării legislației, controlul căruia este pusă pe seama organelor vamale; asigurarea securității și intereselor economice ale statului, în limitele competenței; efectuarea controlului valutar, în limitele competenței; încasarea taxelor vamale, impozitelor și altor plăți; asigurarea respectării regulilor legale de deplasare a mărfurilor peste frontiera vamală; asigurarea respectării efective a condițiilor de utilizare a regimurilor vamale. O abordare aparte cercetată de autori este efectuarea controlului fizic în dependență de tipul mijlocului de transport utilizat.

Într-un paragraf separat este examinat controlul vamal corporal, ca formă excepțională de control vamal. În opinia autorilor, el se face doar în cazul existenței temeiurilor justificate și se realizează în trei etape: etapa pregătitoare, etapa de realizare a controlului propriu zis și etapa finală, în care se întocmește procesul verbal. Apreciem părerile autorilor referitor la formele controlului vamal, deoarece fac o descriere minuțioasă a acestora, dar urmează să menționăm că nu se referă la toate formele controlului vamal.

Autorii Rassolov M.M. și Ariașvili N.D. [128] vin cu o idee inovatoare în ceea ce privește formele controlului vamal. Ei consideră că formele controlului vamal nu sunt nimic altceva decât acțiunile întreprinse de organele vamale în realizarea controlului vamal. Totodată, într-o altă lucrare [129] autorii determină condițiile generale de efectuare a controlului vamal. Condițiile generale de efectuare a controlului vamal sunt strâns legate de principiile controlului vamal, dar nu se contrapun și, totodată, au o putere juridică inferioară.

Într-o altă lucrare [126], Ariașvili N.D. grupează condițiile generale de efectuare a controlului vamal: alegerea acțiunilor organelor vamale; timpul efectuării controlului vamal; punerea mărfurilor și mijloacelor de transport sub supraveghere vamală; admisibilitatea verificării autenticității informațiilor care se conțin în documentele vamale; locul efectuării

controlului vamal; obligația persoanelor împuternicite de a prezenta documentele organelor vamale; neadmiterea pricinuirii de daune în timpul efectuării controlului vamal; utilizarea măsurilor tehnice la realizarea controlului vamal; măsurile întreprinse de organele vamale în privința unor categorii aparte de mărfuri. Împărtășim acest punct de vedere, cu condiția ca acțiunile întreprinse de organele vamale vor fi utilizate în complexitate, nu separat una de alta.

Profesorul Gabricidze B.N. [121] evidențiază regula generală de efectuare a controlului vamal, care constă în neadmiterea cauzării prejudiciilor neîntemeiate mărfurilor și mijloacelor de transport. Autorul evidențiază și faptul că organele vamale pot utiliza toate formele de control vamal, dar, de regulă, ei se limitează doar la acele forme care asigură respectarea legislației. În următoarea lucrare [80], autorii Gabricidze B.N. și Cerneavski A.G. clasifică documentele necesare pentru efectuarea controlului vamal în: documente de transport, documente marfare și documente vamale. Ne alăturăm opiniei autorilor, dar ținem să menționăm că o mare parte din formele controlului vamal nu sunt examinate sau sunt examinate insuficient.

Autorul Halipov S.V. [146] definește controlul vamal ca o totalitate de măsuri întreprinse de organele vamale în scopul asigurării respectării legislației în vigoare, care este realizat de persoanele cu funcție de răspundere din cadrul acestor organe. Autorul menționează că documentele necesare pentru efectuarea controlului vamal pot fi cercetate în calitate de obiecte ale controlului în următoarele cazuri: 1) perfectării actelor vamale la mărfurile care se deplasează peste frontiera vamală; 2) perfectării actelor vamale în cazul schimbării regimului vamal; 3) în procesul controlului respectării condițiilor regimurilor vamale; 4) efectuării supravegherii vamale.

Într-o altă ediție [144], pe lângă definiția controlului vamal, cercetătorul formulează noțiunea formelor controlului vamal, ca fiind categorii separate de măsuri de control (controlul documentelor, controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport, supravegherea vamală și alte forme). În calitate de obiect, autorul menționează activitatea care urmează a fi controlată de organele vamale. Autorul specifică trecerea de la controlul vamal total la controlul vamal selectiv care este bazat pe sistemul de analiză a riscurilor. Într-o ediție mai recentă [145], Halipov S.V. examinează pe scurt fiecare formă a controlului vamal. Remarcăm ideile autorului cu privire la subiectul abordat ca fiind detaliate și prezentând o abordare complexă și demnă de un izvor bogat.

Autorul Gorbuhov V.A. [81] specifică că, în scopul realizării controlului vamal, organele vamale sunt în drept să acumuleze informații despre persoanele care desfășoară activitate economică externă. Cercetătorul atenționează că rezultatele obținute în urma efectuării controlului vamal pot fi utilizate în calitate de probe pe dosare penale, civile și administrative.

Susținem ideea colectării informațiilor cu privire la persoanele supuse controlului, deoarece ar permite formarea unei imagini depline și ar permite analiza tuturor împrejurărilor ce ar condiționa efectuarea unui control eficace.

Pe lângă noțiunea controlului vamal, care o întâlnim și la autorii de mai sus, autoarea Malinovskaia V.M. [105] formulează scopurile efectuării controlului vamal, și anume: asigurarea respectării din partea participanților la activitatea economică externă și altor persoane care transportă mărfuri și mijloace de transport peste frontiera vamală, a legislației vamale; asigurarea securității statului și securității economice a statului; asigurarea ordinii publice; preîntâmpinarea, descoperirea și combaterea încălcărilor și infracțiunilor din sfera activității vamale; apărarea drepturilor și intereselor persoanelor fizice și juridice, participanți ai raporturilor de drept vamal; acordarea asistenței organelor de drept din statele străine în lupta cu terorismul și infracțiunile economice cu caracter internațional. Opiniile expuse de autor sunt apreciate ca fiind importante și necesare la realizarea controlului vamal. În lucrare întâlnim și analiza formelor controlului vamal, dar foarte succint.

Autoarea Bogomolova A.A., în lucrarea sa [78] definește măsurile întreprinse de organele vamale pentru realizarea mai eficientă a formei de control vamal selectate. În lucrare se specifică că controlul vamal se poate efectua în exclusivitate de organele vamale. Susținem ideile propuse și considerăm corectă situația când doar organul vamal conduce cu toată procedura de control vamal, pentru a evita dublările de control.

Cea mai răspândită formă a controlului vamal este controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport, aceasta este părerea autoarei Romanova E.V. [120, p.167] care evidențiază trei modalități de efectuare a controlului: 1) controlul vamal fizic de bază; 2) controlul vamal fizic repetat; 3) control vamal fizic îndreptat, în baza informației obținute. În lucrare sunt examinate și restul formelor controlului vamal, într-un volum succint și fără careva analize noi.

Cercetătorul Jukoveț V.Iu. [87] susține noțiunea controlului vamal prevăzută în legislația Federației Ruse și în lucrările precedente, prin care controlul vamal este totalitatea măsurilor întreprinse de organele vamale în scopul asigurării respectării legislației vamale. Principiile controlului vamal se bazează pe principiile de bază ale dreptului vamal și, în mare parte, se repetă, dar există și principii specifice controlului vamal, la acestea autorul atribuie: principiul selectivității; principiul efectuării controlului vamal în zone special amenajate; principiul prezentării informațiilor necesare și veridice; principiul nepricinuirii de daune în procesul realizării controlului vamal. Apreciem punctul de vedere al autorului, care este pe deplin justificat în ceea ce privește principiile și formele controlului vamal. Împărtășim ideea că în urma

dezvoltării relațiilor economice externe și a creșterii volumului de mărfuri trecute peste frontiera vamală apare necesitatea utilizării mai active a auditului postvămuire și a principiului selectivității controlului vamal.

Toate formele controlului vamal se împart în: control documentar; observarea vamală și controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport [89], aceasta este opinia autorului Kapranov A.V.. Toate formele de control vamal sunt îndreptate spre asigurarea legalității trecerii mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală, lupta cu contrabanda și alte încălcări în sfera activității vamale. În procesul efectuării controlului vamal, organele vamale pot utiliza mijloace tehnice de control. Prin utilizarea mijloacelor tehnice de control, de regulă, se face un control la distanță. Susținem aceste idei, deoarece aplicarea mijloacelor tehnice facilitează efectuarea controlului vamal, prin reducerea timpului necesar realizării acestuia.

Un alt autor, Tolkuškin A.V., specifică că la alegerea formelor controlului vamal se folosește sistemul de analiză a riscurilor [143]. În același timp, prin aplicarea metodei de analiză a riscurilor, organele vamale determină mărfurile, mijloacele de transport, documentele, persoanele care urmează fi supuse controlului vamal și nivelul acestui control. Într-o altă lucrare [142], autorul stabilește timpul aflării mărfurilor sub control vamal. Împărtășim aceste idei, dar se cere o analiză mult mai complexă a instituției controlului vamal.

Autorii Bekeșev K.A. și Moiseev E.G. [77] formulează următoarele cerințe pentru efectuarea controlului vamal: 1) la efectuarea controlului vamal, organele vamale se conduc de principiul selectivității; 2) la alegerea formelor controlului vamal, organele vamale folosesc sistemul de analiză a riscurilor; 3) în scopul perfecționării controlului vamal, organele vamale încheie diferite acorduri de ajutor reciproc cu organele vamale din alte state; 4) în scopul sporirii eficacității, organele vamale colaborează cu participanții la activitatea economică externă; 5) controlul vamal se efectuează în exclusivitate doar de organele vamale. Apreciem opinia autorilor, deoarece aceste cerințe ne permit realizarea controlului vamal în termeni rezonabili, efectiv și în baza prevederilor legale.

Iar autorul Zavrajnîh M.L. [88], pe lângă analiza succintă a principiilor și formelor controlului vamal, examinează zonele de control vamal. Autorul formulează următoarea noțiune a zonei de control vamal – un teritoriu bine determinat, unde se află mărfuri și mijloace de transport care sunt supuse controlului vamal. Susținem cele expuse de autor, deoarece zonele de control vamal au o importanță deosebită la realizarea controlului vamal: practic acestea și sunt locurile unde se efectuează controlul vamal.

Autorii Parfenov A.V. și Belousova N.M. [112] analizează în lucrarea lor doar controlul vamal la export, ca fiind un complex de măsuri care asigură respectarea procedurilor legale la

export a mărfurilor, mijloacelor de transport și serviciilor, obiectelor proprietății intelectuale, care pot fi utilizate la crearea armelor de nimicire în masă sau altor tipuri de armament. Toate aceste mărfuri pot fi scoase doar pe baza autorizațiilor sau licențelor eliberate din partea statului sub supravegherea strictă a statului. Din păcate, mai multe analize referitoare la controlul vamal în lucrare nu întâlnim.

Cercetătorul Sidorov V.N. [123] abordează termenul de „control vamal” în două sensuri. În primul sens, controlul vamal este analizat ca totalitatea măsurilor întreprinse de organele vamale, inclusiv prin aplicarea sistemului de analiză a riscurilor, în scopul asigurării respectării legislației vamale. Pe de altă parte, controlul vamal caracterizează starea mărfurilor aflate sau nu sub controlul vamal. Această înseamnă că mărfurile nu sunt libere în circulație. Totodată, autorul examinează principiile și formele controlului vamal în conformitate cu prevederile legale. Analiza formelor date este incompletă, fără deosebire de analizele făcute în lucrările autorilor de mai sus.

Autorii Adriașin H.A., Svinuhov V.G, Balakin V.V. formulează aceeași noțiune a controlului vamal, atât în lucrarea din 2006 [67], cât și în lucrarea din 2010 [68]. Astfel, controlul vamal este totalitatea măsurilor întreprinse de organele vamale cu scopul de a asigura respectarea legislației vamale. Suntem de acord cu principiile menționate, dar după câte am observat la autorii de mai sus, ele pot fi completate și cu un șir de alte principii. Iar analiza succintă a formelor controlului vamal, precum și lipsa examinării controlului valutar nu ne permite cercetarea institutului controlului vamal pe deplin.

Instituția controlului vamal a fost analizată de un șir de autori, în comentariile efectuate la Codul Vamal al Federației Ruse. Astfel, în lucrările cercetătorilor Davîdov Iu.G. [83], Kozîrin A.N. [118], [95], Șavșina V.P. [93], Anohina O.G. [70], Moiseev E.G. [107], Voloșina T.O., Malovițina O.O. [134] sunt aceleași prevederi referitoare la conceptul, formele, principiile controlului vamal. Prin urmare, controlul vamal este considerat unul din cele mai importante instituții ale dreptului vamal și este definit ca o totalitate de măsuri efectuate de organele vamale, în scopul asigurării respectării legislației vamale, a legislației în general și a tratatelor internaționale la care statul este parte. Urmează de specificat existența unor prevederi utile în lucrările specificate, dar în același timp lipsa unei analize complexe și detaliate care ar permite cercetarea subiectului în cauză.

Enciclopedia juridică [148] definește controlul vamal (engl. „customs control”) – activitate de control de stat, efectuată în conformitate cu legislația vamală de persoanele cu funcție de răspundere din cadrul organelor vamale. Controlul vamal se efectuează prin: controlul

documentelor și informațiilor, controlul fizic al mărfurilor, controlul corporal ca formă excepțională de control vamal, interogarea verbală a persoanelor fizice ș.a.

În opinia cercetătorului Sergheev E.V. [122], controlul vamal este cea mai importantă instituție a dreptului vamal. De regulă, controlul vamal se face la etapa perfectării vamale, dar după acordarea liberului de vamă se poate efectua controlul vamal sub forma de audit postvămuire. Unul din principalele principii la alegerea formei de control vamal, după părerea autorului, este principiul selectivității, bazat pe utilizarea sistemului de analiză a riscurilor. Aplicarea principiului selectivității îi determină pe participanții la relațiile economice externe, să respecte legislația vamală, duce la integritatea morală în raporturile vamale. În lucrare sunt enumerate și alte principii ca: principiul respectării drepturilor și intereselor legitime ale subiecților activității economice externe, principiul operativității, principiul colaborării cu organele vamale din alte state. Autorul propune spre examinare clasificarea formelor de control vamal după diferite criterii.

Susținem opiniile autorului cu privire la conceptul controlului vamal, apreciem analiza principiilor și formelor controlului vamal care au fost examinate de acesta. Cu toate acestea, respingem afirmațiile autorului referitoare la auditul postvămuire care consideră această formă una nereușită și lipsită de necesitatea aplicării, deoarece aceasta formă a controlului vamal este utilizată pe plan internațional de peste 60 de ani și are un succes foarte mare cu privire la depistarea și prevenirea încălcărilor vamale. Dacă această formă este aplicată în conformitate cu prevederile legale, ea ajută la dezvoltarea relațiilor economice externe, prin facilitarea exportului și importului de mărfuri, prin operativitatea desfășurării operațiunilor vamale. În același timp, în lucrare nu sunt examinate toate formele de control vamal, ceea ce nu ne permite să facem o examinare complexă a controlului vamal.

Controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport, după concepția autoarei Pogodina N.A. [114], este o acțiune administrativă care constă în obținerea unei evaluări coerente a caracteristicilor mărfurilor indicate în declarația vamală, prin compararea fizică a calității și cantității mărfii, în scopul determinării legalității transportării peste frontiera vamală și pentru a nu permite introducerea și scoaterea mărfurilor interzise, precum și a depistării mărfurilor tănuite de controlul vamal. Cercetătoarea a formulat principiile, în baza cărora urmează să fie efectuat controlul fizic, în special: principiul legalității, principiul „unei singure ferestre”, principiul transparenței, principiul nepricinuirii de daune mărfurilor și mijloacelor de transport, principiul răspunderii, principiul operativității, principiul eficienței și economiei.

În scopul stabilirii legalității controlului fizic, în lucrare sunt expuse un șir de forme ale acestuia. Totodată, autoarea formulează noțiunea de control vamal – sistem de măsuri, îndreptate

spre: asigurarea legalității trecerii mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală a statului, la apărarea frontierei de stat, la integritatea economică a statului, la apărarea drepturilor și libertăților legale a subiecților activității economice externe, cât și la depistarea, combaterea și preîntâmpinarea încălcărilor vamale. Suntem de acord cu părerea autoarei și specificăm că definiția respectivă include elementele de bază ale controlului vamal.

În urma analizei formelor controlului vamal, autoarea a ajuns la concluzia că lipsește necesitatea interogării persoanelor ca formă a controlului vamal, deoarece reglementarea formei date, presupune un caracter declarativ și nu prezintă interes practic nici în scopul perfectării și controlului vamal, și nici în cazurile de încălcare sau infracțiunilor. Suntem de acord cu această concluzie și considerăm oportun de a fi exclusă forma respectivă de control vamal și din prevederile legislației RM. Totodată, apreciem examinarea efectuată de autoare cu privire la controlul fizic al mărfurilor, ca formă a controlului vamal, dar analiza unei singure forme a controlului vamal nu poate crea o imagine clară și completă a controlului vamal ca instituție distinctă a dreptului vamal.

Iurkin T.Iu. [149] menționează că, pentru atingerea scopurilor puse în fața controlului vamal, ca un element contemporan, flexibil, prevăzător și posibil să reacționeze la toate schimbările în sistemul controlului de stat, este necesar de a întări anumite principii generale și principii specifice ale controlului vamal – principiul independenței controlului, principiul obiectivității și competenței, principiul justificării și solicitării minimului necesar de către organele vamale, principiul eficacității, principiul colaborării cu organele vamale ale altor state, principiul utilizării sistemului de analiză a riscurilor și principiul selectivității. Autorul consideră necesar de a delimita „obiectul raportului juridic din sfera controlului vamal” de „obiectul controlului vamal”. Autorul s-a referit succint la conceptul și principiile controlului vamal, fără a face o analiză profundă a acestora. Lucrarea este axată pe un segment al controlului vamal, în sensul controlului vamal privind obiectele de proprietate intelectuală. În lucrare nu sunt analizate celelalte forme ale controlului vamal care, bineînțeles, au un rol important în cercetarea instituției controlului vamal.

Autoarea Amagomedova S. [69] face o analiză a noilor prevederi din Codul vamal al Federației Ruse. Aceasta menționează că a fost schimbată procedura și formele controlului vamal, au fost evidențiate principiile lui, printre ele fiind și sistemul de analiză a riscurilor, au fost introduse așa forme de control ca: primirea explicațiilor, observarea vamală, verificarea marcajelor la marfă, revizia vamală. În știința contemporană, se acordă din ce în ce mai mult, o atenție deosebită sistemului de analiză a riscurilor. În acest sens, cercetătorii din acest domeniu, propun să fie elaborată o strategie a analizei riscurilor, care urmează să includă în sine: o

abordare și o clasificare unică a riscurilor, crearea unităților de prognozare, crearea și implementarea metodelor de prognozare a riscurilor și de înregistrare a cheltuielilor exprimate în bani, crearea de baze de date a daunelor și pierderilor. Articolul indică modificările efectuate și face o analiză seacă a acestora, fără a face o examinare detaliată, fără a propune anumite soluții pentru dezvoltarea și aplicarea acestor forme.

În comparație cu cercetările realizate de autorii din România, în lucrările savanților ruși găsim o descriere cu mult mai complexă a instituției controlului vamal. Sunt analizate din diferite puncte de vedere, atât principiile, cât și formele controlului vamal. Se face o examinare aparte a expertizei în procesul realizării controlului vamal și a controlului valutar, în limitele competenței organelor vamale. Partea negativă a lucrurilor este că nimeni nu a examinat controlul vamal în complexitatea lui, nu întâlnim monografii la acest subiect. De cele mai dese ori, dacă este cercetat subiectul controlului vamal aparte de restul instituțiilor de drept vamal, se examinează doar unele forme a controlului vamal. O cercetare complexă a tuturor formelor controlului vamal în ansamblu nu a fost realizată până la moment. Acest lucru ne propunem să îl facem pe parcursul lucrării respective.

1.3. Determinarea cadrului normativ internațional și național cu privire la controlul vamal

Totalitatea actelor care reglementează conceptul controlului vamal, principiile de realizare a acestuia, formele de efectuare a controlului vamal reprezintă cadrul normativ al controlului vamal. Controlul vamal trebuie să fie efectuat în strictă conformitate cu Constituția Republicii Moldova, legislația națională și tratatele internaționale la care țara noastră este parte.

Referitor la actele internaționale, menționăm Convenția internațională privind armonizarea controalelor mărfurilor la frontiere, semnată la Geneva, la 21 octombrie 1982 [190], care a fost aprobată în numele Comunității prin Regulamentul (CEE) nr. 1262/84 al Consiliului din 10 aprilie 1984, și a intrat în vigoare la 12 septembrie 1987. Republica Moldova a aderat la această Convenție prin Legea Nr. 215-XVI din 23.10.2008 [43]. Obiectivul Convenției constă în reducerea cerințelor legate de îndeplinirea formalităților, a numărului și a duratei controalelor, în special, printr-o coordonare națională și internațională a procedurilor de control și a modalităților de aplicare a acestora [156]. Astfel, aderarea la Convenție se încadrează în prioritatea majoră a politicii comerciale externe a țării noastre, în special, în contextul fluidizării traficului internațional de mărfuri și mijloace de transport, în conformitate cu cele mai avansate practici internaționale. Convenția prevede măsuri de natură să faciliteze comerțul și transportul

internațional, prin simplificarea și armonizarea formalităților la frontieră, ceea ce va asigura reducerea costurilor aferente realizării tranzacțiilor economice externe.

Datorită faptului că o mare parte din mărfuri sunt transportate pe cale rutieră peste frontiera vamală, o însemnătate deosebită o are Convenția referitoare la contractul de transport internațional de mărfuri pe șosele, semnată la Geneva (CMR) [13]. Republica Moldova a aderat la această Convenție prin Hotărârea Parlamentului nr. 1318 din 2.03.1993 [34].

Un alt act internațional care se referă la controlul vamal este și Convenția vamală relativă la transportul internațional al mărfurilor sub acoperirea carnetelor T.I.R. (Convenția T.I.R.) la care Republica Moldova este parte [34]. În această convenție este reglementată procedura efectuării controlului vamal la mărfurile și mijloacele de transport care se bucură de facilitățile acordate în baza convenției.

Următorul act [44] este Convenția internațională privind asistența administrativă reciprocă pentru prevenirea, investigarea și reprimarea infracțiunilor vamale din 09.06.1977, care se referă la cooperarea administrațiilor vamale, deoarece acțiunile împotriva infracțiunilor sunt mai eficiente prin cooperare.

În baza Convenția Organizației Națiunilor Unite contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope [36], din 20.12.1988, se realizează metoda livrărilor controlate de substanțe narcotice și psihotrope. Obiectul prezentei Convenții îl reprezintă promovarea cooperării între părți, astfel încât ele să poată combate cu mai mare eficacitate diversele aspecte ale traficului ilicit cu stupefiante și substanțe psihotrope care au o amploare internațională.

Un alt acord de cooperare și asistență reciprocă în domeniul prevenirii, investigării și combaterii infracțiunilor și contravențiilor vamale este Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Turcia cu privire la cooperarea și asistența reciprocă în domeniul vamal [32].

Convenția internațională din 18 mai 1973 pentru simplificarea și armonizarea procedurilor vamale adoptată la Kyoto, în articolul 6.1 prevede, că toate mărfurile și mijloacele de transport care se introduc sau se scot, indiferent de faptul dacă sunt supuse sau nu plăților vamale, sunt supuse controlului vamal. Convenția de la Kyoto revizuită încorporează concepte importante legate de aplicarea de noi tehnologii, punerea în aplicare a noilor filosofii privind controlul vamal și voința sectorului privat de a se angaja în alianțe oficiale cu autoritățile vamale pentru un beneficiu comun [162]. Prevederile acestei Convenții sunt luate ca bază pentru legislațiile vamale în majoritatea statelor lumii. Republica Moldova nu este excepție de la aceasta și încearcă permanent să racordeze legislația vamală națională la prevederile legislației EU, inclusiv prin consultarea prevederilor Convenției respective.

Principale reglementări naționale cu privire la controlul vamal sunt prezente în Codul Vamal al Republicii Moldova [11], care în Capitolul I, art.1 definește noțiunile de bază utilizate, și anume: control vamal – ansamblu de acțiuni întreprinse de organele vamale pentru aplicarea și respectarea legilor și a reglementărilor pe care organele vamale au sarcina să le aplice; supraveghere vamală – acțiunile întreprinse, în general, de organele vamale pentru a asigura respectarea reglementărilor vamale și, după caz, a altor dispoziții aplicabile mărfurilor aflate sub supraveghere vamală; control ulterior – verificarea informațiilor din declarația vamală și din documentele însoțitoare, verificarea existenței și autenticității documentelor prevăzute pentru derularea unei destinații vamale sau regim vamal, examinarea contabilității și a tuturor documentelor și datelor sub orice formă, inclusiv computerizată, care se raportează la operațiunile privind mărfurile (în cazul în care acestea mai pot fi identificate), mijloacele de transport, spațiile de depozitare în cauză sau la alte operațiuni comerciale anterioare sau ulterioare implicând aceste mărfuri, mijloace de transport, spații de depozitare.

Capitolul V este dedicat în întregime controlului vamal. Art. 185 al Codului Vamal stabilește că, controlul vamal este efectuat de colaboratorul vamal și constă în: a) verificarea documentelor și informațiilor prezentate în scopuri vamale; b) controlul vamal (controlul mărfurilor și mijloacelor de transport, controlul corporal ca o formă excepțională de control vamal); c) evidența mărfurilor și mijloacelor de transport; d) interogarea verbală a persoanelor fizice și a persoanelor cu funcții de răspundere; e) verificarea sistemului de evidență și a dărilor de seamă; e¹) controlul ulterior prin reverificarea declarațiilor vamale; f) controlul depozitelor provizorii, antrepozitelor vamale, zonelor libere, magazinelor duty-free, altor teritorii și spații unde se pot afla mărfuri și mijloace de transport supuse controlului vamal sau unde se pot desfășura activități supuse supravegherii vamale; f¹) controlul ulterior prin audit postvămuire; g) efectuarea altor operațiuni prevăzute de prezentul cod și de alte acte normative. Golurile pe care le creează la moment actele normative în domeniul controlului vamal, prezența unor norme desuete, aplicarea neuniformă a acestora – sunt un motiv de a efectua cercetarea și de a propune măsuri de redresare a situației.

Controlul exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice este prevăzut de „Legea cu privire la controlul exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice” [40]. Legea dată are menirea să reglementeze principiile și procedura de control asupra exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice, să stabilească dispozițiile generale privind activitatea de acest gen pentru asigurarea securității naționale a Republicii Moldova, pentru promovarea politicii externe a țării și participarea la eforturile internaționale privind controlul exportului.

Controlul vamal în privința persoanelor fizice se efectuează în baza Legii cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice [42]. Legea respectivă stabilește modul de trecere peste frontiera vamală a Republicii Moldova de către persoane fizice a mărfurilor, obiectelor de uz personal și a mijloacelor de transport auto.

Următorul act se referă la controlul asupra procedurii repatrierii mijloacelor bănești și mărfurilor provenite din tranzacțiile economice externe. Astfel, în Legea cu privire la repatrierea mijloacelor bănești, mărfurilor și serviciilor provenite din tranzacții economice externe [41] sunt stabilite obiectivele principale care sunt: protecția suveranității și asigurarea securității economice a țării, dezvoltarea economiei naționale prin intermediul stimulării activității economice externe, asigurarea repatrierii de mijloace bănești, mărfuri și servicii provenite din tranzacțiile economice externe. Totodată, legea stabilește modul de activitate, drepturile, obligațiile și responsabilitatea agenților economici și a autorităților administrației publice în domeniul repatrierii mijloacelor bănești, mărfurilor și serviciilor provenite din tranzacțiile economice externe.

Legea Republicii Moldova privind reglementarea valutară [46] stabilește principiile generale de reglementare valutară în Republica Moldova, drepturile și obligațiile rezidenților și nerezidenților aferente domeniului valutar, precum și împuternicirile organelor controlului valutar și atribuțiile agenților controlului valutar.

În conformitate cu următorul act [30], „Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la completarea, autentificarea, eliberarea și controlul ulterior al certificatelor de origine preferențială a mărfurilor”, organele vamale din Republica Moldova efectuează controlul ulterior al certificatelor de origine preferențială eliberate, al declarațiilor de origine pentru mărfurile exportate din Republica Moldova în cadrul regimului de comerț preferențial în statele Uniunii Europene conform procedurilor stabilite de Protocolul II Definiția de „produse originare” și metodele de cooperare administrativă la Acordul de Asociere dintre Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte [194], de alte acte normative aplicabile regimurilor preferențiale comerciale. Controlul ulterior se dispune de Serviciul Vamal și se realizează de către organele vamale abilitate care au autentificat și au eliberat certificatul de origine respectiv sau care au perfectat declarația vamală de export, la care a fost anexată declarația de origine/declarația pe factură.

Pentru a implementa Legea Republicii Moldova cu privire la controlul exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice nr.1163-XIV din 26 iulie 2000 și a

respectării angajamentelor internaționale pe care și le-a asumat Republica Moldova, stabilind modalitatea de efectuare a controlului traficului de mărfuri strategice pe teritoriul Republicii Moldova, este adoptată Hotărârea cu privire la Sistemul național de control al exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice în Republica Moldova [28].

Reglementări cu privire la controlul vamal întâlnim și în următorul act [25], „Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a destinațiilor vamale prevăzute de Codul Vamal al Republicii Moldova”, și anume: Capitolul I Secțiunea 1 B se referă la controlul vamal al mijloacelor de transport, al mărfurilor la birourile vamale de frontieră este examinat ca un element al operațiunilor prealabile; în Secțiunea 2 B se prevede controlul vamal al mărfurilor, ca element al vămuirii mărfurilor; iar secțiunea a 3 este dedicată în întregime supravegherii vamale care cuprinde orice acțiune a organelor vamale în vederea asigurării respectării reglementărilor vamale și a altor norme aplicabile mărfurilor și mijloacelor de transport aflate sub supraveghere vamală.

Următorul act determină liniile directorii în domeniul activității economice externe, inclusiv ale activității vamale și care se referă la componenta „control vamal”. Astfel, Hotărârea Guvernului „cu privire la aprobarea Strategiei reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia în anii 2013-2015” [23] stabilește anumite acțiuni în domeniul controlului vamal, cum ar fi: reducerea ponderii controalelor fizice a mărfurilor la import/export sau implementarea și aplicarea sistemelor de control al exporturilor și importurilor după modelul european.

În același timp, pentru implementarea Acordului de Asociere [39] și, în special, pentru crearea unei zone de liber schimb dintre acestea, prin Hotărârea Guvernului Nr. 808, a fost aprobat „Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2014-2016” [31]. În sarcina Serviciului Vamal sunt stabilite un șir de măsuri ce urmează a fi întreprinse, inclusiv în domeniul controlului vamal.

Pentru a susține reformele în organele vamale, precum și pentru a acorda suport la facilitarea comerțului și controlului vamal, se aplică Sistemul Informațional ASYCUDA World (ASYCUDA: Automated SYstem for CUstoms DAta) care este elaborat de către Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare [26]. Până la cea mai recentă versiune (ASYCUDA World), acest sistem a fost închis și nu a permis autorităților vamale să dezvolte aplicații eficiente de gestionare a riscurilor. Noua versiune a ASYCUDA este mai deschisă și permite dezvoltarea de aplicații specifice fiecărei țări [155].

O categorie aparte de acte o reprezintă actele Serviciului Vamal. Astfel, pentru realizarea eficientă a controlului documentar, sunt stabilite actele necesare a fi prezentate la vămuirea

mărfurilor în ordinul Serviciului Vamal cu privire la perfectarea actelor vamale la vămuirea mărfurilor provenite din tranzacțiile economice externe [55].

Ordinul cu privire la aprobarea Regulamentului privind procedurile simplificate de vămuire este elaborat în scopul facilitării traficului internațional de mărfuri conform principiului selectivității și stipulează condițiile și modul de acordare a simplificărilor vamale la trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală [57]. Totodată, acesta definește categoriile agenților economici, agent economic cu risc scăzut, agent economic cu vămuire la domiciliu, agent economic credibil.

1.4. Concluzii la capitolul 1

În urma celor relatate în capitolul dat, se evidențiază următoarele concluzii:

1. În urma analizei literaturii de specialitate se observă o continuitate în definirea conceptului de control vamal, fiind discutate concepte privind noțiunea controlului vamal, principiile și formele lui.

2. Controlul vamal este o instituție care a fost tratată pe deplin în literatura de specialitate străină și într-o măsură modestă în studiile autohtone, optându-se pentru tratarea problemelor în cauză în manuale și suporturi de curs, articole științifice, simțindu-se o lipsă de monografii, studii științifice și lucrări de amploare.

3. Instituția controlului vamal, ca parte indispensabilă a dreptului vamal, a fost studiată în complexitate în literatura de specialitate rusă și în lucrările autorilor români, concluziile derivând din cerințele normative înaintate de „acquis-ul comunitar cu privire la trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală.

4. Prezența unui șir de acte normative ce reglementează controlul vamal este determinată de aspectele fluidizării traficului internațional de mărfuri și mijloace de transport, în conformitate cu cele mai avansate practici internaționale. Cu toate acestea se solicită expres revizuirea și completarea unor acte normative desuete care duc la imperfecțiuni în efectuarea controlului vamal și la încălcarea drepturilor fundamentale ale persoanelor care trec frontiera vamală.

În urma analizei cercetării științifice naționale și internaționale în domeniu, am identificat și definit **scopul** prezentei lucrări, care constă în analiza științifică a instituției controlului vamal, prin determinarea conceptului de control vamal, a formelor acestuia, a procedurii efectuării controlului vamal, a mijloacelor tehnice utilizate la realizarea acestuia, precum și formularea recomandărilor practice pentru creșterea eficacității acestui control.

În vederea realizării acestui scop, în cadrul cercetării științifice au fost stabilite următoarele **obiective** atingerea cărora condiționează soluționarea problemei științifice:

a) a dezvălui cadrul juridic național și internațional în domeniul controlului vamal; **b)** a identifica și defini conceptul de control vamal; **c)** a stabili și analiza principiile și formele controlului vamal; **d)** a determina rolul sistemului de analiză a riscurilor la stabilirea formei controlului vamal; **e)** a determina elementele definitorii ale controlului documentar și informațional al mărfurilor; **f)** a stabili realizarea controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport; **g)** a analiza controlul corporal ca formă excepțională a controlului vamal; **h)** a identifica supravegherea vamală drept o etapă specifică a controlului vamal; **i)** a determina aspectele de realizare a controlului ulterior; **j)** a identifica mijloacele tehnice aplicate la realizarea controlului vamal; **k)** a stabili particularitățile expertizei mărfurilor la efectuarea controlului vamal.

2. DIMENSIUNI TEORETICE PRIVIND CONCEPTUL CONTROLULUI VAMAL ȘI FORMELE LUI

2.1. Repere conceptuale cu privire la controlul vamal

Etimologia cuvântului „control” provine din expresia din limba latină „contra rolus” ceea ce înseamnă verificarea unui act duplicat realizat după unul original. Controlul, în accepțiunea lui semantică, este o verificare permanentă sau periodică făcută într-un domeniu, în scopul cunoașterii condițiilor, modului de desfășurare și a rezultatelor unei activități, precum și supraveghere, dirijare permanentă a unor teritorii sau domenii; stăpânire asupra altora [14, p.231].

În literatura de specialitate există însă mai multe accepțiuni privind controlul:

- în accepțiunea francofonă (*fr. controle*), controlul reprezintă o verificare, o inspecție atentă a corectitudinii unui act;
- în accepțiunea anglosaxonă, controlul este perceput ca acțiunea de supraveghere a cuiva, a ceva, o examinare minuțioasă cu scopul de a cunoaște sau de a reglementa funcționalitatea unui mecanism.

Atragem atenția că, noțiunea de „control” poate fi folosită frecvent pentru desemnarea stării de conducere a reglementării, ordonării și o manifestare a puterii. În accepțiunea societății moderne cuvântul „control” a căpătat un sens mai extins decât o verificare sau o observare [38, p.227].

Vorbind despre control avem în vedere nu doar verificarea cuiva, dar și o anumită supunere și/sau limitare în acțiuni. Totodată constatăm că, în esența sa, controlul vizează îmbunătățirea rezultatelor dintr-un anumit sector, înlăturarea unor erori sau prevenirea lor. Pentru aceasta este necesară stabilirea unor criterii și etaloane de măsură, spre a putea compara realitatea cu ceea ce ar trebui să fie.

Prin conceptul de control se are în vedere acțiunea de descoperire și constatare a stărilor de fapt negative, a dereglărilor și a disfuncționalităților activității controlate, urmată de aplicarea de către organele competente a unor sancțiuni sau a altor măsuri prevăzute de lege. Controlul nu este instituit numai pentru a constata abaterile și a aplica sancțiunile, ci și pentru a îndruma activitatea controlată și a trage concluzii din cele constatate pentru perfecționarea ei [38, p.229].

Aflându-se în perioada de tranziție la noi relații economice calitative, Republica Moldova trece printr-o etapă de dezvoltare caracterizată prin tendința de a consolida puterea de stat și de a ridica rolul statului în sistemul general de conducere cu economia, intensificarea luptei pentru

combaterea corupției și a încălcărilor în sfera economică care prezintă un pericol real pentru securitatea economică a statului.

Instituirea unui stat de drept și formarea societății civile necesită respectarea unor principii și norme de drept fundamentale. Respectarea normelor juridice este obligația tuturor subiecților de drept – persoanelor fizice și juridice, precum și a statului care asigură respectarea normelor de drept. Acest deziderat poate fi atins doar pe calea exercitării de către stat a funcțiilor sale de control.

În mod obiectiv, controlul întotdeauna se reflectă în acțiunile subiecților supuși controlului. Conținutul acestor acțiuni se evidențiază prin verificarea respectării de către subiecții controlați a legislației în vigoare. Fiind o funcție independentă, controlul se prezintă în calitate de etapă importantă în ciclul de conducere, atunci când rezultatele efective de influență asupra obiectului gestionat coincid cu deciziile adoptate și cerințele normative, iar în cazul depistării încălcări lor, se întreprind măsurile necesare pentru înlăturarea acestor abateri. Subliniem că, de organizarea activității de control și supraveghere în mare parte depinde întreținerea legalității, disciplinei și a ordinei în țară.

Controlul reprezintă o funcție a managementului, conștientă și programată, parte componentă a sistemului general și de conducere, care se caracterizează printr-un proces de cunoaștere și perfecționare a activității economico-sociale, de participare democratică la procesul decizional. Concretizăm că, obiectul controlului îl reprezintă urmărirea continuă a funcționării unui sistem economico-social, a performanțelor acestuia în raport cu obiectivele pe care și le-a propus, comparația făcându-se prin prisma unor criterii și standarde prestabilite în vederea prevenirii apariției disfuncționalităților în vederea eliminării abaterilor constatate.

Controlul trebuie să soluționeze trei probleme principale:

- a) respectarea legilor și a altor acte normative, care contribuie la menținerea stabilității statului și a orânduirii sociale, depistarea la timp a devierilor de la normele și procedurile stabilite de către organele puterii de stat;
- b) sporirea eficienței conducerii statului;
- c) utilizarea eficientă a mijloacelor [60, p.820].

Declarația de la Lima privind principiile directorii ale controlului adoptată la cel de-al IX-lea Congres al Organizației Internaționale a Instituțiilor Supreme de Audit (INTOSAI) declară în art. 1 „controlul - nu este un scop în sine, ci o parte integrantă a unui sistem de reglementare, al cărui obiectiv este descoperirea abaterilor de la standarde și a încălcărilor ale principiilor legalității, eficiența și economia de cheltuieli a resurselor materiale la etape începătoare, pentru a avea posibilitatea adoptării unor măsuri de corecție, în unele cazuri să tragă la răspundere

persoanele vinovate, obținerea despăgubirilor pentru daune, sau să pună în aplicare măsuri pentru a preveni sau a reduce astfel de încălcări în viitor” [204].

În conformitate cu concepția controlului de stat în Republica Moldova, art. 1 al Hotărârii Parlamentului nr. 189 din 19.07.1994: „Controlul de stat este un element necesar în activitatea economico-financiară a societății, o verigă a procesului de dirijare a statului, având ca obiectiv principal respectarea și executarea întocmai a legislației” [35]. Controlul de stat servește și ca mijloc de asigurare a drepturilor omului. De asemenea, acesta este o necesitate obiectivă pentru asigurarea stabilității puterii, asigurându-i eficiență și obiectivitate. Organele de control guvernamentale exercită un control sistematic care este stabilit în legile respective, în acest sens un rol deosebit aparținând Serviciului Vamal.

Într-o accepțiune largă, controlul este înțeles drept un sistem de instituții de stat și obștești, formând o totalitate de mecanisme sociale, ce influențează conduita umană cu scopul de a înlătura abaterile de la normele unanim recunoscute [82, p.23-27]. Susținem opinia autorului polonez Starosîteac E. care definește controlul drept o „observare, determinare și elucidare a stării de fapt, raportarea stării de fapt la scopul urmărit, lupta împotriva fenomenelor nedorite și semnalizarea organelor competente privind faptele observate” [125, p.199].

Împărtășim ideea autorului rus Afanasiev D. G. care consideră că, „controlul este activitatea de observare a corespunderii procesului de funcționare a obiectului cu legile, regulamentele, deciziile și standardele acceptate; elucidarea rezultatelor interacțiunii dintre subiect și obiect, a devierilor de la cerințele înaintate, de la principiile de organizare și reglementare adoptate” [72, p.125].

Astfel, constatăm că prin metodele și tehnicile proprii folosite controlul vizează întărirea ordinii, disciplinei, spiritului de răspundere, gestionarea mai bună a resurselor economice și de muncă de care dispun instituțiile statale și private, lichidarea lipsurilor, deficiențelor și abaterilor existente în domeniul de referință, asigură dezvoltarea economică mai rapidă și efectul financiar, care contribuie la asigurarea unui nivel de trai corespunzător și a unei protecții sociale eficiente.

În literatura juridică nu există o părere unanim acceptată referitoare la conceptul de control. În lucrările savanților-juriști adesea sunt discutate subiectele privind sistemul controlului, tipuri și forme, organele de control. Astfel, Cirkin V. E. consideră că: „controlul de stat este o activitatea generală și cumulativă, care se realizează cu ajutorul diferitor metode la realizarea funcției specifice de conducere statală [147, p.250]. Considerăm că, controlul în sistemul conducerii sociale este reflectarea informației privind starea reală a lucrurilor și a îndeplinirii hotărârilor. Specificul raportului de control constă în aceea că dispune de un caracter punitiv statal, reprezentând astfel un raport de subordonare. Acest fapt presupune că fiecare

subiect al controlului este asigurat cu competențe statale necesare pentru îndeplinirea scopurilor impuse controlului. Astfel, atribuțiile statale ale organelor care realizează controlul se manifestă prin faptul că în limita competenței acordate ele sunt în drept la intima lor convingere să controleze activitatea organelor subordonate, independent de voința acestora să determine aspectele asupra cărora este necesar controlul, să selecteze și să aplice în limita competenței măsuri de înlăturare a neajunsurilor depistate, atragerea la răspundere a persoanelor vinovate [38, p.130].

Controlul în stat apare ca o condiție importantă a activității administrației publice, deoarece „prin control se poate verifica viabilitatea deciziilor, se pot descoperi păreri, se pot elabora soluții eficiente în activitatea cotidiană” [64, p.75].

Constatăm că, pozițiile autorilor se rezumă la faptul că, procedura controlului include trei elemente:

- verificarea executării de facto a legii sau a altui act normativ, a activității organelor și instituțiilor supuse controlului;
- verificarea căilor și a mijloacelor de executare a legilor, actelor, deciziilor, ceea ce permite aprecierea activității subiecților în particular și a modului în care au fost obținute asemenea rezultate;
- aplicarea măsurilor în procesul controlului pentru aprecierea și înlăturarea neajunsurilor, stimularea sau pedepsirea [60, p.786].

În concluzie controlul include: supravegherea activității subiecților controlați, obținerea unei informații ample și obiective privind executarea prescripțiilor, analiza acestor informații, prevenirea și depistarea încălcărilor.

Evidențiem că, în practică, toate organele de stat și funcționarii publici participă la raporturile juridice de control. Pentru unii dintre aceștia îndeplinirea funcțiilor de control sau supraveghere constituie activitatea de bază (de exemplu Curtea de Conturi).

Problemele de organizare a controlului au un rol deosebit și pentru sfera vamală. Comerțul exterior în toate timpurile a jucat un rol important pentru viața economică a oricărei țări. În acest caz în fața organelor vamale sunt trasate sarcini ample și responsabile de protecție a suveranității economice a statului, asigurarea securității economice a acestuia, formarea veniturilor la bugetul de stat, formate în mare parte din plățile vamale.

Activitatea economică externă este legată, în primul rând, de trecerea peste frontiera vamală a mărfurilor și mijloacelor de transport, atât de persoanele fizice, cât și juridice. Acestea la rândul lor, sunt supuse controlului vamal și perfectării vamale. Apelând la baza normativă, organele vamale în baza art. 11, lit. b) din Codul Vamal al Republicii Moldova „asigură

respectarea legislației vamale și fiscale” [11]. Specificăm că, alături de controlul vamal, organele vamale perfectează actele vamale și îndeplinesc alte funcții legate de asigurarea desfășurării activității economice externe. Concluzionăm, că în acest fel, organele vamale pot fi atribuite la organele de control, sfera de activitate a cărora presupune un compartiment aparte de relații sociale.

Reieșind din aceasta, controlul vamal devine o instituție de bază a dreptului vamal și una din funcțiile importante ale organelor vamale. Misiunea controlului vamal este condiționată de direcționarea acestuia spre apărarea valorilor constituționale și anume drepturile și libertățile omului, precum și problemele securității naționale a țării. Efectuarea controlului este una din funcțiile organelor vamale în orice stat. Din acest considerent elaborarea unui concept fundamentat științific al controlului vamal este scopul principal în cadrul elaborării și determinării eficienței lui.

Este necesară abordarea conceptului controlului vamal atât sub aspect teoretic, cât și practic. Acest fapt va permite aprecierea rezultatelor și evaluarea activității de control a organelor vamale. Din punct de vedere teoretic, controlul vamal este înțeles ca reglementarea prin norme de drept a activității juridice a organelor vamale și a persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul acestor organe vamale, bazată pe principiile legale și teoretice de efectuare a controlului vamal în scopul asigurării legislației vamale.

Luând în considerație direcția practică și importanța acestei proceduri vamale, Codul Vamal al Republicii Moldova în art. 1 pct. 21 menționează: „*control vamal* ca un ansamblu de acțiuni întreprinse de organele vamale pentru aplicarea și respectarea legilor și a reglementărilor pe care organele vamale au sarcina să le aplice” [11]. Considerăm că această definiție a controlului vamal este una reușită. Menționăm că respectarea legilor și a reglementărilor legate de contestarea actelor și acțiunilor organelor vamale, nu se asigură prin control vamal.

Evidențiem că, reglementarea juridică a controlului vamal se instituie și în normele dreptului internațional. În conformitate cu art. 1 lit. b) din Convenția Internațională privind armonizarea controalelor mărfurilor la frontiere, adoptată la Geneva la 21 octombrie 1982, se prezintă o definiție succintă, prin care „controlul vamal este un ansamblu de măsuri luate în scopul asigurării respectării legilor și reglementărilor pe care vama are obligația să le aplice” [190].

Codul Vamal al Uniunii în mod explicit în secțiunea 7, art.46 menționează că: „controalele vamale pot consta, în special, în examinarea mărfurilor, prelevarea de eșantioane, verificarea corectitudinii și a caracterului complet ale informațiilor furnizate într-o declarație sau o notificare, precum și a existenței, autenticității, corectitudinii și valabilității documentelor,

examinarea contabilității operatorilor economici și a altor registre, controlul mijloacelor de transport, inspecția bagajelor și a altor mărfuri transportate de către persoane sau aflate asupra acestora și efectuarea de anchete oficiale sau alte acțiuni similare” [63]. Observăm că, în acest articol sunt expuse acțiunile întreprinse de colaboratorii vamali, caracterul, veridicitatea, însă nu este dată definiția controlului vamal. În special, este lăsată la libera apreciere a colaboratorilor efectuarea de alte operațiuni prevăzute de cod și de actele normative.

Adesea specialiștii în domeniul activității vamale definesc controlul vamal în sens restrâns ca o totalitate de acțiuni de verificare sub diverse forme care sunt insuficiente pentru a asigura respectarea și a depista încălcările legislației vamale. Nu optăm pentru această idee, deoarece măsurile controlului vamal nu pot fi doar acțiuni de verificare, ci au și un caracter de constrângere. Cu atât mai mult, la realizarea controlului vamal organele vamale aplică un șir de măsuri cu caracter administrativ împotriva încălcărilor normelor vamale. În acest sens, în concluzie, se poate vorbi despre controlul vamal ca un sistem de realizare a constrângerii statale în sfera activității vamale, fără a reduce aceste acțiuni doar la acte de verificare stabilite de Codul Vamal.

Atragem atenția că, majoritatea definițiilor utilizate referitor la controlul vamal se regăsesc în Convenția de la Kyoto, care în Dispoziții generale, Capitolul 2 (E7/F3) stipulează – „controlul vamal” presupune măsurile întreprinse de organele vamale pentru asigurarea respectării legislației vamale [191]. Această formulare a conceptului de control vamal facilitează ordonarea funcțiilor organelor de stat și contribuie la concentrarea din partea organelor vamale, pentru îndeplinirea acelor funcții care le sunt atribuite în baza competențelor exclusive.

Merită atenție punctul de vedere susținut de A. A. Kosov, care determină controlul vamal ca „o activitate specializată de control și supraveghere a organelor vamale, efectuată în mod sistematic și în scopul asigurării respectării legislației vamale și a actelor normative subordonate, precum și perfecționarea reglementărilor vamale în scopul realizării sarcinilor în domeniul activității vamale, ridicarea eficacității și optimizarea activității organelor vamale” [97, p.91]. Din această definiție rezultă că, finalitatea controlului vamal poate să evidențieze aspecte ale optimizării activității organelor vamale, iar prin desfășurarea sistematică a lui să perfecționeze sistemul reglementărilor actuale.

Cercetând natura juridică a controlului vamal este necesar de a dezvălui ipoteza în corespundere cu care controlul vamal ar putea fi numit supraveghere vamală. Menționăm că un așa punct de vedere anterior a fost susținut de către Bahrahom D. N. și Kivalov S. V. care considerau controlul vamal ca o supraveghere administrativă efectuată de organele puterii executive [76, p.102]. Această opinie a apărut din motivul lipsei în acest control, a justificării

acțiunilor și deciziilor luate de către subiecții raporturilor vamale. Având în vedere că, controlul vamal este bazat doar pe verificarea obiectului din punct de vedere al legalității, acesta este mai aproape de supraveghere, însă natura juridică a acestei funcții a organelor vamale ne permite să o numim în continuare control vamal. Cu atât mai mult, conform principiului selectivității controlului vamal, bazat pe folosirea sistemului de analiză a riscului, în mare parte intensifică aspectul raționalizării alegerii unei sau altei forme de control vamal.

Constatăm că, în activitatea practică controlul vamal este strâns legat de perfectarea vamală. Conform Codului Vamal al Republicii Moldova, art.25 „mărfurile și mijloacele de transport sunt supuse vămuirii și controlului vamal” [11]. În mod general, se poate menționa că toate mărfurile și mijloacele de transport trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova, sunt supuse controlului vamal. Aceasta înseamnă că, controlul vamal se efectuează chiar și în acele cazuri, când participanții la activitatea economică externă sunt eliberați de achitarea plăților vamale sau utilizează procedura simplificată de perfectare vamală (de exemplu, utilizarea „coridorului verde” la trecerea frontierei vamale de către persoanele fizice).

Concluzionăm că, măsurile de control efectuate de organele vamale pot fi efectuate atât la etapa perfectării vamale, cât și după acordarea liberului de vamă, adică după ce mărfurile sunt transmise în folosință persoanelor interesate. Concretizăm că, în majoritatea cazurilor controlul vamal se efectuează în procesul perfectării vamale a mărfurilor și a mijloacelor de transport. Excepție este controlul ulterior, care se realizează prin auditul postvămuire și controlul ulterior al declarațiilor vamale.

Controlul vamal include măsuri cu caracter administrativ și financiar. Fiecare operațiune atribuită activității vamale, se realizează de persoanele cu funcție de răspundere din cadrul organelor vamale în procesul perfectării vamale. Cu atât mai mult, ea se finalizează prin adoptarea unei hotărâri corespunzătoare ce permite sau interzice trecerea peste frontiera vamală a mărfurilor și a mijloacelor de transport. Cu alte cuvinte, dacă subiectul activității economice externe nu trece una din etapele perfectării sau controlului vamal, se poate considera că acordarea liberului de vamă nu se efectuează.

Susținem ideea că, efectuarea controlului vamal este funcția de bază a organelor vamale în orice stat. La etapa actuală de dezvoltare a Republicii Moldova ordinea de trecere a mărfurilor și a mijloacelor de transport peste frontiera vamală este caracterizată drept una permisivă și nu de notificare. În acest mod de trecere a mărfurilor peste frontiera vamală, un rol deosebit îl au organele vamale ca subiecți ai controlului. Evidențiem că, pe de o parte, statul tinde să grăbească și să simplifice procedura de perfectare a mărfurilor și a mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală, iar pe de altă parte, să asigure respectarea eficientă a legislației vamale

bazându-se pe principiul selectivității controlului vamal la baza căruia stă utilizarea sistemului de analiză a riscurilor. Concluzia este că, de eficiența controlului vamal și rapiditatea perfectării vamale depinde nivelul economiei țării, relațiile economice externe, statutul și autoritatea țării pe plan internațional.

Împărtășim poziția lui Kozîrin A. N. care consideră că mecanismul controlului include o componentă subiectivă și funcțională [90, p.15]. Cu alte cuvinte, în procesul controlului este necesar să se dea răspuns la întrebările „cine?” (care organe efectuează controlul vamal) și „cum?” (în ce mod se realizează controlul vamal). Astfel constatăm că, elementul subiectiv determina statutul juridic al participanților la controlul vamal, iar cel funcțional – formele.

Suntem de acord că, specificul raportului juridic de control constă în statutul juridic special al subiecților acestuia. Această poziție este evidențiată de mai mulți autori care cercetează raportul juridic de control prin prisma subiecților „de conducere” și a celor „conduși”. Din aceasta reiese că, raportul juridic nominalizat poartă un caracter de conducere, care presupune interacțiunea participanților pe verticală și se bazează pe principiile impunerii și supunerii, fapt care îi lipsește de egalitate juridică. În dreptul vamal raporturile juridice exprimă interesul puterii de stat. Examinând componenta subiectivă a mecanismului de control putem menționa că toți participanții la raporturile juridice de acest fel pot fi diferențiați în subiecți care controlează și persoane, activitatea economică a cărora, este obiectul controlului. Menționăm că, de rând cu aceste părți, în procesul controlului vamal pot participa și persoane pentru care controlul nu este un scop în sine, ci contribuie doar, la înfăptuirea lui, folosind pentru aceasta calitățile lor profesionale.

Susținem clasificarea propusă de autoarea Bakaeva O. Iu. care consideră că, subiecții controlului vamal sunt:

- autoritățile vamale și funcționarii acestora;
- persoanele care transportă mărfuri peste frontiera vamală, și persoanele care acordă servicii contractuale (broker vamal, transportator);
- persoane care acordă ajutor la efectuarea controlului vamal (experți, martori, specialiști, personal medical) [132, p.241].

Un alt element al raportului juridic de control vamal este *obiectul*, însemnând ceea ce urmează a fi controlat. Obiectul controlului sunt, de regulă, mărfurile și mijloace de transport trecute peste frontiera vamală. În ansamblu putem spune că sunt supuse controlului toate mărfurile și mijloacele de transport trecute peste frontieră, chiar și în cazul unor facilități privind achitarea plăților vamale și simplificarea ordinii de perfectare vamală.

Considerăm necesar să evidențiem următoarele categorii de obiecte ale controlului vamal:

- mărfurile trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova în bagajul însoțit și neînsoțit, inclusiv prin intermediul trimiterilor poștale internaționale;

- mijloacele de transport;

- documentele care conțin informații referitoare la mărfuri și mijloace de transport;

- activitatea persoanelor în calitate de brokeri vamali, transportatori, deținători ai depozitelor provizorii, antrepozitelor vamale, magazinelor duty-free, precum și activitatea altor persoane în calitate suficientă care le permite efectuarea anumitor acțiuni juridice din nume propriu cu mărfurile care se află sub supraveghere vamală;

- respectarea restricțiilor stabilite la utilizarea și dispunerea de mărfuri;

- achitarea la timp și deplină a plăților vamale [74, p.229].

În cazul controlului vamal corporal în calitate de obiect al controlului vamal poate fi corpul persoanei fizice care trece frontiera de stat [75, p.118].

Cercetând esența obiectului controlului vamal menționat mai sus, considerăm necesar să se facă o delimitare între „obiectul juridic” și „obiectul material” al controlului vamal. **Propunem** ca la *obiectul juridic*, adică spre ce trebuie îndreptată activitatea de control a organelor vamale, să fie controlate: achitarea la timp și deplină a plăților vamale; respectarea prohibițiilor și restricțiilor, stabilite în conformitate cu legislația referitoare la activitatea economică externă; verificarea utilizării mărfurilor în conformitate cu regimul vamal solicitat sau în scopul primirii facilităților acordate; faptul acordării liberului de vamă la mărfurile de origine străină.

Respectiv, în calitate de *obiect material*, adică ceea ce nemijlocit se controlează în procesul efectuării controlului vamal, **propunem** să se controleze: documentele și informațiile, prezentate la perfectarea vamală, inclusiv cele care confirmă achitarea plăților vamale, precum și documentele comerciale de evidență a mărfurilor inclusiv cele legate de operațiunile viitoare de introducere a mărfurilor; prezența reală a mărfii sau starea mărfii și a mijloacelor de transport, inclusiv integritatea măsurilor de identificare vamală (sigiliile vamale); corpul persoanei pentru depistarea mărfurilor ce urmează a fi supuse perfectării vamale. Considerăm că această clasificare ar permite determinarea concretă a obiectului controlului vamal.

În literatura de specialitate s-a propus, de asemenea, să fie utilizat termenul „obiectul organizării controlului vamal în activitatea vamală”, pentru a determina mărfurile, mijloacele de transport, serviciile, obiectele proprietății intelectuale, persoanele fizice care se deplasează în timp și în spațiu peste frontiera vamală și nimeresc sub acțiunile măsurilor de reglementare netarifară și a controlului exporturilor [86, p.23].

În legătură cu faptul că o mare parte a încălcărilor prevederilor vamale se săvârșește cu scopul de a micșora mărimea plăților vamale ce trebuie achitate, controlul vamal devine un mijloc real de prevenire a plăților scăzute în bugetul de stat. Însă, cu toate acestea controlul vamal trebuie să fie eficient. În acest caz cerințele înaintate de către organele vamale la înfăptuirea perfectării și controlului vamal nu trebuie să creeze impedimente la trecerea mărfurilor și a mijloacelor de transport peste frontiera vamală și exercitarea activității în domeniul activității vamale.

În legătura cu creșterea circulației internaționale a mărfurilor, Serviciul Vamal are drept sarcină principală contracararea încălcărilor legislației vamale. Scopul de prevenire al controlului vamal se reflectă în prevenirea acțiunilor ilicite atât din partea subiectului raportului vamal, cât și din partea unui cerc nedeterminat de persoane [71, p.39]. Totodată, controlul vamal urmează a fi efectuat cât mai operativ, deoarece trei sferturi din toate întârzierile comerciale pe plan internațional rezultă din obstacole administrative, cum ar fi procedurile vamale și în special controlul vamal. Aceste obstacole pot ridica cu 15% valoarea bunurilor comercializate [163, p.14].

Constatăm că, la efectuarea controlului vamal se urmăresc anumite scopuri. Împărtășim poziția autorului N.V. Terehov, care consideră că scopurile efectuării controlului vamal sunt:

- asigurarea respectării normelor legislației vamale de către subiecții dreptului vamal;
- protecția securității naționale și a intereselor economice a țării;
- protecția ordinii publice;
- identificarea și contracararea încălcărilor și a infracțiunilor în domeniul activității vamale;
- prevenirea acțiunilor ilicite din partea subiecților raporturilor economice externe;
- protecția drepturilor și intereselor legale ale persoanelor fizice și juridice;
- contribuirea la lupta cu terorismul internațional [138, p.17].

Atingerea acestor scopuri este imposibilă fără implicarea nemijlocită a organelor vamale. În acest sens, **propunem** următoarele activități ce ar contribui la implicarea eficientă a organelor vamale:

- activități informațional-analitice, organizate prin colectarea informațiilor oficiale operative și schimbul acestora în cadrul organului vamal, și între organele vamale de diferit nivel;
- perfecționarea tehnologiilor perfectării vamale și ale controlului vamal;
- dezvoltarea sistemului de analiză a riscurilor în procesul controlului vamal;
- aplicarea de către persoanele cu funcție de răspundere din organele vamale a mijloacelor tehnice de control vamal, pentru asigurarea rezultatelor pozitive la controlul mărfurilor și mijloacelor de transport.

Astfel scopul principal al controlului vamal este determinarea cu ajutorul diferitor acțiuni de verificare a corespunderii raporturilor juridice, operațiunilor și acțiunilor subiecților din sfera activității vamale cu cerințele normelor legislației vamale și elucidarea, contracararea și prevenirea în baza acestora a încălcărilor vamale.

Reieșind din conținutul scopului controlului vamal, **concluzionăm** că, controlul vamal este un sistem de măsuri îndreptate la asigurarea respectării ordinii de trecere a mărfurilor și a mijloacelor de transport peste frontiera vamală, pentru protecția frontierei de stat, a integrității economice a statului, a drepturilor și intereselor subiecților activității economice externe, precum și la elucidarea, contracararea și prevenirea încălcărilor regulilor vamale. În concluzie menționăm că, la formularea conceptului de control vamal legislatorul nu a indicat nici faptul că efectuarea acestuia trebuie să fie ghidată de principii de bază, care sunt deduse din Codul Vamal.

2.1.1. Caracteristica principiilor de realizare a controlului vamal

Stabilirea esenței controlului vamal este imposibilă fără examinarea sistemului principiilor controlului vamal. Acestea dirijează întreaga procedură a controlului vamal. Principiile sunt acele idei generale, postulate călăuzitoare sau precepte directoare care orientează elaborarea și aplicarea normelor juridice într-o ramură de drept [61, p.117-118]. Reieșind din faptul că acestea reprezintă un factor de stabilitate, adaptare și integrare în ordinea juridică, în caz de incertitudini, neînțelegeri sau lacune ele devin un instrument normativ de completare, corectare și aplicare a dreptului. Astfel domeniul controlului vamal este guvernat de un set de principii mai mult sau mai puțin coerente, evidențiind că unele principii determină protecția de valori, iar altele au o importantă funcție practică.

Făcând abstracție de la clasificarea generală, întâlnită în literatura de specialitate, în opinia noastră, toate principiile controlului vamal pot fi clasificate în **principii clasice** și **principii contemporane**, cristalizate de-a lungul ultimelor decenii, manifestate pregnant în dreptul vamal. La categoria „*principiilor clasice*” este necesar să se includă: principiul legalității, principiul umanismului, principiul respectării drepturilor și a intereselor legale ale subiecților activității economice externe, principiul efectuării controlului vamal numai de organele vamale, principiul colaborării cu organele vamale ale altor state, principiul operativității. La categoria „*principiilor noi*” se evidențiază: principiul „ghișeului unic”, principiul transparenței controlului vamal, principiul efectuării controlului vamal în baza sistemului de analiză a riscurilor, principiul selectivității, principiul colaborării organelor vamale cu subiecții activității economice externe.

Considerăm necesară formularea unor principii care la moment nu se regăsesc în dreptul vamal, și anume: *principiul eficacității*, *principiul îndeplinirii obligațiilor cu bună credință*, *principiul responsabilității*. Aceste principii sunt întâlnite în multe ramuri de drept, iar pentru ca organele vamale să-și desfășoare activitatea în conformitate cu legislația, este necesar ca acestea să fie reglementate direct de Codul Vamal al Republicii Moldova.

Principiul legalității este unul dintre principiile de bază ale dreptului, el reprezentând acea regulă fundamentală în al cărei temei toți subiecții de drept – persoane fizice și juridice, autorități publice și organizații non-guvernamentale, funcționari și cetățeni străini etc. – au îndatorirea de a respecta Constituția, legile și celelalte acte juridice, normative și individuale, întemeiate pe lege și aplicabile raporturilor sociale la care participă [4, p.73]. Legalitatea este principiul general de organizare a statului modern democratic, baza asigurării și protecției drepturilor persoanei și menținerea ordinii în societate. Legalitatea este axa funcționării corecte a întregului sistem social [103, p.5]. În corespundere cu acest principiu toate acțiunile participanților la controlul vamal nu trebuie să contravină legislației vamale, normelor juridice internaționale. Controlul vamal al mărfurilor și al mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală trebuie să se efectueze în conformitate cu ordinea stabilită de legislația vamală. Subiecții controlați trebuie să îndeplinească doar acele obligații în partea controlului vamal care sunt impuse prin prescripții clare și concise de către legislația vamală.

Principiul umanismului presupune aplicarea în procesul efectuării controlului vamal doar a acelor mijloace tehnice de control care nu prezintă pericol pentru sănătatea și viața oamenilor, animalelor și plantelor și care nu cauzează prejudicii mărfurilor și mijloacelor de transport. Acest principiu este confirmat de art. 185 al Codului Vamal al Republicii Moldova, devenind un principiu de bază la efectuarea controlului vamal. Prin „daune” se înțeleg cheltuielile pe care persoana, al cărei drept a fost încălcat, le-a suportat sau urmează să le suporte pentru restabilirea dreptului încălcat, pierderea sau deteriorarea averii, cât și venitul ratat [142, p.404]. În acest caz, conform art. 195 „organul vamal și colaboratorii vamali care pricinuesc daune nejustificate la efectuarea controlului vamal poartă răspundere conform legislației. Daunele pricinuite legitim de colaboratorii vamali la efectuarea controlului vamal nu sunt reparabile” [11] pentru că la efectuarea controlului vamal deseori apare necesitatea provocării de daune, deoarece în caz contrar este imposibilă efectuarea eficientă a controlului.

Principiul respectării drepturilor și a intereselor legale ale subiecților activității economice externe. Conform acestui principiu colaboratorii organelor vamale nu pot încălca drepturile persoanelor fizice și juridice, cât și să împiedice activitatea economică externă a acestora [132, p.242]. În procesul efectuării controlului vamal nu se permit acțiuni îndreptate la

umilirea demnității umane. Cu atât mai mult, conform prevederilor Codului Vamal al Republicii Moldova, art. 195 [11], în timpul efectuării controlului vamal este interzisă pricinuirea de daune nejustificate persoanei, precum și mărfurilor și mijloacelor ei de transport. Organul vamal și colaboratorii vamali care pricinuiesc daune nejustificate la efectuarea controlului vamal poartă răspundere conform legislației.

Principiul efectuării controlului vamal numai de organele vamale. Controlul vamal se efectuează în exclusivitate de organele vamale [88, p.140]. Niciun organ al autorității publice sau administrația locală nu este în drept la inițiativa proprie în mod independent să substituie organele vamale, să le exercite funcțiile sau să se implice într-un alt mod în activitatea lor. Această dispoziție este esențială pentru a asigura ca autoritățile vamale să desfășoare activități pe baza unei abordări uniforme și controlului centralizat în conformitate cu legislația vamală. Pe lângă aceasta, interdicția indicată are importanță și pentru persoanele controlate, cărora li se garantează că efectuarea controlului vamal nu poate fi realizată de alte organe sau persoane decât de organele vamale.

Principiul colaborării cu organele vamale ale altor state presupune colaborarea organelor vamale ale Republicii Moldova cu administrațiile vamale din statele partenere, prin intermediul realizării unor măsuri comune privind depistarea și prevenirea acțiunilor ilegale ale subiecților activității economice externe, încheierea de acorduri de colaborare și ajutor reciproc, informarea și consultarea asupra unor aspecte problematice. Pe plan internațional, acest principiu este stipulat în Convenția de la Kyoto în capitolul 6, pct. 6.7, unde este indicat că, în scopul perfecționării controlului vamal, organele vamale tind spre o colaborare cu alte administrații vamale și spre încheierea de acorduri privind asistența administrativă reciprocă [191]. Schimbul de informații în baza asistenței administrative reciproce a organelor vamale poate în particular să contribuie și la analiza riscurilor. Informația prezentată de organele vamale ale statelor străine, benevol sau la solicitare, este o sursă suplimentară, foarte precisă, pe care se poate baza sistemul de analiză a riscurilor.

Principiul operativității presupune stabilirea de către legiuitor a unor termene cât mai restrânse de exercitare a controlului vamal. Mobilitatea controlului vamal este direct proporțională cu volumul circuitului extern de mărfuri: în dependență de operativitatea desfășurării controlului vamal, crește numărul mărfurilor pe care agentul economic le trece peste frontiera vamală. Astfel, Codul Vamal al Republicii Moldova în art. 199 stabilește termenul pentru verificarea declarației vamale, a documentelor, controlul mărfurilor și mijloacelor de transport care nu poate depăși 5 zile calendaristice din momentul primirii declarației, a documentelor și informațiilor necesare controlului vamal, iar verificările privind mărfurile

necesare în caz de calamitate naturală, catastrofă și accident, precum și a animalelor vii, mărfurilor ușor alterabile, substanțelor radioactive, materialelor de informare în masă, se controlează în cel mult 3 zile calendaristice [11]. Dacă ultima zi a termenului de verificare este nelucrătoare, acesta expiră în următoarea zi lucrătoare.

Astfel, în caz de calamitate naturală, catastrofă sau accident la apariția unei cereri de asistență internațională, crește numărul persoanelor care doresc să introducă mărfuri pentru ajutor și primii care contactează cu acestea sunt autoritățile vamale. Din păcate, foarte puține autorități sunt pregătite în mod corespunzător să primească un număr foarte mare de mărfuri într-o perioadă scurtă de timp. La „Rolul vămilor în caz de dezastru natural Relief Seminar” în Bangkok, organizatorii regionale inclusiv Organizația Mondială a Vămilor (OMV), al Organizației Națiunilor Unite (ONU), ministere și agenții vamale s-au referit la un șir de dificultăți, printre care: lipsa de comunicare și coordonare între autoritățile vamale, faptul că procedurile vamale nu sunt întotdeauna în conformitate cu obligațiile internaționale. Aceleași provocări au fost menționate în cadrul seminarului regional în Santo Domingo, unde participanții au subliniat „lipsa de proceduri speciale în timpul situațiilor de urgență, lipsa de comunicare între donatori și guvern, precum și lipsa de claritate în proceduri atunci când vine vorba de dezastre” [160, p.8].

Amintindu-ne că reținerile vamale pot avea un impact asupra numărului de vieți salvate imediat după un dezastru, importanța reducerii întârzierilor este vitală.

Considerăm aceste termene prea mari și pentru a realiza esența principiului respectiv, propunem micșorarea acestor termene de la 5 la 3 zile, și respectiv de la 3 la 1 zi. Astfel, venim cu **propunerea** de a modifica art. 199 alin. 1 din Codul vamal al Republicii Moldova cu următorul conținut: „**Verificarea declarației vamale, a documentelor, controlul mărfurilor și al mijloacelor de transport se efectuează de organul vamal în cel mult 3 zile din momentul primirii declarației, a documentelor și a informațiilor necesare controlului vamal, iar verificările privind mărfurile indicate la art.138 - în cel mult 1 zi**”.

Luând în considerare tendințele moderne ale controlului vamal este actual să se evidențieze drept un principiu al controlului vamal, **principiul „ghișeului unic”**. În cazul în care anumite mărfuri fac obiectul altor controale decât cele vamale, efectuate de către autoritățile competente altele decât cele vamale, acestea din urmă, în strânsă cooperare cu autoritățile în cauză, fac eforturi astfel încât, în măsura posibilului, să efectueze aceste controale în același timp și loc cu controalele vamale, autoritățile vamale având un rol de coordonare în realizarea acestui lucru [63]. Esența acestui principiu se manifestă prin aceea că funcționarul organului vamal efectuează primirea și eliberarea documentelor, transmiterea lor către reprezentanții organelor de control și primirea confirmării despre controlul efectuat. O astfel de ordine eliberează declarantul

de necesitatea căutării unor organe de control corespunzătoare și economisește timp la efectuarea controlului. După cum este prevăzut, controlul vamal se va efectua în mod unic în zone special amenajate ale punctului de trecere peste frontiera vamală, cu participarea reprezentanților organelor de control de stat corespunzătoare. Principiul „ghișeului unic” la efectuarea controlului vamal poate fi recunoscut ca unul alternativ și un mijloc modern de trecere peste frontiera vamală a mărfurilor și a mijloacelor de transport, aplicarea căruia permite în măsură sporită să reducă timpul de efectuare a controlului vamal, cât și reducerea la minimum a cheltuielilor pentru mărfurile importate [4, p.75].

Din principiul „ghișeului unic” reiese principiul puțin cunoscut în sfera vamală – **principiul transparenței controlului vamal**. În baza principiului transparenței, informația despre procedura controlului trebuie să fie pregătită în formă scrisă și prezentată la cerere persoanelor interesate. Transparența procedurii controlului vamal este o garanție împotriva samavolniciei colaboratorilor vamali care dispun de competențe largi privind efectuarea controlului [4, p.75]. Principiul dat garantează evidența deplină a intereselor diferitor subiecți, a raporturilor vamale care, în cele din urmă, asigură legitimitatea hotărârilor adoptate în rezultatul controlului vamal.

Principiul efectuării controlului vamal în baza sistemului de analiză a riscurilor joacă un rol important la efectuarea controlului vamal. În conformitate cu acest principiu controlul vamal trebuie să se efectueze selectiv pentru acele mărfuri și mijloace de transport care implică riscuri pentru economia, securitatea statului, sănătatea oamenilor etc. În baza art. 192 alin. (3) din Codul Vamal al Republicii Moldova, controlul vamal se bazează în general pe analiza riscurilor, efectuată prin utilizarea tehnicilor de prelucrare electronică a datelor, cu scopul de a identifica sau a evalua riscurile și de a elabora contramăsurile necesare pe baza criteriilor stabilite la nivel național și, după caz, internațional [11]. Acest principiu este reflectat și în Convenția de la Kyoto, în care se declară principiul de bază al controlului vamal. Aplicarea acestui principiu permite folosirea optimă a resurselor organelor vamale, fără a micșora eficiența controlului vamal și eliberează majoritatea participanților la activitatea economică externă de controlul birocratic. Procedurile bazate pe analiza riscurilor permit perfectarea vamală în locurile unde există un risc sporit, totodată permițând unui volum mare de mărfuri și persoane fizice să treacă relativ liber peste frontiera vamală. Sistemul de analiză a riscurilor va fi examinat mai detaliat în următorul paragraf al prezentei lucrări.

Principiul selectivității. Volumul comerțului internațional în întreaga lume este în continuă creștere și niciuna dintre țări nu este în stare să mențină un serviciu vamal, care ar putea să îndeplinească un control vamal total și detaliat asupra fiecărei operațiuni economice externe

fără a provoca daune comerțului exterior [4, p.74]. Volumul comerțului internațional depășește cu mult posibilitățile celor mai dezvoltate, experimentate și asigurate tehnic servicii vamale din lume. Respectiv, încercarea de a efectua un control vamal total în privința tuturor mărfurilor trecute peste frontiera vamală, ar duce la paralizarea activității comerciale externe și drept rezultat la consecințe devastatoare pentru economia mondială. Prevederile referitoare la acest principiu sunt stipulate în Codul Vamal al Republicii Moldova, în art. 192 alin.(1), unde este menționat că în timpul efectuării controlului vamal, organul vamal folosește, de regulă, forme de control suficiente pentru asigurarea respectării legislației Republicii Moldova și a acordurilor internaționale la care aceasta este parte [11]. Cu alte cuvinte colaboratorul vamal este în drept să aleagă în care direcție va efectua controlul vamal. Însă neaplicarea altor forme de control nu presupune că subiecții trebuie să se abată de la cerințele înaintate sau prescrise în actele normative. Analiza acestei norme ne arată că legiuitorul tinde spre standardele internaționale, și în primul rând spre prevederile Convenției de la Kyoto. Astfel, în capitolul 6 *Controlul vamal*, pct. 6.2 este menționat că controlul vamal se reduce la minimumul necesar pentru asigurarea respectării legislației vamale [191]. Dezvoltarea acestui principiu se regăsește și în Planul de acțiuni al Guvernului RM pentru anii 2015-2016 [29]. În acest sens, cota declarațiilor vamale direcționate pentru controlul fizic urmează să fie de cel mult 20% la import și 8% la export. Acest principiu are o bază democratică și alternativă. Aplicarea anumitor forme de efectuare a controlului vamal, „gradul de severitate” al aplicării anumitor metode se determină din necesitatea asigurării respectării legislației vamale și împrejurările legate de fiecare caz în parte.

Principiul colaborării organelor vamale cu subiecții activității economice externe. În scopul creșterii eficacității controlului vamal, organele vamale tind spre o colaborare cu subiecții activității economice externe, cu transportatorii și cu alte organizații, activitatea cărora este legată de activitatea economică externă, inclusiv și cu asociații profesionale (de exemplu, Asociația brokerilor vamali) [4, p.75]. Ca și principiul precedent, în practica internațională acest principiu se regăsește în Convenția de la Kyoto în capitolul 6 pct. 6.8, care se referă la colaborarea organelor vamale cu subiecții activității economice externe și încheierea de memorandumuri de înțelegere [191].

Principiul eficacității presupune realizarea scopurilor cu cheltuieli minime pentru efectuarea lui. Totodată controlul vamal trebuie efectuat într-un mod cât mai discret, fără a fi o povară pentru persoanele care trec frontiera vamală și pentru participanții la activitatea economică externă. Acest principiu este legat de noțiuni ca; exhaustivitate, corectitudine și fiabilitate [158, p.16]. Cu toate acestea, cerințele înaintate controlului vamal contemporan nu trebuie să împiedice îndeplinirea unei sarcini importante, cum este asigurarea respectării

legislației vamale [95, p.828-829]. Principiul dat este indispensabil legat de atragerea unor specialiști de înaltă calificare în domeniul statisticii, analizei și planificării, prognozării și modelării economico-matematice, contabilității și auditului, asigurând integritatea realizării controlului vamal.

Principiul îndeplinirii obligațiilor cu bună credință de către persoanele cu funcție de răspundere ale organelor vamale, derivă din principiul enunțat mai sus. Chiar dacă acest principiu se aplică în special în relațiile civile, este oportună folosirea lui la efectuarea controlului vamal. Unii autori denumesc acest principiu ca unul al „integrității absolute” care exclude orice dubiu la aprecierea ei, deoarece prezumția integrității este un fenomen exclusiv cu caracter pozitiv [115, p.76]. Principiul îndeplinirii obligațiilor cu bună credință este format din două elemente: subiectiv și obiectiv. Primul element este cerința internă a normei juridice nemijlocit legată de acțiunea subiectului ce trebuie să corespundă următoarelor criterii: veridicitate, respectarea drepturilor, conștientizarea consecințelor acțiunilor sale și raportarea intereselor proprii cu interesele altei persoane, excluderea pricinuirii daunei terțelor persoane. Elementul obiectiv se caracterizează prin prezența cerințelor conduitei binevoitoare rezultată din norme juridice concrete, iar în caz de necesitate din normele morale și etice [116, p.16-17].

Principiul responsabilității presupune responsabilitatea persoanelor controlate și aplicarea față de ele a măsurilor răspunderii juridice și răspunderea persoanelor care efectuează controlul [4, p.74]. Persoanele cu funcție de răspundere ale organelor vamale pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor, inclusiv în timpul efectuării controlului vamal, sunt atrase la răspundere disciplinară, materială și penală. Realizarea principiului responsabilității favorizează efectuarea eficientă a sarcinilor și funcțiilor organelor de control indicate în legislație, asigură prioritatea protecției și respectării drepturilor și intereselor cetățenilor și organizațiilor.

Rezumând ideile expuse mai sus, este important să amintim opinia autorului Novikov A. B., care susține că o noutate semnificativă a legislației vamale este introducerea sistemului principiilor controlului vamal ca fundamente juridice ale controlului de stat în sfera activității vamale. La aceste principii autorul atribuie:

- generalitatea controlului vamal și a perfectării vamale;
- principiul necesității minime a controlului vamal, interzicerea utilizării perfectării vamale și a controlului vamal în calitate de măsură administrativă de reglementare netarifară;
- selectivitatea și suficiența controlului vamal;
- folosirea sistemului de analiză a riscurilor la alegerea formelor de control vamal;
- posibilitatea eliberării de la aplicarea unor forme separate de control vamal;

- folosirea metodelor de analiză a riscurilor pentru determinarea gradului verificării;
- elaborarea unei strategii de control vamal de către organul vamal;
- cooperarea cu organele vamale din alte state;
- interacțiunea organelor vamale cu participanții activității economice externe și organizațiile ale căror activități sunt legate de activitatea de comerț exterior cu mărfuri;
- crearea unor condiții, ce ar facilita accelerarea trecerii mărfurilor peste frontiera vamală;
- neadmiterea pricinuirii daunelor la efectuarea controlului vamal;
- securitatea la aplicarea mijloacelor tehnice de control [109, p.20].

Suntem de părere că nu toate aceste principii pot fi atribuite controlului vamal. Astfel, posibilitatea eliberării de unele forme de control vamal este mai degrabă un specific de realizare a controlului vamal, odată ce e aplicat doar față de anumite persoane în anumite situații. La fel și elaborarea unei strategii de control vamal de către organele vamale este mai degrabă un model ce stabilește o structură de acțiuni consistente în planul conduitei colaboratorilor vamali în procesul efectuării controlului vamal.

Concretizăm că principiile ghidării controlului vamal determinate de noi, se aplică tuturor raporturilor juridice apărute la efectuarea controlului vamal. Aceste începuturi ale controlului vamal sunt îndreptate spre realizarea scopului acestuia. Ele indică direcțiile de bază ale reglementărilor juridice a activității participanților la relațiile comerciale externe.

În Codul Vamal al Republicii Moldova în art. 192 evidențiem principiul selectivității și principiul utilizării sistemului de analiză a riscurilor, din art. 185, alin.(2) putem deduce principiul umanismului, din art. 195 deducem principiul respectării drepturilor și intereselor legale a subiecților activității economice externe, dar cu părere de rău, nu este descris conținutul acestora. Alte principii, menționate mai sus, nici nu sunt indicate în Codul Vamal. Prin urmare, considerăm oportun să se fixeze în Codul Vamal al Republicii Moldova conținutul tuturor principiilor controlului vamal propuse de noi pentru asigurarea stabilității și previzibilității reglementării juridice a controlului vamal. Astfel **recomandăm** să fie completat Codul Vamal al Republicii Moldova cu art. 185¹ **„Principiile controlului vamal”**, cu următorul conținut: „Controlul vamal se va efectua în baza următoarelor principii: principiul legalității, principiul umanismului, principiul respectării drepturilor și intereselor legale ale subiecților activității economice externe, principiul efectuării controlului vamal numai de organele vamale, principiul colaborării cu organele vamale ale altor state, principiul operativității, principiul „ghișeului unic”, principiul transparenței controlului vamal, principiul efectuării controlului vamal în baza sistemului de analiză a riscurilor, principiul selectivității, principiul colaborării organelor vamale

cu subiecții activității economice externe, principiul eficacității, principiul îndeplinirii obligațiilor cu bună credință, principiul responsabilității”.

În concluzie, dorim să menționăm că un sistem efectiv de control vamal, care ar fi în conformitate cu standardele internaționale, bazat pe principii fundamentate teoretic și practic, reprezintă un factor determinant pentru integrarea Republicii Moldova în comunitatea europeană.

2.1.2. Delimitări conceptuale asupra formelor de control vamal

Elementul funcțional al mecanismului controlului vamal îl formează sistemul formelor controlului vamal. Forma este o categorie care desemnează structura internă și externă a unui conținut, modul de organizare a elementelor din care se compune un obiect sau un proces [14, p.265]. La tratarea conceptului de formă a controlului trebuie să reieșim din coraportul conținutului și a formei în calitate de categorii filosofice, ce reflectă legătura a două părți din orice realitate obiectivă. Conținutul reprezintă latura obiectului, iar forma mijlocul de manifestare și organizare internă, care se modifică odată cu schimbarea conținutului. În același timp, forma în mod activ influențează conținutul, favorizând sau stopând evoluția lui în dependență de faptul cât de mult aceasta corespunde conținutului.

Odată ce forma identifică conținutul, este important să se aleagă cele mai eficiente forme de control, să se determine strict domeniile lor de aplicare, luând în considerare sarcini și situații concrete care stau în fața organelor vamale. Prin formă a controlului se înțelege de asemenea manifestarea exterioară a unor acțiuni concrete săvârșite de către subiecții controlului.

În literatura juridică prin „forme ale controlului vamal” se înțeleg acele mijloace ale controlului vamal folosite în funcție de sarcinile acestuia, de principiile de organizare și condițiile de efectuare stabilite de Codul vamal [117, p.19]. O altă părere consemnează că „forme ale controlului vamal sunt direcțiile de activitate a funcționarului public din organul vamal ce includ aplicarea unor metode, mijloace și procedee determinate în scopul verificării respectării de către subiecții activității economice externe a legislației vamale” [73, p.225], [136, p.82].

Luând în considerare cele expuse mai sus și având în vedere că în legislație lipsește o definiție a formelor controlului vamal, **propunem** să se elaboreze și să se consolideze în art. 185 al Codului Vamal al Republicii Moldova un concept nou privind forma controlului vamal. În acest sens, prin **„formă se înțelege mijlocul de exprimare exterioară a activității de control a persoanelor cu funcție de răspundere ale organelor vamale, îndreptate spre asigurarea**

respectării ordinii și a regulilor în conformitate cu care persoanele realizează dreptul de trecere a mărfurilor și a mijloacelor de transport peste frontiera vamală”.

Articolul 185 al Codului Vamal al Republicii Moldova este denumit „Controlul vamal și formele lui”, și în alin. 1 legislatorul stabilește următoarele: „controlul vamal este efectuat de colaboratorul vamal și constă în:

- a) verificarea documentelor și informațiilor prezentate în scopuri vamale;
- b) controlul vamal (controlul mărfurilor și al mijloacelor de transport, controlul corporal ca o formă excepțională de control vamal);
- c) evidența mărfurilor și a mijloacelor de transport;
- d) interogarea verbală a persoanelor fizice și a persoanelor cu funcții de răspundere;
- e) verificarea sistemului de evidență și a dărilor de seamă;
- f) controlul ulterior prin reverificarea declarațiilor vamale;
- g) controlul depozitelor provizorii, antrepozitelor vamale, zonelor libere, magazinelor duty-free, a altor teritorii și spații unde se pot afla mărfuri și mijloace de transport supuse controlului vamal sau unde se pot desfășura activități supuse supravegherii vamale;
- h) controlul ulterior prin audit postvămuire;
- i) efectuarea altor operațiuni prevăzute de prezentul cod și de alte acte normative” [11].

Așadar, analizând această prevedere observăm o trecere în revistă a acțiunilor efectuate de către colaboratorul vamal, dar nu o enumerare a formelor de control vamal. Persoanele interesate pot doar prin interpretare să decidă dacă acestea sunt forme ale controlului vamal sau acțiuni separate ale unui proces complex. În special, este lăsat la libera apreciere a colaboratorilor efectuarea de alte operațiuni prevăzute de Cod și de actele normative.

Ca un prim pas, **considerăm** oportun excluderea din art. 185 al Codului Vamal a Republicii Moldova, a lit. „d) *interogarea verbală a persoanelor fizice și a persoanelor cu funcții de răspundere*”, deoarece aceasta poartă un caracter declarativ și nu prezintă nicio valoare pentru perfectarea vamală și controlul vamal, precum și pentru examinarea cazurilor de încălcare a legislației vamale.

Considerăm necesară modificarea acestui articol și stabilirea exhaustivă a formelor de control vamal așa cum este indicat în Codul Vamal al Rusiei [205], dar cu unele modificări în privința formelor indicate. Astfel, Codul Vamal al Federației Ruse în art. 366 stabilește formele controlului vamal, și anume:

- verificarea documentelor și informațiilor;
- interogarea verbală;
- obținerea de explicații;

- supravegherea vamală;
- inspecția (examinarea vizuală) a mărfurilor și mijloacelor de transport;
- controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport;
- controlul corporal;
- verificarea însemnării mărfurilor cu timbre speciale;
- inspectarea încăperilor și teritoriilor în scopul controlului vamal;
- revizia vamală [205].

Din cele expuse mai sus, propunem modificarea art. 185 alin.(1) al Codului Vamal al Republicii Moldova în felul următor: **„(1) Controlul vamal se efectuează prin următoarele forme:**

- a) verificarea documentelor și informațiilor prezentate în scopuri vamale;**
- b) controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport;**
- c) controlul corporal ca o formă excepțională de control vamal;**
- d) supravegherea vamală;**
- e) controlul teritoriilor și spațiilor unde se pot afla mărfuri și mijloace de transport supuse controlului vamal sau unde se pot desfășura activități supuse supravegherii vamale;**
- f) controlul ulterior prin reverificarea declarațiilor vamale și prin audit postvămuire”.**

Atragem atenția că, în literatură, este prezentă opinia conform căreia evidența participanților la activitatea economică externă este o formă a controlului vamal [96, p.15]. După părerea noastră, această poziție este greșită din mai multe motive. În primul rând, este prezentă cumulara de concepte și anume controlul vamal și controlul în domeniul activității vamale. Ultimul reprezintă o categorie mai amplă decât controlul vamal, deoarece cuprinde și procedura pe cazurile de încălcare a normelor vamale, controlul de jurisdicție și mecanismul supravegherii. Evidența participanților la activitatea economică externă într-o măsură stabilită ajută la determinarea persoanelor care doresc să practice activitate economică externă și care este statutul juridic al acestora. În al doilea rând, în procesul înregistrării participanților la activitatea economică externă nu este posibil de depistat încălcările normelor vamale, fapt ce face imposibilă atingerea scopurilor controlului vamal. Concretizăm că, de fapt, scopul evidenței participanților operațiunilor de import-export este simplificarea ordinii de perfectare vamală, limitarea timpului de efectuare a controlului vamal. În al treilea rând, evidența participanților la activitatea economică externă, ca formă a controlului în domeniul activității vamale, poartă un caracter de informare, și nu de decizie. În al patrulea rând, evidența participanților la activitatea economică externă poartă un caracter benevol, pe când controlul vamal la trecerea mărfurilor și

mijloacelor de transport peste frontiera vamală este obligatoriu. Cu atât mai mult, art. 185 din Codul Vamal al Republicii Moldova nu arată ca formă a controlului vamal evidența participanților la activitatea economică externă și, reieșind din aceasta, vine să faciliteze ordinea de control vamal și perfectare vamală.

Alături de actele normative care reglementează detaliat formele de control vamal, în doctrină sunt întâlnite mai multe criterii după care pot fi clasificate aceste forme. Astfel, *în funcție de obiectul asupra căruia se exercită*, avem controlul vamal al mărfurilor, controlul vamal al mijloacelor de transport, control vamal al valutei și a valorilor valutare. Controlul valutar este o formă independentă de control strâns legată de controlul vamal și efectuat de diverse organe de stat [80, p.319]. Subliniem că această formă de control nu este doar o instituție a dreptului vamal, dar, în același timp, și a dreptului administrativ, financiar, a comerțului internațional și bancar.

În funcție de criteriul destinației mărfurilor, distingem: controlul vamal al mărfurilor de import (ce se introduc pe teritoriul Republicii Moldova), controlul vamal al mărfurilor de export (ce se scot de pe teritoriul Republicii Moldova) și controlul vamal al mărfurilor în tranzit (ce tranzitează teritoriul Republicii Moldova).

În funcție de modul de trecere a mărfurilor peste frontiera vamală, există: control vamal al mărfurilor transportate cu mijloacele de transport auto, feroviar, aerian și naval [132, p.246]. Sunt supuse controlului vamal și mărfurile transportate prin conducte și conductoare.

În funcție de tipurile subiecților controlați, se deosebesc: controlul vamal efectuat față de persoane fizice și controlul vamal efectuat față de persoanele juridice. Un loc aparte îl au subiecții care desfășoară activitate în sfera vamală (brokerii vamali și transportatorii) [132, p.246].

Anumite forme ale controlului vamal pot fi aplicate doar față de unele categorii de subiecte, de exemplu, controlul corporal la persoanele fizice, iar auditul postvămuire se aplică numai persoanelor juridice.

Atragem atenția că diversitatea mărfurilor ca un obiect nemijlocit al raporturilor vamale condiționează prezența unor forme de control vamal specifice. Astfel, un control specific este realizat în privința substanțelor radioactive, valorilor culturale, preparatelor medicale etc.

După complexitate, controlul vamal poate fi total și parțial. De regulă, organizarea controlului vamal se bazează pe principiul selectivității. Însă în cazul depistării temeiurilor de încălcare a regulilor vamale, la cererea organului vamal controlul parțial se poate transforma în control total.

În funcție de periodicitatea trecerii mărfurilor și a mijloacelor de transport peste frontiera vamală, deosebim control de o singură dată și control repetat [3, p.105].

În funcție de felul efectuării controlului vamal se disting: controlul documentelor necesare la trecerea peste frontiera vamală a mărfurilor și mijloacelor de transport; controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală.

Împărtășim opinia autorului Nozdraciov A.F., care clasifică controlul vamal în funcție de timpul acțiunii, și anume: control vamal preventiv; controlul vamal curent care se efectuează în procesul perfectării vamale; controlul ulterior care se efectuează după acordarea liberului de vamă (auditul postvămuire și controlul ulterior al declarațiilor vamale) [131, p.298].

În funcție de participarea la control a organelor vamale ale diferitor state, avem: controlul vamal unilateral, când este efectuat de organele vamale ale unui singur stat; controlul vamal bilateral, când este efectuat separat de organele vamale ale fiecărei țări vecine; controlul vamal comun, când este efectuat concomitent și în comun de organele vamale ale ambelor state [133, p.315].

În concluzie, putem menționa că formele controlului vamal care se clasifică după un șir de criterii indicate mai sus facilitează realizarea controlului și permit organelor vamale să aleagă mijloacele, inclusiv mijloacele tehnice de efectuare a acestui control, pentru a atinge obiectivele propuse.

2.1.3. Categoria timpului și locului controlului vamal

Studierea controlului vamal ca o categorie juridică presupune caracterizarea acțiunii acestei instituții în timp și spațiu. Acțiunea controlului vamal în timp, în baza art. 197 Cod Vamal al Republicii Moldova, se deosebește în funcție de direcția trecerii mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală. La introducerea mărfurilor și mijloacelor de transport pe teritoriul vamal, controlul vamal începe în momentul trecerii frontierei vamale și se încheie în momentul punerii în liberă circulație a mărfurilor și mijloacelor de transport [11]. Pe când, la scoaterea mărfurilor și mijloacelor de transport de pe teritoriul vamal al țării, acestea se consideră aflate sub controlul vamal din momentul primirii declarației vamale sau înfăptuirii unor acțiuni nemijlocit îndreptate la scoaterea mărfurilor de pe teritoriul vamal al țării. Specificăm că în acest caz, controlul vamal va acționa până la momentul trecerii frontierei vamale. Considerăm aceste prevederi ca insuficiente pentru a determina timpul aflării mărfurilor sub control vamal. Momentul începerii și finisării acestuia este legată și de destinația sau regimul vamal solicitat de declarant.

Referitor la locul desfășurării controlului vamal, suntem de acord că acesta se efectuează în zonele de control vamal. Zona este un spațiu determinat, caracterizat de o anumită trăsătură comună delimitată pe baza unor caracteristici distinctive, a unor împrejurări speciale, a unei destinații determinate etc. [192]. Un semn distinct care califică zona de control vamal este faptul efectuării în spațiul acestei zone de către organelor vamale a măsurilor de control vamal. Suntem de acord cu prevederile legale prin care, zona de control vamal este parte special stabilită și desemnată a teritoriului vamal al Republicii Moldova, creată în scopul efectuării controlului vamal și respectării legislației Republicii Moldova [54]. În conformitate cu prevederile art.186 Cod Vamal a Republicii Moldova, zonele de control vamal sunt create la frontiera vamală, în locul unde se efectuează operațiunile de vămuire, în locul amplasării organului vamal, precum și în alte locuri stabilite de Serviciul Vamal [11].

Atragem atenția că decizia de creare a zonei de control vamal se perfectează în formă de ordin al biroului vamal. În ordin se indică hotarele zonei de control vamal, locurile stabilite pentru traversarea perimetrului zonei de control vamal, precum și mijloacele ce sunt utilizate pentru desemnarea acestei zone. Zona de control vamal se lichidează la decizia șefului biroului vamal (în coordonare cu Serviciul Vamal) odată cu schimbarea locului de amplasare a organului vamal, închiderii punctului de trecere a frontierei vamale a Republicii Moldova, lichidării locului de efectuare a operațiunilor vamale, precum și desființării zonei economice libere, a antrepozitelor vamale și depozitelor provizorii conform legislației în vigoare. Susținem ideea că zonele de control vamal să fie lichidate cu condiția că pe teritoriul acestora să nu se afle mărfuri și mijloace de transport ce necesită a fi supuse controlului vamal sau supravegherii vamale. În caz contrar, lichidarea zonei nu este posibilă până la scoaterea mărfurilor de sub supraveghere vamală sau amplasarea lor într-un regim definitiv.

Zonele de control vamal pot avea statut permanent sau temporar, în funcție de circumstanțe [129, p.280]. Zonele de control vamal permanente sunt create în locurile efectuării operațiunilor vamale, în locurile de trecere a frontierei vamale a Republicii Moldova de către persoane, mijloace de transport și mărfuri, în locurile amplasării organelor vamale, pe teritoriul antrepozitelor vamale, magazinelor „duty-free”, depozitelor provizorii și zonelor economice libere. Specificăm că zonele de control vamal temporare se creează pe teritoriul vamal al Republicii Moldova, în încăperi, mijloace de transport, inclusiv transportul feroviar, aerian, naval, unde se pot afla obiecte și mijloace de transport supuse controlului vamal, în caz dacă la efectuarea controlului vamal este necesar de delimitat zona de control vamal, reieșind din necesitatea păstrării mărfurilor și asigurării condițiilor pentru exercitarea funcțiilor organelor vamale.

Specificăm că, zona de control vamal permanentă se marchează cu semne în formă dreptunghiulară, pe fundal verde cu inscripția în limbile de stat și engleză "ZONA DE CONTROL VAMAL" (CUSTOMS CONTROL ZONE) [54]. Zona de control vamal temporară poate fi marcată cu panglica de îngrădire, cu scuturi și panouri instalate temporar, cu alte semne de informare. La desemnarea zonei de control vamal pot fi suplimentar amplasate panouri informaționale despre hotarul zonei de control vamal, locurile de traversare a hotarului zonei de control vamal, direcțiile de deplasare, categoria de persoane care au dreptul de a intra și a se afla în zona de control vamal, precum și alte informații legate de funcționarea acesteia. Considerăm că este foarte important ca organele vamale să întreprindă toate măsurile necesare pentru a delimita aceste zone. Cu atât mai mult, semnele aplicate urmează să fie amplasate în locuri vizibile pentru a nu fi confundate cu alte semne. Toate aceste acțiuni urmează să fie întreprinse pentru a exclude situațiile când persoana încalcă perimetrul zonei de control vamal, motivând acest lucru prin faptul că nu a văzut semnele respective.

Zonele de control vamal se stabilesc în mod obligatoriu la frontiera vamală în punctele de trecere a frontierei de stat și sunt create în scopul efectuării controlului vamal și respectării legislației Republicii Moldova, optimizării și accelerării traficului de pasageri și mărfuri.

Atenționăm că deplasarea mărfurilor și mijloacelor de transport prin teritoriul zonei de control vamal se admite numai cu permisiunea organelor vamale. Persoanele fizice, reprezentanții instituțiilor, organizațiilor și întreprinderilor ce expediază, primesc sau însoțesc mărfurile și mijloacele de transport ce trec frontiera vamală a Republicii Moldova, pot intra pe teritoriul zonei de control vamal în baza documentelor care confirmă acest fapt. Concretizăm că persoanele care trec sau deplasează mărfuri și mijloace de transport prin zona de control vamal sunt obligați:

- să se oprească în locurile stabilite de organele vamale la solicitarea colaboratorilor vamali și să continue mișcarea numai cu permisiunea lor;
- să prezinte colaboratorilor vamali mărfurile, mijloacele de transport, documentele de însoțire și informațiile necesare pentru efectuarea controlului vamal;
- să deplaseze mărfurile și mijloacele de transport numai prin rutele stabilite de către organul vamal cu îndeplinirea cerințelor prevăzute de legislația în vigoare;
- să îndeplinească alte cerințe stabilite de legislația în vigoare [54]. Suntem de acord cu aceste obligații ale persoanelor care sunt indicate în Ordinul Serviciului Vamal, dar considerăm necesar de fi indicate și drepturile acestor persoane, la trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport în perimetrul zonei respective.

Aceste zone se creează în scopul desfășurării controlului vamal în forma: examinării vamale; controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport; păstrării și transportării mărfurilor și mijloacelor de transport sub supraveghere vamală.

Dorim să menționăm că în scopul optimizării controlului vamal și accelerării traficului de pasageri și mărfuri în zonele de control vamal, create în punctele de trecere a frontierei vamale, poate fi introdus de către organele vamale sistemul de două coridoare: coridorul „verde” și coridorul „roșu” [54].

Coridorul „verde” este destinat pentru persoane fizice care nu dispun de bunuri și mărfuri, sau care dispun numai de bunuri și mărfuri admise în țară care nu necesită declararea vamală în formă scrisă. Trecerea persoanelor fizice prin coridorul verde este calificată ca declarare vamală concludentă a bunurilor respective. Coridorul „roșu” este destinat pentru persoanele care trec bunuri și mărfuri ce se declară în formă scrisă [42]. Împărtășim ideea creării unor astfel de coridoare, din considerentul că, facilitează foarte mult trecerea frontierei vamale de persoanele care nu au nimic de declarat și respectiv dă posibilitate organelor vamale să se concentreze mai mult asupra persoanelor care solicită declararea în scris.

Evidențiem că sistemul de două coridoare se creează și se lichidează prin decizia șefului biroului vamal de comun acord cu Serviciul Vamal al Republicii Moldova. Ambele coridoare se marchează cu următoare indicatoare speciale: pentru coridorul verde – octogonul verde, însoțit de cuvintele "NIMIC DE DECLARAT" în limba de stat și "NOTHING TO DECLARE" în limba engleză; pentru coridorul roșu – pătratul roșu, însoțit de cuvintele "BUNURILE DE DECLARAT" în limba de stat și "GOODS TO DECLARE" în limba engleză [54].

Concluzionăm că utilizarea acestor coridoare asigură: crearea condițiilor ce permit mărirea fluxului de bunuri și mărfuri ce se trec peste frontiera vamală a Republicii Moldova și mărirea fluxului de pasageri ce trec peste frontiera vamală a Republicii Moldova.

Mai detaliat referitor la timpul efectuării controlului vamal ne vom referi la paragraful destinat supravegherii vamale, unde vom desfășura pe larg toate elementele acestuia.

2.2. Sistemul de analiză a riscurilor ca factor determinant la alegerea formei de control vamal

Reglementările vamale sunt create pentru a asigura plata taxelor vamale, respectarea interdicțiilor și restricțiilor și aplicarea regulilor speciale privind contingentele, tratamentele preferențiale și alte măsuri de politică comercială [52, p.289]. Toate reglementările indicate într-o măsură sau alta sunt supuse riscului de a fi încălcate, în mod intenționat sau nu, de către

participanții la activitatea economică externă. Sistemul de analiză a riscurilor încearcă să identifice aceste riscuri pentru a putea elabora proceduri de control, cum ar fi selecția în vederea controlului documentar sau fizic, și pentru a permite organelor vamale de a se concentra asupra acelor zone de risc unde este cel mai probabil să se producă o încălcare a legislației.

Într-o lume tot mai globalizată, în care comerțul legal și ilegal se extinde, administrațiile vamale trebuie să identifice și să înțeleagă direcția internațională, strategia regională și națională cu scopul de a putea răspunde în mod adecvat [153, p.52]. Dezvoltarea relațiilor de comerț exterior, complexitatea sarcinilor ce stau în fața Serviciului Vamal, globalizarea economiei, posibilitatea aplicării tehnologiilor informaționale moderne au condiționat revizuirea procedurilor și regulilor de efectuare a controlului vamal, în funcție de cerințele și standardele europene. Acest fapt a condiționat și elaborarea de noi strategii în domeniul vizat. Reieșind din sistemul de evaluare a riscurilor, organele vamale, la efectuarea controlului vamal, se vor călăuzi de principiul selectivității și se vor limita la forme de control suficiente pentru a asigura respectarea legislației vamale a Republicii Moldova [11]. Susținem ideea că formele controlului vamal urmează a să fie selectate prin aplicarea sistemului de administrare a riscurilor (în continuare - S.A.R.). Micșorarea ratei procentuale a tranzacțiilor supuse controlului total permite trecerea la efectuarea controalelor fizice „țintă” bazate pe rezultatele analizei riscurilor, fapt care face inspecțiile fizice mai eficiente și permite utilizarea mai eficientă a resurselor umane [182, p.15].

Sistemului de administrare a riscurilor este un domeniu ce ține de competența Direcției analiza riscurilor, care este o subdiviziune structurală a Departamentului de aplicare a legii din cadrul Aparatului Central al Serviciului Vamal. Direcția este constituită din 2 secții: Secția Gestionarea Sistemului de Selectivitate și Centrul Analitico – Informațional.

Împărtășim ideea creării unui sistem modern de administrare a riscurilor care oferă statului posibilitatea de a efectua un control vamal adecvat, bazat pe redistribuirea optimă a resurselor Serviciului Vamal pe direcțiile cele mai importante și prioritare ale activității organelor vamale, în vederea prevenirii și combaterii următoarelor încălcări ale legislației vamale a Republicii Moldova:

- încălcări sistematice;
- legate de eschivarea de la achitarea drepturilor de import/export și altor impozite în mărime considerabilă;
- care subminează competitivitatea producției autohtone;
- care lezează alte interese importante ale statului, ocrotirea și asigurarea respectării cărora ține de competența organelor vamale [33].

Conform art. 1 pct. 61 al Codului Vamal al Republicii Moldova prin *administrarea riscurilor* se înțelege determinarea sistematică a riscurilor și punerea în aplicare a tuturor măsurilor necesare pentru a limita expunerea la riscuri. Aceasta include activități cum ar fi colectarea de date și informații, analiza și evaluarea riscurilor, determinarea și luarea măsurilor necesare, respectiv supravegherea și reexaminarea periodică a procesului și a rezultatelor obținute, pe baza surselor și a strategiilor naționale și internaționale” [11]. Așadar constatăm că este un proces logic și sistematic, și o abordare care duce la îmbunătățirea procesului de luare a deciziilor.

Atunci când autoritățile vamale se ocupă de comerțanții mari, acestea se confruntă cu un șir de probleme de management, cum ar fi mai multe unități de funcționare; volumul mare de import/export, probleme complexe legate de dreptul fiscal și principiile contabile. În aceste condiții administrațiile vamale ar trebui să-și concentreze eforturile pe monitorizarea și analiza tendințelor în comerțul internațional, în scopul de a identifica produsele potențiale de risc ridicat și sectoarele de activitate [157, p.75]. Astfel, sistemul de analiză a riscurilor trebuie să devină o componentă de bază în activitatea de control vamal care trebuie să se conformeze criteriilor de calitate a administrării vamale prevăzute în standardele OMC, și anume: micșorarea timpului perfectării vamale; transparența și previzibilitatea activității organelor vamale pentru participanții la activitatea economică externă; atitudinea de colaborare dintre organele vamale și participanții la activitatea economică externă.

Credem că pentru început, orice organ vamal trebuie să efective analiza propriei experiențe anterioare și a contextului în care se iau deciziile. Este important ca practicile anterioare să fie analizate din punct de vedere al necesităților curente și reale. Menționăm că implementarea unor programe eficiente de analiză a riscurilor nu se poate realiza imediat.

Constatăm că și legislația UE menționează: „controalele vamale, altele decât verificările prin sondaj, se bazează în principal pe analiza de risc, efectuată prin utilizarea tehnicilor de prelucrare electronică a datelor, cu scopul de a identifica și a evalua riscurile și de a elabora contramăsurile necesare, pe baza criteriilor stabilite la nivel național, la nivelul Uniunii și, în măsura în care este posibil, la nivel internațional” [63]. Din momentul declanșării procesului de selectivitate a încărcăturilor au fost elaborate 346 profiluri (criterii) de risc [181, p.32].

Considerăm oportună specificarea conform căreia S.A.R. se bazează pe următoarele principii fundamentale, care asigură buna îndeplinire a sarcinilor primordiale ale Serviciului Vamal:

- principiul orientării-țintă ce constă în direcționarea tuturor sarcinilor și problemelor Serviciului Vamal, precum și a metodelor de soluționare a lor în scopul asigurării respectării legislației vamale a Republicii Moldova;

- principiul integrității care constă în elaborarea și utilizarea de către subdiviziunile interioare ale Serviciului Vamal a subsistemelor funcționale de administrare a riscului ca elemente ale unui sistem integral al Serviciului Vamal;

- principiul unității informaționale ce constă în compatibilitatea surselor informaționale și a procedurilor unice de prelucrare și analiză, precum și în interconexiunea sistemelor atât pe verticală, cât și pe orizontală, la toate nivelurile de administrare a datelor (Autoritatea Centrală a Serviciului Vamal, birourile vamale și posturile vamale);

- principiul legalității ce prevede în concordarea acțiunilor întreprinse întru prevenirea sau minimizarea riscului cu prevederile legislației Republicii Moldova;

- principiul unității administrării riscului ce constă în elaborarea unor metode unice de aprobare a deciziilor de administrare, prevenire sau minimizare a riscului;

- principiul creării unui sistem informațional unic ce prevede: crearea unor programe și baze de date necesare domeniului de activitate respectiv; asigurarea colectării, stocării, actualizării și prelucrării informației; asigurarea diseminării informației către utilizatori, în funcție de nivelul de acces; aplicarea mijloacelor și metodelor eficiente de protecție a informației confidențiale contra accesului nesancționat; aplicarea tehnologiilor Intranet/Internet pentru transmitere de informații [33].

Concluzionăm că, în conformitate cu principiile stabilite mai sus, S.A.R. va asigura efectuarea unui control vamal eficient, bazat pe controlul selectiv al mărfurilor. Aceasta va permite organelor vamale, să-și concentreze eforturile asupra celor mai importante probleme și direcții de activitate prioritare; să majoreze posibilitățile de depistare și prognozare a încălcărilor regulilor vamale; să asigure persoanelor ce desfășoară activitate economică externă și respectă legislația Republicii Moldova condiții favorabile de efectuare a operațiunilor de import/export; să accelereze deplasarea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera Republicii Moldova; să asigure activitatea tuturor subsistemelor informaționale de administrare a riscurilor ale subdiviziunilor interioare ale Serviciului Vamal și încadrarea lor într-o rețea unică a sistemului vamal al Republicii Moldova [6, p.191].

Atragem atenția că efectele benefice ale aplicării S.A.R. în activitatea vamală sunt confirmate de experiența pozitivă în acest domeniu a organelor vamale din alte state. Organizația Mondială a Vămirilor oferă clar și incontestabil beneficii pentru comunitatea internațională vamală și trebuie să conducă permanent la îmbunătățirea eficienței și performanțelor în

activitate, asigurând un nivel înalt al transparenței, responsabilității și al profesionalismului [183, p.22]. Astfel, bazele și principiile controlului vamal care prevăd folosirea sistemului de analiză a riscurilor sunt indicate în Capitolul 6, pct. 6.2-6.5 din Convenția internațională de la Kyoto. Aceste principii prevăd următoarele:

- controlul vamal se reduce la minimum necesar pentru asigurarea respectării legislației vamale;
- la efectuarea controlului vamal, Serviciul Vamal utilizează un sistem de gestionare a riscurilor;
- Serviciul Vamal utilizează analiza de risc pentru determinarea persoanelor și a mărfurilor, inclusiv a mijloacelor de transport ce urmează să fie supuse controlului, precum și gradul de verificare a acestora;
- Serviciul Vamal aplică strategia de respectare a legislației, în scopul sprijinirii sistemului de gestionare a riscurilor [191].

Pentru a putea desfășura S.A.R. considerăm necesar să definim noțiunea de „risc”. Astfel, prin „risc”, conform Codului Vamal al Republicii Moldova se înțelege probabilitatea apariției unui eveniment care împiedică aplicarea corectă a legislației, compromite interesele financiare ale Republicii Moldova, constituie o amenințare pentru securitatea și siguranța Republicii Moldova, pentru sănătatea publică, a mediului sau a consumatorilor [11].

Totodată, prin „risc”, conform art. 5 al Codului Vamal al Uniunii înțelegem, „probabilitatea și impactul producerii, la intrarea, ieșirea, tranzitul, circulația sau destinația finală a mărfurilor care circulă între teritoriul vamal al Uniunii și țările sau teritoriile situate în afara acestui teritoriu sau la staționarea pe teritoriul vamal al Uniunii a mărfurilor neunionale, a unui eveniment care: ar împiedica aplicarea corectă a măsurilor la nivelul Uniunii sau a celor naționale; ar compromite interesele financiare ale Uniunii sau ale statelor membre; sau ar constitui o amenințare pentru securitatea și siguranța Uniunii și a rezidenților acesteia, pentru sănătatea persoanelor, a animalelor sau a plantelor, pentru mediu sau pentru consumatori” [63].

Constatăm că legislatorul din Republica Moldova a împrumutat conceptul de risc utilizat în legislația Uniunii Europene, ceea ce nu a diminuat importanța și esența acestuia. Aceasta se datorează faptului că practica de gestionare a riscurilor în domeniul vamal în Uniunea Europeană se află la unul dintre cele mai înalte niveluri de dezvoltare în lume și în stadiul actual sistemul de gestionare a riscurilor este asigurat de toate elementele necesare juridice și instituționale, care permite punerea în aplicare în mod eficient a tuturor sarcinilor ce stau în fața administrațiilor vamale ale statelor-membre [6, p.192].

Împărtășim opinia savantul Moldovan A. T. care susține că riscul este adesea caracterizat prin faptul că:

- este cel puțin parțial necunoscut – dacă am fi 100% siguri de respectarea sau nerespectarea legii la fiecare transport, sarcina vămii ar fi ușoară;
- se schimbă în timp – pe măsură ce legile, importatorii și industriile se schimbă;
- este gestionabil – vama poate evalua riscul și poate lua măsuri în caz de nerespectare a legii;
- poate fi anticipat [52, p.290].

Suntem de acord că riscurile se pot diviza în două tipuri: riscuri determinate (depistate) și riscuri potențiale [132, p.245]. Riscul determinat este un fapt consumat sau risc cunoscut, deci încălcarea legislației Republicii Moldova a avut deja loc, iar organele vamale dețin informații concrete despre acest fapt. Riscul potențial este riscul care nu s-a manifestat, dar există premise pentru apariția lui.

În baza *Programului de dezvoltare a managementului riscurilor* se vor utiliza următoarele categorii de riscuri. După cauza apariției riscului:

- de schimbare - riscul cauzat de schimbări majore la nivel de Serviciu Vamal;
- operațional - riscul cauzat de schimbări în modalitatea de lucru a subdiviziunii;
- extern - riscul cauzat de factori externi ai Serviciului Vamal [195].

După consecințele producerii riscului:

- financiar - riscul care duce la pierderi financiare;
- operațional - riscul cu impact negativ asupra procesului de lucru în subdiviziune;
- de reputație – riscul cu un impact negativ asupra imaginii Serviciului Vamal [196].

Susținem opinia autorului Morozov V. A. care menționează că aprecierea riscului presupune următoarea consecutivitate: 1) identificarea riscului; 2) aprecierea posibilității survenirii unor fenomene nedorite și schimbarea condițiilor de activitate; 3) determinarea structurii eventualelor daune; 4) formarea legităților de distribuire a daunelor și 5) aprecierea nivelului riscului [108, p.36].

În alt context, legislația Republicii Moldova, la fel ca și legislația UE, distinge trei principii sau niveluri de administrare [33]:

- Administrarea strategică, ce constă în stabilirea domeniilor de risc cu un potențial sporit de încălcare a regulilor vamale sau prejudiciere maximă în caz de apariție a riscului (tendințe, legități), elaborarea și implementarea măsurilor respective de prevenire sau minimizare a riscurilor la nivel de sistem vamal. Analiza strategică constă în abilitatea de a percepe tendințele

și pericolele regionale și mondiale, și de a prognoza în ce domeniu este necesară securizarea și intensificarea activității [181, p.33].

Evidențiem că, la nivel strategic, conducătorii instituției au nevoie de produse de analiză de risc referitoare la schimbările intervenite în amenințările identificate în prealabil și asupra cărora organele vamale acționează deja, astfel încât conducătorii instituției să fie ajutați în luarea deciziilor ce definesc poziționarea strategică a acesteia. Constatăm că produsele analizei de risc tratează amenințările pe termen lung ale instituției, permițând formulare politicilor, strategiilor și planurilor din partea organelor vamale.

- Administrarea operativă care constă în stabilirea domeniilor locale de risc cu un potențial sporit de încălcare a regulilor vamale sau prejudiciere maximă în caz de apariție a riscului, caracteristice pentru unele grupuri de mărfuri, persoane sau birouri vamale. Menționăm că, la acest nivel unitățile din prima linie au nevoie de analiza de risc cu privire la activitatea, capacitățile și intențiile unor companii și indivizi în poziție de neconformitate cu activitatea vamală.

- Administrarea tactică, ce constă în stabilirea domeniilor de risc caracteristice pentru situații, mărfuri și persoane concrete. Specificăm că, la acest nivel, managerii au nevoie de produse ale analizei de risc referitoare la comportamentele standard, noi sau în schimbare, care privesc respectarea reglementărilor în vigoare, astfel încât să aibă un suport în luarea deciziilor despre felul în care trebuie folosite resursele din prima linie în cel mai eficient mod. Concretizăm că ele asigură sprijin personalului din teren furnizând rezultate de analiză și informații ce se aplică în activitatea zilnică, cu scopul limitării activității ilegale [6, p.193].

Suntem de acord că, în cadrul tehnicilor de control, procesul de gestionare a riscului constituie o prioritate. Considerăm că acest fapt poate determina care sunt domeniile ce pot fi cel mai mult supuse riscului și pot susține conducerea în luarea deciziei cu privire la alocarea efectivă a resurselor limitate. În gestionarea riscului trebuie stabilit un echilibru între costuri și beneficii, deoarece este clar că nu va fi eficientă din punct de vedere al costului gestionarea tuturor riscurilor în mod egal. Scopul analizei riscului este să permită autorității vamale să se concentreze asupra controlului domeniilor care prezintă un risc înalt cu asigurarea totodată a unui grad adecvat de libertate pentru majoritatea fluxurilor comerciale la trecerea frontierelor.

Evidențiem că pentru realizarea eficientă a sistemului de administrare a riscurilor s-au stabilit următoarele etape:

- I. Colectarea de date și informații.* Eficacitatea sistemului de administrare a riscului depinde în primul rând de operativitatea, corectitudinea și plenitudinea informației, care se folosește la elaborarea și realizarea măsurilor de prevenire sau minimizare a riscurilor. Acolo

unde se impune analiza riscului, principala cerință este ca toate serviciile și oficiile vamale să poată avea acces ușor și rapid la informațiile pe direcții de risc și pe domenii ale riscului.

Etapă în cauză stabilește colectarea și analiza tuturor datelor din diferite surse despre mărfurile, persoanele și mijloacele de transport care se deplasează peste frontiera Republicii Moldova [33]. Evidențiem că în calitate de surse primare de colectare a datelor și de stabilire a domeniilor potențiale de risc se folosesc resursele informaționale ale Serviciului Vamal. Colectarea de date se va efectua și prin intermediul altor organe de resort, abilitate cu dreptul de acumulare, gestionare și schimb de informații.

De exemplu, în Uniunea Europeană Comisia Europeană a pus în aplicare sistemul de formulare electronice de informare asupra riscului (RIF). Scopul RIF este de a face schimb cu informații privind riscul. Formularul respectiv este întocmit în urma constatării unei nereguli, totodată acesta poate stabili anumite informații cu privire la tehnica utilizată pentru a găsi abaterile, de exemplu, rezultatul unui examen fizic sau o decizie de clasificare tarifară. RIF reprezintă o formă simplă și ușoară prin care informația cu privire la riscuri poate fi schimbată rapid și direct între birourile vamale. Se estimează că sistemul de formulare electronice de informare asupra riscului (RIF) va deveni din ce în ce mai util pentru îmbunătățirea controlului vamal și, prin urmare, pentru prevenirea fraudei în viitor [193].

Totodată, în Republica Moldova echipa de consultanță a „Corporației Provocării Mileniului” din cadrul Ministerului Justiției al SUA, direcția proiectului ICITAP, în urma vizitei efectuate la Serviciul Vamal a constatat că au fost realizate obiectivele prevăzute din domeniul managementului riscurilor. În acest sens au fost revizuite criteriile de selectare și de supunere a lor unui studiu de fezabilitate, menționând necesitatea elaborării unei baze de date electronice pentru monitorizarea și analiza criteriilor date [170, p.47].

II. Depistarea și analiza riscurilor. La această etapă o importanță deosebită o are identificarea surselor cu privire la riscuri. Toate informațiile disponibile (declarațiile vamale, legislația actuală și cea abrogată, datele cu privire la operatorii economici, practicile de afaceri, etc.) urmează a fi analizate pentru identificarea datelor cu privire la riscuri [21, p.375].

Ulterior datele respective sunt supuse analizei. De exemplu, este stabilită probabilitatea apariției riscurilor, consecințele posibile și intensitatea acestora. Aceste elemente sunt combinate pentru a determina nivelul riscului evaluat. Dacă nivelul de risc estimat este scăzut, atunci riscul se încadrează în categoria de risc acceptabil. Un control special în privința acestui risc nu va fi întreprins. În afară de aceasta, este necesar să se analizeze riscurile demonstrate și cele potențiale [6, p.193]. Considerăm că, aceste fapte trebuie să fie analizate în conformitate cu situația actuală, și anume dacă la etapa dată există toate condițiile pentru încălcări similare.

Specificăm că analiza trebuie să pornească de la probabilitatea întâmplării unui eveniment și, dacă el se va întâmpla, care ar fi potențialele consecințe și importanța lor. Îndată ce riscul a fost identificat, indicatorii riscului trebuie determinați înainte de trecerea la evaluarea riscului. Indicatori ai riscurilor sunt criterii concrete care conțin parametri determinați anterior, abaterea de la care permite efectuarea selectării obiectului de control.

Domeniul riscului presupune obiecte de analiză grupate separat, în raport cu care se impune aplicarea anumitor forme ale controlului vamal sau a tuturor formelor, precum și sporirea calității administrării vamale [33]. În acest sens indicatorii de risc pot fi sistematizați în indicatori:

- de risc vamal general;
- care se referă la produse și includ: indicatorii tarifari (unde există un produs cu un nivel înalt al drepturilor de import și export); originea sau proveniența produselor (unde sunt folosite cotele tarifare, restricțiile cantitative sau regimurile preferențiale); valoarea produselor (unde au fost impuse impozitele anti-dumping) și volum;
- ce țin de comercianți; includ anumite tipuri de comportament și schimbări în modelul de comportament (afaceri sau strategie vamală). La fel, se va lua în considerație dosarul din trecut cu privire la respectarea sau încălcarea legislației vamale sau fiscale;
- cu referință la regimuri de operațiuni vamale (definitive, suspensive și cel aplicabil persoanelor fizice);
- pe tipuri de transporturi de mărfuri sau bunuri (aeriane, navale, fluviale, rutiere, feroviare, prin conducte etc.);
- pe tipuri de fraudă vamală (documentară, fizică, de origine a mărfurilor etc.);
- pe categorii de vămi (de frontieră, de interior, zone libere etc.) [21, p.376-377].

Astfel, observăm că sistematizarea indicatorilor de risc, facilita cu mult depistarea riscurilor posibile și totodată, analiza acestor riscuri.

III. Evaluarea riscurilor este făcută prin aplicarea unor metode și tehnici cu scopul de a stabili gradul de probabilitate ca la trecerea unor mărfuri, bunuri sau persoane să se producă un fapt de contrabandă sau fraudă vamală. Evaluarea riscurilor permite identificarea acelor fapte care pot să apară în cadrul controlului vamal [6, p.193].

Evidențiem că gradul de risc vamal poate fi „ridicat, mediu sau scăzut” [196]. Prin el se estimează probabilitatea că o acțiune sau o situație nedorită de autoritatea vamală va avea loc datorită unor condiții sau factori generatori ai acesteia. Suntem de părerea că, evaluarea pe grade de risc vamal se poate face doar pe baza unor date și informații vamale ce sunt gestionate într-o bază de date specifică, sau pot fi culese din alte baze de date sau surse.

În concluzie menționăm că nivelul ridicat al riscului înseamnă probabilitate mare de încălcare a legislației, și daune considerabile pentru economia comunitară. Nivelul mediu de risc presupune o probabilitate mai mică de apariție a riscului în comparație cu cel de nivel ridicat, și respectiv mai puține consecințe grave. Cu toate acestea autoritățile vamale de asemenea sunt obligate să fie atente, și să intervină. Nivelul scăzut al riscului stabilește o probabilitate mică a încălcărilor și consecințe minime. În acest caz, riscurile sunt acceptabile și nu necesită intervenții speciale, dar numai aplicarea măsurilor standard.

IV. Determinarea și luarea măsurilor necesare. Considerăm că măsurile necesare pentru a fi puse în aplicare urmează să fie dezvoltate și specificate pentru fiecare tip de risc în parte. În cazul în care acțiunile întreprinse nu sunt eficiente, este necesar să se prezinte explicații și o nouă versiune de reducere a riscului. Respectiv constatăm că, riscurile scăzute presupun obligatoriu monitorizarea constantă a acestora, iar cele medii și ridicate cer un plan de management concret. Astfel evidențiem că, pentru fiecare risc este creat un profil de risc, forma care indică nivelul estimativ al riscului și măsurile concrete de intervenție (operațiuni de control vamal). Constatăm că profil al riscului este ansamblul de date (informații) despre domeniul riscului, indicatori ai riscului, precum și indicații (instrucțiuni) concrete în vederea aplicării măsurilor necesare pentru prevenirea sau minimalizarea riscului [33]. Stabilirea profilului este o metodă ce permite selectarea pentru controlul vamal a mărfurilor sau o călătorilor susceptibili de a face parte dintr-o activitate de fraudă sau contrabandă.

Împărtășim opinia autorilor Cârnaț T. și Erhan I. care precizează că decizia de acțiune determină tipul de control vamal ce se va aplica în situația/operațiunea vamală respectivă. Acesta poate fi control vamal la biroul vamal frontieră/de interior, pe traseul de deplasare; control vamal documentar, fizic, ulterior; control vamal total sau specific; control vamal combinat cu alte tipuri de controale efectuate de alte organe [21, p.378].

Această etapă este foarte importantă, deoarece anume în acest moment sunt selectate formele de control vamal care vor fi aplicate asupra mărfurilor și mijloacelor de transport, precum și gradul de aplicare al acestora. Concretizăm că, în cazul în care nu vor fi stabilite formele corecte, necesare și suficiente pentru depistarea încălcărilor, există riscul comiterii unor încălcări grave ale legislației vamale, și totodată să fie suportate cheltuieli iraționale din partea organelor vamale.

V. Monitorizarea și verificarea. Atragem atenția că, pentru a asigura eficiența sistemului de gestionare a riscurilor este necesară monitorizarea și verificarea permanentă a acestuia. Lucrul dat este efectuat de către autoritățile vamale pentru a fi asigurată respectarea legislației vamale.

Evaluarea eficienței sistemului trebuie să fie efectuată în mod regulat la toate etapele de management [6, p.193].

Considerăm că efectele benefice ale aplicării sistemului de administrare a riscurilor în activitatea vamală se exprimă prin:

- reducerea timpului destinat vămuirii;
- transparență și consecutivitate în lucrul organelor vamale cu persoanele ce desfășoară activități economice externe;
- abordarea partenerială a problemelor în interacțiunea administrației vamale și persoanele ce desfășoară activități economice externe.

Menționăm că analiza riscului este cheia unei armonizări globale a cerințelor în materie de asigurare a respectării aplicării legislației. În acest sens, este aprobat „Programul de dezvoltare a managementului riscurilor în cadrul Serviciului Vamal” [196]. Programul reprezintă o etapă nouă în dezvoltarea managementului riscurilor pentru Republica Moldova și are la bază procesul de gestionare a riscurilor care se va efectua în mod sistemic, utilizând tehnici și instrumente moderne de management, care vor asigura funcționarea corespunzătoare a sistemului. Aceasta va permite sporirea eficacității și a performanțelor obținute prin utilizarea eficientă a resurselor disponibile [6, p.194].

În concluzie, menționăm că dezvoltarea sistemului de analiză a riscurilor este un proces continuu. Serviciul Vamal al Republicii Moldova, ca și administrațiile vamale din alte țări, este în căutarea continuă a punctului de echilibru rezonabil și echitabil între asigurarea conformității și minimizarea imixiunii în comerțul legitim, care presupune perturbarea lanțului de aprovizionare și costuri suplimentare [184, p.21]. Autoritățile vamale se confruntă cu provocări importante în prevenirea comerțului ilicit și perturbarea operațiunilor de contrabandă transnaționale. Menținerea echilibrului delicat între facilitarea comerțului legitim și în același timp descurajarea comerțului ilicit, este o sarcină operațională complexă [151, p.15].

Astfel, în Planul de activitate pentru anul 2015 al Serviciului Vamal al Republicii Moldova una din acțiunile propuse este consolidarea procesului de analiză a riscurilor care constă în, consolidarea cadrului normativ în domeniul analizei de risc; asigurarea desfășurării ședințelor Grupului de management al riscurilor; consolidarea mecanismului de interacțiune cu autoritățile publice naționale și autoritățile vamale din alte state; dezvoltarea și eficientizarea modulelor existente în SI „Antifraudă”; implementarea Planului anual de analiză de risc [199]. Obiectivul specific al programului este dezvoltarea principiului selectivității controlului vamal, care include micșorarea cotei declarațiilor vamale de import/export direcționate pe culoarul roșu de vămuire până la 20% la import și 8% la export [176, p.20].

La final, menționa că eficiența activității organelor vamale depinde în mod exclusiv de eficiența managementului riscurilor în vamă. Integrarea globală, schimbările, extinderea pieței de comercializare, achizițiile etc. sunt factori care duc la necesitatea unei abordări globale a gestionării riscurilor în domeniul vamal [159, p.104]. Ultima poate fi asemuită cu administrarea haosului, în care condiția atingerii echilibrului este analiza și evoluarea continuă. Cu alte cuvinte pentru o activitate eficientă a sistemului de analiză a riscurilor, a organelor vamale este necesar schimbul permanent de informații obiective între factorii implicați în analiza riscurilor.

2.3. Concluzii la capitolul 2

1. Controlul vamal se efectuează doar de organe special împuternicite ale puterii executive, atribuindu-se un rol esențial organelor vamale care supun controlului atât mărfurile trecute peste frontiera vamală, cât și activitatea persoanelor care trec astfel de mărfuri sau practică activitate de import-export.

2. Controlul vamal presupune o totalitate de măsuri administrative și financiare care limitează libertatea conduitei persoanei controlate, iar prin metodele și tehnicile proprii folosite acestea vizează întărirea ordinii de drept, a disciplinei și responsabilității, gestionarea mai bună a resurselor economice și cele umane de care dispun instituțiile statale și persoanele private, lichidarea lipsurilor, deficiențelor și abaterilor existente în domeniul de referință, asigură dezvoltarea economică și creșterea financiară care contribuie la asigurarea unui nivel de trai corespunzător și a unei politici sociale eficiente.

3. Cercetând esența obiectului controlului vamal, considerăm necesar de a face o delimitare între „obiectul juridic” și „obiectul material” al controlului vamal, propunerea fiind axată pe teza conform căreia în calitate de *obiect juridic* al controlului vamal trebuie să se înțeleagă: achitarea la timp și deplină a plăților vamale; respectarea prohibițiilor și restricțiilor stabilite în conformitate cu legislația referitoare la activitatea economică externă; utilizarea mărfurilor în conformitate cu regimul vamal solicitat sau în scopul primirii facilităților acordate; faptul acordării liberului de vamă la mărfurile de origine străină.

În calitate de *obiect material* sunt documentele și informațiile prezentate la perfectarea vamală, inclusiv cele care confirmă achitarea plăților vamale, precum și documentele comerciale de evidență a mărfurilor și cele legate de operațiunile viitoare privind introducerea mărfurilor; prezența reală a mărfii sau starea mărfii și a mijloacelor de transport, inclusiv integritatea măsurilor de identificare vamală (sigiliile vamale); corpul persoanei pentru depistarea asupra sa a mărfurilor ce urmează a fi supuse perfectării vamale.

4. Controlul vamal se efectuează în baza unor principii care, în opinia noastră, pot fi clasificate în **principii clasice** și **principii contemporane**, manifestate pregnant în dreptul vamal. Astfel, **recomandăm** completarea Codului Vamal al Republicii Moldova cu art. 185¹ „**Principiile controlului vamal**”, cu următorul conținut: „**Controlul vamal se va efectua în baza următoarelor principii: principiul legalității, principiul umanismului, principiul respectării drepturilor și intereselor legale ale subiecților activității economice externe, principiul efectuării controlului vamal numai de organele vamale, principiul colaborării cu organele vamale ale altor state, principiul operativității, principiul „ghișeului unic”, principiul transparenței controlului vamal, principiul efectuării controlului vamal în baza sistemului de analiză a riscurilor, principiul selectivității, principiul colaborării organelor vamale cu subiecții activității economice externe, principiul eficacității, principiul îndeplinirii obligațiilor cu bună credință, principiul responsabilității**”.

5. În legătură cu faptul că în legislația Republicii Moldova nu există o definiție clară a formelor controlului vamal, **propunem** să fie elaborat și consolidat în art. 185 al Codului Vamal al Republicii Moldova un concept nou privind forma controlului vamal. În acest sens, prin „**formă trebuie de înțeles mijlocul de exprimare exterioară a activității de control a persoanelor cu funcție de răspundere ale organelor vamale, îndreptate spre asigurarea respectării ordinii și a regulilor după care persoanele realizează dreptul de trecere a mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală**”.

6. Sistemul de analiză a riscurilor trebuie să devină o componentă de bază în activitatea de control vamal care va asigura efectuarea unui control vamal productiv, bazat pe controlul selectiv al mărfurilor. Acesta trebuie să se conformeze criteriilor de calitate a administrării vamale prevăzute în standardele OMC și anume: micșorarea timpului perfectării vamale; transparența și previzibilitatea activității organelor vamale pentru participanții la activitatea economică externă; nivelul de colaborare dintre organele vamale și participanții la activitatea economică externă.

7. În vederea urgentării și facilitării trecerii peste frontiera vamală, **se propune** de a modifica art. 199 p. 1 din Codul vamal al Republicii Moldova cu următorul conținut: „**Verificarea declarației vamale, a documentelor, controlul mărfurilor și mijloacelor de transport le efectuează organul vamal în cel mult 3 zile din momentul primirii declarației, a documentelor și informațiilor necesare controlului vamal, iar verificările privind mărfurile indicate la art.138 - în cel mult 1 zi**”.

8. Reieșind din lipsa forței de probațiune în cazul perfectării actelor vamale și aplicării răspunderii juridice, **recomandăm** să se excludă din art. 185 al Codului Vamal al Republicii

Moldova lit. „**d) interogarea verbală a persoanelor fizice și a persoanelor cu funcții de răspundere**”.

9. Pentru precizarea conceptului de formă a controlului vamal și aplicării uniforme a acestuia, **propunem** modificarea art. 185 p.1 al Codului Vamal al Republicii Moldova cu următorul conținut: „**(1) Controlul vamal se efectuează prin următoarele forme:**

- a) verificarea documentelor și informațiilor prezentate în scopuri vamale;**
- b) controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport;**
- c) controlul corporal ca o formă excepțională de control vamal;**
- d) supravegherea vamală;**
- e) controlul teritoriilor și spațiilor unde se pot afla mărfuri și mijloace de transport supuse controlului vamal sau unde se pot desfășura activități supuse supravegherii vamale;**
- f) controlul ulterior prin reverificarea declarațiilor vamale și prin audit postvămuire”.**

3. ASPECTE METODOLOGICO–PRACTICE PRIVIND PROCEDURA CONTROLULUI VAMAL

3.1. Controlul documentar și informațional al mărfurilor și mijloacelor de transport

Una din principalele forme ale controlului vamal este verificarea documentelor și informațiilor prezentate în scopuri vamale, conform art. 185 alin. 1 litera a) al Codului Vamal al Republicii Moldova [11].

Conceptul documentului dezvăluit în legislație se bazează pe prezența unei informații. Astfel, în conformitate cu art. 6 din Legea Republicii Moldova privind accesul la informație, „drept documente purtătoare de informații sunt considerate:

- 1) oricare din următoarele (sau o parte din acestea):
 - a) orice hârtie sau alt material pe care există un înscris;
 - b) o hartă, un plan, un desen, o fotografie;
 - c) orice hârtie sau alt material pe care sunt marcaje, figuri, simboluri sau perforări care au un sens pentru persoanele calificate să le interpreteze;
 - d) orice obiect sau material din care pot fi reproduse sunete, imagini sau înscrisuri cu sau fără ajutorul unui alt articol sau mecanism;
 - e) orice alt înregistrator de informație apărut ca rezultat al progresului tehnic;
- 2) orice copie sau reproducere a purtătorilor de informații menționați la punctul 1) al prezentului alineat;
- 3) orice parte a unei copii sau reproduceri menționate la punctul 2) al prezentului alineat” [47].

În așa fel, constatăm că un aspect important al documentului este fixarea în el a unei informații – imagini sau înscrisuri, marcaje, figuri, simboluri, o hartă, un plan, un desen, o fotografie etc. Documentul reprezintă un act scris cu un conținut factologic obiectiv. Acesta este un produs „al unei activități umane cu o finalitate stabilită, o creație a capacităților și cunoștințelor autorului executor” [119, p.132]. Documentul este caracterizat de un șir de trăsături și anume: este destinat în mod special pentru întipărirea și păstrarea unor date; conține informații despre faptele care au avut loc până la întocmirea lui; el poate fi înlocuit cu unul de același fel cu condiția păstrării obiectului și fără a schimba autorul.

Suntem de acord cu părerea autorilor Adriașvili H.A. și Svinuhov V.G. care clasifică documentele folosite în activitatea economică externă, după destinația sa și le împart în următoarele categorii: [68, p.135]

- documente de transport: contractul de transport, factura de transport, conosamentul, foaia de parcurs, foaia de expediție sau alte documente care confirmă transportarea mărfurilor în regim internațional;

- documente comerciale: contractele, specificațiile la contracte, factura (învoce), actele de ambalare, încărcare-descărcare a mărfii, de asigurare etc. care se utilizează conform tratatelor internaționale;

- documente vamale, eliberate numai pentru scopuri vamale (declarațiile vamale).

Totodată, împărtășim opinia autorului Kruglov A.S. care menționează cea de-a patra categorie de documente, „alte documente” [100, p.7] la care se atribuie: certificatele de calitate, conformitate, carantină, alte documente permissive care trebuie să însoțească anumite mărfuri. Considerăm această grupă de documente ca fiind foarte importantă, mai ales în privința mărfurilor care necesită un regim special de trecere sau în anumite perioade de timp.

În altă ordine de idei, documentele supuse controlului vamal le putem împărți în două categorii:

- documente de bază, prevăzute de actele normative în vigoare și care confirmă informația ce se conține în declarația vamală în detaliu, sau care reflectă activitatea agenților economici, controlul căreia este pus în sarcina organelor vamale etc.

- documente complementare, care sunt solicitate de către organele vamale pentru confirmarea și completarea datelor, informațiilor ce se conțin în documentele de bază [5, p.48].

Documentele prezentate organului vamal trebuie să conțină informații ce ar permite identificarea mărfurilor și mijloacelor de transport. Aceste documente pot fi prezentate în original sau în copie. Concretizăm că în cazul prezentării copiilor, organele vamale, în caz de necesitate, pot verifica corespunderea lor cu originalele, după care originalele se întorc persoanei care le-a prezentat. Aceste informații pot fi: denumirea beneficiarului mărfii, numele transportatorului, date succinte despre mijlocul de transport, cum ar fi tipul, numărul și denumirea.

Informații la fel se consideră a fi denumirea mărfii și calitățile acesteia. Informațiile respective sunt necesare pentru a fi înaintate în cazul când persoana trece mărfurile pentru desfășurarea activității economice externe în unul din regimurile prevăzute de codul vamal. În cazul în care persoana care trece frontiera vamală nu dispune de mărfuri sau bagaje, sau dispune de acestea, dar sunt de uz personal atunci se aplică ordinea preferențială de trecere a frontierei vamale.

Evidențiem că scopurile controlului vamal se ating datorită documentelor și informațiilor pe care le transmit colaboratorului vamal persoanele care trec mărfuri și mijloace de transport

peste frontiera vamală. Evident, toată informația înaintată către organul vamal se conține în diverse documente prezentate în ordinea stabilită. Verificarea documentelor constă în cercetarea acestora din punct de vedere al corespunderii cerințelor înaintate și deplinătății formulării lor [100, p.7]. În așa fel, în procesul acestei forme de control se stabilește autenticitatea și deplinătatea informațiilor declarate.

Menționăm că, în conformitate cu p. 34 al Regulamentului de aplicare a destinațiilor vamale prevăzute de Codul Vamal al Republicii Moldova, controlul documentar constă în verificarea:

- a) corectitudinii completării declarației vamale în detaliu;
- b) existenței documentelor anexate la declarația vamală în detaliu, potrivit destinației vamale solicitate;
- c) concordanței dintre datele înscrise în declarația vamală și cele din documentele anexate;
- d) formei documentelor anexate [25].

Atragem atenția că documentele înaintate trebuie să fie autentice, să conțină informații veridice și să fie corect întocmite. La verificarea documentelor este necesar de luat în considerare faptul că adesea încălcările legalității și disciplina financiară stau în spatele unor documente aparent întocmite corect. Colaboratorii vamal care colectează documentele trebuie să le verifice atent în baza legislației vamale și a altor acte normative și să folosească profesionist mijloace tehnice specifice. Pentru verificarea autenticității se folosesc următoarele mijloace tehnice: lupa, microscopul, lanterna ultravioletă (folosită pentru identificarea autenticității semnăturilor, semnelor, amprentelor, ștampilei, a cecurilor bancare, ș.a.) [5, p.47].

Autenticitatea informațiilor la fel poate fi verificată pe calea interpelării oricărui organ de drept, fiscal sau alt organ de control. Considerăm că semnele care indică caracterul dubios al documentelor pot fi descrise în lipsa unor rechizite, neclaritatea amprentelor ștampilei, prezența corectărilor și a ștersăturilor, neconformitatea textelor din diferite exemplare ale unuia și aceluiași document.

Împărtășim ideea autorului Timoșenco I. V. care menționează că forma dată de control vamal constă în examinarea în scopuri vamale a documentelor (de transport, comerciale ș.a.), a mărfurilor și mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală, pentru determinarea autenticității lor, corectitudinii întocmirii, corespunderii informațiilor indicate în ele și pot preceda alte forme de control vamal, cum ar fi controlul fizic, corporal ș.a. [140, p.274].

În conformitate cu art.187 alin. 1 al Codului Vamal al Republicii Moldova, „persoanele care trec mărfuri și mijloace de transport peste frontiera vamală sau care desfășoară activități

aflate sub supraveghere vamală sunt obligate să prezinte organului vamal documentele și informațiile necesare efectuării controlului vamal, pe suport de hârtie sau în format electronic, cu aplicarea semnăturii digitale, eliberată de Centrul de certificare a cheilor publice al autorităților administrației publice” [11].

În doctrină se disting câteva etape de verificare a documentelor [145, p.153]. Astfel, controlului sunt supuse atât conținutul documentului, cât și formularul acestuia, ambele fiind importante pentru a stabili în documentele prezentate informații corecte și concrete în privința mărfurilor, mijloacelor de transport, persoanelor care trec frontiera, cât și în privința scopului trecerii lor. Controlul permite stabilirea autenticității eliberării documentelor, prezența sau lipsa unor modificări, corespunderea semnăturii persoanei împuternicite. Pentru determinarea autenticității, de obicei, se limitează la examinarea vizuală, însă, în cazuri de incertitudine, se dispune efectuarea unei expertize. Corectitudinea întocmirii documentului are loc prin examinarea vizuală. O atenție sporită se va acorda completării rubricilor, greșelilor, corectărilor, rectificărilor. Verificarea corectitudinii documentului trebuie să dea răspuns la întrebarea dacă informațiile din document corespund realității și aceasta se poate efectua prin următoarele metode: contrapunerea informațiilor din documente cu informația obținută din alte surse, analiza informației conform statisticii, prelucrarea informațiilor cu mijloace tehnice [131, p.314].

Deseori, organele vamale nu se limitează numai la controlul documentelor și informației prezentate de participanții la activitatea economică externă. În unele cazuri, organele vamale, conform Codului Vamal pentru efectuarea controlului documentar, pot cere: „în conformitate cu legislația de la bănci și de la alte instituții financiare, informații și certificate referitor la operațiunile și conturile persoanelor care trec mărfuri și mijloace de transport peste frontiera vamală, ale brokerilor vamali și ale altor persoane care desfășoară activități aflate sub supraveghere vamală” [11].

Susținem ideea că documentele și informațiile necesare controlului vamal, pot fi primite nu numai de la persoanele fizice, juridice, instituții, organe statale din Republica Moldova, dar și de peste hotarele ei. De exemplu, în cazul când sunt suspexții la autenticitatea certificatului de origine prezentat controlului vamal, organul vamal se poate adresa instituției, organului care a eliberat certificatul dat, din statul respectiv. Considerăm acest lucru binevenit, deoarece permite de a determina legalitatea actului și, ca rezultat, permite Republicii Moldova să aplice măsurile necesare și corecte față de astfel de mărfuri.

În rezultatul ultimilor modificări, introduse prin Hotărârea Guvernului nr. 279 din 20.05.2015, s-a stabilit că declarația vamală, în situația când este repartizată pe culoarul verde de

control, va fi însoțită doar de actele care confirmă datele înscrise în declarație, dar minimum de următoarele acte obligatorii:

- a) factura;
- b) documentele de transport;
- c) actele permissive, necesare pentru acordarea liberului de vamă.

În cadrul ședinței de Guvern, directorul general al Serviciului Vamal a specificat, că datorită modificărilor propuse, majoritatea operațiunilor de import/export vămuite pe culoarul verde și anume 90% de declarații vamale la export și peste 60% la import, vor putea fi declarate de agenții economici în baza doar a 3 acte. Declarantul va prezenta acte suplimentare doar în baza analizei de risc pentru a confirma date indicate în declarația vamală.

Atragem atenția că reducerea numărului de acte necesare vămuirii până la 3, va apropia RM de practicile altor state, precum Germania, Italia, Spania, Franța, Singapore, unde de asemenea se solicită 3 acte pentru vămuire.

Totodată, la efectuarea controlului documentar (culoarul galben de control vamal), controlului fizic (culoarul roșu de control vamal) sau controlului ulterior (culoarul albastru de control), suplimentar la actele menționate mai sus se vor prezenta acte care confirmă toate datele indicate în declarația vamală. În cazul în care actele prezentate de declarant nu confirmă toate datele din declarația vamală, organul vamal poate solicita prezentarea altor informații necesare acordării liberului de vamă [25].

În aceste condiții, Ordinul Nr.276-O din 24 octombrie 2002 [55], prin care Serviciul Vamal a stabilit expres lista de documente ce urmează a fi prezentate controlului vamal, este depășit și venim cu **propunerea** de a fi abrogat.

În unele cazuri, în scopul respectării legislației Republicii Moldova pentru unele mărfuri sunt necesare documente permissive, de exemplu, de la Ministerul Culturii, Ministerul Sănătății, Bănci Comerciale etc. Totodată, menționăm că, principalele documente verificate în procesul controlului vamal sunt declarația vamală în detaliu și declarația valorii în vamă a mărfii. Prin declarație vamală în detaliu se înțelege un act unilateral, prin care o persoană manifestă, în formele și modalitățile prevăzute de legislația vamală, voința de a plasa mărfurile într-o procedură vamală [56]. Declarația vamală în detaliu este alcătuită dintr-un set ce cuprinde numărul de exemplare corespunzător procedurii vamale și este format din declarația vamală primară și, după caz, declarația(iile) vamală(e) complementară(e).

Împărtășim opinia că în declarația vamală în detaliu pot fi evidențiate câteva blocuri informaționale sau secțiuni:

a) caracteristicile generale ale livrărilor – care oferă idee despre regimul vamal sub care este amplasată marfa, despre cantitatea mărfii;

b) persoanele juridice care participă la perfectarea vamală în operațiunea externă concretă – care oferă informații despre expeditor, destinatarul mărfii, titularul de contract (persoana răspunzătoare de soluționarea financiară), precum și despre declarant;

c) blocul geografic – afișează codul țării expeditoare și a țării de origine a mărfii la importul în teritoriul vamal, și codul țării de destinație la exportul mărfii;

d) blocul de transport – conține informație despre mijloacele de transport care au transportat mărfurile;

e) blocul financiar – conține date referitoare la evaluarea operațiunii de import-export, date referitoare la condițiile de livrare, timpul sosirii mijloacelor bănești, forma de plată, cursul de schimb;

f) caracteristicile fiecărui produs în loturi – informații referitoare la denumirea mărfii, ambalarea și etichetarea acestuia, greutatea mărfii, companiei producătoare, aplicarea măsurilor de politică comercială etc. [110, p.162-163]. Specificarea acestor blocuri informaționale sau secțiuni, ajută colaboratorii organelor vamale să efectueze un control corect și total al tuturor rubricilor declarației vamale în detaliu. Concretizăm că însăși procedura completării declarației vamale în detaliu este stabilită prin Ordinul Serviciului Vamal referitor la aprobarea Normelor tehnice privind imprimarea, utilizarea și completarea declarației vamale în detaliu [56].

În conformitate cu Capitolul 3 pct. 3.16 al Convenției de la Kyoto, în sprijinul declarației vamale, organele vamale solicită doar acele documente care sunt necesare pentru a supraveghea operațiunea și pentru a asigura respectarea tuturor cerințelor de aplicare a legislației vamale [191]. Dacă aceste documente nu pot fi prezentate odată cu declarația, atunci se stabilește un termen în care ele urmează a fi prezentate. Acest lucru este salutar, deoarece permite agenților economici să continue desfășurarea operațiunii economice, fără a pierde timp, și să prezinte documentele în termenii stabiliți de organele vamale.

Un alt document este declarația privind valoarea mărfii în vamă, care se prezintă la organul vamal concomitent cu declarația vamală doar la introducerea mărfurilor pe teritoriul vamal. Pentru toate datele indicate în declarația privind valoarea în vamă a mărfurilor și în documentele prezentate pentru confirmarea acestei valori, declarantul poartă răspundere în conformitate cu legislația în vigoare. Pentru anunțarea valorii în vamă a mărfurilor introduse se utilizează tipizatele declarației valorii în vamă DVV-1 și DVV-2.

Atragem atenția că, pentru confirmarea valorii în vamă a mărfurilor importate, declarantul este obligat să prezinte organului vamal următoarele acte:

a) contractul aferent tranzacției de import și acordurile adiționale la el (în cazul în care acestea au fost încheiate);

b) factura (invoice) sau, în cazul tranzacțiilor condițional valorice, proforma factura (proforma invoice);

c) documentele bancare de plată sau alte documente de plată, în cazul achitării prealabile;

d) documentele de transport care au însoțit marfa: CMR (scrisoarea de trăsură internațională), Carnetul TIR, Declarația de tranzit (T₁), Air bill (fraht), bill of lading (conosament maritim), Scrisoarea de trăsură pentru transportul internațional de mărfuri pe cale ferată;

e) contractul (comanda) de acordare a serviciilor de transportare sau factura de expediție în cazul în care se impun, potrivit condițiilor de livrare;

f) polița sau contractul de asigurare a mărfurilor, în cazul în care acestea au fost asigurate fie potrivit condițiilor de livrare, fie la inițiativa declarantului [27].

Suntem de acord cu prevederile respective, deoarece numai prin prezentarea anumitor documente confirmative se poate dovedi legalitatea informației prezentate, cu atât mai mult că lista respectivă este una succintă și include doar cele mai importante documente.

Considerăm corectă poziția prin care declarantul, din proprie inițiativă, este în drept să prezinte și alte acte, în scopul confirmării valorii în vamă anunțate [5, p.50]. Dar, în același timp, evidențiem că organul vamal, în cazul în care constată divergențe între datele conținute în actele menționate, poate solicita prezentarea necumulativă și doar a celor acte aferente tranzacției de import a mărfurilor respective care pot justifica valoarea în vamă anunțată [27].

În procesul realizării controlului vamal, organele vamale urmează să atragă o atenție deosebită la unele aspecte care apar în procesul perfectării și controlului vamal. Printre acestea enumerăm: diferența de informații între diferite documente; prezența corectărilor, ștersăturilor, înlocuirea unui document cu altul; diferența între masa netă și brută mai mult de limita normală; efectuarea perfectării vamale în alte locuri decât cele stabilite de organele vamale etc.

Constatăm că în scopul stabilirii veridicității informației ce se conține în documente, pot fi folosite diverse procedee:

- verificarea aritmetică prin care se determină corectitudinea calculării în documente;
- verificarea normativă prin care se stabilește corespunderea operațiunilor efectuate cu actele normative în vigoare și corectitudinea efectuării acestor operații;
- contraverificarea documentelor care se aplică în acele cazuri când în instituțiile care sunt implicate în activitatea economică externă sunt acte care reflectă aceleași operațiuni;

- metoda controlului reciproc al documentelor, care se folosește la verificarea a două sau mai multe documente legate între ele de o singură operațiune economică [5, p.50]. La aplicarea acestei metode, se reiese din faptul că toate operațiunile de import-export, direct sau indirect, se reflectă în diferite documente [94, p.657]. Suntem de acord cu aplicarea acestor procedee, pentru că doar așa se poate stabili legalitatea actelor și informațiilor ce le conțin.

Prin urmare controlul vamal nu este altceva decât una din formele de realizare a politicii vamale a statului. Funcția de bază a controlului vamal constă în asigurarea respectării de către persoanele fizice și juridice ce trec mărfuri și mijloace de transport peste frontiera vamală, a legislației vamale în special și a legislației Republicii Moldova în general, precum și depistarea încălcărilor ce pot fi comise de către acestea la trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală. Astfel, prin controlul vamal, ca parte componentă a politicii vamale, statul poate influența direct nivelul respectării de către participanți la activitatea comercială externă a legislației în vigoare, precum și optimizarea trecerii peste frontiera vamală a mărfurilor și mijloacelor de transport.

Întrucât Convenția de la Kyoto revizuită permite depunerea, înregistrarea și controlul declarației vamale anterior sosirii mărfurilor și, mai mult, disocierea între locul de depunere a declarației și cel în care mărfurile se găsesc în mod fizic, este oportun să se prevadă o vămuire centralizată la locul unde este stabilit operatorul economic [63]. Luând în considerare cursul Republicii Moldova spre Uniunea Europeană, **recomandăm** ca aceste prevederi să fie aplicate și în legislația națională. Posibilitatea depunerii și verificării documentelor înainte de sosirea mărfurilor și, cu atât mai mult, în orice birou vamal, ar reduce substanțial timpul efectuării perfectării vamale și controlului vamal. Cu alte cuvinte, procedura dată este numită „controlul anterior vămuirii”, care astăzi în RM se reduce doar la agenții economici solicitanți ai statutului de AEO. De exemplu, începând cu data de 1.07.2009, pe teritoriul vamal al Comunității se aplică Sistemul de Control al Importurilor (ICS), care reprezintă prima fază a Sistemului de Import Automat (AIS). Obiectivul acestui Sistem este ca operațiunile de import începute într-un stat membru să poată fi finalizate în alt stat membru fără retransmiterea acelorași informații la autoritatea vamală [21, p.367]. Un alt exemplu ar servi și controlul anterior importului de mărfuri realizat în Coreea, prin care se interzice introducerea de cărți obscene sau videoclipuri, bani falși sau alte elemente care încalcă mărcile comerciale [154, p.166]. Introducerea mecanismului de „Import Control System” și „Export Control System” în RM este pe agenda Guvernului pentru anii 2015-2016 [29].

Concluzionăm că, în prezent în RM se lucrează asupra implementării mecanismului de transmitere preliminară a informațiilor pentru mărfurile importate în RM. La fel, agenții economici din RM cunosc procedura dată, ea fiind obligatorie la importul mărfurilor în UE.

3.2. Procedura controlului vamal fizic

Una din formele controlului vamal, prevăzute în art. 185 Cod Vamal al Republicii Moldova, este controlul vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport, în care un loc aparte se atribuie controlului corporal ca formă excepțională de control vamal [11]. În condițiile prezenței unor limite de timp la efectuarea controlului fizic, pe de o parte, și intensificarea mecanismului de eschivare de la achitarea plăților vamale și a altor încălcări ale legislației vamale, pe de altă parte, apare problema creării unui sistem eficient de desfășurare al controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport.

În limitele prezentei cercetări, este necesar de determinat scopurile controlului fizic care, după părerea noastră, sunt:

- corespunderea datelor mărfurilor controlate cu cele indicate în declarația vamală;
- corespunderea datelor mărfurilor controlate cu informațiile indicate în alte documente prezentate odată cu declarația vamală;
- corespunderea caracteristicilor mărfurilor trecute peste frontiera vamală cu normele legale;
- identificarea obiectelor tănuite de controlul vamal sau trecute fără documentele corespunzătoare, precum și a obiectelor care constituie contrabandă.

Împărtășim idea conform căreia aceste scopuri sunt îndreptate, în primul rând, spre rezolvarea principalelor sarcini ale controlului fizic, cum ar fi:

- stabilirea legalității trecerii mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală;
- depistarea obiectelor interzise la trecere și preîntâmpinarea trecerii lor ilegale;
- identificarea mărfurilor și mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală fără documente;
- determinarea denumirii mărfurilor, caracteristicilor lor calitative și cantitative, a prețului [100, p.11].

Considerăm că acțiunile de control în privința obiectelor controlului vamal pot fi îndreptate spre stabilirea de către colaboratorii organului vamal a veridicității informațiilor necesare pentru scopuri vamale, identificarea încălcărilor în sfera activității vamale, precum și

determinarea caracteristicilor mărfurilor în scopul asigurării respectării legislației și a acordurilor internaționale.

3.2.1. Controlul vamal fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport

Controlul vamal fizic al mărfurilor constă în verificarea mărfurilor prin identificarea acestora, numărarea locurilor sau coletelor, cântărirea, măsurarea, fotografierea, prelevarea de probe și mostre, aplicarea echipamentului special de control vamal și alte instrumente de control în vederea confirmării datelor indicate în declarația vamală și/sau în actele de însoțire.

În conformitate cu Regulamentul de aplicare a destinațiilor vamale prevăzute de Codul Vamal al Republicii Moldova, controlul vamal fizic se efectuează asupra următoarelor mărfuri:

- mărfurile transportate în vrac se controlează prin observare sau prin sondare pe mijloacele de transport pe care se află, pe rampe sau cheiuri ori pe platformele din terminalele de manipulare a containerelor;

- mărfurile ambalate în colete se controlează prin sondaj pe mijloacele de transport pe care se află. În cazul în care nu există condiții de control pe mijlocul de transport, organele vamale sunt în drept să solicite descărcarea mărfurilor;

- mărfurile ambalate în colete care se află în magazine, pe rampe sau cheiuri ori pe platformele din terminale de manipulare a containerelor se controlează prin sondaj pe fiecare partidă de marfă;

- mărfurile transportate prin conducte, precum și curentul electric se controlează din punct de vedere al cantității, prin citirea contoarelor instalate [25].

Considerăm că aceste prevederi nu sunt suficiente pentru a specifica întregul spectru de acțiuni întreprinse pentru a efectua controlul fizic al mărfurilor. Din acest considerent, o să încercăm pe parcursul acestui paragraf să completăm și să concretizăm un șir de alte măsuri întreprinse în scopul realizării controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport în Republica Moldova.

Legislația UE nu reglementează controlul vamal fizic. Art. 46 alin.(2) al Codului Vamal al Uniunii menționează că, „controalele vamale, altele decât verificările prin sondaj, se bazează în principal, pe analiza de risc, efectuată prin utilizarea tehnicilor de prelucrare electronică a datelor, cu scopul de a identifica și a evalua riscurile și de a elabora contramăsurile necesare” [63]. Astfel, putem evidenția doar controlul prin sondaj, ceea ce evident este insuficient la realizarea controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport.

Pentru o înțelegere corectă a controlului fizic ca formă a controlului vamal este necesar să îl clasificăm după următoarele criterii:

În funcție de aspectele efectuării controlul fizic poate fi:

- de bază – controlul fizic obișnuit;
- repetat – cu scopul de a verifica rezultatele controlului de bază;
- direcționat – cu scopul de a verifica informațiile privind trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport și a depistării încălcărilor privind restricțiile și prohibițiile, cât și în scopul de a evidenția faptele tănuirii de la controlul vamal;
- de identificare – este efectuat în ordine simplificată, fără o verificare detaliată a conținutului, cu scopul de a stabili corespunderea de facto a mărfurilor cu descrierea și cantitatea lor indicate în declarația vamală în detaliu precum și pentru a determina țara de origine a mărfii [145, p.158].

În funcție de nivelul controlului fizic, se disting:

- control prin numărarea locurilor marfare și cântărirea lor;
- controlul prin deschiderea selectivă a locurilor marfare;
- controlul prin deschiderea tuturor locurilor marfare;
- controlul prin numărarea cantității mărfurilor și a locurilor marfare [136, p.92].

În funcție de gradul obligativității efectuării controlului fizic, acesta poate fi:

- obligatoriu (de exemplu, mărfurile supuse accizului, mărfurile pentru care se percepe taxa vamală, mărfurile ce cad sub categoria mărfurilor supuse măsurilor netarifare (licențierea și cota), în privința cărora există informație operativă, că sunt trecute peste frontiera vamală cu încălcarea legislației) [110, p.136];
- selectiv – necesitatea efectuării căruia este determinată de către colaboratorii vamali.

În funcție de tipul mijlocului de transport:

- controlul mărfurilor transportate cu mijloacelor de transport auto;
- controlul mărfurilor transportate cu transport feroviar;
- controlul mărfurilor transportate cu nave aeriene;
- controlul mărfurilor transportate cu nave maritime și fluviale [118, p.452].

Această clasificare este suficientă, însă considerăm necesar de a o completa cu o formă nouă și anume „controlul mărfurilor transportate prin conducte și conductoare”, fiind un mijloc de transportare a mărfurilor utilizate în practica Republicii Moldova.

În funcție de procedura controlului nemijlocit a conținutului mărfii, avem:

- controlul fizic – se aplică metoda organoleptică, adică cu ajutorul simțurilor umane: văzului, auzului, mirosului, simțului (atingerii), precum și cu ajutorul unor dispozitive simple de măsurare: ruletă, cântar, riglă liniară.

- controlul fizic cu aplicarea mijloacelor tehnice [9, p.12].

Suntem de părerea că această clasificare a controlului vamal permite organelor vamale alegerea corectă și eficientă a metodelor și mijloacelor de realizare a acestui control.

În calitate de metode ale controlului fizic pot fi atribuite mijloacele concrete aplicate la îndeplinirea funcțiilor de control. Respectiv, în procesul controlului fizic sunt aplicate două metode de bază: numărarea cantității mărfurilor trecute și identificarea mărfii. Totodată, în conformitate cu art. 202¹¹ din Codul Vamal al Republicii Moldova, la efectuarea controlului vamal, organul vamal este în drept să preleveze probe și mostre de mărfuri pentru a fi supuse cercetării (expertizei) [11]. Efectuarea de cercetări este considerată un mijloc sigur de identificare a mărfurilor și mijloacelor de transport. Examinarea detaliată a acestei proceduri o vom face în paragrafele ulterioare.

Controlul fizic al mărfurilor, obiectelor și altor valori trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova reprezintă controlul de facto al mărfurilor și mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală în scopul constatării legalității trecerii, corespunderii cu datele din declarația vamală și cu documentele de însoțire a mărfii, în scopul depistării încălcărilor, a mărfurilor interzise de a fi introduse/ scoase în/de pe teritoriul Republicii Moldova, determinarea caracteristicilor de bază ale mărfurilor respective (codul tarifar, originea, cantitatea, valoarea, etc.).

Suntem de acord cu autorul Draganov V.G. care afirmă că efectuarea controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport se poate realiza sub următoarele forme:

- identificarea mărfurilor și mijloacelor de transport, precum și a teritoriilor, spațiilor unde se desfășoară activități aflate sub supraveghere vamală. Identificarea se efectuează prin aplicarea de plombe, sigilii, ștampile, marcaje, numere de identificare, prin prelevarea de probe și mostre, prin descrierea mărfurilor și mijloacelor de transport, prin desenarea locului, fotografierea, utilizarea documentelor de însoțire a mărfurilor și a altor acte. Mijloacele de identificare aplicate pot fi modificate sau nimicite numai de organele vamale sau la permisiunea acestora, cu excepția când există situația reală de nimicire, pierdere, deteriorare a mărfurilor, și când mijloacele de identificare pot fi nimicite și de posesorul mărfurilor date, cu anunțarea imediată a organelor vamale;

- controlul cu numărarea locurilor marfare;
- controlul fizic nemijlocit al mărfurilor, fie parțial, selectiv sau total;
- controlul fizic al mărfurilor cu efectuarea anumitor măsurări, prelevarea probelor și mostrelor, efectuarea expertizei;

- controlul fizic pentru depistarea ascunzișurilor, obiectelor tănuite de controlul vamal [110, p.136].

Pentru efectuarea tuturor acțiunilor date pot fi folosite mijloacele tehnice de control. Codul vamal al Republicii Moldova în art. 185 alin.2, prevede expres că: „la efectuarea controlului vamal, pot fi aplicate mijloace tehnice de control, care nu prezintă niciun pericol pentru sănătatea și viața oamenilor, animalelor și plantelor și care nu cauzează prejudicii mărfurilor și mijloacelor de transport” [11].

Practica, de obicei, demonstrează că, în ultimii ani, ascunzișuri și locuri de tănuire ale obiectelor pot să se afle în toate tipurile de obiecte supuse controlului vamal: trimiteri poștale internaționale, bagajul de mână, bagajul neînsoțit, elementele structurale ale mijlocului de transport, salonul pasagerilor avioanelor, navelor și ale vagoanelor de tren, în încăperile de serviciu ale acestora, cât și în containerele, vagoanele, buncăre și platforme încărcate cu marfă obișnuită și în vrac [99, p.21].

La momentul actual, devine discutabilă problema aplicării cât mai restrânse a controlului fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport prin aplicarea unor forme de control mai simplificate, cum ar fi controlul vamal selectiv și controlul postvămuire. Cu toate acestea, controlul fizic își păstrează importanța sa în ceea ce privește controlul cantității mărfii, depistării cazurilor de contrabandă, asigurarea respectării legislației la trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală. Atenționăm asupra controlului fizic care este mai puțin efectiv în cazul stabilirii valorii în vamă a mărfurilor, clasificării tarifare, stabilirii originii mărfurilor și stabilirii preferințelor, care sunt dependente de condițiile de vânzare, prezența documentelor necesare (controlul documentar). Din aceste considerente, forma dată de control ar avea aplicabilitate cu prioritate la mărfurile cu risc sporit, adică atunci când sunt destule temeiuri de a considera că încălcările presupuse vor fi descoperite cu aplicarea formei de control date [84, p.88].

Analizând cele expuse mai sus, considerăm necesar să determinăm controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport ca un act administrativ, prin care apreciază corespunderea mărfii controlate acelor caracteristici care au fost indicate în declarația vamală. Aceasta se face pe calea comparării caracteristicilor fizice calitative și cantitative, în scopul stabilirii legalității trecerii peste frontiera vamală a mărfii, preîntâmpinarea obiectelor interzise și elucidarea unor treceri ilegale.

Constatăm că, la etapa actuală, odată cu creșterea numărului operațiunilor de import-export, organul vamal la efectuarea controlului vamal acționează reieșind din principiul selectivității. Este un lucru bun pentru practica Republicii Moldova că la alegerea acestei forme

de control vamal se folosește sistemul analizei riscurilor, așa cum se practică în statele UE. Potrivit principiului selectivității, sunt supuse controlului fizic doar o parte a mărfurilor indicate în declarația vamală ca mărfuri cu o singură denumire. Astfel considerăm că asupra hotărârii organului vamal privind necesitatea desfășurării controlului fizic pot influența următoarele circumstanțe: mărfurile trecute peste frontiera vamală sunt supuse accizului sau cad sub măsurile de reglementare netarifară; mărfurile sunt transportate de un agent economic care anterior a săvârșit o încălcare a legislației vamale; mărfurile sunt trecute cu un mijloc de transport ce aparține persoanei fizice.

Sub o altă abordare, pentru determinarea regulilor de efectuare a controlului vamal și de aplicare a mijloacelor tehnice de control vamal la introducerea, scoaterea sau tranzitarea mărfurilor și mijloacelor de transport în cadrul posturilor vamale de frontieră, a fost aprobată „Instrucțiunea cu privire la aplicarea unor forme de control la posturile vamale de frontieră” [197]. Astfel, în conformitate cu această instrucțiune, sunt aplicate următoarele forme de control și mijloace tehnice de control vamal:

1. *Controlul fizic al mijloacelor de transport*, care poate fi:

- total – se efectuează în toate cazurile când există indicii temeinice privind nerespectarea legislației în vigoare și constă în verificarea detaliată a habitaculului (interior/exterior; lucrurile personale ale șoferului, podeaua, tavanul, scaunele și patul acestuia etc.) și compartimentul motorului, roata (roțile) de rezervă, exteriorul general al ansamblului (camion, camion+remorcă, cap+semiremorcă) și a compartimentului marfar;
- parțial – se efectuează în toate cazurile și constă în examinarea vizuală a exteriorului mijlocului de transport (integritatea prelatei și a cablului de sigilare, aspectul agregatului frigorific, după caz), habitacul șoferului, contrapunerea datelor indicate în pașaportul tehnic cu numărul de înmatriculare a mijlocului de transport [197].

2. *Controlul fizic al mărfurilor*, care poate fi:

- total – cu verificarea întregului lot de mărfuri;
- parțial – cu verificarea unei părți din lotul de marfă, suficiente pentru asigurarea respectării legislației vamale;
- efectuat în vederea prelevării de probe și mostre pentru cercetarea (expertiza) mărfurilor [25].

3. *Sigilarea* – se aplică compartimentelor marfare a mijloacelor de transport implicate în transportul internațional de mărfuri;

4. *Cântărirea mijloacelor de transport* – se aplică de către posturile vamale care au în dotare echipamentul corespunzător, în baza analizei de risc, cu scopul depistării modificărilor în

construcția unității de transport și a mărfurilor tănuite în acestea prin contrapunerea, ulterior cântăririi, a greutății nete de facto a mijlocului de transport auto, destinat transportului de mărfuri, cu datele înscrise în certificatul de înmatriculare;

5. *Controlul vamal nedistructiv* (Scanarea) – se aplică de către posturile vamale care au în dotare echipament corespunzător, în baza analizei de risc (va fi examinat în capitolul IV) [197].

Suntem de acord cu prevederile respective, dat fiind faptul că sunt descrise cele mai importante și mai des aplicabile mijloace de control vamal. Un plus esențial îl au prevederile referitoare la controlul nedistructiv, care în ultimii ani se aplică din ce în ce mai des și în Republica Moldova.

Pentru a efectua un control vamal eficient, considerăm necesar de a *clasifica* transportul, prin care înțelegem o totalitate de mijloace predestinate pentru transportarea persoanelor și a mărfurilor dintr-un loc în altul. Așadar, transportul se împarte *în trei categorii*: transport de folosință publică, transport special și transport personal sau individual [91, p.8]. Evidențiem cinci tipuri principale de transport: transport auto, transport pe cale ferată, transport de apă, transport aerian și transport prin conducte. Este necesar să menționăm că, clasificarea mijloacelor de transport are o importanță decisivă pentru efectuarea controlului vamal și constă în separarea mijloacelor pe grupe, clase sau categorii în funcție de construcția, scopul sau specificațiile tehnice.

În continuare, vom analiza succint controlul fizic al mărfurilor, obiectelor și altor valori în funcție de *modul de transportare* al acestora:

I. La *transportarea mărfurilor pe cale auto*, controlul fizic și documentar al acestora, precum și al unităților de transport se efectuează la birourile vamale de frontieră. Tot aici are loc și perfectarea actelor vamale. Regula dată se aplică întotdeauna pentru mărfurile transportate peste frontiera vamală de persoanele fizice, iar pentru persoanele juridice și pentru mărfurile destinate activității comerciale sau de producție, controlul poate fi făcut la vama de frontieră, în funcție de caracterul mărfii date, în restul cazurilor controlul vamal este efectuat la vama internă. Durata staționării mijlocului de transport este stabilită de organul vamal în dependență de timpul necesar vămuirii și efectuării controlului vamal [2, p.45].

Controlul vamal al mărfurilor introduse în țară, cu scopul plasării lor în regim vamal de import, se efectuează de către inspectorii vamali în punctele de trecere a frontierei de stat, cu luarea în calcul a următoarelor acțiuni:

- la controlul documentar se solicită prezentarea avizului (permisului) de import eliberat de către organul veterinar sau fitosanitar, abilitat în conformitate cu prevederile legislației în vigoare;

- la controlul fizic al mărfurilor se analizează natura și starea încărcăturii, țara de expediere, precum și informațiile prezentate în prealabil de către organele sanitar-veterinare sau cele fitosanitare;

- la controlul detaliat al mărfurilor supuse controlului se solicită participarea organului sanitar-veterinar sau fitosanitar împuternicit [24].

În privința mărfii transportate pe cale auto, la birourile vamale de frontieră poate fi numai un control documentar, dacă marfa dată urmează a fi vămuită la biroul vamal intern, însă nu este exclus și un control fizic atunci când organul vamal are suspiciuni în privința mărfurilor transportate. Constatăm că unitatea de transport, însă, întotdeauna este supusă controlului fizic. Prin urmare controlul fizic poate fi efectuat fie la vama internă, fie la vama de frontieră.

În concluzie, menționăm că la efectuarea controlului vamal al mijlocului de transport ce transportă marfă pe cale auto poate fi controlat atât exteriorul autovehiculului, cât și interiorul acestuia. Regula generală este că organele vamale efectuează mai întâi un control exterior și numai în anumite situații se efectuează și un control interior al autovehiculului și al mărfurilor. Considerăm că astfel de situații sunt atunci când: la controlul exterior al autovehiculului se constată sigilii lipsă; sigiliile aplicate la expediere au fost violate; compartimentul în care se află mărfurile a fost violat.

Totodată, suntem de acord că mărfurile transportate conform sistemului TIR în compartimentele de încărcare sigilate ale autovehiculelor rutiere sau containerelor nu vor fi, ca regulă generală, verificate de birourile vamale de trecere, ceea ce constituie unul din principalele avantaje ale sistemului TIR pentru transportator [48, p.159].

Cât privește controlul interior, acesta este efectuat după ce marfa a fost descărcată, în cazul persoanelor fizice (pasagerilor, călătorilor), după ce călătorul a eliberat autoturismul sau autocarul de toate bagajele. Tot aici se controlează locul roții de rezervă și grosimea spătarului care desparte portbagajul de interiorul mașinii. În interiorul mijlocului de transport se acordă atenție la canapele, grosimea dușumelei, stâlpii și pragurile acestuia [22, p.7-8]. De asemenea, trebuie verificate cu atenție portierele, scaunele, torpedoul, partea din față a autoturismului, locul aparatului de radio etc. La autocare se pot ascunde mărfuri și obiecte în pereții laterali, în rezervoarele false, butelii de aer etc.

II. *Controlul vamal al mărfurilor transportate pe calea ferată.* Organele căii ferate sunt obligate să depună la organul vamal de frontieră actul de transmitere, după cum urmează:

- după intrarea în țară a garniturii de trenuri în termenul prevăzut de procesul de prelucrare a trenurilor sosite din străinătate;

- la ieșirea din țară înainte de plecarea garniturii de tren în termenul prevăzut prin procesul tehnologic de prelucrare a trenurilor pentru trecerea frontierei de stat [51, p.177].

Specificăm că în actul de transmitere se vor mai menționa cu ocazia ieșirii din țară cantitatea mărfurilor și denumirea lor, numărul documentului vamal și organul vamal emitent. Împărtășim ideea autorului Moldovan A.T. care menționează că la transportul mărfurilor pe calea ferată organele vamale în prezența reprezentanților căii ferate, controlează: existența vagoanelor înscrise în actul de transmitere a garniturii de tren; existența vagoanelor acoperite care conțin mărfuri prin verificarea integrității sigiliilor, acoperișului, pereților, platformelor; interiorul și exteriorul vagoanelor descoperite care conțin mărfuri; interiorul și exteriorul anexelor tehnice ale locomotivelor și cabina mecanicului [52, p.238].

Concretizăm că în vagoane se controlează panoul electric, tabloul de siguranță, podul vagonului, banchetele, locul difuzoarelor, sub oglinzi, sub paturi etc. Vagoanele cu sigilii lipsă sau violate, precum și vagoanele care nu pot fi sigilate se supun controlului vamal interior, verificându-se, totodată, și mărfurile conținute în aceste vagoane. În acest caz, organele căii ferate încheie un act constatator al controlului care se semnează și de organele vamale.

III. *Controlul navelor maritime și fluviale.* Suntem de acord cu procedura de efectuare a controlului vamal indicată în actele normative referitoare la controlul navelor maritime de pasageri care se exercită în următoarea ordine:

- controlul trecerii frontierei;
- controlul vamal se efectuează în prezența obligatorie a echipajului de bord al navei maritime (fluviale);
- evaluarea și achitarea drepturilor de import/export;
- perfectarea și eliberarea actelor vamale;
- verificarea de către Poliția de Frontieră a actelor călătorilor în scopul depistării persoanelor anunțate în urmărire generală [31].

IV. *Controlul vamal al mărfurilor, obiectelor transportate pe cale aeriană.* Controlul vamal asupra pasagerilor, membrilor echipajelor, unităților de transport, mărfurilor, bagajelor de mână, bagajului de cală, încărcăturilor, poștei și proviziilor de bord se efectuează în scopul asigurării legislației vamale, curmării tentativelor de trecere ilegală a valorilor valutare și culturale, transportării ilicite a armamentului, munițiilor, dispozitivelor explozibile, a substanțelor narcotice, psihotrope etc.

Administrația aeroportului este obligată să asigure biroul vamal cu planul de zboruri și să înștiințeze în prealabil despre locul plecării, timpul sosirii (plecării) și durata staționării aeronavelor, precum și abaterea de la planul de decolare și aterizare. Documentul de bază pentru

primirea și trimiterea aeronavelor este declarația generală care conține date despre echipaj, numărul de pasageri, mărfurile, bagajele și proviziile aflate la bord și caracteristica acestora.

Controlul vamal al aeronavelor se efectuează de către colaboratorul vamal în comun cu reprezentantul poliției de frontieră, cu înștiințarea prealabilă a comandantului aeronavei, care este obligat să asigure asistență la controlul locurilor închise, greu accesibile și sigilate (uși, trape, compartimente). Controlul se poate executa imediat după aterizare în interiorul avionului, însă obligatoriu după debarcarea persoanelor, sau anterior decolării, mia înainte de a se îmbarca persoanele [52, p.260].

În concluzie menționăm că efectuarea controlului vamal în funcție de tipul mijlocului de transport are o însemnătate deosebită pentru colaboratorii vamali care realizează nemijlocit acest control. În funcție de tipul mijlocului de transport, sunt aplicate diferite mijloace și procedee specifice de control vamal, precum și mijloace tehnice speciale care ajută la realizarea acestui control.

Dorim să atragem atenția la procedura de efectuare a controlului vamal, în funcție de tipul mijlocului de transport utilizat, care este indicată în Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 808 din 09.08.2000 cu privire la interacțiunea serviciilor, reglementarea perceperii plăților și automatizarea sistemului de evidență la efectuarea controlului în punctele de trecere a frontierei de stat a Republicii Moldova. **Considerăm** acest act învechit, deoarece din anul 2000 până în prezent sistemul vamal și procedura de control vamal au suferit un șir de îmbunătățiri esențiale, care urmează a fi luate în considerare (de exemplu, control nedistructiv prin aplicarea scanerelor, etc.). În acest context, **propunem** abrogarea Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 808 și elaborarea unei noi Hotărâri de Guvern care ar corespunde realității.

Totodată, în conformitate cu prevederile art. 201 din Codul Vamal al Republicii Moldova „declarantul și alți titulari de drepturi asupra mărfurilor și mijloacelor de transport, precum și reprezentanții acestora sunt obligați să asiste la controlul mărfurilor și mijloacelor de transport și sunt obligate să acorde asistență organului vamal la efectuarea controlului mărfurilor și mijloacelor de transport” [11]. În cazul când lipsește reprezentatul împuternicit de declarant, drept reprezentant este considerat persoana fizică care conduce mijlocul de transport. Astfel persoana care poate asista sau, în unele cazuri, este obligat să asiste la controlul vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport, poate fi: șoferul mijlocului de transport în cazul transportului rutier; reprezentantul căilor ferate; căpitanul navei sau secundul acestuia la transportarea mărfurilor pe cale maritimă sau navală; comandantul aeronavei [92, p.381].

Atragem atenția că organul vamal este în drept să efectueze controlul mărfurilor și mijloacelor de transport în lipsa persoanelor indicate, dacă:

a) persoanele indicate nu se prezintă în decursul a 10 zile de la prezentarea mărfurilor și mijloacelor de transport;

b) sunt puse în pericol securitatea statului, ordinea publică, viața și sănătatea oamenilor, animalelor, plantelor, întregul mediu, precum și în alte împrejurări care nu suferă amânare;

c) mărfurile sunt expediate prin poșta internațională;

d) mărfurile și mijloacele de transport sunt lăsate pe teritoriul vamal cu încălcarea regimului vamal;

e) controlul respectiv este efectuat de către echipa mobilă, în cazurile prevăzute de Guvern [11].

Considerăm aceste prevederi corecte și chiar necesare de a fi stipulate în Codul Vamal al Republicii Moldova. Aceasta permite de a evita unele situații în care organul vamal ar dori să efectueze controlul în lipsa persoanelor cointerestate.

Specificul controlului fizic se manifestă prin influența factorului uman asupra eficacității desfășurării acestei forme de control. Considerăm că, astăzi, este deosebit de importantă responsabilitatea persoanelor cu funcție de răspundere din organele vamale pentru a efectua la timp și deplin a controlului vamal. Colaboratorul vamal, efectuând controlul mărfurilor și mijloacelor de transport, trebuie să cunoască cum și în ce măsură va purta răspundere pentru posibilele încălcări din partea lui a legislației. Nivelul înalt al corupției în organele vamale duce la scăderea veniturilor în bugetul de stat și a cheltuielilor în economie.

Trebuie de recunoscut că încălcările vamale majore nu sunt posibile fără participarea nemijlocită a colaboratorilor vamali. Importatorul este cointerestat în primirea cât mai rapidă a liberului de vamă și de aceea poate să se folosească de posibilitatea de a „ușura” (a da mită) trecerea lor prin organele vamale. Respectiv, considerăm că obținerea unei eficiențe maxime depinde și de atitudinea conștiințioasă față de îndatoririle de serviciu ale vameșului. În cazul în care acesta are o situație juridică bine stabilită, îi sunt asigurate unele drepturi ce pot să-i permită desfășurarea activității în bune condiții, i se asigură un trai decent, vameșul se va putea dedica întru totul activității, va contribui la ridicarea autorității instituției publice din care face parte. În aceste condiții, el își va îndeplini cu conștiințiozitate sarcinile profesionale și va pune în exercițiul funcției toate cunoștințele și calitățile de care dispune.

Cu părere de rău constatăm că la momentul actual, în organele vamale lipsește aprecierea activității la fiecare epată, precum și stimularea pentru rezultatul final. Atragem atenția că anume aceasta contribuie la pasivitate în acțiuni, inerție în gândire, creșterea protecționismului, repartizarea neobiectivă a fondurilor stimulării materiale etc.

În acest sens, este necesar de a încadra în practica activităților organelor vamale a RM forme de stimulare (în mare măsură materială) a operațiunilor desfășurate cu rezultat valoric. O astfel de atitudine va duce la scăderea luărilor de mită în sfera vamală, va duce la creșterea numărului depistărilor încălcărilor legislației vamale, la ridicarea eficienței controlului vamal, iar drept urmare, la ridicarea nivelului veniturilor bugetare. Considerăm că nici tehnologiile moderne și nici asigurarea cu tehnică de ultimă generație nu garantează evoluția sistemului vamal, dacă va lipsi cointeresarea directă a colaboratorilor vamali.

În concluzie, identificăm controlul fizic ca cea mai răspândită formă a controlului vamal. În procesul desfășurării acestuia se depistează cele mai multe încălcări ale legislației vamale. Scopul perfecționării tehnologiilor aplicate controlului fizic constau nu doar în crearea condițiilor pentru accelerarea traficului de mărfuri peste frontiera vamală, dar și în garantarea asigurării respectării legislației vamale de către toți participanții la activitatea economică externă.

3.2.2. Controlul corporal ca formă excepțională de control vamal

Printre multiplele forme de control vamal, enumerate în literatura de specialitate și în legislația vamală a Republicii Moldova, distingem: *controlul corporal* – ce se aplică în cazuri excepționale persoanelor fizice. Controlul vamal corporal este considerat o formă excepțională de control vamal, dat fiind faptul că, într-un fel sau altul, se aduce intimidare demnității umane care într-un stat de drept este una din valorile supreme [8, p.100].

Trebuie să menționăm că, în condițiile unui stat de drept, controlul vamal corporal este mai degrabă un imperativ, decât o necesitate. Aplicarea formei date de control se datorează creșterii criminalității, contrabandei cu arme, droguri, circuitului valorilor culturale, valutare și mijloacelor bănești, având un caracter transnațional [79, p.259].

Reglementarea legală a controlului vamal corporal se regăsește în Codul Vamal al Republicii Moldova și în Instrucțiunea cu privire la ordinea efectuării controlului corporal al persoanelor care se deplasează peste frontiera de stat a Republicii Moldova, aprobată prin Ordinul Directorului General al Departamentului Controlului Vamal al Republicii Moldova Nr. 916 din 25.07.1995 [37].

În conformitate cu art.194 din Codul Vamal al Republicii Moldova, „controlul corporal, ca formă excepțională de control vamal, poate fi efectuat cu permisiunea șefului organului vamal sau de persoana împuternicită de acesta dacă există destule temeiuri pentru a presupune că persoana care trece frontiera vamală sau care se află în zona de control vamal ori în zona de tranzit din aeroportul internațional are legătură directă sau indirectă cu mărfurile, vehiculele sau

încăperile care constituie obiectul controlului efectuat de către echipa mobilă, are asupra sa și nu le prezintă mărfuri ce constituie obiectul contravențiilor sau infracțiunilor prevăzute de legislația Republicii Moldova sau de acordurile internaționale la care aceasta este parte [11].

Informația care poate servi ca temei pentru începerea controlului corporal poate fi primită din diferite surse, ca de exemplu:

- în comunicate și cereri ale cetățenilor și străinilor;
- în materialele parvenite de la organele de drept, cele de control și alte organe de stat;
- în informația parvenită de la organele vamale și alte organe de drept, precum și de la alte organe competente din țări străine, organizații internaționale;
- în materialele parvenite de la alte organe vamale;
- în informația obținută de colaboratorii vamali nemijlocit în cadrul perfectării actelor vamale sau în urma efectuării unei forme de control vamal [146, p.156].

Accentuam faptul că persoana care a atins vârsta de 16 ani poate fi supusă controlului corporal doar după verificarea documentelor de identitate a acesteia. În cazul în care sunt temeiuri suficiente de a considera că obiectele interzise trecerii peste frontiera vamală se află la o persoană care nu a atins vârsta de 16 ani, ridicarea și prezentarea lor controlului vamal trebuie efectuată în prezența persoanelor cu care se deplasează peste frontiera vamală persoana minoră (părinți, tutori, însoțitori) [118, p.495]. În cazul când se efectuează controlul vamal corporal asupra unui minor, trebuie să participe părintele sau însoțitorul sau un pedagog de același sex cu persoana examinată și medicul.

Controlul corporal se efectuează numai prin decizia șefului organului vamal sau adjunctului acestuia, care se fixează în declarația vamală completată și semnată de persoana ce urmează a fi supusă controlului corporal. În lipsa șefului sau adjunctului acestuia, decizia despre înfăptuirea controlului corporal poate fi luată de colaboratorul vamal ce execută obligațiile de control vamal la sectorul respectiv [37]. Până la efectuare controlului corporal, colaboratorul vamal înștiințează persoana fizică despre decizia șefului organului vamal sau a adjunctului privind efectuarea controlului corporal, îi explică drepturile și obligațiile pe care le are și îi propune să prezinte benevol obiectele nedeclarate sau tănuite [77, p.257].

Controlul vamal corporal trebuie să se desfășoare în mod corect, excluzând acțiuni ce înjosesc demnitatea sau sunt periculoase pentru viața și sănătatea persoanei controlate, precum și sa nu cauzeze prejudicii bunurilor acesteia. La fel, controlul corporal se efectuează de un colaborator vamal de același sex cu persoana supusă controlului. În lipsa unor asemenea colaboratori ai serviciului vamal, controlul poate fi efectuat de colaboratorii celorlalte servicii de stat ce se află în zona de control vamal (poliția de frontieră, fitosanitar).

Controlul corporal se efectuează în prezența a doi martori asistenți de același sex cu persoana supusă controlului corporal [81, p.162]. În calitate de martori asistenți pot fi invitați orice cetățeni ai Republicii Moldova care nu sunt cointeresați în rezultatul controlului corporal. Martorii au dreptul să urmărească examinarea lucrurilor depistate la persoana supusă controlului, precum și să facă observații referitoare la procedura efectuării controlului corporal, care urmează a fi incluse în procesul-verbal.

În cazurile necesare, pentru participare în procesul controlului corporal, poate fi invitat un lucrător medical. Lucrătorul medical efectuează personal examinarea corpului fără cauzarea daunelor sănătății și vieții persoanei examinate, dă explicații privitor la examinarea corpului și semnează procesul-verbal și alte documente întocmite în prezența lui [8, p. 101]. Cu atât mai mult, lucrătorul medical este în drept să facă mențiuni în procesul-verbal, în partea ce se referă la examinarea corpului persoanei, precum și să folosească, în caz de necesitate, a mijloacelor tehnice care nu prezintă pericol pentru viața și sănătatea persoanei supuse controlului corporal.

După necesitate, la controlul corporal poate fi invitat un specialist, dezinteresat în rezultatul controlului corporal. Specialistul trebuie să respecte indicațiile date de persoana responsabilă a organului vamal, să utilizeze abilitățile și cunoștințele speciale pentru a depista obiectele ascunse, să lămurească acțiunile întreprinse și să semneze procesul-verbal de efectuare a controlului corporal [37].

Dacă persoana examinată nu posedă limba română, la efectuarea controlului corporal se invită un traducător. Se permite invitarea în calitate de traducător a unui colaborator vamal.

Suntem de acord cu restricțiile înaintate față de persoana responsabilă de efectuarea controlului corporal, și anume aceasta nu poate efectua controlul, dacă: este soț sau rudă cu persoana supusă controlului; sunt alte circumstanțe, care dau de înțeles că, direct sau indirect, colaboratorul vamal este cointerestat în rezultatele controlului corporal; în momentul efectuării controlului corporal se afla într-o stare fizică care nu-i permite să efectueze controlul fără să-i cauzeze careva prejudicii persoanei controlate.

Persoana responsabilă din organul vamal împuternicită să efectueze controlul corporal este obligată:

- să execute hotărârea de efectuare a controlului vamal corporal exact și în termen,
- înaintea efectuării controlului vamal corporal, să anunțe persoana fizică despre hotărârea luată, să-i aducă la cunoștință hotărârea superiorului organului vamal despre efectuarea controlului corporal, să-i aducă la cunoștință drepturile și obligațiile și să-i propună să predea benevol bunurile ascunse,
- să explice persoanelor prezente la controlul vamal corporal drepturile și obligațiile lor,

- să asigure executarea exactă a cerințelor legislației Republicii Moldova la efectuarea controlului vamal corporal,

- să întocmească un proces-verbal al controlului vamal corporal în forma stabilită,

- să aducă la cunoștință persoanei supuse controlului conținutul procesului-verbal [37].

Considerăm corectă stipularea acestor obligații în actele normative pentru a permite realizarea unui control vamal corporal fără abuz din partea colaboratorului vamal și fără încălcarea legislației în vigoare.

Totodată, împărtășim opinia autorului Zavrajnîh M.L. care spune că, persoana supusă controlului este obligată să respecte toate cerințele legale cerute de persoana responsabilă de efectuarea controlului corporal a organului vamal [88, p.149] și are dreptul:

- să fie informată despre decizia de control corporal,

- să facă cunoștință cu drepturile și obligațiile sale,

- să prezinte benevol bunurile ascunse,

- să dea explicații, să facă demersuri,

- să utilizeze limba vorbită sau să se folosească de serviciile traducătorului,

- să facă cunoștință cu procesul-verbal și să facă mențiuni în el,

- după finisarea controlului corporal, să facă reclamații împotriva persoanelor responsabile a organului vamal [131, p.324].

Numărul persoanelor ce participă la controlul corporal trebuie să fie minim, dar nu mai puțin de 3 persoane. Această regulă se impune din considerentul de a permite efectuarea unei supravegheri în procesul efectuării controlului corporal, pentru a exclude producerea unor erori sau încălcări a legislației.

Suntem de acord cu părerea savantului Halipov S.V. care consideră că procedura de efectuare a controlului corporal se împarte în trei etape interdependente [145, p.161]:

- etapa pregătitoare, care constă în aducerea la cunoștință a deciziei șefului organului vamal;

- controlul nemijlocit;

- etapa finală, care include documentarea procedurii de control corporal.

Atragem atenția că, împărțirea respectivă în etape a controlului vamal corporal este una formală și nu are careva efecte juridice în practică.

Evidențiem o altă condiție esențială a controlului corporal, care se efectuează numai în încăperi izolate, aflate în zona de control vamal, în care trebuie să fie limitat accesul persoanelor străine și să corespundă condițiilor sanitare și igienice [8, p.102]. Nu suntem de acord cu prevederile din „Instrucțiunea cu privire la ordinea efectuării controlului corporal a persoanelor

ce se deplasează peste frontiera de stat a Republicii Moldova”, care prevede că „în cazuri excepționale controlul corporal se poate efectua în încăperi izolate ale aeroportului, garilor, clădirilor organizațiilor de transport sau în mijloace auto (cabine, cupeu, etc.) luminate suficient și care corespund cerințelor sanitaro-igienice [37]. Fiind o formă excepțională de control vamal și având condiții speciale care urmează a fi îndeplinite la realizarea acestui control, organele vamale urmează să întreprindă toate măsurile necesare pentru a asigura efectuarea controlului respectiv în condițiile stabilite de lege. Cu atât mai mult că prevederile Instrucțiunii respective, care este de ordin intern, contravin prevederilor Codului Vamal al Republicii Moldova.

În timpul controlului corporal, accesul persoanelor care nu participă la efectuarea acestuia este interzisă. La fel, efectuarea controlului corporal concomitent în una și aceeași încăpere a mai multor persoane este interzisă. Pentru acordarea securității persoanelor ce participă la controlul corporal, înainte de începerea lui, este necesar să se verifice dacă persoana examinată nu posedă armă de foc, de gaz sau armă albă, prafuri sau alte substanțe și obiecte care pot fi utilizate pentru atac.

În încăperea izolată, în prezența martorilor asistenți, lucrătorul organului vamal căruia i-a fost încredințat efectuarea controlului corporal este obligat să anunțe persoana care urmează a fi supusă controlului despre decizia de efectuare a controlului corporal și să-i propună acesteia să prezinte benevol obiectele și valorile ce sunt ascunse, tănuite de controlul vamal. În cazul prezentării benevole de către persoana examinată a obiectelor și valorilor trecute ilegal, colaboratorul vamal este în drept de a se limita la reținerea obiectelor și valorilor prezentate benevol. În acest caz, se întocmește procesul-verbal de depistare a obiectelor asupra acestei persoane, care este semnat de colaboratorul vamal și persoana care a prezentat aceste bunuri. Considerăm corect că, dacă colaboratorul vamal dispune de temeiuri suficiente de a considera că persoana ascunde și alte obiecte și valori, se trece la controlul corporal propriu-zis [37].

În procesul controlului vamal corporal, colaboratorul vamal va efectua următoarele acțiuni: va examina toate obiectele mici ce se află la persoana controlată (bastoane, umbrele, brichete, pixuri), va examina îmbrăcămintea și încălțămintea persoanei controlate într-o formă consecutivă de sus în jos, va examina coafura, mâinile, tălpile picioarelor etc.

În timpul controlului corporal este necesară supravegherea permanentă a persoanei supuse controlului corporal și urmărirea oricărei schimbări în comportamentul ei. La cercetarea îmbrăcămintei și încălțămintei o atenție deosebită trebuie atrasă asupra obiectelor de producție casnică, încălțămintei ortopedice, precum și la cusăturile, manșetele, umerășele, tocurile pantofilor etc. Colaboratorul vamal care efectuează controlul vamal sau specialistul sunt obligați să cerceteze atent averea persoanei. În cazurile când este necesară, deschiderea sau distrugerea

obiectelor, urmează a se limita la gradul minim necesar de distrugere. Considerăm că în procesul efectuării controlului corporal, colaboratorii vamali trebuie să fie foarte atenți asupra anturajului din încăperea respectiva, pentru că prin comportamentul persoanei controlate să fie posibilă identificarea unor obiecte ascunse asupra sa.

Procesul-verbal se întocmește în rezultatul controlului corporal, indiferent de rezultatul acestuia și se înregistrează într-un registru special [142, p.412].

Procesul-verbal de efectuare a controlului vamal corporal se întocmește în două exemplare și trebuie să conțină următoarea informație:

- locul și data întocmirii acestuia,
- numele de familie, inițialele și funcția persoanei prin autorizația căreia s-a efectuat controlul corporal,
- numele de familie, inițialele și funcția colaboratorului vamal, care a efectuat controlul corporal,
- numele de familie, inițialele și adresele martorilor asistenți;
- numele de familie, inițialele, domiciliul, locul de muncă al specialistului care a participat la efectuarea controlului corporal;
- numele, prenumele, patronimicul, anul nașterii, cetățenia persoanei supuse controlului corporal;
- locul efectuării controlului corporal și reacția persoanei supuse controlului corporal la propunerea despre prezentarea benevolă a obiectelor și valorilor;
- limitele în care s-a efectuat controlul corporal (dacă la control a participat specialistul, în proces-verbal se notează gradul și formele participării);
- denumirea și semnele particulare a obiectelor, valorilor prezentate benevol și descoperite în procesul efectuării controlului, cantitatea și suma lor;
- modalitatea și locul tănuirii obiectelor, valorilor prezentate benevol și descoperite în timpul controlului [37].

Procesul-verbal se semnează de toate persoanele participante la procesul controlului corporal, precum și de persoana care a fost supusă controlului corporal [126, p.244]. Persoana care a fost supusă controlului corporal este în drept să noteze în procesul-verbal obiecțiile sale [11]. În cazul refuzului persoanei de a semna procesul-verbal, se face notarea corespunzătoare ce se autentifică prin semnăturile persoanelor care au participat la procesul efectuării controlului corporal.

Atragem atenția că procesul-verbal este întocmit în două exemplare, dintre care unul este destinat organului vamal care a efectuat controlul vamal, iar al doilea exemplar este pentru

Serviciul Vamal. Nu suntem de acord cu aceste prevederi și considerăm că o copie a procesului-verbal, în mod obligatoriu, trebuie înmănat persoanei supuse controlului. În practica Republicii Moldova copia procesului-verbal de efectuare a controlului corporal se înmânează persoanei supuse controlului corporal sub semnătură. Reieșind din cele menționate, **propunem** de a completa Codul Vamal al Republicii Moldova, art. 194 cu alin. 6 cu următorul conținut, **„Procesul-verbal se întocmește în două exemplare. Primul exemplar se păstrează la organul vamal, iar al doilea exemplar se înmânează persoanei controlate”**.

La procesul-verbal de efectuare a controlului corporal se anexează:

- obiectele prezentate benevol de persoana supusă controlului corporal;
- obiectele găsite și ridicate în cadrul controlului corporal;
- fotografiile, înregistrările audio, video efectuate în cadrul controlului corporal;
- explicațiile, declarațiile persoanei supuse controlului corporal, lucrătorului medical, martorilor, specialistului etc.

În cazul intentării unei cauze penale sau procedurii administrative, ca rezultat al efectuării controlului corporal, procesul-verbal de efectuare a controlului corporal se anexează la materialele respective, la organul vamal rămânând o copie a acestuia [133, p.349].

Ținând cont de cele examinate mai sus și reieșind din faptul că prin controlul vamal corporal se atentează la o valoare apărută și garantată de către stat, cum ar fi demnitatea umană, este necesar să fie stabilite reglementări detaliate privind: temeiurile dispunerii controlului corporal; procedura desfășurării și conținutul actelor întocmite ca rezultat al efectuării controlului corporal.

În acest sens, **propunem** să fie abrogată „Instrucțiunea cu privire la ordinea efectuării controlului corporal a persoanelor ce se deplasează peste frontiera de stat a Republicii Moldova”, adoptată prin Ordinul Directorului General al Departamentului Controlului Vamal Nr.916 din 25.07.1995, și elaborarea unui act normativ subordonat sub forma unei Hotărâri de Guvern, în care să se regăsească toate prevederile indicate mai sus.

3.3. Controlul ulterior vămuirii - formă distinctă a controlului vamal

Controlul ulterior este privit ca una din cele mai eficiente forme de control vamal, deoarece poate acoperi toate regimurile vamale (mai ales acele cu caracter suspensiv, care sunt destul de dificil de verificat la frontieră) sau regimurile ce presupun utilizarea unor preferințe tarifare. Conceptul dat presupune două forme distincte de control și anume: „auditul postvămuire” și „reverificarea declarațiilor vamale” [165, p.10]. Controlul ulterior reprezintă o

metodă de control vamal care este utilizată de toate țările membre ale Organizației Mondiale a Vămirilor, inclusiv în Uniunea Europeană. În unele state din Uniunea Europeană acest control se aplică de peste 60 de ani.

Aplicarea controlului ulterior face parte din strategia de gestionare a analizei riscurilor. Managementul riscurilor este cheia reconcilierii (armonizării) globale a cerințelor (nevoilor) în materie de asigurare a respectării aplicării legislației, a securității și facilitării [52, p.288].

Controlul ulterior reprezintă un instrument de verificare a respectării legislației vamale și al detectării fraudelor și infracțiunilor, în condițiile creșterii comerțului internațional și ale necesității reducerii formalităților de vămuire [167, p.2].

Controlul ulterior este o formă specifică de control vamal, deoarece are ca efect eliberarea imediată a mărfurilor, acordând posibilitate declarantului să dispună de bunuri imediat la sosirea lor pe teritoriul vamal. Serviciul Vamal al Republicii Moldova întreprinde măsuri pentru a se alătura la cele mai bune practici ale Uniunii Europene și, în același timp, pentru a reduce timpul de procesare a operațiunilor vamale la punctele de trecere a frontierei vamale și la birourile și posturile vamale interne, iar controlul ulterior este unul din modurile în care se poate realiza acest lucru. În acest sens, a fost adoptat *Planul de integritate în domeniul de control ulterior* [202].

Acest plan este unul complex și se referă la îmbunătățirea cadrului legislativ și normativ al RM în domeniul vamal, eficientizarea sistemului organizatorico-juridic și de control intern, consolidarea relațiilor instituției cu publicul și promovarea proiectelor de integritate profesională realizate în comun cu cetățenii. Apreciem acest plan drept unul benefic pentru dezvoltarea RM în sensul perfecționării controlului ulterior și totodată ca un pas făcut înainte spre integrarea în UE.

Codul Vamal al Uniunii menționează că „în scopul controalelor vamale, autoritățile vamale pot verifica corectitudinea și caracterul complet al informațiilor furnizate într-o declarație vamală, o declarație de depozitare temporară, o declarație sumară de intrare, o declarație sumară de ieșire, o declarație de reexport sau o notificare de reexport, precum și existența, autenticitatea, corectitudinea și valabilitatea documentelor justificative și pot examina contabilitatea declarantului și alte evidențe referitoare la operațiunile privind mărfurile în cauză sau la alte operațiuni comerciale anterioare sau ulterioare implicând aceste mărfuri după acordarea liberului de vamă. Aceste autorități pot, de asemenea, să examineze aceste mărfuri și/sau să preleveze eșantioane, dacă este încă posibil să se efectueze o asemenea verificare sau prelevare” [63].

Punctăm că, activitatea de audit postvămuire se organizează și se desfășoară în baza unor programe anuale și trimestriale de activitate, realizate în urma aplicării studiilor de analiză de risc și aprobate de conducerea Serviciului Vamal. Activitatea de analiză a riscurilor utilizează

metode informaționale de prelucrare a datelor și de elaborare a măsurilor de identificare a riscurilor, folosind anumite criterii stabilite de organele vamale sau la nivel internațional. Pentru a pune în aplicare gestionarea riscurilor, organele vamale pot utiliza sisteme electronice adecvate. În aplicarea tehnicilor de gestionare a riscurilor și de control bazate pe audit ulterior vămuirii, autoritatea vamală este capabilă să elibereze marea majoritate a transporturilor (până la 80-90% din totalul importurilor) și să rețină doar loturile de mărfuri potrivite profilurilor de risc identificate [21, p.380]. Restul mărfurilor sunt eliberate imediat, dar în orice moment pot fi supuse controlului vamal ulterior.

În Republica Moldova controlul ulterior este realizat prin audit postvămuire sau reverificarea declarațiilor vamale și se efectuează de organul vamal prin Direcția Control Ulterior din cadrul Aparatului Central al Serviciului Vamal și prin secțiile Control Ulterior din cadrul birourilor vamale, precum și la necesitate în comun cu alte subdiviziuni și/ sau organe de control.

Aceste forme de control vamal sunt prevăzute de art. 185 alin.1 lit. e¹ și f¹ ale Codului vamal al Republicii Moldova, unde se menționează: controlul vamal este efectuat de colaboratorul vamal și constă în controlul ulterior al declarației vamale și auditul postvămuire [11].

În doctrina rusă forma dată a controlului vamal este definită ca audit vamal, care poate fi efectuat sub două forme: generală și specială [129, p.292]. Auditul vamal general se poate efectua în privința declarantului și a persoanelor responsabile de desfășurarea operațiunilor vamale care nu sunt declaranți. Auditul vamal special poate fi efectuat asupra următoarelor categorii de persoane: declaranții și alte persoane având competențe în privința mărfurilor, dar care nu au statut de declarant la trecerea mărfurilor, persoanele care desfășoară activități în domeniul vamal (brokerul vamal, transportatorul vamal, deținătorii de antrepozite vamale și de depozite provizorii), persoanele care realizează mărfurile introduse în țară cu amănuntul sau angro [144, p.184].

Controlul ulterior se efectuează în următoarele situații:

- a) exercitarea controalelor ulterioare prevăzute în cazul solicitării și/sau utilizării procedurilor simplificate de vămuire la declararea mărfurilor;
- b) exercitarea controalelor ulterioare, rezultate în urma activității de analiză de risc, precum și a altor solicitări și informații operative;
- c) reverificarea declarațiilor vamale pentru care s-a acordat liber de vamă, fără efectuarea controlului vamal documentar și/sau fizic;

d) reverificarea declarațiilor depuse la biroul vamal, pentru care se prezumă că dispozițiile legale au fost aplicate pe baza unor informații inexacte sau incomplete;

e) orice alte acțiuni necesare îndeplinirii atribuțiilor stabilite prin reglementările vamale sau regulamentul de organizare și funcționare;

f) alte acțiuni stabilite prin programele de activitate [58].

Auditul postvămuire reprezintă un instrument de verificare a respectării legislației vamale, al detectării fraudelor și infracțiunilor, în condițiile actuale ale creșterii comerțului internațional și al necesității reducerii formalităților de vămuire, prin examinarea modului de administrare și organizare, precum și a procedurilor/sistemelor interne respective ale agentului economic [164, p.22]. Auditul postvămuire trebuie conceput nu doar ca un instrument de combatere a fraudelor, ci și de prevenire a acestora prin orientarea analizei de risc.

Activitatea de control ulterior prin audit postvămuire este exercitată de echipa de control, care este formată din cel puțin două persoane cu desemnarea șefului grupului. Componenta echipei de control este propusă de șeful subdiviziunii și aprobată prin ordin de Directorul general al Serviciului Vamal, șeful biroului vamal, după caz, sau de persoanele împuternicite de aceștia. Pentru a efectua un control eficient, membrii echipei trebuie să dispună de cunoștințe aprofundate în următoarele domenii: drept, tehnici și principii contabile, proceduri și norme în materie de audit, tehnici de comerț exterior, tehnici și proceduri vamale, cunoștințe informatice. Auditele postvămuire programate sau inopinate se efectuează în baza unui ordin de control. Înainte de începerea controlului, membrii echipei de control analizează datele și informațiile existente în bazele de date naționale, respectiv locale, și le compară cu celelalte informații disponibile referitoare la activitatea persoanei ce urmează a fi controlată.

Efectuarea auditului postvămuire se aduce la cunoștință persoanei auditate cu cel puțin 3 zile lucrătoare înainte de inițierea controlului, cu excepția controlului inopinat. Înștiințarea se realizează prin comunicarea în scris, printr-un aviz de audit postvămuire/reverificare, care va cuprinde în mod obligatoriu datele de identificare a membrilor echipei de control și a persoanei controlate, temeiul juridic al controlului, data începerii acestuia, perioada ce urmează a fi supusă controlului și posibilitatea de a solicita suspendarea temporară a efectuării auditului postvămuire. Înștiințarea prealabilă a persoanei stabilite în țară, se face cu scopul de a nu-i perturba activitatea curentă și pentru ca aceasta să fie în măsură să pună la dispoziția membrilor echipei de audit postvămuire un spațiu de lucru adecvat, registrele și evidențele financiar-contabile sau înscrisurile, inclusiv cele pe suport informatic, care au legătură directă ori indirectă cu mărfurile și cu bunurile ce fac obiectul comerțului extern, să permită accesul la spațiile de depozitare a mărfurilor și bunurilor, asigurând prezența persoanelor competente, să pună la dispoziție datele

și informațiile pe care le dețin referitor la acele mărfuri și bunuri. Comunicarea avizului de audit postvămuire/reverificare nu este obligatorie în cazul auditelor postvămuire inopinate [7, p.62].

În doctrină se evidențiază următoarele forme de control ulterior: *control general* - care reprezintă activitatea de verificare a tuturor operațiunilor vamale pentru o perioadă determinată; *control parțial*, care reprezintă activitatea de verificare a uneia sau mai multor operațiuni vamale pentru o perioadă determinată; *control repetat*, care reprezintă activitatea de verificare în cazul în care rezultatele controlului ulterior exercitat anterior sunt neconcludente, incomplete sau nesatisfăcătoare, ori dacă ulterior au fost depistate circumstanțe ce atestă existența unor semne de încălcare vamală/fiscală și prin urmare, se impune un nou control ulterior [21, p.380]. Evidențiem că, controlul poate fi efectuat la sediul și în încăperile titularului mărfurilor sau ale reprezentantului său, ale oricărei persoane legate direct sau indirect, cu titlu profesional, de aceste operațiuni ori ale oricărei persoane care dispune de documentele respective, cu excepția încăperilor utilizate exclusiv în scop de domiciliu și reședință, sau la sediul organelor vamale.

Împărtășim ideea că, în cazul în care persoana controlată nu dispune de sediu sau de încăpere, ce poate fi utilizată pentru efectuarea auditului postvămuire ori sediul se află la adresa de domiciliu sau în alte cazuri în care nu există condiții optime de lucru, această activitate se poate desfășura la sediile autorității vamale din care fac parte membrii echipei de control.

Auditul postvămuire se efectuează în orele de lucru ale organului vamal și ale persoanei juridice sau fizice controlate [11]. Considerăm drept principii de desfășurare a controlului ulterior următoarele: alegerea unui comportament ferm, dar politic față de persoanele intervievate, tenacitate pentru a ajunge la concluzii pertinente, instaurarea unui climat de cooperare, clarificarea tuturor neconcordanțelor, formularea unor întrebări clare într-o ordine logică și inițiativă în analiza documentelor.

Constatăm că organele vamale în procesul efectuării controlului au mai multe drepturi. Unele sunt legate de locul desfășurării procedurii cum ar fi: verificarea clădirilor, depozitelor și altor încăperi, a mijloacelor de transport destinate transportării de mărfuri, care au fost plasate sau urmează a fi plasate sub o destinație vamală. În același sens, pot sigila aceste edificii pentru a păstra siguranța și garanția rezultatelor urmărite. Alte drepturi presupun identificarea obiectului controlat și a actelor de apartenență. Astfel, organul vamal poate primi sau ridica de la persoanele controlate date și informații, documente ce necesită verificare sau să ceară administratorului persoanei supuse controlului efectuarea inventarierii mărfurilor și a mijloacelor de transport. În special pot ridica de la persoanele auditate mărfuri sub orice formă necesare verificării care sunt pasibile de drepturile de import și care nu au fost supuse total sau parțial procedurilor de vămuire și/sau achitării drepturilor de import. Referitor la asigurarea stingerii

obligațiilor vamale ce pot apărea, se poate solicita de la persoana auditată depunerea unei garanții bancare în măsură să asigure acoperirea unei eventuale obligații vamale.

Subliniem că, în scopul asigurării corectitudinii și eficienței controlului, persoana auditată este obligată să țină evidența contabilă și să asigure integritatea documentelor respective în conformitate cu cerințele legislației, iar la prima cerere, să prezinte în procesul auditului postvămuire, colaboratorilor vamali mărfurile dobândite sau deținute, informații, date, documente în orice formă necesare verificării. Considerăm necesar să fie asigurat accesul liber în sediu, spațiile de producție, în depozite și alte încăperi, cu excepția celor utilizate exclusiv în calitate de domiciliu și reședință, pentru inspectarea acestora, iar după desfășurarea procedurii să se asigure integritatea sigiliilor aplicate de către colaboratorii vamali [11].

Sușinem punctul de vedere conform căruia, pentru exercitarea auditului postvămuire, instituțiile și persoanele implicate direct sau indirect în tranzacții economice externe sunt obligate să prezinte gratuit organelor vamale toate documentele, datele și informațiile necesare care se referă la obiectul auditului postvămuire. Accentuăm ideea că, persoanele care desfășoară tranzacții economice externe sunt obligate să păstreze documentele aferente acestor operațiuni, în scopul efectuării auditului postvămuire, pentru o perioadă de 4 ani calendaristici. Considerăm că este o perioadă acceptabilă pentru agenții economici pentru a păstra documentele în scopuri vamale.

Perioada de desfășurare a auditului postvămuire nu trebuie să depășească 2 luni de la data inițierii acestuia [11]. În cazuri întemeiate și justificate documentar, termenul auditului postvămuire poate fi prelungit cu cel mult 4 luni sau sistarea auditului postvămuire. Suntem de părerea că, este un termen prea mare pentru efectuarea acestei forme de control și **recomandăm** reducerea acestui termen. Cu atât mai mult, considerăm că nu este corect ca termenul de bază să fie mai mic, decât termenul suplimentar. În cazul respectiv termenul de bază urmează să fie de 2 luni, care poate fi prelungit cu 1 lună. Astfel, propunem modificarea art. 202¹ alin. 14 cu următoarele prevederi: „**4 luni**” să se substituie cu „**1 lună**”.

Specificăm că, membrii echipei de control au atribuții largi în vederea solicitării de la orice instituție financiară (sucursală sau filiala acesteia), prin intermediul unei citații, să li se prezinte informații, date, documente pe care le dețin referitoare la contul bancar al persoanei auditate și la operațiunile efectuate în acest cont pentru perioada (perioadele) supusă controlului. Instituția financiară (sucursala sau filiala acesteia) în termen de 3 zile de la primirea citației bancare va asigura colectarea informațiilor, datelor și documentelor solicitate și le va prezenta organului vamal [58].

În situațiile în care există indicii că, în spațiile de producție, depozitare, comercializare sau în mijloacele de transport se găsesc mărfuri pentru care nu s-au respectat reglementările vamale ori alte dispoziții aplicabile, iar acțiunea de control nu poate fi finalizată, urmând a fi continuată în următoarea zi lucrătoare, spațiile în cauză trebuie sigilate cu întocmirea, procesului-verbal de sigilare/desigilare. Totodată, echipa de control are dreptul să ridice în scopul protejării ori evitării distrugerii documente, acte, înscrisuri, inclusiv electronice pe suport informatic, registre și documente financiar-contabile sau orice element material care face dovada stabilirii obligațiilor vamale rezultate din raporturile juridice cu autoritatea vamală.

Susținem prevederile cu privire la suspendarea auditului, la decizia organelor vamale în cazul intervenției unei forțe majore, constatată în modul stabilit; intentării unui proces judiciar care are importanță pentru auditul postvămuire; solicitării motivate (întemeiate și justificate documentar) a persoanei auditate, însă nu mai mult de 30 de zile [11]. Acest lucru este binevenit pentru agenții economiei, în cazul în care aceștia se află în mijlocul unei operațiuni economice, fapt ce le-ar permite îndeplinirea obligațiilor contractuale fără întârziere.

La finalizarea controlului, persoana fizică sau reprezentantul persoanei juridice are obligația să dea o declarație scrisă, pe propria răspundere, din care să rezulte că au fost puse la dispoziție membrilor echipei de control toate documentele și informațiile solicitate, care au legătură cu obiectul controlului. În declarație se va menționa și faptul că, au fost restituite toate documentele solicitate și puse la dispoziție de persoana fizică sau reprezentantul persoanei juridice.

O altă formă a controlului ulterior, după cum am menționat este activitatea de reverificare a declarațiilor vamale care se realizează de către Direcția control ulterior și secțiile control ulterior în mod selectiv, atât în baza Programelor de activitate trimestriale elaborate la nivel central, cât și în baza activității proprii de analiză de risc coordonată în prealabil cu Direcția control ulterior sau la solicitarea declarantului [174, p.6].

Pentru realizarea reverificării declarațiilor vamale, subdiviziunile birourilor vamale emitente vor asigura transmiterea acestora în adresa subdiviziunilor, după validare, împreună cu setul de documente anexat la ele (numerotate, cusute și sigilate în modul corespunzător). Restituirea declarațiilor vamale se va efectua după reverificarea selectivă a acestora în termen de 30 de zile de la data recepționării. Termenul reverificării declarațiilor vamale poate fi prelungit în cazuri justificate, de către șeful organului de control ulterior cu cel mult 30 de zile [58].

La depistarea neregulilor sau încălcărilor legislației vamale/fiscale, la finalizarea reverificării uneia sau mai multor declarații vamale, personalul desemnat cu atribuții de efectuare

a reverificării, va întreprinde acțiuni de regularizare a situației prin întocmirea unui proces-verbal de reverificare a declarațiilor vamale și, după caz, a deciziei de regularizare.

Procesul-verbal de reverificare a declarației vamale reprezintă un document de forma stabilită de Serviciul Vamal, întocmit de colaboratorul vamal al organului care a exercitat reverificarea declarației vamale, în care se consemnează rezultatele controlului. În procesul-verbal de reverificare a declarației vamale se vor descrie obiectiv, clar și exact încălcările legislației și măsurile de politică economică cu referire la informațiile, datele, documentele probatorii, fiind indicate actele normative încălcate.

În cazul în care, pentru stabilirea situației de fapt în procesul reverificării declarației vamale sunt necesare date și documente ce pot fi obținute de la alte administrații vamale, în baza acordurilor și convențiilor de cooperare vamală, colaboratorii desemnați ca fiind responsabili de reverificarea declarațiilor vamale pot propune inițierea unei cereri de asistență administrativă internațională prin Direcția control ulterior. Pentru declarațiile la care există o asemenea cerere de asistență vamală sau de altă natură, necesară determinării stării de fapt, reverificarea declarației vamale se va finaliza la primirea răspunsului de la instituțiile solicitate.

Organele vamale calculează obligațiile vamale în baza rezultatelor auditului postvămuire, stabilind dacă acestea au fost constatate conform prevederilor legislației [11]. Organele vamale pot determina cuantumul obligației vamale, precum și decide asupra corectitudinii aplicării măsurilor de politică economică în baza informațiilor de care dispun. Menționăm că, în acest sens se va urmări lipsa sau ținerea neconformă a evidenței contabile, neprezentarea integrală sau prezentarea parțială a documentelor luate la evidență și rapoartele corespunzătoare. Considerăm că, este important ca persoana auditată să fie prezentă la sediul juridic, în caz contrar pot apărea dubii în privința actelor controlate.

Împărtășim ideea că, în rezultatul auditului ulterior vămuirii autoritățile vamale pot beneficia de o imagine mai amplă cu privire la tranzacții pe o perioadă mai lungă de timp [21, p.381]. La fel menționăm că, în cadrul controlului ulterior, ca și în cadrul altor forme de control autoritățile vamale trebuie să reducă la minimum riscurile și să lupte împotriva fraudelor legate de intrarea, ieșirea, tranzitul, transferul, antrepozitatea și destinația finală a mărfurilor, inclusiv traficul poștal.

Procesul de realizare a controlului vamal, la general, și a auditului postvămuire, în special, este un proces care necesită o continuă dezvoltare și perfecționare. În acest scop se practică organizarea de trainiguri, ca exemplu putem aduce cursurile de instruire organizate de către EUBAM, susținut de expertul în domeniul auditului postvămuire, dl. Andrei Videnov, la

care au participat 32 de specialiști din secțiile audit postvămuire din tot sistemul vamal [177, p.47].

Totodată, modernizarea și dezvoltarea controlului ulterior sunt menționate și în *Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2015-2016.*, Astfel, urmează consolidarea capacităților auditului postvămuire și implementarea sistemului de monitorizare în regim on-line a procesului de efectuare a controlului ulterior [29]. În concluzie putem menționa că, controlul ulterior este o formă de control vamal care urmează să se implementeze pe larg și în Republica Moldova, așa cum este în Uniunea Europeană, pentru a lupta cu încălcările legislației vamale pe de o parte, iar pe de altă parte, pentru a facilita și a reduce timpul efectuării procedurilor vamale. La fel urmează să fie luată în considerație și practica statelor CSI. O colaborare în acest sens, este stabilită prin *Protocolul privind conlucrarea organelor vamale statelor-membre ale Comunității Statelor Independente la efectuarea controlului vamal ulterior* [203].

Recomandăm includerea în Codul Vamal al Republicii Moldova în art. 202¹ a alin. 21 cu următorul conținut: „*Se interzice efectuarea auditului postvămuire, la aceeași persoană, pe același lot de marfă a controlului vamal repetat*”. Interzicerea de a efectua controlul repetat de către organele vamale, urmează a se aplica doar asupra mărfurilor puse în liberă circulație, și trebuie aplicat la toate formele de control vamal, nu numai la auditul postvămuire.

3.4. Supravegherea vamală – formă specifică a controlului vamal

În literatura de specialitate prin supravegherea vamală se înțelege „perioada de timp, în care în conformitate cu legislația vamală mărfurile și mijloacele de transport sunt supuse sau pot fi supuse operațiunilor de control vamal, cu limitarea drepturilor de dispunere și folosință asupra acestora” [146, p.145]. Supravegherea vamală cuprinde orice acțiune a organelor vamale în vederea asigurării respectării reglementărilor vamale și a altor norme aplicabile mărfurilor și mijloacelor de transport aflate sub supraveghere vamală [25].

Suntem de acord cu opinia autorului Gorbuhov V. A. care consideră că, supravegherea vamală este inspecția vizuală externă a mărfurilor, inclusiv a mijloacelor de transport, bagajul persoanelor fizice, precum și a secțiilor marfare, sigiliilor și ștampilelor vamale, a altor mijloace de identificare, fără deschiderea mijloacelor de transport și ambalajului mărfurilor, demontarea și distrugerea integrității obiectelor controlate [81, p.160].

Pe de altă parte, legislația UE definește supravegherea vamală ca o totalitate de acțiuni întreprinse, în general, de autoritățile vamale pentru a asigura respectarea reglementărilor vamale și, când este cazul, a altor dispoziții aplicabile mărfurilor aflate sub supraveghere vamală [63].

Constatăm faptul că, legislatorul nostru a împrumutat noțiunea supravegherii vamale prevăzută în legislația UE. Astfel, în Codul Vamal al Republicii Moldova „*supraveghere vamală reprezintă* acțiunile întreprinse, în general, de organele vamale pentru a asigura respectarea reglementărilor vamale și, după caz, a altor dispoziții aplicabile mărfurilor aflate sub supraveghere vamală” [11].

Astfel, supravegherea vamală presupune o totalitate de măsuri întreprinse de organele vamale, prin vizualizarea externă a mărfurilor și mijloacelor de transport în scopul asigurării reglementărilor vamale.

Considerăm că, pentru realizarea supravegherii vamale și obținerea unor rezultate pozitive în lupta cu încălcarea legislației în vigoare, este important să se stabilească momentul începerii și finalizării supravegherii vamale. Conform art. 197 al Codului Vamal al Republicii Moldova „mărfurile și mijloacele de transport se află sub supraveghere vamală de la începutul și până la sfârșitul controlului vamal, în conformitate cu prevederile regimului vamal” [11]. Codul Vamal al Uniunii, în art. 134 prevede că „mărfurile care sunt introduse pe teritoriul vamal al Uniunii sunt supuse, de la data acestei introduceri, unei supravegheri vamale și pot face obiectul controalelor vamale. Dacă este cazul, acestea pot face obiectul prohibițiilor sau al restricțiilor justificate din motive, între altele, de moralitate publică, de ordine publică, de securitate publică, de protecție a sănătății și a vieții persoanelor și a animalelor sau de ocrotire a plantelor, de protecție a mediului înconjurător, a patrimoniului național cu valoare artistică, istorică sau arheologică, și de protecție a proprietății industriale sau comerciale, inclusiv al controlului vizând precursorii de droguri, mărfurile care încalcă anumite drepturi de proprietate intelectuală și sumele de bani în numerar, precum și al aplicării măsurilor de conservare și administrare a patrimoniului piscicol și a celor de politică comercială” [63].

Din aceste prevederi rezultă că, la introducerea mărfurilor și mijloacelor de transport pe teritoriul vamal, supravegherea vamală începe în momentul trecerii frontierei vamale, iar în cazul scoaterii mărfurilor și mijloacelor de transport de pe teritoriul vamal, supravegherea vamală începe în momentul primirii declarației vamale. Sfârșitul supravegherii vamale la introducerea în țară coincide cu punerea în liberă circulație a mărfurilor și mijloacelor de transport, dacă legislația nu prevede altfel. Pe când la scoaterea mărfurilor și mijloacelor de transport de pe teritoriul vamal, controlul vamal se încheie în momentul trecerii frontierei vamale. Concluzionăm că aceste termene sunt generale, deoarece momentul începerii și finalizării supravegherii vamale depinde de fiecare destinație și regim vamal solicitat în particular.

Accentuăm ideea că se disting două etape esențiale de aflare a mărfurilor sub supraveghere vamală: *etapa obligatorie* și *etapa facultativă* [10, p.90].

Atenționăm că, începutul aflării mărfurilor și mijloacelor de transport sub supraveghere vamală ca etapă specifică coincide cu momentul trecerii acestor mărfuri și mijloace de transport peste frontiera vamală și durează până la sfârșitul plasării lor sub un anumit regim, destinație vamală, aceasta fiind *etapa obligatorie* de aflare a mărfurilor și mijloacelor de transport sub supraveghere vamală. Constatăm că, etapa obligatorie de aflare a mărfurilor și mijloacelor de transport sub supraveghere vamală coincide totalmente cu etapa perfectării vamale. În acest sens, perfectarea vamală reprezintă exteriorizarea juridică a procedurii de control vamal ce îmbracă forma declarației vamale în detaliu, a declarației vamale completate de persoanele fizice, a actelor inițiale ca rezultat al controlului vamal [10, p.90].

A doua etapă a supravegherii vamale, cea *facultativă*, este o procedură separată și nu este dependentă de procedura de perfectare vamală. Aceasta se referă la mărfurile și mijloacele de transport aflate sub supraveghere vamală și plasate în regim vamal de tranzit, perfecționare activă/pasivă, transformare sub supraveghere vamală, admitere temporară (regimurile vamale suspensive, art.23 din Codul Vamal al RM) [11], precum și mărfurile puse în circulație liberă, cu respectarea anumitor condiții restrictive, importate pentru un anumit scop fixat (ajutor umanitar, ajutor tehnic etc.).

În cazul în care, după finisarea procedurii de perfectare vamală mărfurile și mijloacele de transport sunt plasate sub un anumit regim vamal definitiv, import sau export, atunci aflarea acestora sub supraveghere vamală încetează. Prin urmare, pentru regimul vamal de import aceasta are loc numai după ce au fost plătite drepturile de import și au fost aplicate măsurile de politică economică. Pentru regimul vamal de export momentul încetării aflării mărfurilor și mijloacelor de transport sub supraveghere vamală are loc la scoaterea mărfurilor de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova, dacă mărfurile sunt scoase de pe teritoriul vamal în aceeași stare în care acestea se aflau la data înregistrării declarației de export, cu excepția pierderilor naturale aferente transportării și păstrării în condiții bune [11]. Trebuie de menționat că în cazul când mărfurile sunt scoase de pe teritoriul Republicii Moldova, de exemplu în regim vamal de admitere temporară sau perfecționare pasivă, ele rămân sub supraveghere vamală, ceea ce este caracteristic, de altfel, pentru toate regimurile vamale suspensive.

Evidențiem că, în Codul Vamal al Uniunii este prevăzut că mărfurile rămân sub supraveghere atât timp cât este necesar pentru a le fi determinat statutul vamal, iar supravegherea nu încetează decât cu permisiunea autorităților vamale [63]. Considerăm că, prevederile legislației UE sunt mai generale și permit stabilirea termenului supravegherii vamale de sine stătător de către organul vamal în fiecare situație a parte.

Legislația RM prevede mărfurile care sunt supuse supravegherii vamale, și anume:

- mărfurile, mijloacele de transport și bunurile nevămuite la intrarea în țară;
- mărfurile și bunurile aflate în regimuri suspensive;
- navele sub pavilion străin și aeronavele străine, pe timpul staționării în apele teritoriale sau în porturi și, după caz, pe aeroporturi;
- mărfurile care au beneficiat de tratamente tarifare favorabile și au fost puse în liberă circulație cu acordarea de facilități fiscale și vamale [25].

În literatura de specialitate este menționat că supravegherea vamală se poate efectua:

- în procesul amplasării mărfurilor sub procedura de tranzit vamal;
- în procesul operațiilor de prelucrare a mărfurilor;
- în procesul operațiunilor de nimicire a mărfurilor;
- în procesul operațiunilor cu mărfurile aflate în depozitele provizorii sau antrepozitele vamale [145, p.155].

Considerăm că, atât prevederile din legislația RM, cât și mențiunile din literatura de specialitate sunt aplicabile, deoarece în primul caz se referă de fapt la regimul sau destinația vamală solicitată mărfurilor, iar în cel de-al doilea, se referă la operațiunile la care sunt supuse mărfurile în aceste regimuri sau destinații vamale.

Supravegherea vamală se realizează prin una sau mai multe din operațiunile de mai jos:

- ținerea operativă a evidenței mărfurilor și bunurilor supuse regimului vamal prin înscriserea lor în registrele sau documentele vamale. În condițiile stabilite de Serviciul Vamal, evidența operativă poate fi ținută și în formă electronică;

- aplicarea de sigilii vamale la mărfurile, bunurile și mijloacele de transport supuse regimului vamal, precum și la accesul în spațiile în care acestea se găsesc. Sigiliile vamale se aplică la uși, ferestre sau la alte sisteme de închidere a mijloacelor de transport. Coletele trebuie să fie ambalate astfel încât să nu se poată pătrunde la conținutul lor fără ruperea sigiliului sau fără a lăsa urme vizibile. În vederea sigilării, mijloacele de transport și spațiile trebuie să îndeplinească următoarele condiții: a) construcția să permită scoaterea sau introducerea de bunuri numai prin deschideri care pot fi sigilate; b) construcția să fie suficient de solidă pentru a nu permite spargerea pereților, podelelor sau acoperișului, fără a lăsa urme vizibile; c) construcția să nu permită scoaterea, în întregime sau în parte, a pereților, podelelor sau acoperișului și repunerea lor la loc fără a lăsa urme vizibile; d) ușile, ferestrele și conductele pentru mărfurile în stare lichidă sau gazoasă să fie prevăzute cu inele sau alte dispozitive care să permită aplicarea cu ușurință a sigiliilor vamale. Republica Moldova ar putea aplica practica internațională și să utilizeze monitorizarea electronică, prin aplicarea sigiliilor electronice (de exemplu Iordania). Această tehnologie în sine ar trebui să corespundă anumitor cerințe pentru a aborda următoarele

aspecte: pentru a evita înlocuirea bunurilor, un sigiliu trebuie să fie instalat pe ușile camionului și/sau pe container; pentru a evita separarea remorcii de cap-tractor, sigiliile sunt necesare pentru a lega remorca la cap-tractor; sistemul ar trebui să poată transmite electronic datele; unitatea de urmărire ar trebui să fie portabilă, ușor de instalat și eliminată în timp minim, să fie dotată cu o baterie de viață lungă reîncărcabilă, suficient pentru a finaliza o trecere de la frontiera de intrare la granița de ieșire; sigiliile trebuie să comunice prin radio cu unitatea de urmărire și să trimită o alarmă în caz de spargere; sistemul ar trebui să fie rapid, fiabil, sigur, dotat cu GSM și Wi-Fi de comunicații [150, p.82].

- efectuarea de verificări selective inopinate la mijloacele de transport încărcate cu mărfuri nevămuite sau aflate în tranzit;

- stabilirea de posturi permanente sau temporare, fixe sau mobile, la locul de acces al persoanelor în porturi și aeroporturi, la scara navelor și aeronavelor, în depozite sau în alte locuri unde se află mărfuri și alte bunuri supuse vămuirii, precum și la mijloacele de transport;

- efectuarea, în cazuri de indicii privind încălcarea reglementărilor vamale, de verificări totale la mărfurile sau bunurile care trec frontiera în anumite perioade sau pentru unele categorii;

- prin control ulterior [25].

Susținem opinia autorului Gorbuhov V. A., care menționează că, și supravegherea vamală poate fi efectuată cu aplicarea mijloacelor tehnice care permit vizualizarea structurii interne a obiectului și prin alte moduri informează despre prezența caracteristicilor specifice la aceste obiecte [81, p.160].

În alt context, în dependență de frecvența efectuării supravegherii vamale ea poate fi *permanentă (sistematică)* sau de *o singură dată*. Alegerea frecvenței efectuării supravegherii vamale depinde în primul rând de circumstanțele concrete și sarcinile stabilite. Supravegherea vamală sistematică se aplică în cazurile când supravegherea de o singură dată este inefficientă și există necesitatea supravegherii permanente. De exemplu, supravegherea vamală permanentă se aplică la supravegherea antrepozitelor vamale ca modalitate pot fi aplicate camerele video de supraveghere [132, p.263]. Supravegherea de o singură dată se face în cazul încărcării mărfurilor în afara locurilor de amplasare a organelor vamale [78, p.98].

Conform modului de organizare, supravegherea vamală poate fi realizată *direct* sau *indirect*. Supravegherea vamală directă se realizează nemijlocit de persoana cu funcție de răspundere a organului vamal, pe când supravegherea indirectă, de persoana cu funcție de răspundere a organului vamal, dar cu aplicarea mijloacelor tehnice și fără prezența personală la locul aflării obiectului controlat [131, p.317-318].

Accentuăm că, biroul vamal care funcționează în porturi exercită supravegherea în incinta și în raza acestora, asupra ambarcațiunilor, pontoanelor, precum și asupra bunurilor aparținând persoanelor care intră, ies sau își desfășoară activitatea în porturi [51, p.189].

În porturile și zonele libere supravegherea vamală se efectuează în mod specific și prin:

- organizarea de echipe vamale mobile la limitele exterioare ale perimetrelor în care se efectuează operațiuni specifice porturilor și zonelor libere;
- organizarea de posturi vamale fixe la locurile de acces al persoanelor și bunurilor în porturile și zonele libere;
- alte măsuri proprii unor porturi și zone libere, prevăzute în actele normative de înființare și funcționare a acestora [25].

Apreciem gradul de adevăr al acestor prevederi, deoarece există un risc sporit de încălcare a legislației vamale în aceste zone și respectiv urmează să se întreprindă măsuri concrete de supraveghere, iar una dintre cele mai eficiente forme de supraveghere este crearea de posturi mobile sau fixe în locurile de acces în zonele respective.

Biroul vamal de frontieră care funcționează în punctele rutiere și în stațiile de cale ferată exercită supravegherea vamală în incinta acestora. Pe calea ferată, supravegherea vamală se realizează și în timpul efectuării controlului vamal în trenurile de călători.

Supravegherea și controlul vamal în afara birourilor vamale se realizează de către organele vamale abilitate de Serviciul Vamal în scopul prevenirii, combaterii și sancționării încălcărilor reglementărilor în domeniul vamal pe întreg teritoriul național. Aceste organe îndeplinesc următoarele atribuții principale:

- exercită, prin mijloace și procedee specifice, supravegherea mărfurilor și a bunurilor care sunt supuse vămii pe întreg teritoriul național;
- constată și încasează diferențele de drepturi de import sau de export cauzate de nedeclararea conform prevederilor legale a bunurilor în cadrul operațiunilor de import, export și tranzit, ca urmare a acțiunilor proprii întreprinse;
- constată și sancționează nerespectarea reglementărilor în domeniul vamal;
- constată și reține, în vederea confiscării, bunurile care fac obiectul încălcării legislației vamale;
- previn și combat traficul ilicit de arme, muniții, materiale explozive și radioactive, produse și substanțe narcotice și psihotrope, precursori ai acestora și substanțe chimice esențiale, produse și substanțele toxice, obiecte din patrimoniul cultural național, metale și pietre prețioase [51, p.191].

Remarcăm că, un semn distinctiv al acestei forme de control vamal este realizarea supravegherii vamale în mod deschis, adică persoana cunoaște acest fapt, asupra mărfurilor și mijloacelor de transport [132, p.262].

Evidențiem că, o altă trăsătură specifică a supravegherii vamale este faptul că aceasta se finalizează dată cu punerea mărfurilor și mijloacelor de transport în circulație liberă. Însă, controlul vamal poate fi efectuat în orice moment, indiferent de faptul dacă mărfurile și mijloacele de transport controlate au fost puse în circulație, în cazul în care există temeiuri de a se considera că au fost încălcate prevederile legislației Republicii Moldova sau ale acordurilor internaționale la care aceasta este parte [172, p.30]. Astfel, concluzionăm că, supravegherea vamală asupra mărfurilor și mijloacelor de transport are loc indiferent de faptul dacă acestea au fost puse sau nu în circulație liberă, cu condiția existenței temeiurilor de a considera că a fost încălcată legislația în vigoare.

La final putem declara că, supravegherea vamală poate fi privită atât ca o formă a controlului vamal, cât și ca o etapă a procedurilor de vămuire, care se realizează prin vizualizarea externă a mărfurilor și mijloacelor de transport în scopul asigurării reglementărilor vamale.

3.5. Concluzii la capitolul 3

1. Controlul vamal documentar este una din formele de baza ale controlului vamal și constă în verificarea corectitudinii completării declarației vamale, existenței documentelor anexate la declarația vamală, precum și a concordanței între datele înscrise în declarația vamală și cele din documentele anexate.

2. În cadrul controlului documentar este verificat atât conținutul documentului, cât și aspectul exterior al acestuia, ambele fiind importante pentru a stabili informații corecte și concrete în privința mărfurilor, mijloacelor de transport și a persoanelor care trec frontiera, cât și în privința scopului trecerii acestora.

3. Se **propune** să fie abrogat Ordinul Nr. 276-O din 24 octombrie 2002 [55], prin care Serviciul Vamal a stabilit expres lista de documente ce urmează a fi prezentate controlului vamal, deoarece este depășit și nu reflectă pe deplin cerințele înaintate controlului.

4. Controlul vamal fizic al mărfurilor este cea mai răspândită formă a controlului vamal, care constă în controlul de facto al mărfurilor și mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală în scopul constatării legalității trecerii, corespunderii cu datele din declarația vamală și documentele de însoțire a mărfii, în scopul depistării încălcărilor, a mărfurilor interzise pentru introducerea/scoaterea în/de pe teritoriul Republicii Moldova, determinarea caracteristicilor de

bază a mărfurilor respective (codul tarifar, originea, cantitatea, valoarea etc.). În procesul desfășurării acestei forme de control se depistează cele mai grave încălcări ale legislației vamale.

5. Constatăm că, la etapa actuală, odată cu creșterea numărului operațiunilor de import-export în Republica Moldova, organul vamal la efectuarea controlului vamal acționează reieșind din principiul selectivității în baza sistemului de analiză a riscurilor, așa cum se practică în statele UE.

6. **Considerăm** depășită și **propunem** abrogarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 808 din 09.08.2000 cu privire la interacțiunea serviciilor, reglementarea perceperii plăților și automatizarea sistemului de evidență la efectuarea controlului în punctele de trecere a frontierei de stat a Republicii Moldova, deoarece din anul 2000 până în prezent, sistemul vamal la general și procedura de control vamal, în special, au suferit un șir de îmbunătățiri esențiale care urmează a fi luate în considerație (de exemplu controlul nedistructiv prin aplicarea scanerelor etc.).

7. Specificul controlului fizic se manifestă prin influența factorului uman asupra eficacității desfășurării acestei forme de control, din care motiv considerăm imperios necesară introducerea în practica activităților organelor vamale ale Republicii Moldova a stimulării (în mare măsură materială) a operațiunilor desfășurate cu rezultat pozitiv. O astfel de atitudine va duce la scăderea nivelului corupției în sfera vamală, la creșterea ratei descoperirilor încălcărilor legislației vamale, la ridicarea eficienței controlului vamal, ca un factor al creșterii nivelului veniturilor bugetare.

8. Controlul vamal corporal este considerat o formă excepțională de control vamal, prin care se poate aduce intimidare demnității umane, în legătură cu care este necesară atât perfecționarea cadrului legislativ cât și sporirea gradului de responsabilitate a colaboratorului vamal la efectuarea acestei forme de control.

Astfel se propune:

- completarea art. 194 al Codului Vamal al Republicii Moldova, cu alin. 6 cu următorul conținut: ***„Procesul-verbal se întocmește în două exemplare. Primul exemplar se păstrează la organul vamal, iar al doilea exemplar se înmânează persoanei controlate”.***

- abrogarea „Instrucțiunii cu privire la ordinea efectuării controlului corporal al persoanelor ce se deplasează peste frontiera de stat a Republicii Moldova”, adoptată prin Ordinul Directorului General al Departamentului Controlului Vamal Nr. 916 din 25.07.1995, și elaborarea unui act normativ subordonat sub forma unei Hotărâri de Guvern în care să se regăsească toate reglementările cu privire la procedura efectuării controlului corporal.

10. Controlul ulterior este o formă specifică de control vamal, deoarece are ca efect eliberarea imediată a mărfurilor, acordând posibilitate declarantului să dispună de bunuri imediat la sosirea lor pe teritoriul vamal. În legătură cu aceasta se propune:

- de a reduce perioada de desfășurare a auditului postvămuire pentru care, propunem modificarea art. 202¹ alin. 14 cu următoarele prevederi: „**4 luni**” să se substituie cu „**1 lună**”.

- de a include în Codul Vamal al Republicii Moldova în art. 202¹ a alin. 21 cu următorul conținut: „***Se interzice efectuarea auditului postvămuire, la aceeași persoană, pe același lot de marfă a controlului vamal repetat***”. Interzicerea de a efectua controlul repetat de către organele vamale, urmează a se aplica doar asupra mărfurilor puse în liberă circulație, și trebuie aplicat la toate formele de control vamal, nu numai la auditul postvămuire.

4. INSTRUMENTE DE EFECTUARE A CONTROLULUI VAMAL

4.1. Mijloace tehnice de efectuare a controlului vamal

Globalizarea economiei mondiale a dus la creșterea circuitului marfar între state, iar amplasarea geografică a Republicii Moldova condiționează trecerea unor căi de legătură dintre Europa și Federația Rusă. Drept urmare, comerțul și producerea la etapa actuală au nevoie de proceduri vamale simplificate și eficiente care ar asigura trecerea sigură și legală a mărfurilor. Cu atât mai mult intensificarea activității organizațiilor teroriste și creșterea volumului contrabandei impun un control mai riguros asupra trecerii mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera de stat.

În conformitate cu prevederile Convenției de la Kyoto și a cerințelor privind aderarea la Uniunea Europeană, una din sarcinile organelor vamale este implementarea în procesul controlului vamal a unor tehnologii vamale și informaționale noi. Considerăm că, asigurarea securității trecerii mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală, excluderea cazurilor de contrabandă sunt posibile doar prin modernizarea și folosirea de către organele vamale a unor mijloace tehnice moderne la efectuarea controlului vamal, a unor tehnologii informaționale și de comunicație avansate. În condițiile unor limitări aspre privind efectuarea controlului vamal pe de o parte și ridicarea componentei intelectuale și criminale a metodelor de eschivare de la plata taxelor vamale pe de altă parte, apare problema creării unui sistem eficient de examinare a mărfurilor și mijloacelor de transport la trecerea peste frontiera vamală.

Am specificat că prin control fizic al mărfurilor se înțelege procedura nemijlocit legată de accesul la conținutul mărfurilor controlate prin deschiderea secțiilor marfare, descărcarea mărfurilor, deschiderea pachetelor de mărfuri, demontarea anumitor părți ale mijlocului de transport etc., pentru a stabili scopul, proprietățile și parametrii lor. De regulă, în procesul controlului vamal este aplicată metoda organoleptică, ce presupune aprecierea calității mărfurilor cu ajutorul organelor de simț, ale omului – a văzului, mirosului, gustului și uneori, a pipăitului. Mai rar, controlul se efectuează cu ajutorul instrumentelor de măsurare simple: ruletă, cântar, riglă ș.a. Doar în anumite cazuri se permite efectuarea unor cercetări a trăsăturilor și caracteristicilor mostrelor și a modelelor cu ajutorul unor instrumente analitice și reactivi chimici.

Acceptăm opinia autorilor Gabricidze B. N. și Cerneavskii A. G. care consideră că identitatea mărfurilor, a mijloacelor de transport și conținutul lor se poate determina în procesul controlului vamal prin două căi: prin controlul fizic al mărfurilor și cu ajutorul mijloacelor

tehnice de control vamal [80, p.308]. Astfel, în scopul reducerii timpului de efectuare a controlului vamal și pentru ridicarea eficienței și optimizării lui, pentru stabilirea identității mărfurilor, a mijloacelor de transport și a conținutului lor se folosesc mijloacele tehnice speciale. Aplicarea acestor mijloace tehnice de control presupune controlul conținutului la distanță, cu ajutorul stabilirii unui set de semnale informaționale (indicii tehnice), care caracterizează în mod clar anumite tipuri de produse, materiale și substanțe, și care ar permite colaboratorului vamal să stabilească corespunderea lor cu acele date, care sunt prezentate în documentele însoțitoare. Această metodă reduce cheltuielile și timpul controlului vamal. De asemenea permite controlul în locurile greu accesibile. Lista și ordinea de aplicare a mijloacelor tehnice este determinată de către Serviciul Vamal.

În mod deosebit este necesar să evidențiem că aceste mijloace trebuie să fie sigure pentru viața și sănătatea oamenilor și să nu aducă prejudicii mărfurilor și mijloacelor de transport. Din acest considerent trăsăturile principale ale mijloacelor tehnice trebuie să fie operativitatea și securitatea acestora. De asemenea, la controlul vamal se admit doar acele mijloace tehnice care sunt integre și corespund cerințelor normative și ale documentației de exploatare, înregistrate și confirmate prin certificate sanitaro-epidemiologice eliberate de organele împuternicite ale statului.

Codul Vamal al Republicii Moldova în art. 185 alin.(2) stipulează clar că „la efectuarea controlului vamal pot fi aplicate mijloace tehnice de control care nu prezintă niciun pericol pentru sănătatea și viața oamenilor, animalelor și plantelor și care nu cauzează prejudicii mărfurilor și mijloacelor de transport” [11]. Totalitatea acestor mijloace tehnice poate fi numită „echipament de control vamal”. Tehnica vamală este un ansamblu de mijloace tehnice aplicate de subdiviziunile structurale specializate ale organelor vamale pentru asigurarea rezolvării sarcinilor aflate în competența lor [110, p.208].

Sistemul vamal, fiind într-o continuă dezvoltare, impune dotarea fiecărui post vamal cu mijloace tehnice performante, precum și perfecționarea colaboratorilor vamale pentru a aduce la cunoștința acestora metoda de folosire a mijloacelor tehnice și acele situații în care ele pot fi folosite cu scopul depistării infracțiunilor descoperite la frontiera vamală, ținând cont și de iscusința și dotările infractorilor. Folosirea mijloacelor tehnice de control vamal în procesul efectuării controlului asigură posibilitatea depistării ascunzișurilor și a locurilor tănuite, a obiectelor controlate. Mijloacele tehnice în combinație cu mijloacele criminalistice permit depistarea eficientă, contracararea și prevenirea încălcărilor vamale. În scopul cunoașterii și aplicării eficiente a mijloacelor tehnice este necesar să se clasifice obiectele controlului vamal în

funcție de destinație, tip, dimensiuni, greutate, trăsături constructive, deoarece anume acești parametri ai obiectelor determină în esență tipul controlului operativ tehnic și conținutul acestuia.

Considerăm mijloacele tehnice de control vamal ca o categorie importantă a tehnicii vamale. Acestea reprezintă o totalitate de instrumente și aparataje speciale aplicate de către organele vamale în procesul controlului documentar și fizic a obiectelor trecute peste frontiera vamală, cu scopul verificării autenticității și corectitudinii documentelor însoțitoare, stabilirea corespunderii conținutului obiectelor controlate și a informațiilor prezentate despre acestea, cât și identificarea în aceste obiecte a încălcărilor vamale.

Rezultatele aplicării mijloacelor tehnice determină desfășurarea ulterioară a procesului controlului vamal a obiectelor trecute peste frontiera vamală. Această tehnică permite stabilirea autenticității și veridicității documentelor însoțitoare, determinarea corespunderii calității mărfurilor și mijloacelor de transport, a informațiilor conținute în documente, confirmarea corectitudinii clasificării mărfurilor, în corespundere cu Nomenclatura Combinată a Mărfurilor, respectiv asigurarea stabilirii corecte a taxelor vamale și altor impozite, veridicitatea statisticii vamale și controlul valutar eficient.

În lipsa unor prevederi legislative coerente ale RM, este important să se prevadă clar și detaliat modul de utilizare a mijloacelor tehnice, drepturile participanților la controlul vamal, precum și obligațiile acestora. De asemenea, este deosebit de important să se stabilească standardizarea și limitele de utilizare a mijloacelor tehnice, marja de eroare a acestora, precum și răspunderea pentru utilizarea neconformă a acestora.

Atragem atenția că, aplicarea mijloacelor tehnice la efectuarea controlului vamal de către colaboratorii vamali trebuie să se bazeze pe un set de principii speciale, care ar include următoarele:

1. *Principiul legalității*, conform căruia colaboratorii vamali în procesul controlului vamal respectă normele juridice, acționează în limitele și pentru realizarea acestora. Organele vamale trebuie să folosească mijloacele tehnice în limitele stabilite de legislația în vigoare.

2. *Principiul argumentării* presupune că este necesară înțelegerea și reprezentarea deplină a scopurilor, sarcinilor și direcțiilor trasate ale conținutului activității, prognozarea rezultatelor. Aplicarea mijloacelor tehnice, în fiecare caz aparte trebuie să fie motivată și întemeiată.

3. *Principiul nepricinuirii unei daune nejustificate* obiectului controlului vamal explică faptul că, colaboratorul vamal este obligat să nu prejudicieze persoana intenționat sau fără intenției, direct sau indirect. La aplicarea mijloacelor tehnice trebuie să se asigure integritatea mărfurilor și a mijloacelor de transport înaintate pentru controlul vamal.

4. *Principiul securității*, potrivit căruia mijloacele tehnice trebuie să fie inofensive pentru viața și sănătatea persoanei, să nu aducă pagube mărfurilor și mijloacelor de transport.

5. *Principiul responsabilității pentru paguba provocată la exploatarea mijloacelor tehnice*, în corespundere cu care organele vamale sunt obligate să restituie paguba adusă la controlul vamal, dacă prejudiciul a fost rezultatul unor acțiuni ilegale ale colaboratorilor vamali. Aceste acțiuni includ, aplicarea mijloacelor tehnice de către persoanele fără o pregătire specială corespunzătoare; folosirea unor mijloace tehnice defectate; neglijența colaboratorilor împuterniciți să aplice mijloacele tehnice.

6. *Principiul operativității*, care prevede aplicarea eficientă a mijloacelor tehnice de control vamal în condițiile unor limite de timp. Activitatea organelor vamale la aplicarea mijloacelor tehnice în procesul controlului vamal este caracterizată de următoarele elemente: rapiditate, continuitate, colaborarea participanților, implicarea în masă a forțelor și mijloacelor.

7. *Principiul economicității* prin care scopurile aplicării mijloacelor tehnice la realizarea controlului vamal trebuie atinse cu cheltuieli minime și trebuie să fie recuperate din punct de vedere economic.

8. *Principiul ergonomic* prescrie că mijloacele tehnice trebuie folosite eficient economisind timp și energie.

Pentru ca aceste principii să fie aplicate și respectate, propunem să fie incluse în Codul Vamal al Republicii Moldova. Astfel, **recomandăm** completarea art. 185, alin. 2 cu următorul conținut: „*Mijloacele tehnice de control urmează a fi aplicate luând în considerație următoarele principii: principiul legalității, argumentării, nepricinuirii unei daune nejustificate, securității, responsabilității, operativității, economicității și cel ergonomic*”.

Principala formă de control vamal la care pot fi aplicate mijloacele tehnice de control este controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport. Susținem părerea autorului Koșelev V. E. care consideră că la mijloacele tehnice ale controlului vamal poate fi atribuită tehnica predestinată pentru cercetarea mărfurilor cu scopul de a evidenția în acestea orice obiecte ce reprezintă încălcări ale reglementărilor vamale [99, p.4].

Aplicarea mijloacelor tehnice de control se efectuează prin stabilirea unor sarcini independente cum ar fi:

- verificarea documentelor vamale și altor caracteristici de asigurare vamală;
- obținerea informațiilor la distanță despre conținutul obiectelor controlate;
- căutarea și depistarea obiectelor de contrabandă și de încălcare a regulilor vamale;
- analiza expresă de identificare a conținutului obiectelor controlului vamal;
- urmărirea vizuală a situației operaționale în zonele de control vamal;

- controlul purtătorilor de informații audio și video;
- îndeplinirea operațiunilor tehnologice la controlul fizic;
- aplicarea mijloacelor de identificare vamală [80, p.308-309].

Apreciem această opinie deoarece, sistemul sarcinilor operative al organelor vamale, determină tipul mijloacelor tehnice utilizate la controlul vamal, tipurile obiectelor controlului vamal și condițiile de efectuare a acestuia. Acestea oferă posibilitatea determinării mijloacelor tehnice de control vamal în forma unor clase separate destinate pentru rezolvarea fiecărei sarcini operative în ansamblu sau a unei componente a acesteia.

În calitate de mijloace tehnice de efectuare a controlului vamal pot fi folosite: tehnica de vizualizare cu raze roentgen, tehnica de vizualizare fluroscopică, aparataj de vizualizare și inspectare, mijloace de căutare, mijloace de aplicare și stabilire a unor etichete speciale, instrumentarul de vizualizare, mijloace tehnice de zondare superficială, mijloace tehnice de identificare, materii chimice de identificare [145, p.182].

Evidențiam că, pe lângă mijloacele tehnice ale controlului vamal în literatură sunt prevăzute și alte mijloace de control, cum ar fi: nave maritime (fluviale) și aeriene; aplicarea de către colaboratorii vamali a forței fizice, a unor mijloace speciale și a armelor; folosirea câinilor de căutare și de pază [78, p.68].

Am dori să menționăm că, aplicarea de către colaboratorii vamali a forței fizice, a unor mijloace speciale și a armelor, mai degrabă reprezintă niște măsuri întreprinse de către acesta pentru realizarea atribuțiilor de serviciu, decât mijloace tehnice de control vamal în procesul vămuirii.

Pentru o înțelegere corectă și completă, totalitatea mijloacelor tehnice poate fi clasificată în mai multe grupe. La rândul lor acestea se clasifică în subgrupe, care au rolul de a soluționa sarcini operative concrete, care reies din atribuțiile de bază [110, p.209].

Prima grupă include mijloacele tehnice destinate pentru diagnosticarea operativă a documentelor, prezentate pentru perfectarea obiectelor trecute peste frontiera vamală cu scopul depistării falsificării totale sau parțiale, a corectărilor, adăugirilor de text, schimbărilor de foi, lipirii unor elemente și fragmente din alte documente, falsificării ștampilei, a rechizitelor sau a semnăturii.

Grupa a doua include mijloacele tehnice destinate pentru inspecția tehnico-operativă la distanță a obiectelor controlului vamal în procesul căruia se efectuează examinarea vizuală a obiectelor cu ajutorul unor acțiuni de inspecție [110, p.210]. La această categorie pot fi folosite mijloace tehnice de tipul scannerelor „X-Ray”. Acestea permit stabilirea ascunzișurilor și a locurilor tănuite, precum și a obiectelor suspecte. O altă categorie a mijloacelor tehnice este

destinată controlului obiectelor cu volum și greutate mare. Scopul acestora este de a determina nivelul de încărcare a containerelor și vizualizarea amplasării în spațiu a conținutului. Încheie șirul mijloacele tehnice menite să asigure controlul volumelor (cantității) a unor obiecte cum ar fi petrol, gaze naturale, energie electrică ș.a. Acestea au drept scop verificarea la distanță a greutății și volumului mărfurilor.

Grupa a treia include mijloace tehnice necesare pentru căutarea și vizualizarea locurilor greu accesibile ale mijloacelor de transport și ambalajelor marfare, amplasarea ascunzișurilor și locurilor tănuite, aplicarea unor etichete speciale de control precum și aplicarea unor mijloace tehnice pentru preluarea probelor conținutului obiectelor controlului vamal. În calitate de locuri de cercetare în acest caz sunt cabinele, saloanele, compartimentele de marfă ale mijloacelor de transport [110, p.212].

Grupa a patra întrunește mijloacele tehnice care asigură îndeplinirea operațiunilor operativ-tehnice legate de: efectuarea diagnosticării operative a obiectelor potențiale depistate în rezultatul examinării conținutului obiectelor controlului vamal; efectuarea clasificării operative a mărfurilor cu scopul de atribuire a acestora la clasele, grupurile și pozițiile clasificatorului marfar; determinarea integrității atributelor asigurării vamale, a sigiliilor aplicate asupra mărfurilor și mijloacele de transport [110, p.213].

Grupa a cincea include mijloacele tehnice necesare pentru perfectarea vamală a mărfurilor și mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală, inclusiv aplicarea asupra acestora și asupra documentelor de însoțire a mijloacelor de asigurare vamală.

Grupa a șasea cuprinde mijloacele tehnice destinate îndeplinirii funcțiilor examinării vizual-operative a acțiunilor persoanelor aflate în zonele de control, cu scopul de a depista unele conduite ilegale legate de contactul direct al persoanei cu alte persoane suspecte sau cu colaboratorii vamali. Sistemul de monitorizare în timp real a evenimentelor, autoturismelor și persoanelor la posturile vamale va contribui și la siguranța publică, prevenirea situațiilor de urgență prin utilizarea camerelor de supraveghere video și a sistemelor de senzori [188, p.37].

Grupa a șaptea include mijloacele tehnice destinate să asigure obținerea datelor despre purtătorii de informații audio și video, cu scopul de a evidenția printre acestea materiale interzise la trecere. În calitate de mijloace tehnice de control pot fi utilizate dictafonul, magnetofonul, playerul, camera video ș.a.

Realizăm că, în toate grupele menționate anterior sunt aplicate mijloace tehnice de control concrete. Astfel, în conformitate cu reglementările în vigoare, organele vamale în scopul depistării contrabandei și a încălcărilor regulilor vamale comise, aplică următoarele mijloace tehnice de control:

- *Aparate roentgeno-televizate, denumite "Rapiscan"*, care funcționează utilizând raze de tip roentgen, și care permit scanarea tuturor obiectelor supuse controlului. Imaginea schematică a acestora este proiectată pe un monitor, supravegheat de un colaborator vamal, acesta având obligația de a urmări dacă în obiectele scanate nu conțin bunuri interzise la trecerea peste frontiera vamală. Astfel, și în Republica Moldova, în scopul eficientizării controlului vamal al mărfurilor, containerelor și mijloacelor de transport auto, în vederea contracarării tentativei de trecere frauduloasă a mărfurilor peste frontiera vamală, Serviciul Vamal a adoptat Regulamentul cu privire la utilizarea scannerelor cu raze „X-Ray” „Rapiscan Eagle Mobile” (REM) [201].

În acest sens, la sfârșitul lunii februarie 2008, organele vamale ale Republicii Moldova au început utilizarea celor mai noi și performante scanere de efectuare a controlului vamal la mijloacelor de transport cu dimensiuni mari. Serviciul Vamal a achiziționat 2 scanere mobile, în valoare de 5 milioane de dolari [189, p.38]. Totodată, în baza Acordului-cadru dintre Republica Moldova și Comisia Europeană privind asistența externă, semnat la Bruxelles la 11 mai 2006, ratificat prin Legea nr. 426-XVI din 27.12.2006 [45], în cadrul proiectului „Aprovizionarea cu sisteme mobile de inspecție și sisteme de scanare cu raze X pentru Serviciile vamale ale Republicii Belarus, Ucraina și Moldova”, Serviciul Vamal al Republicii Moldova a beneficiat de un scanner mobil.

Sistemul de control vamal cu utilizarea REM este destinat evaluării conținutului obiectelor supuse controlului și contrapunerii datelor rezultate din imaginea proiectată pe monitorul computerului REM cu datele declarate organului vamal de către declarant, având scopul depistării mărfurilor transportate fraudulos pentru contracararea încălcărilor legislației vamale în vigoare [106, p.74]. Scanerele REM sunt destinate utilizării în principal pentru controlul vamal nedistructiv la organul vamal la care se află. Un factor important și pozitiv în aplicarea scannerelor REM, este faptul că după necesitate, în baza ordinului Directorului general, scannerul mobil și grupul de lucru se poate deplasa temporar în raza de activitate a altui birou vamal. Acest lucru diversifică și eficientizează metodele de control vamal și practica de lucru operativ în teritoriu.

Controlul vamal nedistructiv poate fi planificat sau inopinat. Însă există perioade de timp caracterizate prin sporirea numărului de încălcări ale legislației vamale, care impun efectuarea controlului nedistructiv al tuturor mijloacelor de transport utilizând scanerele mobile cu sisteme de raze „X-Ray”. În acest sens aducem ca exemplu anul 2010, când la trei puncte de trecere a frontierei moldo-române (Leușeni-Albița, Cahul-Oancea, Giurgiulești-Galați) s-a efectuat controlul total al mijloacelor de transport. De asemenea, a fost înăsprit controlul autobuzelor și microbuzelor atât la intrare, cât și la ieșire din țară [173, p.5].

În mod prioritar, controlul se va efectua în următoarele cazuri:

- transport de mărfuri omogene (care pot fi utilizate în calitate de mărfuri de acoperire pentru tănuirea bunurilor de contrabandă sau a obiectelor interzise);
- mărfurile livrate din țări de risc sporit, sau care tranzitează astfel de țări;
- mărfuri transportate de companii de transport cu tendințe de fraudare;
- mărfuri destinate agenților economici din Republica Moldova, care au antecedente în comiterea fraudelor vamale [201].

Controlul vamal prin scanare se efectuează în zona restricționată numai după prezentarea de către conducătorul mijlocului de transport auto, a Declarației DV-8, prin care confirmă lipsa pericolului efectuării controlului mijlocului de transport auto și al bunurilor transportate de acesta.

Inspectorul vamal responsabil, după primirea deciziei de efectuare a scanării, va transmite pachetul de documente la REM, iar după efectuarea controlului nedistructiv va verifica rezultatele controlului. În cazul când, în rezultatul controlului nedistructiv, obiectul supus controlului este clar vizibil pe imaginea fotografică a REM și lipsesc temeiuri de a presupune că există încălcări ale legislației vamale, se vor întocmi actele corespunzătoare, se vor transmite șoferului și se va autoriza plecarea unității de transport din zona de control. Iar dacă în rezultatul efectuării controlului nedistructiv se vor constata unele suspiciuni și nereguli (prezența mărfurilor prohibite sau a altor mărfuri nedeclarate), inspectorul vamal va efectua controlul fizic cu mențiunile respective.

Folosirea scanerelor cu raze „X-Ray” se face în baza acordului de utilizare în comun încheiat între Serviciul Vamal și Î.S. „Vamservinform”.

Principalele mijloace tehnice de control vamal sunt:

a) *Aparate roentgen*, aceste aparate au același principiu de funcționare, dar spre deosebire de altele, acestea sunt destinate controlului obiectelor, bagajelor cu dimensiuni mai mici.

b) *Docutest* este un mijloc tehnic de control, care se aplică de foarte mult timp în practica organelor vamale. Acest aparat se aplică pentru verificarea veridicității bancnotelor, semnăturilor și ștampilelor de pe documente, chiar și a documentului în întregime. În cazul în care documentul a suferit unele modificări, acest lucru va fi semnalat de echipamentul în cauză.

c) *Trusa de control* formată din șurubelnițe, chei (8, 10 și 13 mm), lanternă, sârmă de metal (endoscopul), o bară de plastic și o oglindă [22, p.18]. Acestea se folosesc la controlul mijlocului de transport în locurile greu accesibile la trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova.

d) *Endoscopul* este un aparat dotat cu o micro-cameră de luat vederi, care poate pătrunde în locurile întunecoase, folosește raze infraroșii, și este fixat pe un tub flexibil, care permite accesul la locurile vide și greu accesibile ale mijlocului de transport, aparate de localizare a sunetului.

e) *Detectoarele* sunt aparate care se folosesc pentru:

- detectarea metalelor, care pot fi de două tipuri: staționare și mobile;
- detectarea golurilor și lungimii încăperilor transportate de mărfuri.

Un segment aparte al mijloacelor tehnice de control îl constituie mijloacele aplicate pentru siguranța radiologică a Republicii Moldova. Serviciul Vamal de comun acord cu Agenția Națională de Reglementare a Activităților Nucleare și Radiologice, în ultimii ani întreprind măsuri importante pentru dotarea unor posturi vamale de frontieră cu echipament specializat și instrumente de detectare a materialelor radioactive. Eficiența prevenirii traficului ilicit de materiale nucleare și surse radioactive la frontieră este asigurată prin implementarea a trei etape de control la frontieră: detectarea primară cu echipament automatizat; control secundar cu instrumente portabile; antrenarea echipei mobile de experți [187, p.30].

Pentru efectuarea sarcinilor propuse în acest sens Serviciul vamal utilizează următoarele mijloace tehnice de control: monitoare portale de radiații (RPM); detectoare individuale de radiații (PRD); aparate portabile de identificare a radionucleizilor (RID); detectoare de neutroni (NSD) [187, p.31]. Totodată, funcționarii vamali și agenții de control la frontieră ar trebui să aibă în vedere faptul că materialele nucleare și radioactive sunt transportate în containere de plumb ecranate de diferite dimensiuni, astfel încât valizele sau alte recipiente care sunt folosite sunt grele și ar trebui să indice necesitatea efectuării unei inspecții, folosind un contor Geiger [161, p.48].

Împărtășim ideea autorului G.A. Dughin, care consideră că pentru efectuarea unui control vamal mai eficient fiecare colaborator vamal trebuie să dispună de un echipament individual cu instrumente de control [85, p.53]. Acest lucru ar contribui considerabil la reducerea timpului pentru efectuarea controlului vamal și ar permite depistarea rapidă a obiectelor ascunse sau în general a încălcărilor regulilor vamale.

Scopul folosirii mijloacelor tehnice de control vamal este să crească semnificativ ponderea controlului și respectiv autenticitatea controlului vamal și a statisticii vamale, să crească maximal eficacitatea controlului vamal în domeniul căutării și depistării contrabandei și a încălcărilor regulilor vamale, dar și să accelereze și să simplifice procedura controlului vamal și a perfectării vamale [80, p.308]. Din aceste considerente sunt supuse controlului vamal nemijlocit cu ajutorul mijloacelor tehnice atât conținutul obiectelor controlului vamal, cât și

însăși obiectele. De exemplu, lucrurile personale care se află în bagajul pasagerilor (conținutul acestora) și respectiv gețile, valizele, cutiile la locul aflării lor; mărfurile trecute în containere marfare și însăși construcția containerului. Propriu-zis, se verifică spațiile mijloacelor de transport ca element al obiectelor controlului vamal.

Este recomandabil să se aplice mijloacele tehnice la controlul mărfurilor persoanelor fizice, deoarece în prezent a crescut frecvența tentativelor de trecere ilegală a armelor, munițiilor, substanțelor narcotice, obiectelor din metale și pietre prețioase și a altor mărfuri care necesită respectarea unor condiții speciale la trecerea peste frontiera vamală. După cum am menționat anterior, mijloacele de tănuire devin cu fiecare an mai desăvârșite datorită faptului că persoanele care încalcă legea sunt bine informate cu privire la formele de control vamal care urmează să fie realizate.

Cele mai mari dificultăți la efectuarea controlului vamal sunt întâmpinate la verificarea conținutului mărfurilor supradimensionale și a mijloacelor de transport, deoarece este necesar să se efectueze acțiuni complexe de încărcare-descărcare, precum și să existe locuri special amenajate, ceea ce duce la efectuarea controlului vamal selectiv doar la unele părți din marfă. În legătură cu aceasta, cea mai mare parte a mărfurilor de tranzit trece vămuirea fără identificarea conținutului, doar în baza documentelor însoțitoare, și în rezultat crește nivelul de contrabandă organizată în țară. Asigurarea eficacității necesare, a corectitudinii și productivității efectuării controlului vamal asupra acestor mărfuri este imposibilă fără aplicarea mijloacelor tehnice speciale de control.

Aplicarea acestor mijloace tehnice permite lupta mai eficientă cu contrabanda organizată, deoarece face posibilă obținerea imaginii mărfurilor transportate în timp de 3-5 minute și contrapunerea lor cu caracteristicile specifice acestui tip de mărfuri, depistarea în mijloacele de transport a unor obiecte interzise pentru transportare, aprecierea cantității mărfurilor declarate. Însă eficiența aplicării mijloacelor tehnice de control, în mare parte, depinde de pregătirea operatorilor care desfășoară analiza vizuală a imaginii obținute și care, în baza acestei analize, emit hotărârea privind alegerea măsurilor controlului vamal.

Se presupune că mijloacele tehnice sunt mai eficiente dacă sunt aplicate la etapa controlului vamal preventiv. În acest caz, identificarea mărfurilor cu ajutorul mijloacelor tehnice de control nu înlocuiește etapa controlului vamal fizic, ca o formă a controlului vamal, ci permite obținerea informației suplimentare despre mărfurile existente. Informațiile obținute dau posibilitatea colaboratorului vamal să efectueze operațiuni ulterioare cu mărfurile. Obținerea imaginii roentgeno-grafice a obiectelor examinate simplifică pe de o parte procedura controlului, iar pe de altă parte colaboratorul vamal împuternicit să efectueze controlul vamal poate,

folosindu-se de informațiile conținute în documentele de transport și comerciale să efectueze întregul control vamal direcționat și în primul rând să determine locul aflării de fapt a obiectelor suspecte și să le verifice vizual.

Considerăm că un sistem vamal modern trebuie să dețină posibilitatea de a se acomoda noilor cerințe și să îmbine armonios în activitatea sa toate sistemele și procedurile internaționale, care sunt implementate în statele UE, precum și în afara ei, pentru a spori eficiența în lucru a Serviciului Vamal din Republica Moldova.

Astfel, Serviciul Vamal în 2009 dispunea de 25 scanere X-Ray de diferite dimensiuni, atât mobile, cât și fixe pentru controlul bagajelor, persoanelor fizice, containerelor și camioanelor cu mărfuri; 71 detectoare de diferit tip (folosite pentru detectarea metalelor, a golurilor și lungimii încăperilor transportatoarelor de mărfuri) [169, p.47]. Menționăm că în prezent numărul echipamentului s-a mărit considerabil.

Apreciem ideea autorului Koșelev V. E. care atenționează că, odată cu creșterea numărului mijloacelor tehnice folosite la controlul vamal, o problemă actuală devine folosirea lor eficientă, care trebuie asigurată prin rezolvarea următoarelor sarcini:

- funcționarea eficientă a sistemului de pregătire și recalificare a personalului, privind aplicarea tipurilor noi de mijloace tehnice, inclusiv elaborarea unor materiale metodice;
- standardizarea tehnologiilor și procedurilor controlului de facto cu aplicarea mijloacelor tehnice;
- exploatarea de către organele vamale doar a acelor mijloace tehnice care în mod maximal asigură în cel mai înalt grad rezolvarea eficientă a sarcinilor operative;
- analiza și elaborarea unor mijloace tehnice noi și de perspectivă [98, p.266].

Rezolvarea acestor sarcini presupune efectuarea cu ajutorul mijloacelor tehnice a vizualizării conținutului tuturor obiectelor controlului vamal fără contact direct cu acestea și efectuarea controlului fizic cu scopul obținerii autenticității informațiilor cu privire la trăsăturile specifice ale obiectelor, a materialelor și substanțelor care se conțin în ele, specificul construcției etc. În baza acestor informații se confirmă gradul de corespundere a acestora cu datele care se conțin în documentele prezentate.

Considerăm că, aceste operațiuni ar permite efectuarea unui control vamal eficient într-un termen foarte redus, fapt ce în rezultat ar duce la realizarea sarcinilor de bază ale controlului vamal, asigurarea respectării legislației în vigoare și totodată a accelerării traficului de mărfuri și persoane la frontieră.

În concluzie, putem menționa următoarele avantaje directe ale utilizării mijloacelor tehnice de control: facilitarea comerțului; eliminarea întârzierilor în legătură cu efectuarea

controlului vamal; curmarea trecerii peste frontiera de stat a mărfurilor prohibite; accelerarea capacității de trecere a mărfurilor; descoperirea calitativă și rapidă a neconcordanțelor între marfa declarată și marfa ce se găsește de facto în lotul marfar.

Dorim să atragem atenția asupra unei probleme pe care am depistat-o pe parcursul realizării acestui studiu și în special a subiectului în cauză. O informație amplă privind mijloacele tehnice de control vamal se găsește în actele de ordin intern ale Serviciului Vamal, în ghiduri și practici de utilizare. Informația cu privire la mijloacele tehnice de control vamal este adesea privită ca o informație secretă (ca mijloace speciale de luptă cu încălcările în sfera vamală). Considerăm acest lucru incorect. Atunci când mijloacele tehnice de control sunt aplicate asupra persoanelor, mărfurilor și mijloacelor de transport care trec peste frontiera vamală, aceste persoane sunt în drept să cunoască ce mijloace se pot aplica în privința lor și asupra mărfurilor, care este mecanismul aplicării acestora, care sunt drepturile și obligațiile lor și în final care este responsabilitatea organelor în cazul aplicării incorecte a acestor mijloace. Din considerentele expuse mai sus, recomandăm Serviciului Vamal să revizuiască informațiile ce le posedă referitor la mijloacele tehnice de control vamal și să elaboreze acte sub formă de ordine sau instrucțiuni cu caracter normativ.

4.2. Expertiza mărfurilor și mijloacelor de transport la efectuarea controlului vamal

Expertiza este un mijloc suplimentar și eficient folosit la efectuarea controlului vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală în cazul în care apare necesitatea folosirii unor cunoștințe speciale. În acest scop, prin Ordinul Serviciului Vamal nr. 401-O din 17 octombrie 2007, a fost luată decizia cu privire la crearea laboratorului vamal [179, p.30]. Iar la 23 februarie 2009 prin Ordinul Serviciului Vamal se aprobă primul Regulament cu privire la laboratorul vamal.

Cercetarea (expertiza) mărfurilor, a mijloacelor de transport sau a documentelor care conțin date relevante ale acestora se dispune în cazul în care, la efectuarea controlului vamal, sunt necesare cunoștințe speciale pentru elucidarea unor circumstanțe [11]. În practică, drept cunoștințe speciale se consideră acele care au fost obținute prin învățământ profesional sau experiență practică a activității științifice. În acest sens este important să subliniem că aceste cunoștințe nu includ cunoștințele în domenii generale sau juridice [95, p.886]. În procesul efectuării expertizei expertul nu este în drept să rezolve probleme cu caracter juridic. Astfel, este important să se stabilească: 1) hotarele ce determină reprezentările speciale ale expertului în știință, tehnică, artă și cunoștințe juridice; 2) hotarele ce delimitează reprezentările speciale ale

expertului de cunoștințele unanim recunoscute și răspândite; 3) hotarele ce delimitează reprezentările speciale ale expertului într-o expertiză de specialitate de reprezentările expertului din alte ramuri; 4) hotarul determinat al cunoștințelor profesionale de experiența de lucru al expertului [137, p.8].

Baza legală a unei astfel de cercetări este stipulată în secțiunea 29² din Codul Vamal al Republicii Moldova. Prin urmare, expertiza este o formă specială de cercetare științifico-practică efectuată de experți, cu scopul de a obține o informație veridică, calificată, obiectivă și independentă, necesară pentru luarea unei decizii motivate în probleme sau întrebări discutabile apărute în sfera controlului vamal. Printre scopurile principale ale expertizei se enumeră, identificarea mărfurilor prin stabilirea caracteristicilor cu criteriile lor prescrise; determinarea poziției tarifare conform Nomenclatorului de mărfuri, precizarea caracteristicilor mărfurilor, destinația, evaluarea acestora în scopuri vamale; determinarea țării de origine a mărfurilor etc. [175, p.21].

În lume există o diversitate de expertize care au destinație și obiect de cercetare, folosind diferite metode și rezolvând cele mai dificile sarcini. Scopul comun al acestora este stabilirea adevărului. De exemplu, Laboratorul Vamal Central din Polonia supraveghează concomitent activitatea altor laboratoare din țară și este recunoscut în întregul sistem al Uniunii Europene [171, p.6]. Laboratorul efectuează controale în vederea declarării corecte a codului mărfii importate, calității acestora pentru perceperea corectă a accizelor, taxelor vamale și a altor drepturi de import. Anual, circa 60% din totalul tranzacțiilor sunt verificate de Laborator. Un lucru benefic este că circularea mostrelor în laborator se efectuează prin sistem electronic, fără documente pe suport de hârtie, cu excepția ultimului rezumat (raportul de încercări) care se transmite clientului.

Totuși, expertizele sunt clasificate în funcție de diferite criterii:

- după scop expertizele pot fi: judiciare care poartă un caracter procesual și nejudiciare (ramurale);
- după ramură expertizele pot fi: militare, politice, sociologice, tehnice, economice, criminalistice, medicale, merceologice, ecologice ș.a.;
- după momentul desfășurării expertizele pot fi: primare și repetate;
- după deplinătatea sarcinilor rezolvate expertizele pot fi: de bază și suplimentare;
- după cantitatea obiectelor cercetate expertizele pot fi: cu obiect unic și cu obiecte multiple;
- după numărul experților și modul de activitate expertizele pot fi: individuale și colective [110, p.230].

Una din tipurile de expertize aplicate în practică este *expertiza vamală*, care este o cercetare specială științifico-practică desfășurată de către experți în scopul rezolvării unor sarcini de procedură vamală. La îndeplinirea procedurii vamale sunt rezolvate o totalitate de sarcini fiscale, economice, de control, statistice și de drept, care necesită îndeplinirea diferitor expertize.

Evidențiem că expertiza vamală înseamnă organizarea și efectuarea cercetărilor îndeplinite de experții vamali și alți experți folosind cunoștințe speciale științifice pentru rezolvarea sarcinilor în domeniul reglementării vamale [81, p.156].

Astfel, constatăm că expertiza vamală poate fi atribuită unei clase specifice de expertize, deoarece are elementele distincte: obiect, sarcini și metode de cercetare. În calitate de obiect material al expertizei vamale sunt sursele materiale de informație: mărfuri și obiecte trecute peste frontiera vamală, mostrele selectate pentru cercetare; obiectele de contrabandă și de încălcare a regulilor vamale; diferite documente însoțitoare (vamale, juridice și financiare) folosite la perfectarea și controlul vamal.

Potrivit unei păreri, în scopul realizării controlului vamal se dispun următoarele *tipuri de expertize*: de identificare, merceologică, tehnologică, criminalistică, materială [81, p.156]. Considerăm necesar să se completeze această listă cu expertizele propuse de autorul Halipov S.V., și anume: expertiza obiectelor proprietății intelectuale, expertiza biologică, expertiza aparatului industrial, expertize tehnologice și expertize tehnice de calcul [145, p.179].

Atragem atenția că, în practică, sunt utilizate preponderent următoarele expertize:

- *de identificare*, prin care se stabilește apartenența mărfii la grupa generică a mărfii și a nomenclurii de mărfuri, stabilirea trăsăturilor individuale ale mărfurilor, corespunderea mărfii unor elemente calitative caracteristice și descrierii tehnice;

- *chimică*, prin care se stabilește conținutul chimic al obiectului cercetat și coraportul calitativ al diferitor elemente chimice ale acestuia;

- *tehnologică*, care stabilește posibilitatea amplasării mărfurilor sub un regim vamal de perfecționare, inclusiv posibilitatea identificării mărfurilor introduse în produsul compensator;

- *merceologică*, prin care se stabilește prețul mărfii în baza unor indicatori calitativi și caracteristici generale;

- *de apreciere a valorii*, adică stabilirea valorii istorice, cultural artistice și științifice a operelor de artă și a obiectelor de anticariat;

- *criminalistică*, prin care se stabilește veridicitatea documentelor vamale sau de altă natură, importante la efectuarea controlului vamal, a hârtiilor de valoare, precum și a mijloacelor vamale de identificare [95, p.887].

Pentru a înțelege mai bine procedura de efectuare a expertizelor vamale se impune necesitatea clasificării expertizelor în baza unor *criterii*. Astfel, în *funcție de numărul experților atrași la efectuarea expertizei* se evidențiază următoarele tipuri: expertiza individuală, care se efectuează de către expert în mod individual; expertiza vamală în comisie care se desfășoară de un grup de experți vamali de aceeași specialitate; expertiza vamală complexă este expertiza care se desfășoară de un grup de experți în cazurile când pentru stabilirea circumstanțelor importante pentru controlul vamal sunt necesare cercetările bazate pe cunoștințele diferitor specialiști în limita competenței experților vamali.

După timpul efectuării expertizei există expertiză primară care se efectuează conform dispoziției organului vamal pentru cercetarea obiectelor, probelor și mostrelor; expertiza suplimentară dispusă în baza unor circumstanțe noi apărute; expertiza repetată care se înfăptuiește în cazurile dezacordului declarantului, precum și a organului vamal care a dispus expertiza [81, p.157].

În calitate de obiect al expertizei vamale pot fi problemele generale ale procedurii vamale, faptele concrete și circumstanțele procedurii controlului vamal. Cele mai importante dintre acestea sunt:

- determinarea tipului, stării și destinației obiectului controlului vamal;
- clasificarea mărfurilor conform nomenclatorului marfar;
- aprecierea costului de piață a mărfurilor reieșind din indicatorii calitativi (marcă, clasă, tip);
- identificarea autenticității ștampilelor și sigiliilor vamale și a altor semne de asigurare vamală a mărfurilor și documentelor;
- stabilirea securității ecologice și de exploatare a mărfurilor;
- determinarea componentelor chimice și a structurii fizice a mărfurilor;
- determinarea caracterului mărfii (licențiată, supuse accizului, dublei utilizări);
- identificarea substanțelor narcotice și psihotrope;
- determinarea țării de origine a mărfii;
- diagnosticarea obiectelor din metale prețioase, obiectelor de antichitate și a valorilor de muzeu [110, p.233].

Pentru indicarea motivată a unei expertize este necesar ca colaboratorul organului vamal, în calitate de inițiator al desfășurării acesteia, în mod obligatoriu, să cunoască bazele teoretice și practice de efectuare a expertizei (obiectul, metodele de cercetare și posibilitățile). Pentru efectuarea expertizelor vamale se folosesc diverse mijloace tehnice și metode de cercetare, o parte dintre care au fost elaborate special pentru scopuri vamale.

Metodele organoleptice înseamnă analiza bazată pe simțurile sau percepțiile senzoriale ale omului privind trăsăturile definitorii ale substanțelor, care se referă la indicatorii calitativi și diagnostici. Aceste metode sunt aplicate de mult și cu succes la aprecierea produselor alimentare, substanțelor aromatice, asupra unor mărfuri de larg consum precum și a pietrelor prețioase.

Cu scopul îmbunătățirii percepțiilor senzoriale experții folosesc mijloace tehnice speciale. Astfel, pentru mărirea capacității de vizualizare se folosesc ochelarii, lupa, microscopul și alte dispozitive optice. Această metodă organoleptică este cea mai simplă și economică, iar principalul avantaj constă în aceea că permite efectuarea diagnosticării și aprecierea diferitor materiale în mod rapid și fără pricinuire de daune.

Metodele de calcul se bazează pe stabilirea coraportului dintre calitățile teoretice și empirice ale parametrilor mărfurilor. De exemplu, se stabilește coraportul dintre diametrul inserției pietrelor și densitate a acestora.

Metodele instrumentale se bazează pe indiciile mijloacelor tehnice cu ajutorul cărora se determină calitățile fizico-chimice și diferite trăsăturile ale materialelor. În funcție de specificul stabilit se aplică aparatajul și metoda corespunzătoare. Sensibilitatea, precizia și siguranța metodelor instrumentale depășește metodele organoleptice și de calcul. În practica vamală o aplicare reușită și-au găsit metodele optice, chimice, spectrale, cromatografice, electro-microscopice, de roentgen.

Inițiativa de dispunere a expertizei poate veni atât din partea organului vamal, cât și din partea declarantului sau a altei persoane cointeresate, iar decizia de efectuare a expertizei este luată de persoana cu funcție de răspundere din cadrul organului vamal [131, p.306].

Expertiza se efectuează de către experții laboratorului vamal sau de alte instituții de expertiză, ori experți desemnați de organele vamale [142, p.421]. Pentru desemnarea expertizei mărfurilor în procesul vămuirii, colaboratorul vamal care efectuează controlul vamal perfectează o cerere pentru cercetări de laborator, conform procedurii stabilite de Serviciul Vamal. În cerere se va indica organul care a inițiat desemnarea cercetării (expertizei); temeiurile pentru care se dispune cercetarea (expertiza); procesul-verbal de prelevare a probelor; obiectele, documentele și alte materiale prezentate expertului, cu mențiunea când și în ce împrejurări au fost descoperite și ridicate; întrebările formulate pentru expert; denumirea laboratorului vamal sau a altor instituții de expertiză, ori experți desemnați de către organele vamale; procedura de transmitere a obiectelor, a documentelor, a materialelor relevante cercetării (expertizei); procedura de ridicare a concluziilor emise [198].

Conform practicii europene, controlul mărfurilor de către colaboratorii laboratoarelor vamale se efectuează, în particular, în zona de control vamal, până la acordarea liberului de

vamă, pentru a nu admite pătrunderea pe piață a mărfurilor neconforme, necalitative etc. [166, p.2].

Colaboratorul vamal care decide să dispună efectuarea cercetărilor (expertizei) este obligat să comunice această decizie titularului mărfurilor sau reprezentantului împuternicit al acestuia, precizând data și ora la care urmează să se efectueze operațiunea de prelevare a probelor de mărfuri, și să-i explice drepturile și obligațiile.

La efectuarea expertizei laboratorul vamal urmărește scopul de a:

- identifica mărfurile, prin stabilirea identității caracteristicilor mărfurilor cu criteriile sale prescrise;
- determina poziția tarifară a mărfurilor conform Nomenclatorului de mărfuri în vederea emiterii deciziilor tarifare prealabile;
- preciza caracteristicile mărfii, destinația acesteia;
- determina țara de origine a mărfurilor;
- evalua mărfurile în scopuri vamale;
- determina rata de randament a produsului compensatoriu și cantitatea materiei prime utilizate în procesul de producere;
- determina durata ciclului tehnologic de prelucrare a produsului;
- determina cantitatea, integritatea mărfurilor, starea tehnică a utilajelor și a mijloacelor de transport etc.;
- efectua alte tipuri de cercetări (expertize) în scopuri vamale [198].

Evidențiem că procedura efectuării expertizei în linii generale este formată din următoarele etape: etapa pregătirii (care include vizualizarea de către expert și prelevarea de mostre); analitică (unde obiectul se cercetează de fapt); sintetică (etapa în care se cercetează prin comparație); aprecierea rezultatelor și formularea concluziei.

Titularul mărfurilor și reprezentantul împuternicit al acestuia sunt în drept să ia cunoștință de rezultatele expertizei. În cazul în care probele de mărfuri sunt prelevate de titularul mărfurilor sau de reprezentantul împuternicit al acestuia, sau de alt organ de control de stat, aceștia trebuie să informeze organul vamal despre rezultatele obținute.

La efectuarea controlului vamal, organul vamal este în drept să preleve probe și mostre ale mărfurilor pentru a fi supuse cercetării (expertizei) [11]. Prelevarea se efectuează de către colaboratorii vamali, iar după necesitate în prezența expertului. Probele și mostrele mărfurilor vor fi prelevate în cantități ce nu depășesc necesarul pentru cercetare sau expertiză, inclusiv pentru o eventuală contraexpertiză [178, p.41].

Prelevarea de probe și mostre pentru efectuarea expertizei la controlul vamal se dispune în scopurile:

- depistării faptelor de declarare falsă a mărfurilor;
- asigurarea corectitudinii calculării și perceperii drepturilor de import și export;
- determinarea mărfurilor incluse în categoria celor, asupra cărora sunt stabilite restricții și prohibiții conform legislației [78, p.56].

Probele prelevate de către organele vamale se împart în trei părți egale: analitică, de control și de arbitraj [78, p.57]. Pentru efectuarea cercetărilor (expertizei) în scopuri vamale, organele vamale vor preleva 3 probe identice din fiecare lot de marfă [200]. Fiecare din aceste părți este numerotată în conformitate cu actul de preluare a probelor și mostrelor după forma stabilită și i se atribuie o etichetă de asigurare a păstrării. Dacă mostrele sunt prelevate în conformitate cu dispozițiile în vigoare, organele vamale nu sunt pasibile de plată sau compensații pentru aceasta, dar suportă costurile analizei sau verificării acestora. Totodată, titularul mărfurilor sau reprezentantul împuternicit al acestuia, precum și organele de control de stat pot preleva, cu permisiunea organului vamal, probe și mostre de mărfuri aflate sub supraveghere vamală. Această permisiune poate fi oferită numai în cazurile în care prelevările:

- a) nu împiedică efectuarea controlului vamal;
- b) nu pot influența schimbarea caracteristicilor mărfurilor;
- c) nu pot atrage o eschivare de la stingerea obligației vamale sau de la respectarea restricțiilor și interdicțiilor impuse prin legislația în vigoare [11].

Un lucru pozitiv este faptul că, în cazul în care organele vamale prelevează probe și mostre de mărfuri pentru cercetare, se acordă liberul de vamă mărfurilor respective înainte de obținerea rezultatelor cercetării, ceea ce permite efectuarea procedurilor de vămuire fără întârziere și nu reține procesul de import/export de mărfuri. Excepție constituie situațiile în care există motive pentru a nu acorda liberul de vamă, cu condiția că în cazul existenței sau a posibilității apariției unei obligații vamale, aceasta să fi fost deja înscrisă în documentele de plată și achitată sau garantată. Atunci când există temeiuri pentru a nu acorda liberul de vamă, marfa este plasată într-un depozit sub supraveghere vamală, iar toate cheltuielile sunt suportate de declarant.

Titularul mărfurilor sau reprezentantul împuternicit al acestuia este obligat să acorde asistență colaboratorilor vamali la prelevarea de probe și mostre de mărfuri și să efectueze din contul lui operațiuni de încărcare/descărcare, alte operațiuni necesare prelevării, precum și să asigure condiții pentru prelevarea probelor. Iar dacă titularul mărfurilor sau reprezentantul

împuternicit al acestuia nu se prezintă, organul vamal prelevă probe și mostre în prezența a cel puțin 2 martori asistenți sau, după caz, și cu participarea expertului.

Este important de specificat că toate cheltuielile aferente prelevării de probe și mostre sunt puse în seama declarantului, fapt care scutește organele vamale de cheltuieli suplimentare. La prelevarea probelor și mostrelor de mărfuri se întocmește un proces-verbal de prelevare a probelor în 2 exemplare, dintre care unul se înmânează titularului mărfurilor sau reprezentantului împuternicit al acestuia.

Declarantul este în drept să micșoreze valoarea mărfii declarate în mărimea valorii probelor și mostrelor, dacă acestea au fost prelevate de organele vamale și nu au fost restituite în termenul stabilit [143, p.324].

În cazurile când este necesară atragerea la efectuarea acțiunilor de verificare a unor capacități și cunoștințe speciale, organele vamale sunt în drept să invite specialiști. Funcțiile specialistului constau în acordarea de ajutor organelor vamale la îndeplinirea controlului vamal (participarea la efectuarea controlului vamal, efectuarea unor acțiuni separate, acordarea explicațiilor asupra acțiunilor efectuate).

Specialistul poate fi implicat în desfășurarea verificării documentelor și informațiilor, controlului fizic, controlului corporal, examinarea încăperilor și teritoriilor, prezența asupra mărfurilor a semnelor de identificare.

Domeniile cunoștințelor specializate ale specialiștilor pot fi diverse, de exemplu, dispozitiv și echipamente tehnice ale mijloacelor de transport, culturologie, domeniul bijuteriilor, contabilitate, aplicarea mijloacelor tehnice și alte sfere ale științei [145, p.178].

Specialistul este obligat:

- să participe la efectuarea acțiunilor care necesită cunoștințe speciale și să dea explicații asupra acțiunilor efectuate;
- să confirme prin semnătură efectuarea acțiunilor indicate, veridicitatea conținutului lor și rezultatele obținute [68, p.148].

Specialistul are următoarele drepturi:

- să ia cunoștință de materialele privind obiectul acțiunilor săvârșite cu participarea lui;
- să pună întrebări legate de obiectul acțiunilor sale participanților la asemenea acțiuni cu permisiunea colaboratorului vamal;
- să ia cunoștință de documentele întocmite în rezultatul efectuării acțiunilor la desfășurarea controlului vamal la care a luat parte și să înainteze cereri sau obiecții asupra acțiunilor îndeplinite, care trebuie însemnate în aceste documente [88, p.157-158].

Totodată, organul vamal este în drept să antreneze specialiști și experți din organele de drept și de control din diferite unități economice, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, pentru acordarea asistenței la efectuarea controlului vamal. Cererea organului vamal de antrenare a specialiștilor și experților la efectuarea controlului vamal este executorie pentru conducătorii autorităților publice, unităților economice în care activează specialistul sau expertul solicitat. Cheltuielile suportate în legătură cu antrenarea specialiștilor și a experților din inițiativa colaboratorilor vamali sunt acoperite de organele vamale.

Pentru efectuarea expertizei mărfurilor, în calitate de expert poate fi desemnată persoana, care nu este interesată de rezultatele cercetării sau expertizei mărfurilor și care, aplicând cunoștințele sale speciale, va prezenta concluzii întemeiate și obiective. O condiție obligatorie pentru a primi acest drept o constituie cunoștințele fundamentale în domeniul vamal, juridic, comercial, cultural, cunoașterea bazelor procedurii vamale și a expertizei, cunoașterea relațiilor de piață în legătură cu materialele cercetate precum și calificarea înaltă care depinde de activitatea informațională. Acesta trebuie să dețină cunoștințe în domeniul științelor reale, tehnice și umanitare.

Expertul vamal este o persoană cu funcție de răspundere a organului vamal căruia i se atribuie competență în efectuarea expertizei vamale [81, p.156]. În calitate de experți pot fi numite persoane instruite care dispun de cunoștințe enciclopedice și speciale, experiență și deprinderi profesionale într-un domeniu de referință [129, p.296]. Spre deosebire de specialist, expertul, de regulă, nu acordă asistență organului vamal la efectuarea controlului vamal, deoarece în funcțiile sale intră prezentarea concluziilor cu referire la întrebările puse.

Expertiza, de regulă, se efectuează în laboratoarele vamale. Efectuarea expertizei vamale în alte organizații de expertiză sau împuternicirea pentru efectuarea expertizei a unei alte persoane (nu a expertului vamal), se efectuează numai în caz de imposibilitate a efectuării unei astfel de expertize de experții vamali [145, p.180].

În procesul efectuării expertizei expertul este obligat:

a) să facă în raportul său concluzii obiective și întemeiate asupra întrebărilor ce i se pun, să delimiteze concluziile făcute în baza aplicațiilor electronice sau a literaturii de specialitate care nu au fost verificate de el;

b) să prezinte organului de urmărire penală sau instanței de judecată documentele ce confirmă calificarea lui specială, să-și aprecieze obiectiv capacitatea și competența sa pentru darea concluziilor respective;

c) să nu divulge unor terțe persoane informațiile ce i-au devenit cunoscute în procesul efectuării cercetării (expertizei) sau în urma participării la ședința de judecată, precum și cele care constituie secret de stat, de serviciu, secret comercial sau alt secret ocrotit de lege;

d) să respecte alte obligații prevăzute de legislația în vigoare [11].

Acestea pot fi completate cu obligațiile privind calificarea profesională conform cărora expertul trebuie să corespundă cerințelor de calificare pentru domeniul de referință, să ridice permanent nivelul de competență și de profesionalizare și să asigure confidențialitatea informațiilor obținute.

Conform Codului Vamal al Republicii Moldova expertul are următoarele drepturi:

a) să ia cunoștință de materialele prezentate în legătură cu obiectul cercetării (expertizei);

b) să solicite punerea la dispoziție a materialelor suplimentare necesare pentru prezentarea concluziilor;

c) să refuze să formuleze concluzii dacă obiectul expertizei depășește limitele cunoștințelor de specialitate, sau dacă materialele ce i-au fost puse la dispoziție nu sunt suficiente pentru prezentarea concluziilor, comunicând în scris organul care a dispus cercetarea (expertiza), cu indicarea motivelor respective;

d) să prezinte concluzii nu doar cu referire la întrebările puse, ci și la alte circumstanțe care țin de competența sa și care au fost constatate în urma cercetărilor efectuate;

e) să exercite alte drepturi prevăzute de legislația în vigoare [11].

Literatura de specialitate menționează că expertul are și alte drepturi la efectuarea expertizei vamale, cum ar fi:

- să indice în încheiere părerea sa separată dacă aceasta nu coincide cu părerea experților participanți la expertiză;

- să reziste influențelor externe asupra emiterii părerii în cazul expertizei date;

- să ceară de la administrația laboratorului asigurarea unor condiții necesare pentru activitate legate nemijlocit de specificul activității expertului,

- să fie maximal independent, urmând să-și recunoască greșelile și să le corecteze la timp [110, p.238].

Constatăm că, în Codul Vamal al Republicii Moldova nu sunt prevăzute toate drepturile și obligațiile expertului, ceea ce poate duce la o confuzie în procesul desfășurării activității de către acesta. Respectiv, se cere completarea articolului 202¹³ al Codului Vamal cu un șir de drepturi și obligații menționate.

Atragem atenția că, spre deosebire de legislația Federației Ruse, în legislația RM nu sunt prevăzute drepturile declarantului la efectuarea expertizei. În Codul Vamal al Federației Ruse, în

art. 382 sunt expuse drepturile declarantului, ale altor persoane care dețin competențe în legătură cu mărfurile și mijloacele de transport, ale reprezentanților acestora, și anume:

- să declare recuz motivat expertului;
- să prezinte o cerere pentru numirea expertului;
- să prezinte o cerere cu întrebări suplimentare pentru expert, pentru a primi răspuns la ele;
- să fie prezent, cu permisiunea organului vamal care a inițiat expertiza, în timpul examinării și să dea explicații;
- să preleve probe și mostre în condițiile prevăzute;
- să ia cunoștință de concluziile expertului sau de imposibilitatea de a da un aviz, și de a lua o copie a acestei concluzii sau aviz;
- să solicite o expertiză repetată sau suplimentară [205].

Consemnăm necesitatea prevederilor de acest fel în legislația noastră, deoarece ar reduce posibilitatea încălcărilor legislației în vigoare. Venim cu **propunerea** de a include articolul 202¹⁶ în Codul Vamal al Republicii Moldova în care să fie prevăzute drepturile declarantului la efectuarea expertizei.

După efectuarea cercetărilor necesare, expertul întocmește un raport scris (tipărit, clar, fără corectări și abrevieri), pe care îl confirmă prin semnătura sa și prin aplicarea sigiliului instituției respective.

În concluziile sale expertul trebuie să dea un răspuns argumentat, laconic, concret și întemeiat, având la bază date incontestabile și obiective. Răspunsul trebuie să fie clar, încât să nu apară necesitatea solicitării unor explicații suplimentare. Conținutul și rezultatele expertizei trebuie să fie clare persoanelor care nu au cunoștințe speciale [131, p.307].

Rapoartele emise de laboratorul vamal sunt apreciate, în conformitate cu legislația în vigoare, sub aspectul exactității, obiectivității și plenitudinii cercetărilor, precum și al eficienței și caracterului fundamental al metodelor de cercetare folosite la efectuarea expertizei. La emiterea deciziilor organelor vamale, rezultatele și concluziile cuprinse în actele emise de laboratorul vamal prevalează față de informațiile sau actele emise de alte instituții de expertiză sau experți, precum și față de alte documente care conțin informații referitoare la caracteristicile fizico-chimice sau proprietățile mărfurilor, în cazul în care acestea sunt contradictorii [179, p.30].

Dacă în procesul efectuării expertizei expertul constată circumstanțe ce pot prezenta interes pentru cauză, dar cu privire la care nu i s-au pus întrebări, el are dreptul să le menționeze în raportul său [128, p.261]. La raportul expertului se anexează fotografii, schițe, grafice și alte

materiale rămase de la efectuarea cercetării (expertizei), ce confirmă concluziile expertului [11]. În cazul în care materialele prezentate nu au fost suficiente sau întrebările formulate nu țin de competența expertului, ori nivelul științei și practica expertizelor nu permit formularea răspunsurilor la întrebările puse, expertul va argumenta în raportul său imposibilitatea de a răspunde la toate sau la unele întrebări dintre cele ce i-au fost puse.

Raportul sau declarația expertului privind imposibilitatea prezentării concluziei se remite imediat organului vamal sau organului care a ordonat cercetarea (expertiza), dar nu mai târziu de 3 zile de la primirea cererii sau ordonanței de efectuare a cercetării (expertizei) [198].

În același timp, dacă rezultatele expertizei efectuate s-au dovedit a fi insuficient de clare sau incomplete, poate fi dispusă efectuarea unei expertize suplimentare. Aceasta se poate efectua de către același expert sau de către un alt expert [131, p.306]. În cazul în care concluziile expertului nu sunt întemeiate, există îndoieli în privința lor sau a fost încălcată ordinea de efectuare a cercetării (expertizei), poate fi dispusă efectuarea unei expertize repetate, care în aceste cazuri se efectuează de către un alt expert sau de o comisie de experți. La efectuarea expertizei repetate se poate pune și problema autenticității metodelor utilizate anterior. Cercul întrebărilor la expertiza repetată, pot fi identice cu cele puse la expertiza inițială sau pot cuprinde doar acele întrebări, răspunsul la care a ridicat îndoieli, însă pot fi stabilite și întrebări suplimentare.

Experții care au efectuat expertiza anterioară pot oferi altui expert sau comisiei de experți explicații, dar nu au dreptul să participe la efectuarea investigațiilor și la finalizarea concluziilor. În caz de dezacord între experții care au participat la expertiza, fiecare dintre ei face concluziile proprii [126, p.251]. La finalizarea expertizei probele și mostrele se restituie proprietarului, cu excepția cazurilor când aceste probe și mostre urmează a fi nimicite sau utilizate, sau în cazul în care costul restituirii este mai mare decât valoarea lor.

Subliniem faptul că în Codul Vamal al RM nu este determinat statutul raportului de expertiză pentru scopuri vamale. Este stabilit că organele vamale la adoptarea hotărârii examinează rapoartele experților privind rezultatele expertizei întreprinse atât la inițiativa organului vamal, cât și la inițiativa declarantului, sau o altă persoană cointerесată [11]. Din aceasta rezultă că organul vamal nu este în drept să ignore avizul expertului, dar nici nu este obligat să-și întemeieze hotărârea în baza acestui raport [131, p.308].

Recomandăm includerea în art. 202¹⁰ din Codul Vamal al Republicii Moldova a alin. (14) cu următorul conținut: *„La emiterea deciziilor, organele vamale sunt obligate să se bazeze pe rapoartele de expertiză, în cazul existenței acestora”*.

Conform directivei UE în domeniul vamal, în toate țările-membre, pe lângă serviciile vamale, sunt create laboratoare cu același nivel de dotare. În cele 28 de țări-membre ale UE, în prezent activează 87 de laboratoare vamale [180, p.8]. O experiență bogată privind funcționarea laboratoarelor vamale o are și Autoritatea Națională a Vămirilor din România (Serviciul Laboratoare Vamale). Totodată între Republica Moldova și România periodic au loc întruniri unde se face schimb de experiență. Ca rezultat, colaboratorii Direcției Cercetare și Expertiză a mărfurilor preiau cele mai bune practici ale României privind crearea și punerea în funcțiune a unui laborator vamal. Un aport deosebit în dezvoltarea cooperării internaționale l-a avut participarea, în perioada 27-28 februarie 2012, la Ankara, Turcia, la Seminarul „Încurajarea cooperării dintre laboratoarele vamale ale statelor membre ale Organizației Cooperării Economice la Marea Neagră privind metodele de ajustare a analizei bunurilor și clasificării acestora” [168, p.13].

Totodată, Republica Moldova urmează să ia în considerație recomandările „Customs Blueprints” [152, p.67], care reprezintă un document elaborat de Comisia UE, ce cuprinde standarde și cele mai avansate practici în domeniul vamal și se recomandă a fi utilizat în vederea evaluării gradului de compatibilitate a sistemului vamal național cu standardele UE [185, p.6]. Acest document este conceput ca un îndrumar și ghid, și este un instrument foarte util pentru elaborarea documentelor de politici și lansarea reformelor în sistemul vamal național. Deoarece la elaborarea documentului s-a ținut cont de recomandările OMV, implementarea acestuia asigură ajustarea activității vamale la standardele internaționale.

De-a lungul timpului, rolul laboratoarelor vamale a evoluat cu schimbări în mediul comercial și nu mai este vorba doar despre aspectele vamale clasice (taxe vamale, accize etc.). Folosind capacitățile laboratorului vamal, colaboratorii vamali percep cu mai mare acuratețe drepturile de import/export al bunurilor, identifică mai rapid transporturile de mărfuri periculoase sau de contrabandă, produsele supuse accizelor, reduc numărul cauzelor de fraude vamale [186, p.2].

În concluzie, evidențiem că expertiza este cel mai eficient mijloc utilizat la efectuarea controlului vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală. Specificăm că organul principal care efectuează expertiza este laboratorul vamal, dar nu diminuăm importanța celorlalte laboratoare în care se fac diferite tipuri de cercetări. Dorim să evidențiem un lucru pozitiv în activitatea laboratoarelor și anume dotarea acestora cu tehnică și utilaje de ultimă generație. Toate acestea contribuie într-o măsură impunătoare la asigurarea legislației vamale, adică la realizarea politicii vamale și comerciale a statului, și apropie, totodată, Republica Moldova de realizarea angajamentelor de aderare la UE.

4.3. Concluzii la capitolul 4

1. Mijloacele tehnice asigură reducerea timpului de efectuare a controlului vamal, ridicarea eficienței și optimizării lui, stabilirea identității mărfurilor, mijloacelor de transport și a conținutului lor, iar aplicarea mijloacelor tehnice de control presupune verificarea conținutului obiectelor și mărfurilor trecute peste frontiera vamală, cu ajutorul formării unui set de semnale informaționale (indicii tehnice), care caracterizează în mod obiectiv anumite tipuri de produse, materiale și substanțe, ce permite colaboratorului vamal să stabilească corespunderea lor cu datele inițiale declarate.

2. Misiunea exclusivă a aplicării mijloacelor tehnice de control vamal este de a ridica semnificativ ponderea controlului și respectiv autenticitatea controlului vamal, stabilirea statisticii vamale, sporirea eficacității controlului vamal în domeniul căutării și depistării contrabandei și a încălcărilor regulilor vamale, iar în mod special, accelerarea și simplificarea procedurii controlului vamal.

3. Aplicarea mijloacelor tehnice se fundamentează în baza unor principii speciale, care propunem să fie incluse în Codul Vamal al Republicii Moldova. Astfel, **recomandăm** completarea art. 185 alin. 2 cu următorul conținut: ***„Mijloacele tehnice de control urmează a fi aplicate în baza următoarelor principii: principiul legalității, argumentării concluziilor, nepricinuirii daunei nejustificate, securității, responsabilității, operativității, economicității și principiul ergonomic”***.

4. În calitate de mijloace tehnice de efectuare a controlului vamal pot fi folosite: tehnica de vizualizare roentgen, tehnica de vizualizare fluorescopică, aparataj de vizualizare și inspectare, mijloace de căutare, mijloace de aplicare și stabilire a unor etichete speciale, instrumentarul de vizualizare, mijloace tehnice de zondare superficială, mijloace tehnice de identificare, materii chimice de identificare.

5. Recomandăm Serviciului Vamal revizuirea informațiilor referitoare la mijloacele tehnice de control vamal și elaborarea unor acte sub formă de ordine sau instrucțiuni cu caracter normativ, deoarece lipsa acestora duce la apariția multor situații de conflict, în care participanții la control nu-și cunosc drepturile și obligațiile, fapt ce înrăutățește relațiile dintre agenții economici și organele vamale.

6. În cazul necesității dictate de apariția unei probleme complicate din punct de vedere științifico-practic, care necesită emiterea unei decizii motivate, organele vamale pot dispune efectuarea unei forme speciale de expertiză. Expertiza vamală este o cercetare specială

științifico-practică desfășurată de către experți în scopul rezolvării unor sarcini de procedură vamală.

7. Un rol esențial în efectuarea expertizei îl deține expertul laboratorului vamal sau al altor instituții de expertiză, ori experți desemnați de organele vamale. Expertul este persoana ce deține cunoștințele de bază în domeniul vamal, juridic, comercial, cultural, cunoaște bazele procedurii vamale și a expertizei, este calificat. În calitate de experți pot fi numite orice persoanele instruite care dispun de cunoștințe enciclopedice și speciale, experiență și deprinderi profesionale într-un domeniu de referință.

8. Atragem atenția că, spre deosebire de legislația Federației Ruse, în legislația Republica Moldova nu sunt prevăzute drepturile declarantului la efectuarea expertizei. Astfel, **propunem** includerea articolului 202¹⁶ în Codul Vamal al Republicii Moldova care ar conține drepturile declarantului la efectuarea expertizei.

10. După efectuarea cercetărilor necesare, expertul întocmește un raport scris (tipărit, clar, fără corectări și abrevieri), pe care îl confirmă prin semnătură cu aplicarea sigiliului instituției respective. Subliniem faptul că în Codul Vamal al RM nu este determinat statutul raportului de expertiză pentru scopuri vamale. **Recomandăm** includerea în art. 202¹⁰ din Codul Vamal al Republicii Moldova a alin. (14) cu următorul conținut: *„La emiterea deciziilor, organele vamale sunt obligate să se bazeze pe rapoartele de expertiză, în cazul existenței acestora”*.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În condițiile actuale este evidentă importanța controlului vamal pentru economia și securitatea națională a țării. Perfecționarea mecanismului de efectuare a controlului este în stare să aducă rezultate pozitive, și anume scăderea nivelului încălcărilor în sfera vamală, crearea unui climat favorabil pentru dezvoltarea comerțului internațional, lupta cu ilegalitățile, garantarea și protecția subiecților activității economice externe.

Rezolvarea obiectivelor propuse este posibilă pe calea analizei detaliate a legislației, care acționează în domeniul dat, stabilirea locului controlului vamal în sfera ramurii vamale, determinarea importanței acestuia pentru activitatea organelor vamale, cercetarea complexă a specificului efectuării diferitor forme și a mecanismului de realizare în procesul operațiunilor de import-export, includerea propunerilor în vederea perfecționării bazei normativ juridice. Analiza obiectivă în plan comparat a aspectelor abordate, în unele momente ușor subiectivă, se manifestă ca o abordare pragmatică a funcționării instituției controlului vamal în dreptul vamal al Republicii Moldova.

În urma realizării acestui studiu, au fost deduse următoarele **concluzii**:

1. Controlul vamal este o instituție de bază a ramurii dreptului vamal. Acesta este indisolubil legat de instituția perfectării vamale, care se confirmă prin tehnologia efectuării lui. În condițiile actuale ordinea trecerii mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală se caracterizează drept una de permitere și nu de notificare. În legătură cu aceasta crește rolul organelor vamale ca subiecți de control.

2. Conținutul controlului vamal presupune o totalitate de măsuri administrative și financiare care limitează libertatea conduitei persoanei controlate. Aceste măsuri vizează prin metodele și tehnicile proprii folosite stabilirea ordinii, disciplinei, spiritului de răspundere, gestionarea mai bună a resurselor economice și de muncă de care dispun unitățile statale și private, lichidarea lipsurilor, deficiențelor și abaterilor existente în domeniul de referință; asigură dezvoltarea economică mai rapidă și efectul financiar care contribuie la asigurarea unui nivel de trai corespunzător și a unei protecții sociale efective.

3. Controlul vamal poate fi caracterizat prin următoarele trăsături: a) este o formă a controlului de stat fiind înfăptuit din numele statului, în interesele acestuia și ale cetățenilor; b) baza juridică a controlului vamal o constituie sistemul izvoarelor dreptului vamal, reprezentat de normele juridice stabilite de către stat, iar organizarea controlului vamal se stabilește doar în corespundere cu normele juridice internaționale; c) controlul vamal se înfăptuiește în exclusivitate de organele vamale; d) controlul vamal cuprinde sfera activității economice externe fiind

nemijlocit legat de mărfurile trecute peste frontiera vamală, sau activitatea subiecților care practică o astfel de activitate; e) controlul vamal constă din sistemul măsurilor administrative care, în anumite limite, îngrădesc libertatea persoanei.

4. Eficiența activității organelor vamale depinde în mod exclusiv de eficiența managementului riscurilor în vamă. Sistemul de analiză a riscurilor trebuie să devină o componentă de bază în activitatea de control vamal care trebuie să se conformeze criteriilor de calitate a administrării vamale prevăzute în standardele OMC, și anume: reducerea timpului perfectării vamale; transparența și previzibilitatea activității organelor vamale pentru participanții la activitatea economică externă; atitudinea de colaborare dintre organele vamale și participanții la activitatea economică externă.

5. Controlul vamal documentar este una din formele de baza ale controlului vamal. Controlul documentar constă în verificarea corectitudinii completării declarației vamale, existenței documentelor anexate la declarația vamală, precum și concordanței dintre datele înscrise în declarația vamală și cele din documentele anexate. La controlul documentar se verifică atât conținutul documentului, cât și partea exterioară a acestuia, ambele fiind importante pentru a stabili în documentele prezentate informații corecte și concrete în privința mărfurilor, mijloacelor de transport, persoanelor care trec frontiera, și cu privire la scopul trecerii lor.

6. Controlul fizic este cea mai răspândită formă a controlului vamal în procesul desfășurării căruia se depistează cele mai multe încălcări ale legislației vamale. Aceasta se face pe calea comparării caracteristicilor fizice calitative și cantitative, în scopul stabilirii legalității trecerii peste frontiera vamală a mărfii, pentru identificarea obiectelor interzise și elucidarea unor treceri ilegale. Controlul fizic poate fi clasificat în funcție de anumite criterii, cum ar fi cel al aspectului efectuării, nivelului, gradului obligativității, tipului mijlocului de transport, obiectului controlat și a procedurii controlului nemijlocit a conținutului mărfii.

7. Controlul vamal corporal este considerat o formă excepțională de control vamal, dat fiind faptul că aduce îngrădire demnității umane, care într-un stat de drept este una din valorile supreme. Acest control poate fi efectuat cu permisiunea șefului organului vamal sau de persoana împuternicită de acesta, dacă există destule temeiuri pentru a presupune că persoana are asupra sa mărfuri ce constituie obiectul contravențiilor sau infracțiunilor prevăzute de legislația Republicii Moldova, sau de acordurile internaționale la care aceasta este parte.

8. Controlul ulterior este o formă specifică de control vamal, deoarece are ca efect eliberarea imediată a mărfurilor, acordând posibilitate declarantului de a dispune de bunuri imediat la sosirea lor pe teritoriul vamal. Astfel, este privit ca una din cele mai eficiente forme de control vamal, deoarece poate acoperi toate regimurile vamale (mai ales acele cu caracter suspensiv, care

sunt destul de dificil de verificat la frontieră) sau regimurile ce presupun utilizarea unor preferințe tarifare. În Republica Moldova controlul ulterior este realizat prin audit postvămuire sau reverificarea declarațiilor vamale.

9. Aplicarea mijloacelor tehnice de control presupune controlul conținutului obiectelor și a mărfurilor trecute peste frontiera vamală, cu ajutorul formării unui set de semnale informaționale (indicii tehnice), care caracterizează în mod precis anumite tipuri de produse, materiale și substanțe, ce permite colaboratorului vamal să stabilească corespunderea lor cu datele inițiale declarate. Aplicarea mijloacelor tehnice de control permite reducerea timpului de efectuare a controlului vamal și ridicarea eficienței și optimizării lui, iar identitatea mărfurilor, a mijloacelor de transport și conținutul lor se poate determina prin folosirea unor mijloace tehnice speciale.

10. Expertiza vamală este o cercetare specială științifico-practică desfășurată de către experți în scopul rezolvării unor sarcini de procedură vamală, adică sunt rezolvate o totalitate de sarcini fiscale, economice, de control, statistice și de drept, care necesită îndeplinirea diferitor expertize. Expertiza este cel mai eficient mijloc utilizat la efectuarea controlului vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport trecute peste frontiera vamală. La efectuarea controlului vamal, organul vamal este în drept să preleve probe și mostre de mărfuri pentru a fi supuse expertizei, care se împart în trei părți egale: analitică, de control și de arbitraj.

11. Un rol esențial în efectuarea expertizei îl deține expertul laboratorului vamal sau a altor instituții de expertiză, ori experți desemnați de organele vamale. Expertul este persoana ce deține cunoștințele de bază în domeniul vamal, juridic, comercial, cultural, cunoaște bazele procedurii vamale și a expertizei, este calificat. În calitate de experți pot fi numite persoanele instruite care dispun de cunoștințe enciclopedice și speciale, experiență și deprinderi profesionale într-un domeniu de referință. După efectuarea cercetărilor necesare, expertul întocmește un raport scris, pe care îl confirmă prin semnătura sa și prin aplicarea sigiliului instituției respective.

Problema științifică importantă soluționată în domeniu constă în analiza complexă și multidimensională teoretico-practică a instituției controlului vamal în vederea evidențierii principiilor specifice de realizare a controlului vamal, a formelor controlului și a procedurii de control vamal din Republica Moldova, fapt care a condus la clarificarea pentru teoreticieni și practicieni din domeniul vamal a principiilor, formelor și procedurilor de control vamal pentru creșterea eficacității acestuia din perspectiva analizei riscurilor.

În rezultatul investigației am formulat următoarele **recomandări**:

1. De a modifica și completa Codul Vamal al Republicii Moldova după cum urmează:

➤ art. 185 alin.(1) va avea următorul conținut: „(1) Controlul vamal se efectuează prin următoarele forme:

- a) *verificarea documentelor și informațiilor prezentate în scopuri vamale;*
- b) *controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport;*
- c) *controlul corporal ca o formă excepțională de control vamal;*
- d) *supravegherea vamală;*
- e) *controlul teritoriilor și spațiilor unde se pot afla mărfuri și mijloace de transport supuse controlului vamal, sau unde se pot desfășura activități supuse supravegherii vamale;*
- f) *controlul ulterior prin reverificarea declarațiilor vamale și prin audit postvămuire”.*

➤ de a elabora și consolida în art. 185 un concept nou privind forma controlului vamal. În acest sens, prin „*formă trebuie de înțeles mijlocul de exprimare exterioară a activității de control a persoanelor cu funcție de răspundere a organelor vamale, îndreptate spre asigurarea respectării ordinii și a regulilor după care persoanele realizează dreptul de trecere a mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală*”.

➤ de a completa art. 185, alin. (2) cu următorul conținut: „*Mijloacele tehnice de control urmează a fi aplicate luând în considerație următoarele principii: principiul legalității, argumentării, nepricinuirii unei daune nejustificate, securității, responsabilității, operativității, economicității și cel ergonomic*”.

➤ de a completa Codul Vamal al Republicii Moldova cu art. 185¹ „*Principiile controlului vamal*”, cu următorul conținut: „*Controlul vamal se va efectua în baza următoarelor principii: principiul legalității, principiul umanismului, principiul respectării drepturilor și intereselor legale ale subiecților activității economice externe, principiul efectuării controlului vamal numai de organele vamale, principiul colaborării cu organele vamale ale altor state, principiul operativității, principiul „ghișeului unic”, principiul transparenței controlului vamal, principiul efectuării controlului vamal în baza sistemului de analiză a riscurilor, principiul selectivității, principiul colaborării organelor vamale cu subiecții activității economice externe, principiul eficacității, principiul îndeplinirii obligațiilor cu bună credință, principiul responsabilității*”.

➤ de a completa art. 194 cu alin. (6) cu următorul conținut: „*Procesul-verbal se întocmește în două exemplare. Primul exemplar se păstrează la organul vamal, iar al doilea exemplar se înmânează persoanei controlate*”.

➤ de a modifica art. 199, alin. (1) cu următorul conținut: „*Verificarea declarației vamale, a documentelor, controlul mărfurilor și mijloacelor de transport se efectuează de organul vamal în cel mult 3 zile din momentul primirii declarației a documentelor și informațiilor necesare controlului vamal, iar verificările privind mărfurile indicate la art.138 - în cel mult 1 zi*”.

➤ de a modifica art. 202¹, alin. (14) cu următoarele prevederi: „4 luni” să se substituie cu „1 lună”.

➤ de a include în art. 202¹⁰, a alin. (14) cu următorul conținut, „La emiterea deciziilor, organele vamale sunt obligate să se bazeze pe rapoartele de expertiză, în cazul existenței acestora”.

2. De a abroga Ordinul Nr.276-O din 24 octombrie 2002 [55], cu privire la perfectarea actelor vamale la vămuirea mărfurilor provenite din tranzacțiile economice externe.

3. De a abroga Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 808 din 09.08.2000 cu privire la interacțiunea serviciilor, reglementarea perceperii plăților și automatizarea sistemului de evidență la efectuarea controlului în punctele de trecere a frontierei de stat a Republicii Moldova Republicii Moldova și de a elabora un act care să corespundă realității.

4. De a abroga „Instrucțiunea cu privire la ordinea efectuării controlului corporal a persoanelor ce se deplasează peste frontiera de stat a Republicii Moldova”, adoptată prin Ordinul Directorului General al Departamentului Controlului Vamal Nr.916 din 25.07.1995, și de a elabora un act normativ sub forma unei Hotărâri de Guvern în care să se regăsească toate reglementările cu privire la procedura efectuării controlului corporal.

Avantajele și valoarea elaborărilor propuse:

La nivel teoretic al spațiului țării noastre s-a făcut o analiză și actualizare a doctrinei în domeniul controlului vamal, a formelor și principiilor controlului vamal, a procedurii de control și a mijloacelor tehnice aplicate la optimizarea procesului de control vamal.

La nivel practic, soluțiile înaintate permit aducerea reglementărilor normative în domeniul controlului vamal cerințele înaintate de aquisu-lui comunitar, la tendințele și exigențele legate de trecerea frontierei de stat, la o operativitate a procesului desfășurare, fixare și finisare a procedurii de control vamal.

Impactul lor asupra domeniului în cauză constă în îmbunătățirea activităților practice de efectuare a controlului vamal, respectarea de către participanții la control a cerințelor prestabilite precum și la facilitarea trecerii mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală.

Având în vedere cele menționate, lucrarea a contribuit la soluționarea unei probleme științifice importante în domeniul dreptului vamal din Republica Moldova prin aducerea la cerințele prezentului a doctrinei legate de controlul vamal, prin înaintarea unor recomandări și soluții practice bine reliefate în special privind desfășurarea procedurii de control, perfecționarea legislației vamale și asigurarea unei ordini la trecerea peste frontiera vamală a mărfurilor și mijloacelor de transport.

BIBLIOGRAFIE

A. Referințe bibliografice în limba română

1. Caraiani Gh. Lexicon de termeni în domeniul transporturilor și vămuirii. București: Lumina Lex, 2000. 364 p.
2. Caraiani Gh. Reglementări interne și internaționale privind vămuirea mărfurilor. București: Lumina Lex, 1997. 552 p.
3. Ciobanu O. Aspecte teoretice privind delimitarea formelor controlului vamal. În: Materialele Conferinței științifice cu participare internațională „Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare” consacrată aniversării 65 de la fondarea Universității de Stat din Moldova. 21-22 septembrie 2011. Rezumatele comunicărilor. Științe Sociale. Volumul I. Chișinău: CEP USM, 2011. p. 104-107.
4. Ciobanu O. Caracteristica principiilor de realizare a controlului vamal. În: Revista Națională de Drept, 2015, nr.4, p.73-76.
5. Ciobanu O. Controlul documentar al mărfurilor trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova. În: Закон и жизнь, 2015, Апрель, с.46-51.
6. Ciobanu O. Determinarea procedurii de control vamal în funcție de Sistemul de analiză a riscurilor, În: Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету, Серія: ЮРИСПРУДЕНЦІЯ ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ. Випуск 12 том 1. Одеса, 2014. p.191-194.
7. Ciobanu O. Dimensiuni teoretico-practice de realizare a controlului ulterior. În: Revista Națională de Drept, 2015, nr.5, p. 61-65.
8. Ciobanu O. Reglementarea controlului corporal în legislația vamală a Republicii Moldova. În: Conferință Științifică, Integrare prin cercetare și inovare, 26-28 septembrie 2013. Rezumate ale comunicărilor. Științe Juridice. Științe economice. Chișinău: CEP USM, 2013. p.100-102.
9. Ciobanu O., Cârnaț T. Controlul vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport. În: Revista Națională de Drept, 2015, nr.5, p. 11-15.
10. Ciobanu O., Erhan I. Supravegherea vamală-etapă specifică a controlului vamal. În: Analele științifice, Științe juridice, USM, Nr.8, Chișinău, 2005. p. 90-96.
11. Codul Vamal al Republicii Moldova. Nr. 1149-XIV din 20.07.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 01.01.2007.
12. Condor I., Condor S.C. Drept vamal și fiscal. București: Lumina Lex, 2002. 308 p.

13. Convenția relativă la contractul de transport internațional de mărfuri pe șosele (C.M.R.). Geneva. 19 mai 1956. În: Seria „Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990-1998)”. Ediție oficială, volumul IV. Chișinău: Moldpres, 1998. 168 p.
14. Dicționarul explicativ al limbii române. Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”. Ediția a II-a. București: Univers enciclopedic, 1998. 1194 p.
15. Dumbrăveanu N. Ghidul procedurilor de export al produselor agroalimentare. Chișinău, 2009. 129 p.
16. Erhan I. Atribuțiile organelor vamale în domeniul implementării politicii vamale a statului. În: Revista Națională de Drept, 2012, nr. 10, p. 40-48.
17. Erhan I. Dezvoltarea sistemului vamal al Republicii Moldova prin acordarea unor noi atribuții și competențe. În: Materialele Conferinței științifice cu participare internațională „Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare” consacrată aniversării 65 de la fondarea Universității de Stat din Moldova. 21-22 septembrie 2011. Rezumatele comunicărilor. Științe Sociale. Volumul I. Chișinău: CEP USM, 2011. p. 126-130.
18. Erhan I. Integrarea sistemului vamal al Republicii Moldova în spațiul vamal comunitar. În: Materialele Conferinței științifice cu participare internațională „Creșterea impactului cercetării și dezvoltarea capacității de inovare” consacrată aniversării 65 de la fondarea Universității de Stat din Moldova. 21-22 septembrie 2011. Rezumatele comunicărilor. Științe Sociale. Volumul I. Chișinău: CEP USM, 2011. p.122-126.
19. Erhan I. Statutul juridic al organelor vamale în Republica Moldova. Monografie. Chișinău: Print-Caro SRL, 2015. 217 p.
20. Erhan I. Statutul juridic al organelor vamale în Republica Moldova: Probleme și soluții. Teză de doctor. Chișinău, 2013. 214 p.
21. Erhan I., Cârnaț T. Drept vamal comunitar. Chișinău: Print-Caro SRL, 2011. 469 p.
22. Ghid privind depistarea locurilor special amenajate în transportul auto pentru tăinuirea mărfurilor de contrabandă. Serviciul Vamal al Republicii Moldova. Centrul chinologic al Serviciului Vamal. Centrul de instruire a colaboratorilor vamali. Chișinău, 2013. 52 p.
23. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1021 din 16.12.2013 cu privire la aprobarea Strategiei reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia în anii 2013-2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.12.2013, nr. 297-303.
24. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1073 din 19.09.2008 cu privire la optimizarea modului de trecere a frontierei de stat de către mijloacele de transport auto cu

mărfuri și pasageri, modificarea și aprobarea unor acte normative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 26.09.2008, nr. 178/1080.

25. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1140 din 02.11.2005 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a destinațiilor vamale prevăzute de Codul Vamal al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25.11.2005, nr. 157-160/1285.

26. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 561 din 18.05.2007 cu privire la Sistemul Informațional Integrat Vamal. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 01.06.2007, nr. 74-77/597.

27. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 600 din 14.05.2002 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de declarare a valorii în vamă a mărfurilor introduse pe teritoriul republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 23.05.2002, nr. 66-68.

28. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 606 din 15.05.2002 cu privire la Sistemul național de control al exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice în Republica Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 30.05.2002, nr. 69-70/724.

29. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 680 din 30.09.202015 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2015-2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2.10.2015, nr. 267-273.

30. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 761 din 17.09.2014 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la completarea, autentificarea, eliberarea și controlul ulterior al certificatelor de origine preferențială a mărfurilor. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 19.09.2014, nr. 275-281/809.

31. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 808 din 09.08.2000 cu privire la interacțiunea serviciilor, reglementarea perceperii plăților și automatizarea sistemului de evidență la efectuarea controlului în punctele de trecere a frontierei de stat a Republicii Moldova Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 17.08.2000, nr. 102-105/903.

32. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 874 din 14.07.2003 despre aprobarea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Republicii Turcia cu privire la cooperare și asistență reciprocă în domeniul vamal. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25.07.2003, nr. 155.

33. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova. nr. 1144 din 03.11.2005, cu privire la aprobarea Concepției sistemului de administrare a riscurilor în Serviciul Vamal. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 11.11.2005, nr. 151-153.

34. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1318 din 02.03.1993 privind aderarea Republicii Moldova la unele convenții internaționale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 30.03.1993, nr.003.

35. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 189 din 19.07.1994 cu privire la Concepția controlului de stat în Republica Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.09.1994, nr. 006.

36. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 252-XIII din 03.11.1994 privind aderarea Republicii Moldova la unele convenții internaționale în domeniul ocrotirii sănătății. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 01.12.1994, nr.016.

37. Instrucțiunea cu privire la ordinea efectuării controlului corporal a persoanelor ce se deplasează peste frontiera de stat a Republicii Moldova, adoptată prin Ordinul Directorului General al Departamentului Controlului Vamal, 25.07.1995, nr.916.

38. Ioan Al. Administrația publică. București: Lumina Lex, 1999. 508 p.

39. Legea Republicii Moldova nr. 112 din 02.07.2014 pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statelor membre ale acestora, pe de altă parte. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.07.2014, nr. 185-199.

40. Legea Republicii Moldova Nr. 1163-XIV din 26.07.2000 cu privire la controlul exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 27.10.2000, nr. 137-138/970.

41. Legea Republicii Moldova nr. 1466-XIII din 29.01.1998 cu privire la repatrierea mijloacelor bănești, mărfurilor și serviciilor provenite din tranzacții economice externe. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 02.04.1998, nr. 28-29/203.

42. Legea Republicii Moldova nr. 1569-XV din 20.12.2002 cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 31.12.2002, nr. 185-189/1416.

43. Legea Republicii Moldova nr. 215-XVI din 23.10.2008 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională privind armonizarea controlului mărfurilor la frontiere. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 11.11.2008, nr. 201-203/732.

44. Legea Republicii Moldova nr. 275-XV din 21.06.2001 pentru aderarea Republicii Moldova la Convenția internațională privind asistența administrativă reciprocă pentru prevenirea, investigarea și reprimarea infracțiunilor vamale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.07.2001, nr. 178.

45. Legea Republicii Moldova nr. 426 din 27.12.2006 pentru ratificarea Acordului-cadru dintre Guvernul Republicii Moldova și Comisia Comunităților Europene privind asistența externă. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 26.01.2007, nr. 10-13.
46. Legea Republicii Moldova nr. 62-XVI din 21.03.2008 privind reglementarea valutară. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.07.2008, nr. 127-130/496.
47. Legea Republicii Moldova nr. 982 din 11.05.2000 privind accesul la informație. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 28.07.2000, nr. 88-90.
48. Manual TIR: Convenția vamală relativă la transportul internațional de mărfuri sub acoperirea carnetelor TIR: (Convenția TIR din 1975). Asociația Internațională a Transportatorilor Auto din Moldova „AITA”. Centrul de instruire a Personalului pentru Transporturi Intern „CIPTI”. alcăt. Taran S. Chișinău: Pontos, 2010. 308 p.
49. Mincu G. Politica comercială a Republicii Moldova: cerințe de import-export în comerțul cu UE. Chișinău: Expert Grup, 2008. 116 p.
50. Mladen C. Drept vamal românesc și comunitar. București: Editura Economică, 2003. 368 p.
51. Mladen C. Drept vamal: Auxiliar curricular pentru specialitatea lucrător vamal. București: Editura Economică, 2000. 336 p.
52. Moldovan A.T. Drept vamal. București: Editura C.H. Beck, 2006. 544 p.
53. Obreja E., Gâscă V., Calenic N. Activitatea vamală în Republica Moldova și fenomenul corupției. Chișinău: Transparency International Moldova, 2003. 142 p.
54. Ordinul Departamentului Vamal despre aprobarea și punerea în aplicare a Regulamentului cu privire la zona de control vamal nr. 158-O din 04.08.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.08.2003, nr.186-188/250.
55. Ordinul Serviciului Vamal nr. 276-O din 24.10.2002 cu privire la perfectarea actelor vamale la vămuirea mărfurilor provenite din tranzacțiile economice externe. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 06.12.2002, nr. 162-165/384.
56. Ordinul Serviciului Vamal nr. 346 din 24.12.2009 referitor la aprobarea Normelor tehnice privind imprimarea, utilizarea și completarea declarației vamale în detaliu. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 31.12.2009, nr. 197-200.
57. Ordinul Serviciului Vamal nr. 521-O din 10.12.2012 cu privire la aprobarea Regulamentului privind procedurile simplificate de vămuire. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 28.12.2012, nr. 273-279/1637.

58. Ordinul Serviciului Vamal nr. 63 din 11.01.2013 cu privire la aprobarea Normelor metodologice privind realizarea controlului ulterior prin audit post-vămuire și reverificarea declarațiilor vamale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 25.01.2013, nr. 18-21/54.

59. Pasat A.O. Drept vamal al Republicii Moldova. Note de curs. Galați: Editura Zigotto, 2013. 256 p.

60. Platon M. Introducere în știința *administrației publice*. Chișinău, 1999. 873 p.

61. Popa N. Teoria generală a dreptului. Ediția 5. București: Editura C.H. Beck, 2014. 272 p.

62. Radu Gh. Drept vamal comunitar (curs universitar). Chișinău: Tacis, 2001. 98 p.

63. Regulamentul (UE) nr. 952/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 9 octombrie 2013 de stabilire a Codului vamal al Uniunii (reformare). În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 269/1, 10.10.2013.

64. Sîmboteanu A. Controlul – component de reformare a administrației publice. În: Administrarea Publică, Revistă metodico-științifică trimestrială, 1997, nr. 1, p.75-78

65. Sîrbu E., Melnic V. Reglementări vamale: Sistemul destinațiilor vamale în Republica Moldova. Chișinău: Combinatul Poligr., 2009. 308 p.

66. Suceavă I. Îndrumar privind controlul vamal antidrog. București: Direcția Generală a Vămilei. Ministerul Finanțelor, 1995. 145 p.

B. Referințe bibliografice în limba rusă

67. Адриашин Х.А., Свинухов В.Г. Таможенное право. Москва: Юстицинформ, 2006. 281 с.

68. Адриашин Х.А., Свинухов В.Г., Балакин В.В. Таможенное право. Учебник. Москва: Магистр ИНФРА-М, 2010. 368 с.

69. Амагомедова С., Таможенный кодекс РФ. Некоторые вопросы правоприменительной практики. În: Закон и право, 2005, Номер 3, с.60-65

70. Анохина О.Г. Комментарий к Таможенному кодексу Таможенного союза. Москва: изд. Проспект, 2011. 448 с.

71. Архипов И.В., Шарапов И.Н. Правовое регулирование оборота культурных ценностей. Учебное пособие. Саратов, Изд-во СГАП, 2003. 96 с.

72. Афанасьев В.Г. Человек в управлении обществом. Москва: Политиздат, 1977. 382 с.

73. Бакаев О.Ю., Матвиенко Г.В. Таможенное право России. Учебник. Москва: Юрист, 2007. 504 с.

74. Бакаева О.Ю., Матвиенко Г.В. Таможенное право России, Учебник/Отв. Ред. Н.И. Химичева. Москва: Юристъ, 2003. 427 с.
75. Бакаева О.Ю., Матвиенко Г.В. Таможенное право России. Курс лекций. Москва: Эксмо, 2009. 272 с.
76. Бахрах Д.Н., Кивалов С.В. Таможенное право России. Екатеринбург: Диамант, 1995. 176 с.
77. Бекашев К.А., Моисеев Е.Г. Таможенное право. Учебник 2-е изд. переработ. и доп. Москва: Изд-во Проспект, 2006. 360 с.
78. Богомолова А.А. Таможенное право. Конспект лекций. Москва: Юрайт, 2010. 169 с.
79. Габричидзе Б.Н. Российское таможенное право. Москва: Норма, 1999. 448 с.
80. Габричидзе Б.Н., Чернявски А.Г. Курс таможенного права Российской Федерации. Учебник для вузов. В 3-х частях. Москва: Издательство «Дело и Сервис», 2002. 528 с.
81. Горбухов В.А. Таможенное право России. Учебное пособие. Москва: Омега-Л, 2012. 200 с.
82. Горшенев В.М., Шахов Н.Б. Контроль как правовая форма деятельности. Москва: ЮРИД. Лит., 1987. 176 с.
83. Давыдов Ю.Г. Комментарий к Таможенному кодексу Российской Федерации (новая редакция). Москва: ТК-Велби, 2003. 592 с.
84. Джеймс Т.Уолш. Послетаможенная проверка и аудит. Международный Валютный Фонд. 2004. 184 с.
85. Дугин Г.А. Оперативно-техническая модель организации таможенного контроля. Проблемы теории и практики таможенного дела. În: Сборник научных трудов. Москва, Ч. 1. стр. 53-59
86. Ершов А.Д., Роденков А.И., Тараторин И.Г. Экспортный контроль и нетарифное регулирование ВЭД: Учебное пособие. Санкт-Петербург: Общество Знание, 2001. 280 с.
87. Жуковец В.Ю. Таможенное право в вопросах и ответах. Краткий курс. Москва: Эксмо, 2006. 224 с.
88. Завражных М.Л. Таможенное право России. Учеб. пособие 4-е изд. Москва: Омега-Л, 2011. 207 с.
89. Капранов А.В. Основы таможенного дела. Курс лекций. Выпуск 3. Таможенное оформление. Таможенный контроль. Нижний Новгород: Издательство Волжской государственной академии водного транспорта, 1999. 113 с.

90. Козырин А.Н. Валютный контроль внешнеторговой деятельности. Москва: Новый Юрист, 1998. 160 с.
91. Колпаков А.Ф., Ляпустик С.Н., Панкратова Т.М. Идентификация и классификация транспортных средств при проведении таможенного контроля. Учебное пособие. Владивосток: РИО Владивостокского филиала Российской таможенной академии, 2012. 246 с.
92. Комментарий к таможенному кодексу Российской Федерации, под. Общ. Ред., Ю.Ф. Азарова и Ю.А. Дмитриева. Москва: Эксмо, 2004. 500 с.
93. Комментарий к Таможенному кодексу Российской Федерации, Под. общ. Ред., Шавшиной В.П. Санкт-Петербург: Питер Принт, 2004. 512 с.
94. Комментарий к таможенному кодексу Российской Федерации. под. Ред. А.Н. Козырина. Москва: ТЕИС, 2006. 877 с.
95. Комментарий к Таможенному кодексу Российской Федерации. Под. ред. Козырина А.Н. Москва: ТК-Велби, 2004. 1056 с.
96. Коренева С.В., Ларин Д.А. Порядок таможенного оформления товаров. Санкт-Петербург: ТИРЕКС, 2001. 228 с.
97. Косов А.А. Таможенный контроль как способ обеспечения законности. Диссертация канд. Юрид. Наук. Москва, 2005. 198 с.
98. Кошелев В.Е. К вопросу об эффективности применения ТСТК при таможенном досмотре, таможенная служба России на защите экономических интересов страны. Мат-лы докладов Всероссийской научно-практической конференции. Москва, 2003. 265-269 с.
99. Кошелев В.Е. Методы и технические средства таможенного досмотра и поиска. Учеб. пособ. Москва: РИО РТА, 2001. 104 с.
100. Круглов А.С. Основы таможенного дела. Учебное пособие в 7 выпусках. Выпуск 2. Организация и технология таможенного контроля. Москва: РИО РТА, 1996. 196 с.
101. Круглов А.С. Основы таможенного дела. Учебное пособие в 7 выпусках. Выпуск 3. Экономическая деятельность таможенных органов. Москва: РИО РТА, 1996. 310 с.
102. Круглов А.С. Основы таможенного дела. Учебное пособие в 7 выпусках. Выпуск 6. Технические средства в таможенном деле. Москва: РИО РТА, 1996. 176 с.
103. Кудрявцев В.Н. Законность: содержание и современное состояние. În: Законность в Российской Федерации. Москва, 1998. с. 4-9.
104. Кузьминов Н.Н. Справочник таможенного брокера. Пособие для начинающих. Москва: изд. Экзамен, 2001. 448 с.

105. Малиновская В.М. Таможенное право России. Учебник по публичному и частному праву в 2-х томах. Т.1. Публичное право. Москва: Статус, 2008. 487 с.
106. Малышенко Ю. В., Ерошенко С. С., Симочко С.В. Начальная подготовка персонала инспекционно-досмотровых комплексов. Владивосток: Российская таможенная академия. Владивостокский филиал, 2010. 211 с.
107. Моисеев Е.Г. Комментарий к Таможенному кодексу Таможенного союза. Москва: изд. Проспект, 2011. 464 с.
108. Морозов В.Г., Останин В.А. Управление рисками в селективном таможенном контроле. Монография. Владивосток: РИО Владивостокского филиала Российской таможенной академии, 2013. 152 с.
109. Новиков А.Б. Таможенный контроль в системе административных процедур таможенного дела. Ученые записки Санкт-Петербургского им. В.Б. Бобкова филиала Российской таможенной академии. 2005. №. 2 (24), с. 20-26.
110. Основы таможенного дела. Учебник. Под редакцией В.Г. Драганова. Москва: ОАО Изд-во Экономика, 1998. 687 с.
111. Ответственность за нарушения таможенных правил. Под. Редакцией проф. Доктора юрид. Наук А.Н. Козырина. Москва: Издательство «Ось-89», 1999. 368 с.
112. Парфенов А.В., Белоусова Н.М. Таможенное дело. Учебное пособие. Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. 208 с.
113. Перемещение товаров под таможенным контролем. Составитель Н.Т. Краснолуцкая. Москва: Благовест. Центр экономики и маркетинга, 1999. 160 с.
114. Погодина Н.А. Таможенный досмотр товаров и транспортных средств как форма таможенного контроля. Диссертация. Саратов, 2010. 185 с.
115. Попова А.В. Понятие принципа добросовестности в обязательном праве, европейский и российский подходы. In: Юрист, 2005, № 9, с. 76-83.
116. Попова А.В. Принцип добросовестности в международном коммерческом обороте: законодательство и судебная практика Российской Федерации и стран-членов Европейского Союза. Автореф. Дисс. Канд. Юрид. Наук. Москва, 2005. 28 с.
117. Поршин Ю.Б. Терминологический справочник: Таможенное дело. Саратов: Издат. центр СГСЭУ, 2006. 104 с.
118. Постатейный комментарий к таможенному кодексу Российской Федерации. Под. редакцией доктора юридических наук, профессора Козырина А.Н. Москва: Статус, 2001. 1150 с.

119. Ролик А.В. Общее понятие документа – в кн. Исследование проблем таможенного дела. Сб. науч. труд. Москва, 2001. 132-133 с.
120. Романова Е.В. Таможенное право. Санкт-Петербург: Изд-Питер, 2005. 219 с.
121. Российское таможенное право. Учебник для вузов. Под редакцией Б.Н. Габричидзе. Москва: НОРМА-ИНФРА, 1999. 520 с.
122. Сергеев Е.В. Таможенный контроль: Проблемы правового регулирования. Диссертация. Саратов, 2005. 214 с.
123. Сидоров В.Н. Таможенное право. Москва: Издательство Юрайт, 2012. 440 с.
124. Соломон Д.И., Таран С.И. Справочник по Конвенции TIR. Центр подготовки международных перевозчиков „СІРТІ”. Bălți: SRL „Tipografia din Bălți”, 2006. 355 с.
125. Старосьцяк Е. Элементы науки управления. Москва: Прогрес, 1965. 423 с.
126. Таможенное дело. Учебник для студентов вузов, обучающихся по специальностям «Юриспруденция». под. ред. Эриашвили Н.Д. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. 375 с.
127. Таможенное право России (конспект лекций в схемах), редактор-составитель Платонов Д.И. Москва: Издательство ПРИОР, 2001. 160 с.
128. Таможенное право. Учебник для вузов. Под ред., Рассолова М.М., Эриашвили Н.Д. 2-е изд. перераб. и доп. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. 384 с.
129. Таможенное право. Учебник для студентов вузов обучающихся по специальностям «Юриспруденция» и «Таможенное дело». Под. Ред. Рассолова М.М., Эриашвили Н.Д. 5-е изд. перераб. и доп. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. 463 с.
130. Таможенное право. Учебник. Отв. Ред. Д-р юрид. Наук. проф. Ноздрачев А.Ф. Москва: Юристь, 1998. 576 с.
131. Таможенное право. Учебник. Отв. Ред. Ноздрачев А.Ф. Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации. Москва: Волтерс Клувер, 2007. 688 с.
132. Таможенное право. Учебник. Отв. Ред. О.Ю. Бакаева. Москва: Норма, 2009. 560 с.
133. Таможенное право. Учебное пособие. Под. Ред. В.Г. Драганова, М.М. Рассолова. Москва: ЮНИТА-ДАНА, 2001. 639 с.
134. Таможенный кодекс Таможенного союза. Таможенный кодекс Российской Федерации. По состоянию на 2010 год. С комментариями к последним изменениям. Составители Волошина Т.О., Маловицина О.О. Москва: Эксмо, 2010. 672 с.
135. Таможенный контроль. Принципы и формы. Составитель Н.Т. Краснолуцкая. Москва: Благовест, 2002. 152 с.

136. Таможенный контроль. Учебник. Под общ. ред. В. А. Шамахова. Москва: Софт Издат, 2006. 283 с.
137. Таскаев В.И. Практика применения специальных познаний в процессе таможенного контроля. Монография. Владивосток: РИО Владивостокского филиала Российской таможенной академии, 2013. 172 с.
138. Терехов Н.В. Таможенный контроль как средство выявления правонарушений во внешнеторговой деятельности. Диссертация на соискании кандидатской юридических наук. Москва, 2003. 178 с.
139. Тимошенко И.В. Таможенное право России. Серия «Учебники, учебные пособия». Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. 512 с.
140. Тимошенко И.В. Таможенное право: конспект лекций. Ростов-на-Дону: Феникс, 2007. 349 с.
141. Тимошенко И.В., Девяткина Е.М. Таможенное право России: курс лекций. Особенная часть. Москва: Издательство ПРИОР, 2001. 240 с.
142. Толкушкин А.В. Таможенное дело. Учебник, 3-е изд. перераб. и доп. Москва: ЮРАЙТ, 2010. 421 с.
143. Толкушкин А.В. Таможенное дело. Учебник. Москва: ЮРАЙТ, 2008. 453 с.
144. Халипов С.В. Таможенное право. Учебник, 3-е изд. переработ. и доп. Москва: Зерцало-М, 2006. 440 с.
145. Халипов С.В. Таможенное право. Учебник, 5-е изд., переработ. и доп. Москва: Юрайт, 2011. 396 с.
146. Халипов С.В. Таможенное право. Учебник. Москва: Зерцало-М, 2003. 368 с.
147. Чиркин В.Е. Государственное управление. Москва: Юристъ, 2002. 320 с.
148. Юридическая энциклопедия. Под. Ред. Тихомирова М.Ю. Москва: Юринформцентр, 1997. 526 с.
149. Юркин Т.Ю. Правовое регулирование таможенного контроля при перемещении через таможенную границу объектов интеллектуальной собственности. Диссертация. Саратов, 2009. 184 с.

C. Referințe bibliografice în limba engleză

150. Alfitiani A. A. Jordan's electronic transit monitoring and facilitation system. În: World Customs Journal. September 2010 Volume 4, Number 2. International Network of Customs

Universities (INCUI), Australia. p. 79-88 <http://worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2010/2/Alfitiani.pdf> (vizitat la 12.04.2015).

151. Basu G. Combating illicit trade and transnational smuggling: key challenges for customs and border control agencies. În: World Customs Journal. September 2014 Volume 8, Number 2. CCES, Charles Sturt University, Australia and University of Münster, Germany. p. 15-26 http://worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2014/2/WCJ_V8N2_Basu.pdf (vizitat la 12.04.2015).

152. Customs Blueprints – Pathways to modern customs. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 2007. 96 p.

153. Gordhan P. Customs in the 21st century. În: World Customs Journal. March 2007 Volume 1, Number 1. International Network of Customs Universities (INCUI), Australia. p. 49-54 http://worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2007/1/Customs_in_the_21st_century.pdf (vizitat la 12.04.2015).

154. Hong Z., Wang C., Lin X. Customs Law of East Asia. The Netherlands: Kluwer Law International BV, 2010. 181 p.

155. Laporte B. Risk management systems: using data mining in developing countries' customs administrations. În: World Customs Journal. March 2011 Volume 5, Number 1. University of Canberra, Australia and University of Münster, Germany. p. 17-28 <http://worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2011/1/Laporte.pdf> (vizitat la 12.04.2015).

156. Lux M. EU customs law and international law. În: World Customs Journal. March 2007 Volume 1, Number 1. International Network of Customs Universities (INCUI), Australia. p. 19-29 http://worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2007/1/EU_customs_law_and_international_law.pdf (vizitat la 12.04.2015).

157. Macedo L. Large Traders' Customs Units. În: World Customs Journal. September 2010 Volume 4, Number 2. International Network of Customs Universities (INCUI), Australia. p. 75-76 <http://worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2010/2/Macedo.pdf> (vizitat la 9.05.2015).

158. Malysenko Y. V. Completeness, correctness and reliability of customs control. În: World Customs Journal. March 2013 Volume 7, Number 1. University of Canberra, Australia and University of Münster, Germany. p. 13-20 <http://worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2013/1/Malysenko.pdf> (vizitat la 9.05.2015).

159. Trapani L. Trade risk management: a global approach. În: World Customs Journal. September 2012 Volume 6, Number 2. University of Canberra, Australia and University of Münster, Germany. p. 101-108 <http://worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2012/2/Trapani.pdf> (vizitat la 9.05.2015).

160. Turner R. Barriers to customs entry at the time of disaster in developing countries: mitigating the delay of life-saving materials. În: World Customs Journal. March/April 2015 Volume 9, Number 1. CCES, Charles Sturt University, Australia and University of Münster, Germany. p. 3-13 http://www.worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2015/1/WCJ_V9N1_Turner.pdf (vizitat la 9.05.2015).

161. Weerth C. The cross-border detection of radiological, biological and chemical active and harmful terrorist devices. În: World Customs Journal. September 2009 Volume 3, Number 2. International Network of Customs Universities (INCUI), Australia. p. 45-52 http://worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2009/2/WCJ_V3N2_Weerth_%28web%29.pdf (vizitat la 9.05.2015).

162. Widdowson D. The changing role of customs: evolution or revolution?. În: World Customs Journal. March 2007 Volume 1, Number 1. International Network of Customs Universities (INCUI), Australia. p. 31-37 http://worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2007/1/The_changing_role_of_Customs_evolution_or_revolution.pdf (vizitat la 9.05.2015).

163. Wilmott P. A review of the European commission's plans for an electronic customs environment. În: World Customs Journal. March 2007 Volume 1, Number 1. International Network of Customs Universities (INCUI), Australia. p. 11-17 http://worldcustomsjournal.org/media/wcj/-2007/1/A_review_of_the_European_Commissions_plans_for_an_electronic_customs_environment.pdf (vizitat la 9.05.2015).

D. Publicații periodice

164. Andrușenco O. Activitatea de audit postvămuire. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, iulie/august 2009, Nr. 4(11), p. 22-26.

165. Andrușenco O. Conceptul de Control ulterior. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, mai/iunie 2011, Nr. 3(21), p.10-12.

166. Cainarean E. Rolul Laboratorului vamal în asigurarea securității economice a Republicii Moldova. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, septembrie/octombrie 2010, Nr. 5(17), p. 2-3.

167. Controlul ulterior. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, octombrie/decembrie 2014, Nr. 4(38), p.2-25.

168. Cooperarea cu alte laboratoare vamale. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, iulie/septembrie 2014, Nr. 3(37), p. 12-14.

169. Donație de scanere mobile pentru vameși. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, septembrie/decembrie 2009, Nr. 5-6(12), p. 47.
170. Echipament pentru asigurarea legalității. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, ianuarie/februarie 2009, Nr. 1(8), p. 47.
171. Experiența europeană în domeniul controlului la frontieră a exportului/importului. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, septembrie/octombrie 2010, Nr. 5(14), p.6-7.
172. Glușenco E. Legea aplicabilă în cadrul efectuării controlului vamal. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, ianuarie/februarie 2011, Nr. 1(19), p.30-31.
173. Înăsprirea controlului vamal la frontieră – măsură temporară. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, mai/iunie 2010, Nr. 3(15), p.5-7.
174. Moraru T. Controlul vamal ulterior și metodele de realizare. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, mai/iunie 2012, Nr. 3(27), p.2-6.
175. Noi prevederi de prelevare a probelor de mărfuri pentru cercetări în scopuri vamale. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, mai/iunie 2010, Nr. 3(15), p.21.
176. Obiectivele Serviciului Vamal pentru anul 2015. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, ianuarie/martie 2015, Nr. 1(39), p.19-26.
177. Perfecționarea specialiștilor în domeniul audit postvămuire. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, martie/aprilie 2010, Nr. 2(14), p.47.
178. Pojoga Ș. Expertiza mărfurilor în laboratorul vamal. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, mai/iunie 2009, Nr. 3(10), p. 38-42.
179. Pojoga Ș. Laboratorul Serviciului Vamal: primii pași de activitate. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, martie/aprilie 2009, Nr. 2(9), p. 30-33.
180. Practica internațională a laboratoarelor vamale. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, iulie/septembrie 2014, Nr. 3(37), p.8-11.
181. Purice D. Managementul riscurilor are un impact benefic asupra procesului de administrare vamală. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, ianuarie/februarie 2008, Nr. 1(2), p. 32-33.
182. Purice D. Managementul riscurilor și activitatea analitică. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, ianuarie/februarie 2009, Nr. 1(8), p. 14-15.
183. Purice D. Noi abordări în domeniul analizei de risc. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, martie/aprilie 2011, Nr. 2(20), p.21-24.

184. Raducan M. Dezvoltarea sistemului de management al riscurilor în activitatea Serviciului Vamal. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, septembrie/octombrie 2011, Nr. 5(23), p.21-22.

185. Recomandările „Customs Blueprints” privind laboratoarele vamale. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, iulie/septembrie 2014, Nr. 3(37), p.6-7.

186. Rolul laboratorului vamal în efectuarea controlului vamal. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, iulie/septembrie 2014, Nr. 3(37), p. 2-5.

187. Stratan V. Combaterea traficului ilicit de materiale nucleare și radioactive. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, ianuarie/februarie 2012, Nr. 1(25), p.29-31.

188. Un nou sistem de supraveghere la posturile vamale. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, martie/aprilie 2009, Nr. 2(9), p. 37.

189. Смешная Т. В Молдове появились чудо-сканеры. În: Revista „Vama” publicație periodică a Serviciului Vamal, martie/aprilie 2008, Nr. 2(3), p. 38-39.

E. Resurse electronice

190. Convenția Internațională privind armonizarea controalelor mărfurilor la frontiere. Geneva. 21 octombrie 1982. <http://www.customs.gov.md/ro/content/tratate-internationale-domeniul-vamal> (vizitat la 23.02.2015).

191. Convenția Internațională privind simplificarea și armonizarea procedurilor vamale. Kyoto.18.05.1973. <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventia-internationala-din-18-mai-1973-pentru-simplificarea-si-armonizarea-regimurilor-vamale-adoptata-la-kyoto-modificata-emitent-act-international-124676.html> (vizitat la 1.03.2015).

192. Dexonline. Dicționare ale limbii române. <http://dexonline.ro>, (vizitat la 4.05.2015).

193. Evaluarea finală a programului Vamă 2007 în conformitate cu art. 19 din Decizia 253/2003/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 6 februarie 2003 de adoptare a unui program de acțiune pentru vamă în Comunitate (Vamă 2007) <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2008/RO/1-2008-612-RO-F1-1.Pdf> (vizitat la 24.02.2015).

194. Acord de asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:22014A0830%2801%29> (vizitat 6.03.2015).

195. Programul de dezvoltare a managementului riscurilor în cadrul Serviciului vamal. <http://www.customs.gov.md/files/raport/Programul%20MR%2030%2001%202013%20Final%20.pdf> (vizitat la 13.03.2015).
196. Ordinul Serviciului Vamal nr. 104-O din 01.02.2013 cu privire la Programul de dezvoltare a managementului riscurilor în cadrul Serviciului Vamal. <http://www.customs.gov.md/files/raport/Programul%20MR%2030%2001%202013%20Final%20.pdf> (vizitat 16.03.2015).
197. Ordinul Serviciului Vamal nr. 127-O din 17.03.2014 privind aprobarea Instrucțiunii cu privire la aplicarea unor forme de control vamal la posturile vamale de frontieră. <http://www.customs.gov.md/ro/content/legisla%C5%A3ia-vamal%C4%83> (vizitat 8.05.2015).
198. Ordinul Serviciului Vamal nr. 199-O din 24.05.2010 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind prelevarea probelor și efectuarea cercetărilor (expertizei) mărfurilor în scopuri vamale. <http://www.customs.gov.md/ro/content/directia-cercetarea-si-expertiza-marfurilor-laboratorul-vamal> (vizitat 26.06.2015).
199. Ordinul Serviciului Vamal nr. 32 din 28.01.2015, Serviciul Vamal al Republicii Moldova planul de activitate pentru anul 2015. http://www.customs.gov.md/sites/customs.gov.md/files/documents/simplificate/diferite/pa_sv_2015.pdf (vizitat 2.04.2015).
200. Ordinul Serviciului Vamal nr. 331-O din 8.06.2013 privind aprobarea Normelor metodologice cu privire la cantitatea minimă a probelor de mărfuri, necesară pentru efectuarea cercetării/expertizei în scopuri vamale. <http://www.customs.gov.md/ro/content/directia-cercetarea-si-expertiza-marfurilor-laboratorul-vamal> (vizitat 17.02.2015).
201. Ordinul Serviciului Vamal nr. 70-O din 14.01.2013 referitor la aprobarea Regulamentului cu privire la utilizarea scanerelor cu raze „X-Ray” în cadrul efectuării controlului vamal al mărfurilor, containerelor și mijloacelor de transport auto. <http://customs.gov.md/ro/content/legisla%C5%A3ia-vamal%C4%83> (vizitat 5.04.2015).
202. Plan de integritate în domeniul de control ulterior (noiembrie a. 2014 – a. 2016). Aprobabil prin Ordinul Serviciului Vamal nr. 472-O din 10.11.2014. <http://customs.gov.md/index.php?id=282> (vizitat la 25.02.2015).
203. Protocolul privind conlucrarea organelor vamale statelor-membre ale Comunității Statelor Independente la efectuarea controlului vamal ulterior. Petropavlovsk-Kamciatki, 5 septembrie 2012. <http://www.customs.gov.md/ro/content/tratate-internationale-domeniul-vamal> (vizitat la 1.05.2015).

204. Лимская декларация руководящих принципов контроля Принята IX Конгрессом Международной организации высших органов финансового контроля (ИНТОСАИ). г. Лима (Республика Перу), 1977. <http://www.engels-city.ru/depsraion/16581>, (vizitat la 19.04.2015).

205. Таможенный кодекс Российской Федерации от 28.05.2003 № 61-ФЗ Принят Государственной Думой 25 апреля 2003 года Одобрен Советом Федерации 14 мая 2003 года. <http://www.tks.ru/codex/> (vizitat la 9.02.2015).

**Proiect de Lege pentru completarea Codului vamal al Republicii Moldova nr. 1149-XIV
din 20 iulie 2000**

PROIECT

L E G E
pentru completarea Codul vamal
al Republicii Moldova nr. 1149-XIV din 20 iulie 2000

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Articol unic – Codul vamal al Republicii Moldova nr. 1149-XIV din 20 iulie 2000 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 1 ianuarie 2007), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. Articolul 185 alin.1 va avea următorul conținut: „Controlul vamal se efectuează prin următoarele forme:

- a) verificarea documentelor și informațiilor prezentate în scopuri vamale;
- b) controlul fizic al mărfurilor și mijloacelor de transport;
- c) controlul corporal ca o formă excepțională de control vamal;
- d) supravegherea vamală;
- e) controlul teritoriilor și spațiilor unde se pot afla mărfuri și mijloace de transport supuse controlului vamal sau unde se pot desfășura activități supuse supravegherii vamale;
- f) controlul ulterior prin reverificarea declarațiilor vamale și prin audit postvămuire.

2. Articolul 185 alin. 2. se completează cu: „Aplicarea mijloacelor tehnice de control urmează a fi aplicate luând în considerație următoarele principii: principiul legalității, argumentării, nepricinuirii unei daune nejustificate, securității, responsabilității, operativității, economicității și ergonomic”.

3. Articolul 185 se completează cu alin. 6: „Prin formă a controlului vamal trebuie de înțeles mijlocul de exprimare exterioară a activității de control a persoanelor cu funcție de răspundere a organelor vamale, îndreptate spre asigurarea respectării ordinii și a regulilor după care

persoanele realizează dreptul de trecere a mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală”.

4. Codul se completează cu articolul 185¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 185¹ Principiile controlului vamal”

Controlul vamal se va efectua în baza următoarelor principii: principiul legalității, principiul umanismului, principiul respectării drepturilor și intereselor legale a subiecților activității economice externe, principiul efectuării controlului vamal numai de organele vamale, principiul colaborării cu organele vamale ale altor state, principiul operativității, principiul „ghișeului unic”, principiul transparenței controlului vamal, principiul efectuării controlului vamal în baza sistemului de analiză a riscurilor, principiul selectivității, principiul colaborării organelor vamale cu subiecții activității economice externe, principiul eficacității, principiul îndeplinirii obligațiilor cu bună credință, principiul responsabilității.

5. Articolul 194 se completează cu alin. 6: „Procesul-verbal se întocmește în două exemplare. Primul exemplar se păstrează la organul vamal, iar al doilea exemplar se înmânează persoanei controlate”.

6. Articolul 199 alin.1 va avea următorul conținut: „Verificarea declarației vamale, a documentelor, controlul mărfurilor și mijloacelor de transport le efectuează organul vamal în cel mult 3 zile din momentul primirii declarației a documentelor și informațiilor necesare controlului vamal, iar verificările privind mărfurile indicate la art.138 - în cel mult 1 zi”.

7. În art. 202² alin. 4 termenul de „4 luni” se înlocuiește cu „1 lună”.

8. Articolul 202¹⁰ se completează cu alin. 14: „La emiterea deciziilor, organele vamale sunt obligate să se bazeze pe rapoartele de expertiză, în cazul existenței acestora”.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

Acte de implementare

MINISTERUL ECONOMIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA

МИНИСТЕРСТВО ЭКОНОМИКИ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

MD-2033, Chișinău, Piața Marii Adunări Naționale, 1
tel. +373-22-25-01-07, fax +373-22-23-40-64
E-mail: mineconcom@mec.gov.md
Pagina web: www.mec.gov.md

МД-2033, Кишинэу, Пяца Марий Адунэрь Национале,
тел. +373-22-25-01-07, факс +373-22-23-40-64
E-mail: mineconcom@mec.gov.md
Веб страница: www.mec.gov.md

18.05 2015 nr. 81/2 - 2676

CONFIRMARE

**de implementare a rezultatelor cercetărilor științifice în teza de doctor în drept cu
tema “Controlul vamal în Republica Moldova. Fundamente teoretico-practice”,
specialitatea 552.03 - Drept financiar (bancar, fiscal, vamal)**

Prin prezenta se confirmă faptul că afirmațiile desprinse din lucrarea dlui Octavian Ciobanu au contribuit la aplicarea masurilor concrete întru sporirea eficientizării, transparenței și responsabilității colaboratorilor vamali la efectuarea controlului vamal.

În particular s-au implementat aspectele referitoare la elaborarea sistemului de dirijare și analiză a riscurilor la efectuarea controalelor vamale în scopul perfecționării procedurilor de vămuire, menite să asigure condiții favorabile în vederea accelerării traficului de mărfuri și persoane peste frontiera vamală a Republicii Moldova, reducerii timpului necesar vămuirii și sporirii eficienței controlului vamal.

Propunerile referitoare la stabilirea formelor de control vamal vor contribui la perceperea deplină și la timp a plăților vamale precum și la accelerarea traficului de mărfuri, la optimizarea controlului vamal și la asigurarea eficienței activității vamale.

Examinarea și implementarea celor mai bune practici privind controlul vamal a fost posibilă prin consultarea și notificarea celor mai fundamentate teze care în măsură egală au contribuit atât la perfecționarea cadrului instituțional, cât și a celui procedural, privind controlul persoanelor fizice și juridice, a mijloacelor de transport și mărfurilor, precum și pentru combaterea contrabandei și reducerii timpului de vămuire a mărfurilor.

Prin prezenta se confirmă faptul că rezultatele cercetărilor științifice ale dlui Octavian Ciobanu au permis depistarea și analiza problemelor existente în sfera controlului vamal, identificarea impedimentelor ce fac dificilă vămuirea și consolidarea organelor de specialitate în rezolvarea lor.

Viceministru

Tudor COPACI

Declarația privind asumarea răspunderii

Subsemnatul, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Ciobanu Octavian

Semnătura

Data

CV-UL AUTORULUI

Numele de familie, prenumele

Ciobanu Octavian

Data și locul nașterii

24 martie 1977 , în s. Biliceni Vechi , r. Sângerei

Studii

Magistru în drept, Universitatea de Stat din Moldova, 2001

Licență în drept, Universitatea de Stat din Moldova, 1999

Domenii de interes științific

Drept vamal

Discipline predate

Drept vamal, Controlul vamal, Regimurile și destinațiile vamale

Activitate profesională

Lector, Universitatea de Stat din Moldova, 1999 – prezent

Postul didactic, gradul științific

Lector USM , Facultatea de drept, magistrul în drept

Publicații

Articole în reviste de specialitate din Republica Moldova

1. Conceptul și importanța asigurărilor. Revista Națională de Drept, Nr.4, 2001
2. Noțiunea și caracteristicile juridice ale contractului internațional de asigurare. Revista Națională de Drept, Nr.5 2001
3. Unele aspecte ale contractului internațional de asigurare a navelor maritime-CASCO. Curier Judiciar, Buletin Informativ, Nr. 1-2, 2001 (coautor Spiridon Pruteanu)
4. Asigurarea bunurilor - CARGO. Revista Națională de Drept, Nr.1 2002
5. Etapele încheierii contractului internațional de asigurare. Revista Națională de Drept, Nr.2 2002
6. Contractul de asigurare obligatorie de răspundere civilă pentru pagubele produse în urma accidentelor auto. Revista Națională de Drept, Nr.3 2002
7. Aspecte generale ale asigurării maritime. Revista Națională de Drept, Nr.4 2002
8. Unele varietăți ale contractului internațional de asigurare de aviație. Revista Națională de Drept, Nr.5 2002
9. Dimensiuni teoretico-practice de realizare a controlului ulterior. În: Revista Națională de Drept, Nr.5, Chișinău, 2015

10. Controlul vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport. În: Revista Națională de Drept, Nr.5, Chișinău, 2015. (coautor Cârnaț Teodor)

11. Caracteristica principiilor de realizare a controlului vamal. În: Revista Națională de Drept, Nr.4, Chișinău, 2015

12. Controlul documentar al mărfurilor trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova, În: Закон и жизнь, Международный научно-практический правовой журнал, Апрель, Chișinău, 2015

13. Supravegherea vamală-etapă specifică a controlului vamal. În: Analele științifice, Științe juridice, USM, Nr.8, Chișinău, 2005. (coautor Erhan Ianuș)

14. Unele considerente privind conceptul și rolul controlului vamal. În: Analele științifice, Științe juridice, USM, Nr.8, Chișinău, 2005.

15. Rolul normelor deontologice în ridicarea autorității colaboratorilor vamali, În: Revista Națională de Drept, Nr.10, octombrie 2008 (coautor Ciobanu Tatiana)

IV. Articole în reviste de specialitate străine

1. Determinarea procedurii de control vamal în funcție de Sistemul de analiză a riscurilor. În: Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету, Серія: ЮРИСПРУДЕНЦІЯ ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ, Випуск 12 том 1, Одеса, 2014. p.191

V. Comunicări științifice

1. Materialele Conferinței științifice cu participare internațională „CREȘTEREA IMPACTULUI CERCETĂRII ȘI DEZVOLTAREA CAPACITĂȚII DE INOVARE” consacrată aniversării 65 de la fondarea Universității de Stat din Moldova. 21-22 septembrie 2011, Chișinău, Rezumatele comunicărilor. Științe Sociale Volumul I, p. 104, comunicare: *Aspecte teoretice privind delimitarea formelor controlului vamal.*

2. Materiale ale Conferinței științifico-practice cu participare internațională, „TEORIA ȘI PRACTICA ADMINISTRĂRII PUBLICE”, Chișinău 2014, p. 197-200, comunicare: *Controlul vamal valutar – verigă în asigurarea securității economice a statului.*

3. Conferință Științifică, „Integrare prin cercetare și inovare”, Chișinău, 26-28 septembrie 2013, Rezumate ale comunicărilor, Științe Juridice, Științe economice. CEP USM, p.100, comunicare: *Reglementarea controlului corporal în legislația vamală a Republicii Moldova.*

4. *Taxa vamală – instrument de realizare a politicii vamale*, Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova, Academia de Administrare Publică-15 ani de modernizare a serviciului public din RM, materiale ale conferinței internaționale științifico-practice 21 mai 2008 N.2

Limbi străine cunoscute

Rusa – fluent

Engleză-fluent

Date de contact

Adresa profesioanlă: str.Alexei Mateevici 60

Tel.: 022593802. 060267788

E-mail: ciobanuoctavian@yahoo.com